2131

Restituire

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
40 H
21

Digitized by Google

DE GRATIA EFFICACI DECRETIS DIVINIS LIBERTATE ARBITRII.

ET PRÆSCIENTIA DEI CONDITIONATA.

Diſputatio apologetica.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE
8 40 H 21

LEONARDI LESSII è SOCIETATE IESV
S.Theol. in Academia Louanienſi Profeſſoris.

CVM LICENTIA.
Barcinone, Ex Typographia Sebaſtiani Matheuad, & Laurentij Déu, M. DC. X.

Expenſis Michaëlis Maneſcal.

Digitized by Google

Digitized by Google

APPROBATIO.

DISPVTATIONEM Apologeticam de gratia efficaci, decretis diuinis, libertate arbitrij & præſciẽtia Dei cõditionata religioſiſſimi viri Leonardi Leſſij è ſocietate IESV. S. Theol. in florentiſ. Academia Louaniẽſi profeſſoris eruditiſſimi iuſſu Illuſtriſſimi & Reuerendiſ. Dñi mei D. Ioãnis de Moncada Epiſ. Barcinonẽ. meritiſſimi Regijq́; Conſiliarij fideliſſimi quanta potui mẽtis attentione perlegi ego Franciſ. Broquetes artium Magiſter ac S. Theo. Doctor, eiuſdẽq; in Barcinonenſi Vniuerſitate publicus profeſſor, ac in ea nihil reperi, quod fidei catholicæ, aut bonis moribus repugnet. Immo cõtinet doctrinã catholicã & catholicis vtiliſſimã, hæreticis vero huius tẽporis peſtilentiſſimis (quorũ mores & ingenia perditiſſima auctor ipſe optime nouit, cũ nõ procul ab illis regionibus crudeliſſime ſæuiant in catholicos) multis nominibus inuiſam. In difficultatibus autẽ examinãdis & definiẽdis, de quibus eſt inſtituta diſputatio, præter ſententiarũ grauitatẽ, verborũ põdus, probãdi acumen ſingulare, ac reſpõdẽdi ſubtilitatẽ & perſpicuitatem, eam moderationẽ adhibuit, quã ſeruãdã decreuit ſanctiſſim⁹ Põtifex ſummus Paulus V. q̃ auctor nõ ſemel in eadẽ diſputatione voluit proteſtatũ. Quã ob cauſã ex re Eccleſiæ maxime fore cẽſeo, vt iterũ ea diſputatio typis cõmittatur, & in omniũ manus perueniat, qui ſacras litteras tractare volũt. In quorũ fidẽ & teſtimoniũ hæc manu propria ſubſcripſi Barcinone Idibus Iulij anno à virgineo partu, M.DC.X.

F. Broquetes D. Theol.

Digitized by Google

NOS Don Ioannes à Moncada Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Barchinonen. Epiſcopus Regius Cōſiliarius Attento nobis conſtat ſupra deſignatum librum iam alias in luce eſſe conditum ideo dictaq; approbatione attēta ex commiſsione noſtra facta concedimus licentiam eum imprimendi. Dat. in noſtro Palatio Epiſcopali Barcinone die 25. Auguſti M.DC.X.

I. Epiſ. Barcinonen.

Digitized by Google

ILL.MO ET REV.MO
DOMINO
D. GVIDONI BENTIVOLIO ARCHIEPISC. RHODIENSI

S. D. N.

Ad Sereniſsimos Belgij & Burgundiæ PRINCIPES *cum poteſtate Legati à latere*

NVNTIO

LEONARDVS LESSIVS S. D.

INTER multa, quæ à Theologis præclarè diſputantur, Illuſtriſs. & Reuerend. Domine, nō poſtremum locum obtinent ea, quæ de Gratiæ efficacitate, & Viribus liberi arbitrij, De concurſu Dei cum cauſis creatis, De proui-

dẽtia & decretis diuinis, De præſciẽ tia Dei, De prædeſtinatione & reprobatione agitari ſolent. Nihil ferè eſt quod animus humanus, cùm à terrenis ſe abduxit, æquè deſideret cognoſcere, & in quo plus ſolatij inueniat, veritate comperta. Intereſt etiã ſalutis, rectè de iſtis ſentire. Prout enim quis de iſtis ſenſerit in theoria; ita lentiùs vel acriùs excitabitur ad praxin, fluxarum, inquam, rerum aſpernationem, bonorum operum ſtudium, carniſque mortificationem.

Et quamuis in iis, quæ de iſtis capitibus ab Eccleſia Catholica expreſſè ſunt definita cõtra hæreticos, Catholici Doctores conſentiant; tamen in nonnullis ſubtilioribus adhuc eſt controuerſia, quæ ante viginti annos non parùm in Belgio, deinde in Hiſpania multorũ concertatione viguit. Fuit ea iam bis ad Sedis Apoſtolicæ iudiciũ, in quo omnes Catholici libẽter acquieſcũt, delata; ſed poſt lõgam multorũ annorũ diſputationẽ,

ob

Digitized by Google

ob rei ſubtilitatē, viſum fuit nihil in alteram partem definire, ſed antagoniſtis ſuā permittere ſententiam, veti ta vtrimque acerbiore cenſura: ſapiē tiſſimo planè conſilio. Nā intereà res magis per otium, tum academicis lectionibus & diſputationibus, tum libris in publicum editis, poterit diſcuti & examinari. Quod dum fiet, vel alterius partis ſententia ſponte euaneſcet, altera vbique obtinente; vel cauſa tandem ſatis inſtructa erit, excuſſis omnibus quæ difficultatē ingerebant, vt cùm viſum fuerit S. Sedis Apoſtolicæ prouidentiæ, poſſit in alteram partem aliquid certi ſtatui.

Scripſi de iſtis ante annos viginti Diſputationes aliquot, quæ etſi multorū in manibus verſatæ fuerint, in lucē typis nō ſunt editæ, certis cauſis me ab eo conſilio auocātibus. ſed nouiſſimè ante octo vel nouē annos iſtas cōſcripſi, occaſione tūc oblata per quēdā librū typis excuſū, quo aliqui Theologi noſtræ Societatis, & inpri-

† 4 mis

Digitized by Google

mis Ludouicus Molina vir doctiſſimus, & de ſcolis Theologicis optimè meritus, acriùs perſtringebatur. Suppreſſi tamen hactenus certo cõſilio, etſi aliqui viri docti me ſæpiùs ad editionem ſunt cohortati. Tandem ſublatis iis quæ me detinuerãt, cenſui publico permittendas, ad innocentiæ & veritatis tutelam.

Non putaui nomina eorũ, aduerſus quos diſputo, exprimenda, ſecutus in eo ſanctorum Patrũ & S. Thomæ exẽplum. hoc enim non parum animos acerbat, & fraternam charitatem, cui ante omnia cõſulendum, lædit: & aduerſariis Eccleſiæ occaſionem calumniãdi ſuppeditat. Poſſunt ſentẽtiæ referri, & diſcuti, earum auctoribus ſilentio ſuppreſſis.

Hanc diſputationem, Illuſtriſſime Domine, tuo nomini inſcribẽdã putaui. Cui enim aptiùs offeratur, quã illi Viro, qui nobis hic ſupremũ illud Religionis Chriſtianæ culmẽ, ad cuius tribunal ardua quæſtionũ de Re-

ligione

Digitized by Google

ligione ſunt deferenda, repræſentat? Cuius præclaræ dotes animi, dignitas oris, corporis heroica ſpecies, ſtirpis antiqua & illuſtris nobilitas, Summum Pontificem permouêre, vt ſuas ei vices, ſuamque auctoritatem, in iſtis populoſiſſimis, & diuturnis bellis religioniſque diſſidiis exagitatis prouinciis, committeret. Nimirum exiſtimauit ille, Te, etſi adhuc mediæ ætatis, ob ornamēta quæ commemoraui, non minore prudētia & ſucceſſu hunc Eccleſiaſticum geſturũ Magiſtratũ; quàm olim tui maiores geſſere politicos & militares, ductantes exercitus, conſerentes prælia, fugantes hoſtem, reportantes victorias, & triũphos promerentes. Accedit quòd controuerſiæ, quæ de iſtis doctrinæ capitibus ante viginti annos hîc efferbuerant, mox auctoritate Sedis Apoſtolicæ per Nuntium Apoſtolicũ felicicer fuerint cõpoſitæ; ſententiis; quæ hîc aſtruuntur, à cenſoria nota vindicatis. Itaque par eſt, vt ſub no-

mine & tutela Nũtij Apoſtolici, per quem hoc beneficiũ eſt præſtitum, in lucẽ exeant. Denique voluit noſtra Societas in iſtis prouinciis, erga Illuſtriſſimã tuam Dominem, & Sedis Apoſtolicæ, auctoritatem, quam in tuo ſuſpicit munere, ſuum affectũ & cultũ hoc veluti ſymbolo teſtari; & ſe ad omne obſequiũ promptam offerre. Confido pari affectu à tua illuſtriſſima Domin. ſuſceptum iri; & oblatũ officium ei cordi fore, vt non ſolo verbo videatur oſtentatum, ſed reipſa aliquando præſtetur. Notum prudẽtiæ veſtræ, quo nexu noſtra Societas Petri cathedræ ſit deuincta; qua reuerentia illam Sedem & eius Legatos ſolita ſit vbique terrarũ proſequi, qua fide & ſtudio ad Religionis Catholicæ incrementum & ſtabilimen obſequi.

Pergat itaque Illuſtriſſima Domin. tua illam fouere, & miniſteria illius in iſtis Belgicæ fluctibus aura fauoris ſui proſequi, vt in ſalutem plurimorum

rum exundet. Nobis nec ſeritur nec metitur, ſed populorum ſaluti, Apoſtolicæ Sedis amplitudini, Catholicæ Religioni, gloriæ Chriſti. Honores ipſa profeſſione excluſimus; opes deſeruimus; ſpes huius ſæculi abrupimus: habentes victum & veſtitũ, his contenti ſumus. Viam dumtaxat expeditam ad munia noſtra, ad ſalutis animorum curam, exoptamus. Diuinam clementiam precamur, vt te, Illuſtriſſime Domine, quàm diutiſſimè incolumem tueatur; & omnibus bonis in hoc ſæculo cumulatum, iuſtitiæ corona in futuro, pro multis præclarè ad gloriam ipſius, & animorum ſalutem geſtis, remuneret.

BENEVOLO LECTORI.

ANNI ſeptem ſunt vel octo, cùm hęc apologica Diſputatio à me cõſcripta. Occaſionem dedit opuſculũ quoddã benè longum De auxilio gratię efficacis, in quo acriter aliquot clariſsimi noſtræ Societatis Theologi perſtringebãtur. Ibat hoc per manus multorũ occultè, & à multis æſtimabatur, à quibuſdã etiã deſcribebatur. Itaque viſum fuit reſpõdere, incitãtibus me ad hoc quibuſdã amicis. Feci id paucis menſibus; idque eò faciliùs & libentiùs, quòd de iiſdem ſententiis mihi ante multos annos à quibuſdam viris doctis grauis controuerſia fuiſſet mota, & lõga diſputatio interueniſſet. Preſsi tñ reſponſum meũ, tum ob alias cauſas, tum quòd illæ ſenteniæ iam Romæ diſcuterẽtur, & diceretur aliqua in alterã partẽ à S. Sede Apoſtolica expectari definitiò: cuius iudiciũ cũ putaretur imminere, non volui videri anteuertere. Verũ poſt multas & longas diſputationes, viſũ fuit S. Sanctitati (ſapientiſsimo

haud

Digitized by Google

haud dubiè conſilio) nondum quidquam certi ſtatuere,ſed ſuam vtrique parti permittere opinionem:ea tamen moderatione, vt neutra alteram dānaret, aut acerbiore cenſura notaret,donec per opportunitatem, quid tenendum ſit,à S.Sede Apoſtolica decideretur, Simili modo Sixtus V.ante annos viginti in Belgio eidem cōtrouerſiæ per Illuſtriſſimum Dominum Octauium Frangipanium ſuū Nuntium finem impoſuerat. Quare cū alia definitio non videatur breui expectanda; putarunt amici non differendam editionem. Sed ob profectionem in vrbem, quæ annū ferè exhauſit,& alias cauſas, hactenus diſtuli. & iam induxeram in animum non euulgare hac forma,ſed præcipua quæque iuſtis cōmentariis in primam Secundæ D.Thomæ,ſi Deus vitam dediſſet inſerere.Sed multæ rationes magni momenti me tandem in contrarium impulerunt.

Primò,vt multa quæ falſò imponūtur noſtris Theologis detegantur: ne, qui librum illum legerunt,vel lecturi ſunt,in talibus erroribus eos hærere putent, & vera eſſe quæ confidentiſſimè illis aſſignantur.Deinde, vt ſtatum controuerſiæ, quæ tot iam annis viguit(qui non ſincerè ibi deſcribitur) & ſentētiarum antitheſin patefaciam. Scitur enim vbique, graues fuiſſe de rebus Theologicis,

tum

tum hîc,tũ in Hiſpania,& Romæ, inter noſ-
tros & alios quoſdam Theologos diſputatio
nes:ſed ſentẽtiarũ diſcrimen ignoratur,mul-
tiſque etiam viris nobilibus & Prælatis per-
ſuaſum eſt aduerſariorũ ſententiã eſſe D. Au
guſti.noſtrorũ verò D. Auguſtino aduerſari,
adeò vt alia nota neſciant illas diſtinguere:
quò fit vt multi qui norũt quãti doctrina D.
Auguſt.in iis quæ aduerſus Pelagianos diſpu
tauit,ſit faciẽda, dãnent noſtrorũ ſententiã,
quã neſciunt. Scio quoſdã huiuſmodi falſis
impoſitionibus deceptos vetuiſſe ſuis lectio
nem operis Molinæ;& vnũ ex illis virũ alio-
quin doctũ & pium edixiſſe ſuis,ſi apud ali-
quẽ eorum opus Molinæ de iſtis materiis re
periſſet,ſe illud coniecturũ in ignem. Prætə-
reà ſunt adhuc aliqui,qui etiã poſtquã Sedes
Apoſtolica iã ſecundò huic cõtrouerſiæ finẽ
impoſuit,& cẽſoria iudicia aduerſus noſtro-
rũ ſententiã à quibuſdã facta aboleuit, putẽt
nõ eſſe eã ſatis ſecurã;imò datũ gratiæ Socie-
tatis,quòd nõ ſit cõdẽnata. Nec deſunt qui
dixerint Societatẽ eo nomine periculoſam
eſſe,quòd conſtet magnis ingeniis, quæ per
philoſophiã & ſcholaſticas ſubtilitates quid-
uis tueri poſſint, & veritatem ita inuolue-
re,vt Eccleſia non facilè aliquid certi defini-
re poſſit. Denique quidam eò ſunt progreſ-
ſi,vt maximis Prælatis & Principibus conati
ſint

Digitized by Google

ſint perſuadere, noſtros eſſe inuentores nouitatum, nec expedire eos publicè in Vniuerſitatibus Philoſophiam & Theologiam profiteri. Nouitates vocabant ſententias illas, quibus prædefinitiones & prædeterminationes, de quibus in hoc opere diſputatur, tollebantur. Circumfertur etiam ſcriptũ quoddam anonymum, cuius duo mihi Louanij apographa ſunt oſtenſa, in quo profitetur auctor (quiſquis ille demũ eſt) ſe ponere argumẽta noſtrorum, quibus in materia De efficacia gratiæ vtuntur, & confidenter affirmat eadẽ doctrina, iiſdem argumentis, & eodẽ procedendi modo olim vſos fuiſſe Pelagianos & Semiplagianos; aſſignatis ad marginem locis D. Auguſtini, ex quibus id apertè putat conſtare, eamque rem vult adeò eſſe perſpicuam, vt veluti in cauſa ſatis diſcuſſa ne audientiam quidem concedendam illis putet ante damnationem, ſolumque ſupereſſe remedium pœnitentiæ & palinodię.

Grauia ſunt iſta, & minimè diſſimulanda. Quare neceſſarium omnino viſum eſt, refutationem iſtius Tractatus, quo talia & acerbiora continentur, in lucem emittere; vt conſtet omnibus, quàm immeritò iſta de noſtrorum ſententiis vel ſcribantur, vel dicantur, vel cogitentur. Hinc enim pateſcet eas non eſſe nouas, nec ſubtilitatibus dumtaxat philoſo-

loſophicis ſubnixas, ſed antiquas & probatas, ac non ſolum recentiorum, ſed etiam veterum Eccleſiæ Doctorum, & ſacrorum Cõciliorum, atque adeò ipſius Scripturæ diuinæ auctoritate ſuffultas: neque noſtros Diui Auguſtini doctrinæ in iis quæ contra Pelagium diſputauit aduerſari, ſed eam maximè ſequi, & à multis non rectè intellectam, probè explicare. denique non eſſe datum gratiæ Societatis, ſed iuſtitiæ, quòd ſua Santitas hãc doctrinam vetuit damnari, aut cenſura aliqua notari; non obſtante grauiſſima multorum impetitione. Non eſt metuendum ne Societatis Doctores veritati tenebras offundant, nouitates & errores inuehant. Satis dederunt hactenus ſui ſpecimen in hoc genere, non ſolùm lectionibus publicis, ſed editis etiam libris, in omnes Philoſophiæ, & Theologiæ, & Scripturæ diuinæ partes. In quibus quanta ſit doctrinæ vbertas & ſoliditas, quã multa antè obſcura ſint illuſtrata, & parũ firma refutata, norunt omnes Academiæ, & viri docti fruuntur, & hæretici dolẽt, vt non ſit neceſſe plura de his cõmemorare. Sed coëgit me hæc obiter indicare grauitas criminationis, ne dicã impudentia calũniæ. Inuigilat in hãc rẽ Superiorũ induſtria, & ĩ primis Præpoſiti Generalis, viri ſapiẽtia, religione, & rerũ vſu, pręter ceteras animi dotes, pla-

nè

uê eximij,qui in hunc finem multa præclarê conſtituit,quæ accuratè ſeruantur.

In refutando eam ſeruabo moderationẽ, quam charitas & veneratio eorum, qui aliter ſentiunt, poſtulat,& S. Sanctitas præſcripſit. Abſtinebo à conuitiis & cenſuris, quibus Tractatus iſte plus æquo largus eſt. Teſtor me nihil velle damnare,aut cenſura grauiore perſtringere, niſi quod S. Sedes Apoſtolica damnat & perſtringit.Si tamen ratiocinandò oſtendam quid ex huiuſmodi ſententijs ſequi videatur, nemo id damnationem vel cenſuram interpretari poteſt. Multa enim dogmata non alia ratione diſcuti aut examinari poſſunt. Vbi enim apodictica ſeu oſtenſiua ratio probandi deficit, neceſſe eſt vti ea quæ ducit ad abſurdum ſeu impoſſibile,vt Ariſtoteles docet; quale cenſetur in Theologia,quod fidei dogmatib. repugnat. Itaque hoc ratiocinationis genus velle impedire in hac cauſa, eſt tollere omnem diſputationẽ,omne examen, omnẽ ſententiarum diſcuſſionẽ;& doctrinæ incertæ,quã plurimi Doctores in varijs orbis academijs valdè improbant,quidã etiã grauiter cenſuerunt,tanquam certæ & ſecuræ velle omnes acquieſcere.Non fuit mea mens S.Sanctitatis;non voluit impedire ſerium examen ad veritatẽ deprehendã neceſſarium.Expedit enim Eccle-

 ſiæ,

ſiæ,quæ eſt columna & firmamentum veritatis,vt huiuſmodi dogmata, quæ multis videntur nouitia, diligentiſſimè excutiantur; maximè cúm ea ſunt huiuſmodi, vt multa alia ingentis momenti ex illis pendeant:qualia ſunt ea, de quibus hîc diſputatur. Accedit quòd hæretici huius ætatis illis veluti fundamentis nitantur, ad euertendam voluntatis noſtræ libertatem ac meritum,& ad ſtatuendum fatum,Deumque auctorem malorum. Vnde ſentio in vniuerſa Theologia non eſſe aliquid maioris momenti, aut dignius acri examine,quàm ſint iſta de quibus hîc agitur; vt pote ex quibus tota noſtra Religio pendeat.Malè profectò de veritate & ipſa Religione mereretur, qui de huiuſmodi nullam diſputationem,ſub prætextu vitandæ cenſuræ,fieri vellet. Opto & hortor totis animis quotquot vbique ſunt S.Theologiæ Profeſſores,vt iſta diligentiſſimè excutiant; vt tandem veritas paſſim eluceſcat, falſitate detecta.Proderit quoque huiuſmodi examen ad faciliorem veritatis definitionem,ſi quando S.Sedi Apoſtolicæ viſum fuerit aliquid in alteram partem ſtatuere. Edidit in lucẽ de iſtis quæſtionibus opuſculum doctiſſimũ (quod tamen mihi ante hoc Reſponſum conſcriptum non eſt viſum)noſter P. FRANCISCVS SVARES, vir de omnibus Theo-

logorum

logorum & Philoſophorum ſcholis optimè meritus, quod erudito Lectori ad rei intelligentiam abundè poſſit ſufficere. ſed quia iſtud à multis, vt video, vel non legitur, vel non intelligitur; & iſte Tractatus, de quo agimus, eſt poſterior, & nouis teſtimoniis ac rationibus ſcatet, & ſentētiam noſtrorum peruertit, & ob alias cauſas iam antè commemoratas, neceſſarium amicis viſum, vt hoc Reſponſum, in quo omnia breuiter & diſtinctè excutiuntur, non ſupprimeretur. Precor Deum venerans, vt hæc omnia ſint abſque offenſione eorum qui aliter ſentiunt. Innocētiam enim noſtram defenſum imus, falsò impoſita amolitum, ſiniſtras multorum de noſtra doctrina ſuſpiciones & rumores diſcuſſum, veritatem inquiſitum, veritatem ex tenebris in lucem euocatum. Nemo illius examen, & neceſſarium noſtri patrocinium, ſuæ ſententię iniuriam interpretetur.

Typo-

ſiæ,quæ eſt columna & firmamentum veritatis,vt huiuſmodi dogmata, quæ multis videntur nouitia, diligentiſſimè excutiantur; maximè cúm ea ſunt huiuſmodi, vt multa alia ingentis momenti ex illis pendeant:qualia ſunt ea, de quibus hîc diſputatur. Accedit quòd hæretici huius ætatis illis veluti fundamentis nitantur, ad euertendam voluntatis noſtræ libertatem ac meritum,& ad ſtatuendum fatum,Deumque auctorem malorum. Vnde ſentio in vniuerſa Theologia non eſſe aliquid maioris momenti, aut dignius acri examine,quàm ſint iſta de quibus hîc agitur; vt pote ex quibus tota noſtra Religio pendeat.Malè profectò de veritate & ipſa Religione mereretur, qui de huiuſmodi nullam diſputationem,ſub prætextu vitandæ cenſuræ,fieri vellet. Opto & hortor totis animis quotquot vbique ſunt S.Theologiæ Profeſſores,vt iſta diligentiſſimè excutiant; vt tandem veritas paſſim eluceſcat, falſitate detecta.Proderit quoque huiuſmodi examen ad faciliorem veritatis definitionem,ſi quando S.Sedi Apoſtolicæ viſum fuerit aliquid in alteram partem ſtatuere. Edidit in lucē de iſtis quæſtionibus opuſculum doctiſſimū (quod tamen mihi ante hoc Reſponſum conſcriptum non eſt viſum) noſter P. FRANCISCVS SVARES, vir de omnibus Theologorum

logorum & Philoſophorum ſcholis optimè meritus, quod erudito Lectori ad rei intelligentiam abundè poſſit ſufficere. ſed quia iſtud à multis, vt video, vel non legitur, vel non intelligitur; & iſte Tractatus, de quo agimus, eſt poſterior, & nouis teſtimoniis ac rationibus ſcatet, & ſentẽtiam noſtrorum peruertit, & ob alias cauſas iam antè commemoratas, neceſſarium amicis viſum, vt hoc Reſponſum, in quo omnia breuiter & diſtinctè excutiuntur, non ſupprimeretur. Precor Deum venerans, vt hæc omnia ſint abſque offenſione eorum qui aliter ſentiunt. Innocẽtiam enim noſtram defenſum imus, falsò impoſita amolitum, ſiniſtras multorum de noſtra doctrina ſuſpiciones & rumores diſcuſſum, veritatem inquiſitum, veritatem ex tenebris in lucem euocatum. Nemo illius examen, & neceſſarium noſtri patrocinium, ſuæ ſententię iniuriam interpretetur.

Typo-

TYPOGRAPHVS
LECTORI.

C*ANDIDE Lector, cum ad noſtras manus venerit excuſus Antuerpiæ libellus P. LEONARDI LESII viri ſanè docti, atq; vt ex eius operibus facilè eſt coijcere, de vniuerſa Theologorum ſchola benemeriti, illumque ab eruditis quibuſque commendari, & expeti nouerimus, nec votis omniũ inopiâ exemplarium ſatisfacere poſſemus; Diſputationem Apologeticam ijs temporibus perutilem, & veritatis indagandæ ſtudioſis gratam, quæ de diuinis concurſibus agit ſeorſim ab alia de Prædeſtinatione typis mandare curauimus. Æqui bonique conſulet auctor ſapientiſſimus, & ſui partus amori potius, quam iniuriæ tribuet; quod appetente ſtudiorũ inſtauratione, & vrgentib. ſtudioſorũ petitionib. quaſi truncus edatur. Nõ trũcũ, ſed virgulta viuacia per ampliſſima terrarũ arua ſerẽda damus. Illud Græcæ linguæ periti condonabunt, ſi qua culpa eſt, quod latinis literis Græca, quibus hæc ſcatet diſputatio Atticarum indigentia reddamus: ea omnia duplici aſteriſco, altero voci præfixo, è regione altero in margine notauimus. VALE.*

PERIO-

Perioche tractandorum.

CIRCVMFERTVR in varijs Belgicæ locis Tractatus quidam De auxilijs gratiæ, & eorum efficacia, in quo doctiſſimis quibuſdam viris & graues errores & apertæ hęreſes impinguntur: idq. ea confidentia & verborũ auctoritate, iis aculeis & obiurgationib⁹, ea teſtimoniorum ex Scripturis Conciliis, & Patribus copia, ac ſi in apertos Pelagianos vel Pelagianorum reliquias cauſa ageretur. Et quamuis eorum nomina non exprimantur, ex verbis tamen quæ citantur, & alijs circumſtantiis, nemo non intelligit præter ceteros maximè impugnari Ludouicum Molinam optimè de Theologia ſcholaſtica meritum. qui abhinc annum ex hac vita migrauit. Ne igitur lectores decipiantur, putentq. in hoc auctore, vel alijs, quos hic Tractatus impetit, huiuſmodi errores hærere, ſimúlq. intelligãt quis ſit in quæſtione inter noſtros Theologos & alios quoſdã iam aliquot annis agitata, De auxiliis diuinæ gratiæ & eorũ efficacia, controuerſiæ ſtatus (qui ſanè in illo Tractatu non rectè explicatur) & vtra ſentẽtia ſit Scripturis diuinis, Conciliorum definitioni-

tionibus, ſanctorum Patrum teſtimoniis, Doctorum Scholaſticorum placitis, & veræ Philoſophiæ rationibus conformior, magiſque recedat non ſolùm ab omni hæreſi & errore, ſed etiam ab omni ſpecie erroris: denique vtra magis torporem excutiat, deſperationem amoueat, ad bona opera excitet, conſolationem mentibus fidelium inſtillet: hoc opuſculum apologeticum mihi conſcribendum putaui, quo breuiter, dilucidè, & neruoſè conabor hæc omnia perſequi & declarare.

Primò oſtendam non rectè controuerſiæ ſtatum ab illo auctore explicatum, & multa falſò doctiſſimis Theologis imponi.

Secundò, explicabo controuerſiam principalem, & quaſdam ſecundarias huic annexas.

Tertiò, oppugnabo ſentẽtiam aduerſam. Aduerſariæ enim expugnatio, noſtræ eſt defenſio.

Quartò ſoluam argumenta. In decurſu obiter indicabo multa * *aſyſtata* in eodem Tractatu contineri, ſimulq. quid in acceſſoriis illis ſentiendum ſit, aperiam: omiſſis vbique aculeis verborum, quibus ſingula propè argumenta ſunt communita, aliiſque parergis & anemoliis.

*

Diſtri-

Digitized by Google

Diſtributa eſt hæc DISPVTATIO in XX. Capita.

(⁂)

I. Occaſio controuerſiæ. Non rectè ſtatum quæſtionis in illo Tractatu explicari: & multa falsò Molinæ imponi. 1

II. Capita controuerſiæ explicantur. 3

III. Refutatio gratiæ prædeterminãtis ex euerſione præcipui fundamenti ſumpti ex decretis diuinis, & motione primæ cauſæ. 7

IV. Reſponſio ad argumenta pro decretis & motione primæ cauſæ. 25

V Refutatio ſecunda gratiæ prædeterminantis ex euerſione alterius fundamenti, quod eſt de natura liberi arbitrij. 47

VI. Refutatio tertia gratiæ prædeterminantis ex ſacræ Scripturæ teſtimoniis. 58

VII. Refutatio quarta ex Conciliis. 63

VIII. Refutatio quinta ex Patribus, Scholaſticis, & recentioribus. 69

IX. Refutatio ſexta per varias rationes ex incommodis. 78

X. De errore Maſſilienſium, & Faciente quod in ſe eſt. & reſponſio ad quædam argumenta contra gratiam non determinantem. 90

Appendix

Appendix ad Cap. X. De faciente quod in ſe eſt. 110
XI. *Reſpondetur ad teſtimonia Scripturarum, quæ pro gratia prædeterminante adferuntur.* 121
XII. *Reſpondetur ad teſtimonia Conciliorũ pro gratia determinante.* 137
XIII. *Reſpondetur ad teſtimonia Patrum pro gratia determinante.* 149
XIV. *Reſpondetur ad teſtimonia D. Thomæ & D. Bonauenturæ pro gratia determinante.* 160
XV. *Explicatur ſententia, quæ ſtatuit auxilium præueniens non cooperari phyſico influxu in opus, eaque vindicatur.* 167
XVI. *Reſpondetur ad rationes quibus auctor probat prædeſtinationem eſſe certam, & effectus gratiæ certò euenire non ex præſcientia, ſed ex vi & natura gratiæ efficacis,* 178
XVII. *Reſpondetur ad quædam argumenta & teſtimonia de gratia prædeterminante.* 183
XVIII. *Reſpondetur demonſtrationibus Theologicis illius auctoris, & alijs quibuſdam aliorum rationibus pro gratia prædeterminante.* 192
XIX. *Explicatur & defenditur ſciẽtia media, quam præſcientiam conditionatã vocamus.* 213
XX. *Soluuntur argumenta, quæ contra illam obiiciuntur.* 228

DE

DE GRATIA EFFICACI DECRETIS DIVINIS Libertate Arbitrij ET PRAESCIENTIA DEI CONDITIONATA

Diſputatio apologetica.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CAPVT PRIMVM.

Occaſio huius Controuerſiæ: non rectè ſtatum quæſtionis explicari: & multa falsò imponi.

ORTA fuit hîc Louanij annos abhinc vigintiduos non modica de diuina prouidentia, decretiſque diuinis, deq; auxilijs gratiæ, & eorum efficacitate controuerſia; quæ auctoritate Sedis Apoſtolicę, ad quam mox delata fuit, per Illuſtriſſ. D. Nuntium Octauium Frangi-

Digitized by Google

panium Epiſcopum Tricaricenſem féliciter cōpoſita fuit, noſtra in poſſeſſione permanē-te doctrina. Sed cùm omnia hîc eſſent tranquilla, biénio circiter pòſt excitata eſt eadem controuerſia magna cōtentione in Hiſpania, occaſione præclari opuſculi Ludouici Molinæ de concordia liberi arbitrij & prædeſtinationis, quod circa illud tempus in lucem exierat. Collectas enim ex illo quaſdam propoſitiones, quibus reijciebātur abſolutæ omnium rerum prædefinitiones, & cauſarum omnium maximè liberarum phyſicæ prædeterminationes, graui cenſura perſtrinxerunt, & à Iudicibus S. Officij curarunt vetari, donec S. Sedes Apoſtolica permiſit eas rurſus doceri. Tādem poſt multas diſputationes, iterùm ad Sedem Apoſtolicam res eſt deducta, omni ope agentibus aduerſarijs, vt liber Molinæ prohiberetur. Intereà dum res extrahitur, & à primario capite, dē quo erat quæſtio, artificio quodam receditur, Tractatus iſte ad inſtructionem cauſæ conſcriptus eſt; nempe vt ſententia à S. Sede Apoſtolica faciliùs ferri poſsit. Verùm in eo & punctum difficultatis non rectè explicatur, & multa contra veritatem diuerſæ ſententiæ propugnatoribus impinguntur. Primùm non ponitur ſtatus cōtrouerſiæ planè & diſtincte, neq. ex fide; ſed obſcurè, verbis ambiguis, & ſparſim, idq. eo modo, quaſi præcipua

Occaſio cōtrouerſiæ, et illi⁹ tractatus cōſcribēdi

Nō rectè ſtatū quæſtionis exponit.

pua

Digitized by Google

pua diſſenſio in his duabus quæſtionibus ſit poſita; *Vtrùm liberũ arbitrium præueniat gratiam?* &, *Vtrùm gratia præueniens & adiuuans ſit ſolùm auxilium morale an phyſicum?* Noſtriſq. aſsignatur pars aiens, eaque luculentè impugnatur, cùm tamen noſtri longiſsimè ab his ſententijs abſint, vt infrà conſtabit; & in his noſtra controuerſia ſita non ſit. Deinde paſsim multa alia imponuntur, quorum contraria apertè noſtri tradunt. Aliqua ex his recenſebo. *Multa falsò imponi.*

I. eſt error Gallorum, nempe *Liberum arbitriũ præuenire gratiam Dei: & ſolis naturæ viribus debere incipere opus bonum, vt opere incepto gratia adiuuet.* Ita imponitur cap.9.11.13.& alibi. Contrarium expreſsè docet Molina in Concordia q.14.art.13.diſp.41.& alijs locis, vt infrà oſtendetur cap.10.n.7. & 8.

II. eſt, *Liberum arbitrium facere vnam partẽ operis boni; Dei gratiam, alteram.* cap.10.& cap. 14. Contrarium tenet Molina in Concordia q.14.ar.13.diſput.37.vbi expreſſè docet, *totum opus eſſe à Deo, & totum à libero arbitrio, & totum à gratia præueniente.* Idem fusè docet diſput. 38. vbi oſtendit *opus bonum ſecundùm omnes gradus genericos & ſpecificos eſſe à gratia & à libero arbitrio.* & q.23.art.4.& 5. diſp. 1. m. 7. vide infrà cap.10.n.14.& 17.

III. *Liberum arbitrium priùs natura operari bonum opus, quàm gratia cooperetur.* capit. 10.

in principio. Contrarium expreſsè docet Molina q. 14. art. 13. diſput. 41. §. Dixi toties; vbi oſtendit *influxum gratiæ in opus, & liberi arbitrij & Dei, eſſe omnino ſimul natura, & à ſe mutuo pẽdere* & *diſp. 40. §. ad ſecũdũ probat nõ eſſe dicẽdũ, exiſtẽtibus in duobus adultis æqualibus auxilijs gratiæ præuenientis, vnũ eorũ pro ſola ſua libertate cõuerti, alterum non: quia licet conuerſio illa à libertate pendeat, fiatq; ab arbitrio, pro ſua libertate; non tñ fit pro ſola ſua libertate, ſed cooperãte ſimul auxilio gratiæ præueniẽtis, &c.* infrà cap. 10. n. 8. & 14.

IV. *Auxilium præueniens non eſſe efficiens ſeu phyſicum, ſed morale, quod ſumit efficaciam ex parte motionis obiecti & præſcientiæ diuinæ.* Ita imponitur c. 19. Contrar. fusè docet Molina diſp. 40. & 41.

V. *Deum prænoſſe futuras actiones liberas, non in voluntate humana determinata, ſed in potentia liberij arbitrij, vt in cauſa.* Ita c. 20. Contrarium docet Molina in 1. p. q. 14. ar. 13. diſput. 14. concluſ. 1. & diſput. 15. §. Iuxta ea, & alibi ſæpè.

VI. *Nullam noſtros Theologos re ipſa, motioni diuinæ gratiæ, efficaciam tribuere.* cap. 20. Contrarium docet Molina in Concordia diſputa. 40. & 41. vbi oſtendit *opus eſſe ſupernaturale ex influxu gratiæ* de quo infrà cap. 10. n. 11.

VII. *Noſtros aliquid tribuere voluntati ex ſola naturæ virtute, quo ſe diſcernit.* Ita habetur cap. 21. Contrarium fusè docet Molina q. 14. ar. 13. diſpu-

diſput.40.§.Ad primum.& alibi.vide inf.cap. 10.nu.14.

VIII. *Quòd gratia voluntatem, vt bonum velit, ſolùm ex parte obiecti moueri faciat.* ca. 22. cùm tamen initio eiuſdem capitis apertè ſic dicatur: *Ex parte obiecti voluntatis, motionem, illuminationem, atque alia, quibus libero arbitrio bonũ reddatur amabile, conſtituunt, ex parte verò potentiæ voluntatis, auxilium ſufficiens aſſeuerant, quod potentiam iuuat.* Itaque auctor hîc ſeipſum refutat.

IX. *Quòd homo pro ſua innata libertate bonũ eligit, priuſquam à Deo trahatur electus.* cap. 22. Contrarium docet Molina in Concordia q. 14.ar.13.diſput.8.& 9. infrà cap.10.

X. *Conſenſum noſtræ voluntatis in bonum ex vi naturæ elicitum præuenire gratiam.* c.26. Contrarium docet Molina diſp.8 & 9. ſuprà.

Hæc & ſimilia paſſim tribuuntur Molinæ & alijs Theologis noſtris, tamquam ipſi hæc in terminis doceãt, aut euidentiſſimè ex illorum doctrina ſequantur; eaque fuſiſſimè oppugnantur, ſic tamen vt paſſim ex oppugnatione ſtatuatur gratia efficax liberum arbitriũ prædeterminans. Verùm in reſponſione ad argumenta tota hæc skeuoria clariùs detegetur, & conſtabit noſtrorum doctrinam his erroribus affinem non eſſe. Sequitur vt controuerſiæ ſtatus explicetur.

CAPVT II.

Explicantur capita controuerſiæ.

1 NON eſt quæſtio inter Theologos noſtros & alios quoſdã, vtrùm gratia præueniat liberũ arbitrium, vt impius iuſtificetur: aut vtrùm illa gratia ſolùm ſita ſit in obiecti propoſitione ſeu illuſtratione mentis, an verò requirat etiam aliquid præuium in voluntate. nemo enim hac ætate Catholicus doctor de his dubitauit. Sed id de quo iam à multis annis acerrimè inter eos diſputatur, eſt, vtrùm ad conuerſionem peccatoris, ſeu ad conſenſum quo gratiæ vocanti conſentit, requiratur quædam Dei motio & impulſus natura ſua efficax, qui voluntatẽ humanam ad conſenſum phyſicè prædeterminet, quem habere non ſit in eius poteſtate, & cui præſenti non poſſit reſiſtere. Idem quæritur de omnibus operibus bonis, imò de omnibus voluntatis actibus, vtrùm ad ſingulos actus requiratur impulſus ille præueniens libertatem, qui voluntatem efficaciter prædeterminet.

Sentẽtia de gratia prædeterminante. 2 Non deſunt Theologi, qui putent ad cõuerſionem peccatoris (id eſt ad actum contritionis vel amoris Dei ſuper omnia (& ad quoduis opus bonum, præter illuminationem intelle-

tellectus,& pias affectiones voluntatis,& præter omnes habitus ſupernaturales, talem motionem ſeu impulſum requiri. de quo docent multa,præſertim ſequentia. Primò, eum præuenire noſtrã voluntatem. Secundò, non eſſe in noſtra poteſtate, vt in nobis ſit vel non ſit; eum enim dari ex diuino decreto ante omnẽ operum præuiſionẽ facto. Tertiò, cùm in nobis eſt,non poſſe nos illi reſiſtere. Quarto, eodem momento quo eſt, poni conſenſum voluntatis. Quintò,hunc impulſum priùs natura poni in voluntate, quàm ipſa conſentiat, & per hunc determinari voluntatem ad conſenſum. Sextò,hũc impulſum requiri ratione dependentiæ & ſubordinationis quæ eſt inter cauſam ſecundam & primam; ac proinde ad omnes motus voluntatis etiam malos ſecundùm ſubſtãtiam ſuam ſpectatos, & ad omnes motus & operationes omnium cauſarũ creatarum neceſſarium eſſe. Ita tenet auctor illius tractatus cap.6.20.& 21. non ſolùm de omnibus operibus ſupernaturalibus, ſed etiam de omnibus naturalibus etſi malis.

3 Cap.6.ſic ait: *Quibuſcumq. virtutibus ſeu potentiis datis, non adeſt facultas operandi, niſi Deo illas mouẽte. Videmus enim in corporalibus quòd ad motũ non ſolũ forma requiritur, quæ principiũ eſt motus ſeu actionis; ſed etiam neceſſarius eſt motus primi mouẽtis, quod in ordine corporaliũ eſt corpus cæleſte.*

 Vnde

Vnde quamuis calor ignis ſit perfectus, numquam tamen calefaciet, niſi à corpore cæleſti moueatur. conſtat autem quòd ſicut motus omnes corporales ad motum cæleſtis corporis reducuntur, ſicut in primum mouens corporale; ſic vniuerſi motus tam corporales quàm ſpirituales, in primum mouens ſimpliciter, reducantur neceſſe eſt. & ideò quantumcumque natura aliqua ſiue corporea, ſiue ſpiritalis perfecta proponatur, in ſuum actum prodire non poteſt, niſi à Deo moueatur, non enim à Deo ſolùm eſt omnis formalis perfectio, ſiue habitus ſit, ſiue potentia, tamquam à primo actu quoad eſſe, & conſeruari dependens; verùm etiam omnis actio ei tanquam primo mouenti ſubſternitur. Hinc eſt quòd Iſaias dixit: Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine. & Chriſtus Dominus ait: Sine me nihil poteſtis facere. & Apoſtolus inclamat; Deus eſt qui operatur in nobis velle, & perficere. cōſtat igitur vltra gratiam habitualem neceſſariam eſſe motionem diuinam, quæ nos faciat operantes, quā auxiliū ſpeciale vocant Theologi. Hæc ibi. vbi apertè ad omne opus, etiā malū, requirit hanc primæ cauſæ motionem, qua voluntas præueniatur & determinetur ad opus ſeu volitionē.

Quid vocetur auxiliū ſpeciale à Theologis

Motioni diuinæ, quæ omni operationi eſt præ-

4 Cap. 20. *Cognoſcit igitur Deus affectus liberos in ſuis cauſis determinatis & cōpletis, cùm vniuerſas cauſas creatas in ſua eſſentia cognoſcat, prout eſt prima cauſa, omnibus cauſis eſſe conferens, virtutē cōmunicās, & determinationē præfigens, ad operan-*

rãdũ, cui mouenti nihil valet reſiſtere. Hîc expreſſè, liberũ arbitrium ponit prædeterminari ad omnes ſuos actus, ita vt illi determinationi nõ poſsit reſiſtere,

...nia, nihil poſſe reſiſtere.

5 Cap. 21. *Sol non generat hîc & nunc ignem, niſi cauſa proxima producẽte & determinãte ipſum, operetur. Dei autẽ cauſalitas per ordinẽ ad vniuerſos effectus nullatenus à cauſis ſecundis determinatur, ſed omnia determinat, à quo cuncta ſecundùm quemcumq. modum eſſendi dependent.*

Deũ determinare oẽs cauſas ſecundas ad omnes ſuos effectus ſecũdũ oẽs modos ſeu circũſtãtias effectuum.

6 Idem continetur in theſibus, Neapoli defenſis anno. 1600. in feſto Pentecoſtes, cõluſ. 8. *Vnde*, inquit, *concludendo affirmamus, auxilium gratiæ præuenientis, non ſolùm moraliter, ſed etiã phyſicè, efficaciter & ex ſe & prout eſt à Deo noſtram in omnibus actibus ſupernaturalibus præmouere voluntatẽ ante omnẽ eius liberã determinationem. Imò in vniuerſum, Deus illam in omnibus ſuis actibus phyſicè prædeterminat.*

Deũ phyſicè prædeterminare volũtatẽ ĩ omnibus ſuis actibus.

7 Idem docet quidã Doctor in 1. p. q. 19. a. 8. *Diſplicet*, inquit, *quod ait Caietanus, virtutem primæ cauſæ modificari per cauſam ſecundam, non tamen impediri. Imò verò diuina voluntas omnia modificat, dum cauſa eſt vniuerſaliſſima & efficaciſſima cuiuſlibet rei, quantũ ad fieri, & quantũ ad eſſe, & quantum ad modũ.* Deinde id multis probat; & ſubijcit: *Hæc doctrina valdè notanda eſt pro materia de gratia & prædeſtinatione, in qua multi paralogizantur, putantes quòd liberum arbitrium*

Diuinam voluntatẽ modificare cõcurſum omniũ cauſarũ ſecũdarũ, vt pro-

hominis

Digitized by Google

ducāt effectū cum omnibus circūſtātijs & modis ſuis.

Cauſa ſecunda nō pōt cōcurſum præuium cauſæ primæ impedire.

Cauſam ſecūdam non poſſe impedire quin effectus fiat à Deo.

Altera ſententia quæ Gratiam prædeterminantem tollit.

hominis modificat æqualē cōcurſum & auxiliū Dei, determinans illud ad magis vel minùs efficiendū, & ita ſolent aliqui ignoranter dicere, quòd cum æquali auxilio gratiæ Dei, vnus cōuertitur & alius nō: quæ via facilè inciditur in errorē Pelagianorū. Nunc autē, ſatis nobis ſit aſſerere, quòd nō ſolùm cauſa ſecūda nō poteſt impedire cōcurſum vniuerſaliſſimæ cauſæ, vt dixit D. Tho. qu. 19. ar. 6. ad 3. ſed etiā neque modificare cōcurſum vniuerſaliſſimæ cauſæ, quæ omnia operatur, & in omnib⁹ quod vult & quomodo vult.

8 Et infrà: *Omnis effectus per ordinem ad Deum eſt infallibiliter eueniens nec impedibilis.* His locis apertè traditur ad omne opus voluntatis requiri motionem præuenientem & prædeterminantem, quæ à volūtate impediri nequeat. omitto alia plurima, quibus hæc ſentētia apertiſſimè traditur.

9 Contrariam ſententiā tenet Molina & alij noſtræ Societatis Theologi: qui docēt Primò, neque ad cōuerſionē neque ad alia opera pietatis (multo minùs ad opera ſolùm moraliter bona, vel ad mala) requiri aliquam motionem præuenientem ſiue impulſum præuium qui volūtatē ad conſenſum prædeterminet: imò huiuſmodi impulſum videri tollere omnem in agendo libertatem.

10 Secundò docēt ſufficere ad opera pietatis, ea auxilia præuenientia, cum quibus volūtas ita poteſt cōſentire, vt illis ſtantibus poſſit diſſentire;

ſentire;ita ſeipſam ad cõſenſum determinare, vt poſſit ſe cõtinere,vel etiã determinare ad diſſenſũ. Auxiliũ enim præueniẽs quod Deus confert,duo præſtat ante cõſenſum & vnũ in conſenſu. primò allicit & trahit voluntatẽ vt cõſentiat,ita tñ,vt huic tractui poſſit nõ obſequi:ſecũdò vires tribuit, ita vt volũtas tunc in ſua poteſtate habeat cõſentire ſi velit. Deniq. ſi voluntas cõſentiat,ſimul iuuat & concurrit ad illũ conſenſum eliciendum;idq́. vel phyſico influxu in conſenſum (quod mihi ſemper viſum verius cum Molina)vel morali, vt quidam non improbabiliter exiſtimant.

Auxiliũ præueniẽs quid præſtet.

11 Tertiò,auxiliũ præueniens cõſiſtere in variis inſpirationibus & illuminationibus intellectus,quibus incipit mens cognoſcere vel ad uertere turpitudinem peccatorum, magnitudinem pœnarum,pulchritudinẽ virtutis, cæleſtia præmia,maieſtatem diuinam & ſimilia; & in variis affectionibus voluntati immiſſis, quibus incipit terreri ſuppliciis, allici promiſſis,auerſari turpitudinem peccati, inclinari & impelli ad amorem virtutis,ad ſpem bonorũ cæleſtium,ad dilectionem diuinæ bonitatis: quæ affectiones, impulſus, & incitationes non naſcuntur præcisè ex propoſitione obiecti, ſed propoſito obiecto diuinitus excitãtur in voluntate. ſunt enim perſæpè ſupernaturales in ſubſtantia, quales in voluntate

Auxiliũ præueniẽs in quo ſitum.

non

non poſſent ex ſola obiecti conſideratione naſci. Quando autem tale auxilium ſufficiens adeſt, ſimul præſtò eſt in actu primo & quaſi in habitu auxilium concomitans proportionatum auxilio præuenienti, ita vt in poteſtate hominis ſit illud habere in actu ſecũdo, ſi velit. Hoc autem auxilium concomitans ſitum eſt, partim in concurſu Dei, qui ſuis donis & ipſis animæ potẽtiis cooperatur; partim in cõcurſu auxilij præuenientis, quod etiam tamquam partiale principium operatiuum cum natura voluntatis in opus influit. Hæc omnia docet optimè Molina in Concordia qu. 14. ar. 13. diſput. 40. & 41. Qui autem putant auxiliũ præueniens non habere phyſicum influxum in opus, ſed moralem, dicunt auxilium concomitans maximè conſiſtere in ſingulari quodam & ſupernaturali concurſu Dei, qui homini iam per auxilium præueniens præparato adſit in actu primo, quæ ſententia, etiam probabilis eſt. conſentiunt autem omnes, influxum liberi arbitrij & gratiæ & ipſius Dei in opus liberum, eſſe omnino ſimul natura, & habere inter ſe mutuam dependentiam, ita vt liberum arbitrium non influat priùs tempore aut natura in opus, quàm gratia præueniens, aut Deus; nec Deus aut gratia priùs quàm liberum arbitrium.

Auxiliũ cõcomitãs quomodo adſit homini excitato.

Hæc omnia ſimul natura influunt in opus.

12 Hæc eſt ſententia, quæ tantopere à quibuſdam

buſdam & ab auctore illius tractatus impugnatur,& ex qua tam multos errores ſequi putant.Itaque principalis controuerſia eſt cõſtituta in hac antitheſi.Illi affirmant,ad conuerſionem peccatoris,ad omne opus bonũ , imò ad omnem actionem voluntatis requiri motionem Dei præuiam,qua liberum arbitrium prædeterminetur ad conſenſum ; qua motione poſita,non poteſt diſſentire. Nos dicimus, talem motionem nec ad conuerſionem , nec ad opus bonum,& multo minùs ad opus non bonum requiri;nec facilè poſſe intelligi , qua ratione non euertat libertatẽ. Reliquæ quæſtiones ferè ſunt acceſſoriæ , occaſione probationum vel ſolutionum argumentorum enatæ,vt:Vtrùm ad rationem liberi arbitrij ſufficiat,vt iudicium intellectus non determinetur ad vnum:Vtrùm liberum arbitrium poſſit gratiam facere efficacem:Vtrùm auxiliũ præueniens,phyſicum influxum habeat in actum liberum voluntatis : Vtrùm Deus cognoſcat conditionales liberas:Vtrùm cognoſcat futura contingentia in cauſis indeterminatis,& ſimilia,quæ in progreſſu,maximè in ſolutione argumentorum breuiter expendentur. Porrò hanc defenſionẽ ita moderabor (quod nunc iterùm profiteor)vt nihil omnino intendam damnare aut acerbiùs cenſere , niſi quod S. Sedes Apoſtolica damnat (etſi diſputando in-

do interdum iudicandum ſit, quid ex huiuſmodi principiis ſequi videatur) nihil affirmare, niſi ſub eiuſdem S. Sedis cenſura, à cuius iudicio (ſicut ante multos annos, cùm de eadem quæſtione mihi controuerſia per quaſdam cenſuras mota eſſet, proteſtatus ſum) non latum vnguem, non vnum apicem ſum receſſurus.

CAPVT III.

Refutatio motionis prædeterminantis ex euerſione præcipui fundamenti ſumpti ex decretis diuinis & motione primæ cauſæ.

Fūdamētū diuerſæ ſentētiæ duplex.

1 QVI tenent ſententiã illam de motione prædeterminante, duobus potiſſimùm niti videntur fundamentis. Primum eſt, quòd putent *Deum omnes actiones & effectus poſitiuos qui in mundo à creaturis fiunt, abſoluta voluntate prædefiniuiſſe & decreuiſſe ab æterno vt ſic fierent in particulari cum omnibus ſuis circumſtantiis. Deinde in tempore quamque creaturam ad illos effectus mouere, impellere, prædeterminare, & concurſum cuiuſque modificare, vt tales effectus cum ſuis circunſtantiis fiant; nempe vt omnia ſuis temporibus & momentis ſic fiant, ſicut ab æterno decretum eſt.* quia, inquiunt, *cauſa prima priùs natura debet* in-

influere in effectum quàm ſecunda; &, *quia alioquin Deus non haberet omnium prouidentiam*. Ex hoc fundamento deducunt, etiam ad actus ſupernaturales, motionem illam prædeterminantem (quam hîc auxilium efficax, & ſæpè auxilium phyſicum vocant) neceſſariam eſſe. Hoc eſſe præcipuum & primum fundamentũ huius ſentẽtiæ, patet ex verbis ſuprà cap. 2. allatis.

Alterum eſt, quòd putent *nullam determinationem repugnare libero arbitrio, ſi iudicium rationis indeterminatum maneat.*

2 Hoc capite refutandum eſt prius fundamẽtum. Probandum igitur nobis eſt hoc fundamentum à veritate alienum videri, ac proinde non poſſe motionem gratiæ determinantis ex eo ſtabiliri. Illud verò ex eo probari poteſt quòd duo grauiſſima incommoda ex hoc fundamento manifeſtè ſequi videantur, quæ multa alia ſecum trahunt. prius eſt, Deum eſſe auctorem peccatorum. alterum eſt, omnia fato quodam ineuitabili euenire.

Refutatio prioris fũdamenti.

Prius probatur: Si enim Deus omnia quæ fiunt à cauſis creatis ab æterno voluit & decreuit cum omnibus circumſtantiis & modis poſitiuis vt ſic fierent, & cauſas ſecundas ad ea in tẽpore determinat; ergo voluit & decreuit vt angeli haberent appetitionem illam

Primum incommodũ, Deũ fore auctorẽ peccatorum.

illam excellentiæ per quam peccauerunt, primus homo volitionem edendi pomi vetiti, Iudas volitionem prodendi Chriſti: denique vt omnes dæmones & homines haberēt omnes illas volitiones, motuſque animorũ, quos in tempore habent, idq. his temporibus, his momentis, his locis, his finibus, tanto conatu, circa hæc obiecta, eoque prorſus modo, quo in tempore fiunt. hæ enim volitiones ſunt actus poſitiui, & effectus cauſarum ſecundarũ. Deinde potentiam voluntatis ſuis temporibus ad hos actus mouet, impellit, & prædeterminat, ita modificando influxum & efficiētiam voluntatis, vt non aliter illos actus producat, nec alio tempore, loco, modo, fine, quàm decretum eſt. At qua ratione poteſt eſſe efficaciùs magiſque propriè auctor omniũ peccatorum internornm & externorum? cùm enim directè velit illum actum fieri, & vt fiat voluntatem intrinſecus moueat, applicet & prædeterminet, multo veriùs & efficaciùs erit auctor actus, quàm ſi ſuaderet tantùm aut præciperet. ſuaſio enim & præceptum, ſolùm obiectiuè mouent, eiſque facile reſiſti poteſt: prædeterminatio verò eſſentiam voluntatis penetrat, & intrinſecus in opus format, ita vt nullo modo poſsit ei reſiſti aut opus impediri; vt auctores illius ſententiæ crebrò docent. quomodo ergo non eſt vera illiorum hæreticorum noſtri

noſtri temporis blaſphemia, Deum eſſe au-ctorem omnium peccatorum?

3 Hinc vlteriùs ſequi videtur, Primò, *mala opera ita vt bona Deum operari, nō permiſsiuè tātùm, ſed etiam propriè & per ſe, adeò vt ſit propriū eius opus, non minùs proditio Iudæ quàm vocatio Pauli:* quod qui dixerit, anathemate damnatur à Conc. Tridentino ſeſſ.6.can.6. Quomodo enim *permiſsiuè* tantùm operatur, qui opus illud decreuit & potentiā ad illud mouet & determinat? aut qua ratione poteſt magis propriè & efficaciter ad bonum impellere, aut etiam ipſam vocationé in nobis operari? Vocatio enim nihil eſt aliud quàm illuminatio intellectus & pia affectio ad bonū quam Deus operatur, dum voluntatem ad eam determinat: atqui non minùs determinat eam ad opus malum, iuxta illam ſententiam. ergo non minùs operatur opus malum quàm ipſam vocationem ad bonum.

Operari mala vt bona propriè, non permiſſiuè tātùm.

Secundò, verum eſſe aliquos diuina poteſtate ad malum prædeſtinatos eſſe: quod in Cōcil. Aranſicano can. vltimo cum anathemate reiicitur: *Aliquos,* inquit, *ad malum diuina poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtātione in illos anathema dicimus.* Qua enim ratione poteſt quis efficaciùs & veriùs ad malum prædeſtinari, quàm

Prædeſtinaſſe ſua poteſtate ad malū.

huiuſmodi prædefinitione & prædetermina tione, qua Deus ab æterno ſtatuat, vt tale ma lum (ver. gr. actus odij) in me tali momento temporis extet, & ad eum finem ſtatuat voluntatem meam efficaciter ad illud determi nare, & in tempore determinet? hæc enim omnia directè ad illud malum in me ponendum tendunt, nec ego illis decretis & prædeterminationibus poſſum reſiſtere. Ego ſane magis propriũ & efficaciorẽ modũ prędeſtinandi ad malũ imaginari non valeo.

Obiectiones Vincẽtianæ.

4 Tertiò, veras eſſe obiectiones omnes Vincentianas, *vt quod adulteria & corruptelæ virginum ſacrarum ideò contingunt, quia illas Deus ad hoc prædeſtinauit vt caderent. quòd quando inceſtant patres filias, & matres filios, vel quando ſerui dominos occidunt, ideò fiat, quia Deus prædeſtinauit vt fieret.* & cetera, quæ ſequuntur apud Proſperum. Quid enim eſt aliud *prædefinire*, quàm *prædeſtinare*, quod Græci dicunt **proorizin*? nam **proorizin* (quod paſſim in Scripturis & Patribus vertitur *prædeſtinare*) ad verbum eſt *prædefinire*, & **prooriſmos prædefinitio*. qui ergo dicit aliquid *prædefinitũ*, dicit eſſe *prædeſtinatum*.

* * *

Sententia Proſperi & Auguſtini de prædictis articulis.

5 Ad illas autẽ obiectiones Proſper, vel, vt quidam volunt, Auguſtinus, reſpondet Reſpoſ. 10. *Deteſtanda & abominanda opinio quæ Deum cuiuſquã malæ volũtatis aut malæ actionis*

credit

credit auctorem: cuius prædeſtinatio numquam extra bonitatem, numquam extra iuſtitiam eſt. Adulteria enim maritatarum & corruptelas virginũ non inſtituere nouit ſancta diuinitas, ſed damnare; nec diſponere, ſed punire. Et reſponſ. 11. oſtẽdit, ſi Deus iſta prædefiniuiſſet, magis fore auctorem peccati, quàm diabolum, qui ſolùm poteſt ſuadere, non vim voluntati inferre: *Qua*, inquit, *inſipientia, quà ve dementia definitur, ad Dei referendum eſſe conſiliũ, quod nec diabolo in totum adſcribi poteſt; qui in peccantium flagitiis illecebrarum adiutor, non voluntatum credendus eſt eſſe generator. nihil ergo talium negotiorum Deus prædeſtinauit vt fieret.*

6 Quartò ſequi videtur, Deum ſibi eſſe cõtrariũ, vt qui decreuerit & velit fieri ea opera, & ad ea moueat, determinetque voluntates noſtras, quæ ſub grauiſſimis pœnis prohibuit: item eſſe iniuſtum, vel certè crudelẽ, quòd puniat ea quæ ipſe abſolutè fieri voluit & curauit. Quis enim tyrannus hoc vmquam fecit? quis occultè fieri decreuit & curauit, quod fieri vetuit & factum puniuit? Notum eſt illud Fulgentij, Deus non eſt auctor eius cuius eſt vltor.

Quintò non eſſe vera illa Scripturarum teſtimonia, quibus Deus dicitur *odiſſe iniquitatẽ, odiſſe facta Nicolaitarũ, non velle iniquitatem, neminem implanare, neminem tentare*, & alia

Pſal. 5.10. Apoca. 2. Eccleſiaſtici. 15. Iacobi. 1.

alia huiuſmodi. quæ enim poteſt eſſe maio tentatio & implanatio ſeu deceptio & præcipitatio ad lapſum, quàm occulta & intim in opus malũ inflexio, inclinatio, impulſio, determinatio?

Reſponſio ad ſuprà dicta.

7 Ad hæc & ſimilia (quæ multa adferri poſſent) auctores diuerſæ ſententiæ, ſe ſatis reſpondiſſe putant, ſi dixerint Deum non eſſe auctorem peccati, nec velle peccatum, quia non vult malitiam peccati, nec eius auctor eſt: etiamſi velit entitatem poſitiuam illius actus, cum ſuis poſitiuis circumſtantiis. hæc enim bona eſt & in bonum tendit; ac proinde eam Deus velle eiuſque auctor eſſe poteſt.

Refellitur

Sed hæc reſponſio minùs ſatisfacit, Primò, quia Wicleff & hæretici noſtri temporis numquã dixerunt Deum velle ipſam malitiam operi annexam (id enim minùs eſt ab omni ſpecie veri alienum) ſed ſolùm velle ipſa opera poſitiua quibus malitia annexa, idque ob bonum finem. Ita enim docet Caluinus l.1. Inſtitut. cap. 18. §. 2. 3. & 4. vbi tandem concludit: *Videmus ergo vt Deus perfidiam nolendo, defectionem tamen alio fine iuſtè velit.* per *defectionem* intelligit opus poſitiuum, quo populus defecit à familia Dauid. Idem multis exemplis nititur docere, omnia ea quæ diabolus & impij volunt mala volũtate, Deum bona volũtate velle vt velint & faciant. & tñ

re

Digitized by Google

re vera omniũ Catholicorum iudicio facit Deum auctorem peccatorum. Ad hoc enim vt quis ſit auctor peccati parũ refert quo fine illud velit & faciat, eiuſque auctor ſit. ſufficit enim vt re vera ad illud incitet, & curet fieri, etiãſi bono fine id faciat: vt patet in operibus bonis. quicumque enim curat opus bonũ fieri, verè & propriè eſt eius auctor dicendus, quacũq. tãdẽ intẽtione id faciat. Quòd ſi in opere bono id verum eſt, potiori iure in opere malo locum habebit, ꝙ vt imputetur. etiã ad culpã nõ requirit vt malitia ſit volita.

8 Secundò, Illa malitia vel eſt priuatio rectitudinis debitæ actui (vt multi volunt) vel (quod mihi verius videtur) eſt moralitas quædam ſeu reſpectus rationis reſultans in actu libero, ratione cujus iſte actus eſt quædam iniuria, & contemptus Dei, læſio honoris diuini, præuaricatio legis, & dedecoratio naturæ rationalis: vtrouis autem modo eſt ita implicita actui poſitiuo in homine ratione vtente, vt per nullam potentiam ſeparari ab eo poſſit. ergo hoc ipſo quo Deus vult iſtum actum poſitiuum eſſe in voluntate ratione vtente, cenſetur velle malitiam connexam. Nam eo ipſo quo vis vult eſſentiam, cenſetur velle proprietatem neceſſariò reſultantem; & hoc ipſo quo quis vult aliquod opus, vult omnia ad illud neceſſaria, & omnia

nia neceſſariò ex illo reſultantia, ſine quibus illud eſſe nequit. hoc enim eſt interpretatiuè & implicitè velle. Cōfirmatur, quia nō aliter homo vult ipſam malitiā, quā quia vult & facit opus cui malitia adiuncta. Expreſſè enim & formaliter non vult eam, imò odit & vellet abeſſe; ſed ſolùm vult honorem, voluptatem, opes, &c. & tñ interpretatiuè & ſecundùm moralē æſtimationē cenſetur malitiam velle, quia vult actum cui ipſa neceſſariò cōnexa. pari itaque modo etſi Deus formaliter malitiā nō velit, fieri non poterit quin eam velit interpretatiuè; & moraliter, ſi vult & cūrat opus illud fieri, quod ſine illa malitia fieri nō poteſt. Idem cōfirmari poteſt, quia vult illud opus fieri à voluntate rationis cōpote iuxta prædictam ſententiam. hoc enim eſt quædā circūſtātia poſitiua operis. atqui hoc ipſo quo tale opus cōſideratur procedere à tali volūtate eſt peccatū, præciſa omni ratione formali intelligibili, nec per vllam potētiam fieri poteſt vt non ſit peccatum. ergo vult peccatum.

9 Tertiò, quia etiamſi Deus non diceretur velle illā malitiā, tamē erit auctor eius, quia eſt auctor operis poſitiui, & determinat voluntatē ad illā ſpeciē operis vnde neceſſariò reſultat illa malitia. Nō enim pōt quis aliter eſſe auctor alicuius relationis vel priuationis

reſul-

reſultantis ex aliquo poſitiuo, quàm cauſando illud poſitiuum. erit igitur auctor malitię eo modo, quo illa cauſam habere poteſt.

Quartò, quia Scriptura, Cōcilia, & Patres, non ſolùm negant Deum eſſe auctorē peccati, ſed etiam operis poſitiui quod peccatum denominatur. Apocal. 2. *Odiſti facta Nicolaitarum; quæ & ego odi.* Conc. Trident. & Proſper ſuprà. D. Auguſtin. de ſpiritu & littera cap. 31. *Nuſquam legimus in Scripturis, Non eſt voluntas niſi à Deo: & rectè non ſcriptum eſt, quia verum non eſt: alioquin etiam peccatorum, quod abſit, auctor eſt Deus, ſi non eſt volūtas niſi ab illo; quoniam mala voluntas iam ſola peccatum eſt, etiamſi deſit effectus.* vbi D. Auguſtinus colligit Deum fore auctorem peccati, ſi eſſet auctor omnis volitionis poſitiuæ. Idem Auguſtinus lib. 12. Confeſſionum cap. 11. *Hoc ſolum à te non eſt quod non eſt, motúſque voluntatis à te qui es ad id quod minus eſt; quia talis motus delictum atque peccatum eſt.* Hîc apertè negat ipſum motum poſitiuum à Deo eſſe, idque dicit ſe Deo inſpirante didiciſſe.

10 Reſpōdēt aliqui, Deus, inquiunt, eſt auctor illius operis, non vt cauſa moralis, ſed vt cauſa naturalis; mouet enim voluntatē non imperādo aut ſuadendo opus malū, ſed cōcurrēdo cū ea ſicut cum aliis cauſis naturalibus. Quòd autē reſultet malitia in opere, id *Alia reſponſio.*

prouenit ex eo quòd illud opus procedat à cauſa libera. atqui Deus, cùm non ſit cauſa moralis, ſed naturalis illius operis; non eſt auctor libertatis in opere, ſeu quòd liberè fiat: ac proinde non eſt auctor malitiæ reſultantis ex libertate.

Refutatio Sed contrà reſpondeo, Primò, Etiãſi Deus non ſit cauſa moralis illius operis, tamẽ cauſat illud volendo, & voluntariè concurſum determinatum & determinantem præbendo; qui ſanè modus cauſandi ſufficit, vt opus & malitia annexa imputetur ei tamquam auctori. maximè cùm hic modus longè ſit efficacior quàm per imperium vel conſilium. Si enim qui conſilio vel præcepto mouet ad opus malum, cenſetur auctor, eiq. imputatur, cùm tamen ſolùm exteriùs moueat; multo magis qui ſciens & volens ſua potentia intrò penetrat, & voluntatem intimè ad actũ determinat. Neſcio quo modo mens aliud cõcipere queat. qui enim phyſicè interius producit, longè perfectiùs eſt auctor rei, quàm qui ſolum obiectum exterius obiicit.

Secũdò, Nõ minùs Deus eſt cauſa libertatis in actu (ſi tñ actus ille dicẽdus eſt liber) quã is qui ſuadet vel imperat: nã mouet voluntatẽ ad ſubſtantiã operis eo tẽpore quo ſcit illud nõ niſi cũ iudicio rationis elici poſſe, & vult vt tũc eliciat̃. ergo eſt cauſa vt liberè fiat. Cõf.

quia

Digitized by Google

quia Deus eſt cauſa cur liberè fiat opus moraliter bonum; ergo etiam eſt cauſa, cur libere fiat opus quod non eſt bonum, cum ſimili modo ad illud moueat. Nec refert quòd opus dicatur liberum ex ordine ad potentiā liberam, nō autem ex ordine ad Deum. quia Deus benè poteſt eſſe cauſa cur actui talis habitudo & denominatio conueniat, nempe ſi cauſa ſit cur actus hîc & nuncà tali potentia procedat. qui enim eſt cauſa coniunctionis extremorum, eſt cauſa denominationis quam alterū ab altero habet. atqui Deus eſt cauſa coniunctionis liberi arbitrij & actus; facit enim vt hîc & nunc actus à libero arbitrio procedat; ergo eſt cauſa libertatis in actu reſultantis. Vnde patet, Deum non minus fore auctorem malitiæ (quæ reſultat in actu poſita denominatione libertatis) ſi moueat voluntatem intrinſecè ad actum, quàm ſi moueret extrinſecus cōſilio vel præcepto. vnde hac ratione non rectè ſoluitur argumentum.

11 Alterum incōmodum principale, quod ex illa ſententia conſequi videtur, eſt, Omnia ineuitabili quodam fato, non aſtrologico, ſed Stoico infinities potentiore euenire; nēpe ex omnipotente Dei decreto, omnes cauſas creatas ad omnes ſuos effectus & motus inſuperabiliter flectente & determinante. *Secundū incōmodū prīcipale. Omnia fato euenire.*

Pro-

Probatur exemplo: Si enim Deus ex ſe voluntate abſoluta ante omem præuiſionem determinationis meæ voluntatis, decreuit vt in mea voluntate hoc momento ſit volitio ſcribendi, & prædeterminatio ad illam volitionem; non poſſum vllo modo impedire quin hoc momento illa volitio in me exiſtat. Quod patet, quia non poſſum vllo modo impedire quin exiſtat illud decretum diuinum: illo autem decreto exiſtente, nõ poſſum vllo modo impedire quin ex illo ſequatur & effluat determinatio in meã voluntatem. nam hoc decretum eſt efficaciſſimũ & omnipotẽs, & operatur illã determinationẽ independenter à mea libertate cùm eã præuenit: ſtante autẽ determinatione, non poſſum vllo modo impedire volitionẽ ad quã voluntas determinatur, vt ipſi fatẽtur, & per ſe patet: tum quia volitio neceſſariam connexionem habet cum illa determinatione; tũ quia eodem momento quo eſt determinatio illa, eſt etiam ipſa volitio. Idẽ dicendũ de omnibus volitionibus omnium creaturarũ.

Tria ĩ omni volitione creaturæ conſideranda, decretũ diuinũ, præuia motio ſeu

Hæc enim tria in omnibus conſideranda: Primo, *Decretum diuinum*, quo ipſæ cum omnibus ſuis circumſtantijs (temporis, loci, modi, finis, obiecti) ſunt decretæ. Secundò, *Prædeterminatio ad ſingulas* (quæ nihil eſt aliud, quàm inclinatio quædam actualis, vel impreſsio

Digitized by Google

preſsio præuia, quæ etiam eſt decreta à Deo: Tertiò, *ipſa Volitio.* Itaque cùm nulla creatura poſsit impedire quin illa decreta exiſtant in Deo; illis autem exiſtentibus non poſsit impediri illorum efficacitas, qua cauſant illas prædeterminationes ſeu impreſsiones; exiſtentibus autem illis impreſsionibus determinãtibus in volũtate, impediri non poſſint volitiones; omnino euidens videtur, omnes volitiones ineuitabili fato euenire: fato, inquam, quia fatæ & decretæ à Deo. Si hæc ratio non conuincit, ingenuè fateor totum hoc negotium libertatis magis mihi eſſe obſcurum, quàm vllum fidei noſtræ myſterium.

prædeterminatio, et ipſe actus volitionis.

Hinc ſequi videtur, Primò, vitam humanam perpetuo fato alligatam eſſe, nec poſſe nos plura aut pauciora facere, quâm facimus, nec alia, nec alijs temporibus vel momentis, nec alijs locis, nec alio modo vel ordine, nec circa alia obiecta, nec ob alios fines: quia neque aliæ actiones, neque aliæ circumſtantiæ, neque aliæ prædeterminationes ſunt diuinitus decretæ. ſine autem decreto diuino & diuina prædeterminatione nihil poſſumus. cauſa enim ſecunda nihil poteſt ſine præuia motione cauſæ primæ, vt ſæpè dicunt. Quare quando agimus, non eſt in noſtra poteſtate vt non agamus; ſumus enim

Vitã perpetuo fato alligatam fore.

præuia illa impreſſione ad agendum determinati. quando non agimus, non poſſumus agere, quia caremus illa impreſſione, nec eſt in poteſtate noſtra illam habere. Quod declaro hoc exemplo: Ad cognoſcenda arcana cordium neceſſaria eſt diuina illuſtratio; & ideò dum hanc non habeo, non eſt in mea poteſtate illa arcana cognoſcere: quia nō eſt in mea poteſtate habere illam illuſtrationē, quæ ad cognitionem iſtam eſt neceſſaria. Cū autem illam illuſtrationem accipio, non eſt in mea poteſtate non cognoſcere; quia cum ea ſtare non poteſt non cognitio, ſeu abſentia iſtius cognitionis. Idem vniuersè patet in omnibus ad quæ aliquid præuium eſt neceſſarium. Dum enim illud præuium non habemus, nec in poteſtate noſtra eſt illud habere, non eſt etiam in noſtra poteſtate id quod ex eo neceſſariò ſequitur, eique eſt connexum. Similiter ſi illud præuium habemus, non eſt in poteſtate noſtra carere eo quod ex eo neceſſario conſequens eſt, & connexum.

Nullū eſſe meritū aut demeritum.

13 Secundò nullum eſſe meritum aut demeritum. quia vbi non eſt poteſtas aliter agēdi, quàm agitur, laus & vituperatio locum non habet: ac proinde, nec meritum aut demeritum. Quid enim laudis habet quòd benè agam, quando Deus ita ad hoc mouet vt ei non poſſim reſiſtere? aut cur dignus ſim

reprehenſione ſi malum agam, quãdo ſimiliter ad illud præmoueor? illam enim præmotionem habere vel non habere, non eſt in mea poteſtate;& ea habita non poſſum ei reſiſtere. Sic laudem aut vituperationem non habent motus præuenientes ſiue boni ſiue mali: cuius nulla alia eſt ratio, quàm quia voluntas ad illos determinatur, ita vt non habeat illos in poteſtate.

14 Tertiò, verum eſſe articulum Wiclefi, damnatum in Concilio Conſtantienſi: *Omnia de neceſſitate abſoluta eueniunt*: id eſt, eo modo, vt non ſit in poteſtate hominis impedire. quem etiam aſſeruit Lutherus in defenſione artic.36. apud Roffenſem, & Caluinus, tum alibi tum lib.3. Inſtit.cap.23.§.6. Verum item erit, quod Lutherus loco citato ait, *Liberum arbitrium eſſe figmentum in rebus, & titulum ſine re.* Quid enim eſt eſſe titulum ſine re, niſi ferre nomen & nihil habere rei per nomen ſignificatæ? At res ſignata per nomen *liberũ*, non eſt poſſe prædeterminari à Deo ad agendum & tunc agere;& cùm non prædeterminatur, non agere: neque etiam eſt poſſe ſponte, aut voluntariè agere. ſed eſt poſſe ſe flectere in vtramuis partem; poſſe agere & non agere, ſine vlla præuia ſui mutatione: habere omnia neceſſaria ad agendum, etiam dum non agit; & dum agit, habere omnia neceſſaria

Articul. Wiclef.

ſaria ad non agendum: ad neutram partem per aliquid præuium eſſe adſtrictum, & determinatum: eſſe in manu conſilij ſui, & poſſe extendere manum ad quod volueris, &c. vt communiter omnes apprehendunt. Hæc autem res non videtur vllo modo ſub eſſe, ſi neceſſaria eſt ad ſingula prædeterminatio illa, quæ non eſt in noſtra poteſtate. Feret ergo nomen ſine re, eritq. figmẽtum in rebus, & titulus nudus.

Reſpõ. aduerſar. 1.

De neceſſitate ex ſuppoſitionis.

15 Ad hæc & ſimilia triplex adhiberi reſpõſio ſolet: quæ reſponſiones habentur cap. 27. illius tractatus, ad primum argumentum. Prima eſt, prædicta argumenta ſolum probare, ſuppoſito diuino decreto & prædeterminatione voluntatis creatæ, eam neceſſario velle ex ſuppoſitione dũtaxat; cum qua neceſsitate benè ſtat, vt abſolutè & ſimpliciter liberè velit & poſsit nõ velle. nam neceſsitas ex ſuppoſitione non impedit, quin id quod ita neceſſarium eſt, verè liberè fiat, vt patet iſtis exemplis: Suppoſito enim quòd loquaris, neceſſe eſt te loqui (quia res dum eſt, non poteſt ſimul non eſſe) & tamen abſolutè & ſimpliciter potes non loqui. & ſuppoſito quòd ſis præſcitus, neceſſe eſt te damnari; & tamen ſimpliciter potes non damnari. Eodẽ modo ſuppoſito quòd Deus decreuerit vt hoc momento in me ſit talis volitio, meáq. volun-

voluntatem ad eam determinet, neceſſe eſt vt eo momento velim; tamen abſolutè poſſum non velle.

16 Sed hæc reſponſio non ſatisfacit, Primò, quia hæretici non ponunt aliam neceſſitatẽ actionum humanarũ, quàm ex ſuppoſitione decreti diuini, & diuinæ motionis voluntatem mouentis; & tamen reipſa tollunt liberum arbitrium: alioquin non errarent in re, ſed ſolùm in modo loquẽdi; quod nemo dixerit. Quòd autem ipſi non aliam neceſſitatem, aut aliud fatum quàm ex ſuppoſitione inducant, manifeſtum eſt: quia apertè docent, neceſſitatem in actionibus tantùm prouenire ex diuino decreto, & ex efficaci motione Dei, quæ ex vi decreti ſequitr, quib⁹ reſiſti nõ poteſt. iſtis autẽ duobus ſemotis nullũ eſſe fatũ, nullã neceſſitatẽ operũ. vnde ea ſola neceſſario fieri, quibus hæc ſupponuntur: quibus nõ ſupponũtur, nõ fieri neceſſariò. Sed quia putãt ea omnibus ſupponi, cenſent etiam omnia neceſſariò fieri. *Refellitur.*

Secundò, quia bruta non mouentur neceſſariò, niſi ex ſuppoſitione, videlicet apprehenſionis obiecti, & tamen abſolutè neceſſariò & non libere mouentur. Motus etiam primi tentationum, motus gratiæ præuenientis, & amor ipſe beatificus, non ſunt actus neceſſarij, niſi ex tali ſuppoſitione; & tamen

men non ſunt liberi. Denique omnes res na-turales non mouentur neceſſariò, niſi ex ſup-poſitione diuinæ motionis eas ad ſuas func-tiones prædeterminantis. ſi enim abſit hæc ſuppoſitio, non mouebuntur; iuxta ſenten-tiam eorum quibuſcum diſputamus.

Quæ ſuppoſitio repugnet libertati.

17 Tertiò, quia quando ſuppoſitio non eſt in mea poteſtate, neque pendet ex aliquo quod ſit in mea poteſtate; & aliàs illa ſuppo-ſitione poſita non poſſum impedire quin ex ea ſequatur effectus, eò quòd hîc neceſſariã cum illa ſuppoſitione coniunctionem ha-beat; tunc impedit libertatem voluntatis: ta-lis autem ſuppoſitio eſt decretum diuinum & impreſſio illa determinans: ergo tollit li-bertatem. Maior probatur, quia ſi non eſt in mea poteſtate, vt hæc res ſit vel non ſit, & il-la exiſtente, non eſt in poteſtate mea impe-dire eius efficaciam, euidens eſt in mea po-teſtate non eſſe, impedire eius effectum. Vn-de rectè inferunt Doctores *fieri non poſſe, vt aliquis effectus procedens à cauſa prima & ſecun-da, proueniat à cauſa prima ineuitabiliter, & à cauſa ſecunda euitabiliter.* Vide Occamum & Gabrielem in 1.d.38. Gregor. Arimin. eadem diſt. qu. 2. ar. 3. ad 4. Thomam Waldenſem l. 1. Doctrinalis fidei antiquæ cap. 28. Minor patet, quia non eſt in poteſtate mea, vt diui-num decretum non exiſtat, aut vt impreſſio

ab

ab eo in voluntatem meam non fiat, aut vt illa impreſſio poſita effectum non habeat.

18 Quartò, neceſſitas ſuppoſitionis non tollit libertatem intrinſecam tantùm in tribus caſibus: Primò, quando ſuppoſitio eſt in noſtra poteſtate vt ſit vel non ſit: ver. gr. ſi loqueris, neceſſe eſt ex ſuppoſitione te verba facere, tamen libere verba facis: quia etſi verba facere neceſſariò cõnexum ſit cum loqui; tamen quia ſuppoſitio illa, nempe loqui, eſt in tua poteſtate, etiam verba facere eſt in tua poteſtate. ſic ſi curris, neceſſe eſt te moueri, & tamen liberè moueris, quia in poteſtate tua eſt tollere ſuppoſitionem. ſi ſedes, neceſſe eſt te ſedere ex ſuppoſitione, ſedes tamen liberè; quia ſuppoſitio ſedẽdi eſt in tua poteſtate. Denique hic modus locum habet, quotieſcumq. ſuppoſitio eſt actus liber eiuſdem hominis. *Quãdo nõ repugnet libertati.*

Secundò, quando ſuppoſitio pendet aliquo modo ab eo quod eſt in noſtra poteſtate. ſic dicimus, præſcitum neceſſe eſſe dãnari, tamen liberè dãnationem incurſurum: quia illa ſuppoſitio pendet aliquo modo (obiectiuè videlicet) ab actionib⁹ liberis futuris. ideò enim Deus præſcit talẽ fore, quia liberis actionibus ſuis ſe talẽ reddet. Itaq. per præſciẽtiam non maior adfertur voluntati neceſſitas, quàm ipſa ſibi ipſi inferat.

Digitized by Google

Tertiò, quando ſuppoſitio ſupponit aliquid, quod aliquo modo à noſtra libertate depēdet. v. gr. Si Deus velit efficaciter vt hoc momento habeam actum dilectionis Dei, neceſſe eſt ex ſuppoſitione vt eo momento diligam Deum: liberè tamen illum actum eliciam, ſi intrinſecam voluntatis diſpoſitionem ſpectes; quia hæc voluntas Dei ſupponit præſcientiam conditionatam, quia Deus nouit certiſſimè quid quouis momento voluntas ſit liberè electura, ſi hæc vel illa ſuaſio aut affectio menti iniecta fuerit. Hæc autem præſcientia pendet obiectiuè ab eo quod liberè voluntas, tali ſuaſione propoſita, eſſet electura: vnde nec illa voluntas eſt omnino abſoluta, ſed implicitè eſt conditionata, ſupponens cōditionem (videlicet ſi velim cooperari) etſi certò præuiſam. Extra hos modos neceſsitas ſuppoſitionis libero arbitrio repugnare videtur.

Reſponſio ſecūda alterius ſententiæ.

De ſenſu Compoſito & Diuiſo.

19 Secunda reſponſio eſt, Ex ſupradictis ſolùm ſequi volūtatē neceſſariò velle in ſenſu compoſito: cū quo ſtat vt poſsit non velle in ſenſu diuiſo. explicant exemplis allatis in prima reſponſione: nā hæ reſponſiones non differunt niſi modo loquendi. Reſpondeo igitur ſicut anteà, hanc reſponſionem non ſatisfacere, Primò, quia hæretici non aliam neceſsitatem inducunt, quàm in tali ſenſu

com-

compoſito.In ſenſu enim compoſitò hîc nihil eſt aliud,quàm ſi decretum diuinũ & motio diuina cõponatur cum voluntate; id eſt, ſi voluntati adſit.& ſenſus diuiſus, ſi abſit & tollatur. at quid mirum, ſi motione illa ſublata, voluntas poſsit non velle? Secundò, non eſt in poteſtate voluntatis, vt motio prædeterminans adſit & cõponatur cũ voluntate;& cùm adeſt,non eſt in poteſtate impedire eius efficaciã;ergo neq. impedire eius effectum,qui eſt ipſa volitio.ſicut dum aliquis in me cauſat impulſum,nõ eſt in poteſtate mea impedire motum inde ſequentem, quia nõ eſt in poteſtate mea illius impulſus efficaciam impedire. Tertiò, vt neceſsitas quæ eſt in ſenſu compoſito, non tollat libertatem, requiritur vt id quod componitur cum mea voluntate,ſit in poteſtate voluntatis,vt ſunt actus voluntatis; vel aliquo modo pendeat ab eo quod eſt in poteſtate voluntatis,vel aliquid ſupponat quod à tali pendet, ſicut dictum eſt de ſuppoſitione, tunc enim locum habet diſtinctio illa ſenſus compoſiti & diuiſi.v.gr. qui currit,neceſſariò mouetur, nõ abſolutè, ſed in ſenſu compoſito; quia impoſsibile eſt vt non moueatur, quamdiu curſus cum illo componitur, ſeu illi ineſt: abſolutè tamen & in ſenſu diuiſo liberè mouetur, quia in poteſtate ipſius eſt, curſum inhi-

Quando neceſſitas in ſenſu cõpoſito non tollat libertatem.

inhibere. ſic præſcitus neceſſariò damnabitur non abſolutè, ſed in ſenſu compoſito (hoc enim eſt particula diminuens) quia fieri nequit vt non damnetur, compoſita cum eo illa præſcientia; eſt enim neceſſaria connexio inter præſcientiam & rem præſcitam. abſolutè tamen poteſt non damnari, quia in eius poteſtate eſt aliquid facere, quod ſi fecerit, ſequetur talem præſcientiam numquam fuiſſe, & ipſum numquam fuiſſe, præſcitum. non quòd poſtquam præſcientia ſemel eſt poſita, poſsit non eſſe; ſed quia ſi obiectum non fuerit poſitum (vt poteſt non poni) ſequetur præſciẽtiam illam numquam fuiſſe. nam obiectum eſſe in aliqua temporis differẽtia, prius eſt ratione, quã eſſe eius præſcientiã: vt ex Patribus apertè colligitur, dũ dicunt, *ideò rem præſciri futuram quia futura eſt, non contrà.* Addo, quando aliquid dicitur ſolùm neceſſario fieri ex ſuppoſitione vel in ſenſu cõpoſito, quod abſolutè liberè fit, ſolũ ſignificari neceſſariam connexionem inter ſuppoſitionẽ vel rem quæ cõponitur cum voluntate, & inter actũ voluntatis (ver. g. inter præſcientiam diuinam & opus præſcitum) cum inter voluntatem & opus nulla talis cõnexio ſit. Atqui dum quis habet impreſsionem determinantem ad velle, non ſolùm eſt neceſſaria connexio inter impreſsionẽ illam

Quid ſignificetur, dũ dicitur aliquid neceſſariò fieri ex ſuppoſitione, vel in ſenſu cõpoſito

& vo-

& volitionem,ſed etiam inter potentiam voluntatis & volitionem; nam potentia ad illã ab alio determinatur: item inter potentiam voluntatis,& illam impreſsionem; nam hæc connexio non eſt in poteſtate voluntatis, vt ſit vel non ſit. eſt ergo hîc abſoluta neceſsitas.abſolutam voco, cui voluntas non poteſt reſiſtere.

20 Tertia ſolutio eſt,Cùm Deus ſit infinitæ virtutis & potentiæ, non ſolùm fit quidquid vult,ſed etiam eo modo fit quo vult illud fieri. quare cùm actiones humanas non ſolùm velit fieri,ſed etiam libere fieri,neceſſe eſt vt liberè fiant. Confirmatur ex D. Th. q.19.ar.8.vbi docet *ab efficacia diuinæ voluntatis procedere, quòd aliqua neceſſaria, alia contingenter eueniant.* *Tertia reſponſio.*

Reſpondeò,omnia quidem quæ Deus abſolutè vult fieri, eo modo fieri quo vult ea fieri;ſed non vult omnes actiones humanas fieri,vt oſtenſum eſt,ac proinde nõ vult omnes liberè fieri, alioquin apertè eſſet auctor peccati. Ad confirm. Prouenit quidem ex efficacia diuinæ voluntatis, quòd aliqua neceſſaria, aliqua contingenter fiant; non quaſi Deus omnes illos effectus in particulari fieri voluerit, & ſua efficacia illorum ortui talẽ modũ fiendi imprimat, aut imprimere poſsit,etiã tunc cùm cauſas ad illos mouet *Refutatur.* *Quomodo efficacia diuinæ volũtatis ſit cauſa contingentiæ.*

& prædeterminat (id enim cõtradictionem implicat, vt infrà cap. 5. oſtendetur) ſed quia ſua virtute infinita condidit cauſas neceſſarias & liberas, ex quibus effectus neceſſarij & liberi prouenire poſſent, non ſolùm qui reipſa proueniunt, ſed etiam innumeri alij. Non enim cauſas liberas inſtituit vt illas ſolas aut omnes actiones ederent, quæ reipſa fiunt; ſed etiam vt multas alias ederent, quæ nũquã fiẽt: & à multis ſe continerẽt, quę fiẽt; vt ex Scripturis conſtat. Hæc eſt mens diui Thomæ loco citato, de qua plura infrà c. 14.

Si Deus vellet inducere fatũ, non poſſet id melius & efficaci⁹ quã hoc modo.

21 Denique ſupradictas ſolutiones non ſatisfacere ex eo colligi poteſt, quòd Deus ſi de induſtria abſolutã neceſſitatem omnium actuum humanorum inducere vellet, non poſſet id cõmodiùs & efficaciùs facere, quã prædefiniendo, primò omnes actiones cum ſuis circumſtantijs, ſecundò omnes determinationes ſeu impreſſiones ad illas actiones, tertiò ſuis temporibus & momentis ſingulas impreſſiones immitendo, quibus præſentibus voluntas non poſſit reſiſtere, nec earũ effectum impedire. Et tamen hîc non eſſet vlla neceſſitas actuum, niſi ex ſuppoſitione & in ſenſu cõpoſito; iuxta ſupradictã ſententiã. Simili modo ſi quis callidè vellet hominibus fatum aliquod perſuadere, nõ video qua ratione illud meliùs facere poſſit, quã dicendo

Digitized by Google

do Deum omnes actiones hominum ab æterno non ſolùm præuidiſſe, ſed præordinaſſe & decreuiſſe abſoluto decreto vt fierent cum talibus circumſtantijs; & momentis definitis voluntates eorum ad eas mouere, impellere, & prædeterminare, cuius motioni nemo poſsit reſiſtere. Hinc enim mẽs humana ſtatim clarè ſibi videtur colligere, actiones ipſas vitari non poſſe.

22 Præter incommoda ſupradicta, multa alia contra illã ſententiã obijci poſſent, quorum aliqua ſolùm attingam. Primò, quòd ſuperuacanea ſit huiuſmodi prædeterminatio in cauſis naturalibus, vt quæ omnino ſint cõpletæ & naturâ ſuâ determinatæ ad ſuos effectus. calor enim ignis per eſſentiam ſuam determinatus eſt ad producendum calorem ſibi ſimilem applicato patiente. quid ergo opus eſt alia determinatione? Confirmatur, quia vel Deus poteſt res ita cõplere, vt ad ſuas functiones naturales non egeant alio principio creato extrinſecus impreſſo, quo cõpleãtur, & quo determinentur; vel non poteſt. Si poteſt, cur non fecit? cur reliquit eas imperfectas, & deſtitutas illo complemẽto determinãte, ſine quo ſunt inualidæ & inutiles ad omne opus? Si nõ poteſt, quæ eſt ratio implicatæ contradictionis? cur perfectionẽ & vigorẽ illum, quem dat in modum paſsionis

Alia incõmoda.

I.

tran-

tranſeuntis,non poteſt cõferre per formam ſtabilem? Accedit quòd nullus philoſophorum, qui naturas & vires rerum naturalium ſunt perſcrutati, huiuſmodi impreſsionem præuiam & determinantem agnoſcat: nec alicui vnquam in mentem venit. quod ſignum eſt, illam ad complendas vires rerum, & ad earum functiones, non eſſe neceſſariam.

Secundò, illa impreſsio, quam ſi requirũt, eſt aliqua cauſa creata: complet enim virtutem actiuam agentis veluti vltima eius actualitas in actu primò. ergo ſi omnis cauſa creata debet determinari ad actionem à prima cauſa, ipſa quoque determinari debebit ad ſuam actionem, ſuumque effectum producendum; opus ergo erit alia impreſsione, qua prior illa determinetur. ſimiliter opus erit tertia, quarta, & ſic procedetur in infinitũ. quòd ſi non eſt opus ſecũda impreſsione, qua prima determinetur, neque etiam prima opus erit: quippe cũ res per naturam ſuã & vires inſitas ſatis ſit ad actionem determinata.

II. *Impreſſio determinãs egebit alia determinatiõe.*

Dicet fortè aliquis, Illa impreſsio nihil eſt aliud quàm vſus paſsiuus quo Deus vtitur re creata, eamque applicat ad actionem, & ita nõ eget alia determinatione. Contrà, quid eſt ille vſus paſsiuus? non enim eſt motus localis (cùm nõ ſit neceſſe rem loco moueri vt

agat)

Digitized by Google

agat) neque eſt alius modus aliquis ſeu formalitas, ſicut figura, aut ſeſſio, aut relatio; quia nudi modi non ſunt actiui. neceſſe eſt ergo eſſe qualitatem impreſſam non permanenter, ſed in modũ paſſionis fluentis. atqui qualitas fluens vt agat non minùs eget determinari à cauſa prima quàm permanens; imò magis, quia minùs firma eſt, & cõtinuè aliquid de ſua entitate amittens, & numquã ſuum eſſe totum ſimul habens. Cõfirmatur, quia hæc determinatio, non eſt ſolùm actio, ſed eſt principium operatiuum, exiſtens in potentia & habens proprium influxum in effectum, vt ipſi expreſsè docent de determinatione voluntatis. (hanc enim dicunt eſſe *auxilium phyſicum*, & habere *phyſicam efficientiam in effectum*) ergo non minùs debet determinari à cauſa prima ad agendum, quàm quæuis alia cauſa creata. *Modi nõ ſunt actiui.*

III. Tertiò, cauſa prima non ſolùm debet mouere cauſam ſecundam, vim illi determinãtem imprimendo, ſed multo magis vnà cum ipſa influere in effectum. ergo præter hanc prædeterminationem quam imprimit cauſæ ſecundæ, debet poni concurſus & influxus in effectum. atqui hic cõcurſus vnà cum cõcurſu cauſæ ſecũdæ abundè ſufficit ad producendũ effectũ: nam cauſa ſecunda, eſt cauſa in ſuo ordine completa. ergo non eſt opus *Egebit diuino concurſu.*

illa

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

illa determinatione. Quòd autẽ requiratur influxus cauſæ primæ in effectũ, eſt communis ſententia Doctorum, excepto Durando. Nulla enim res creata poteſt aliquid efficere ſine concurſu & cooperatione primæ cauſæ. Quare ſi præter hunc concurſum in effectũ requiritur illa impreſſio in cauſam, qua ipſa determinetur ad agendum, conſequens eſt ad omnẽ actionẽ cauſæ ſecũdæ requiri quatuor influxus Dei. Primus eſt, quo influit in cauſam ſecundã, v.g. in calorẽ ignis illam impreſſionem, qua calor ille cõpletur & determinatur ad agendũ. Secundus eſt, quo immediatè concurrit & cooperatur calori influendo ſimul in effectũ, qui v.g. producitur in aqua. Tertius eſt, quo illa impreſſio producta in calore ignis influit in eumdem effectũ. hæc enim quoque tribuitur primę cauſæ illam impreſſionẽ immitẽti. Quartus eſt, quo Deus immediatè illi impreſſioni cooperatur. Cùm enim hæc impreſſio ſit quædã vis creata, qua completur cauſa ſecunda, & habeat influxum in effectum, vt principiũ operationis, poſtulat peculiarẽ Dei cõcurſum, ſicut omnis vis creata, ſiue ſtabilis ea ſit, ſiue fluens. Calor enim & lux, ſiue permanẽs ſit, ſiue in fluxu, vt agat, neceſſariò requirit cõcurſũ Dei. Quatuor itaq. erũt noui influx⁹ primę cauſę in omni actione: ꝙ eſt inauditum.

Dices

Digitized by Google

Dices illam prædeterminationẽ non eſſe aliquam vim creatã,quæ ſit principiũ operationis,& ſimul cum voluntate influat in opus,ſed eſſe ipſam operationẽ,qua Deus immediatè veluti creat ipſum opus bonũ in nobis,& ita non inducitur tanta multitudo influxuum.Hanc ſentẽtiã tenent quidam,quia videtur cõformis S.Scripturæ,quæ dicit opera bona eſſe dona Dei,nos creatos in operibus bonis,Deũ creare cor mũdũ in homine; & ſimilia. eamq́ue apertè inſinuat auctor cap.27.cùm ait,ita vocatione Dei gigni conſenſum voluntatis,ſicuti res naturales cõſtituuntur in eſſe per imperiũ Dei,ſeu per creationem.Sed contrà:Primò,quia iſta ſentẽtia non ſatis congruit cum aliis,quæ iſte auctor & alij eiuſdem mentis de iſta motione prædeterminante tradunt;vt quòd ſit impreſſio & influxus immediatus nõ in effectum , ſed in cauſam ſecundam,& quòd cauſam ſecundam determinet, cõpleat,vegetet ad agendum,& illam iuuet,& cum illa in effectum influat.Si enim eſt ipſa operatio,ſeu productio & veluti creatio ipſius effectus , qua ipſe immediatè à Deo in voluntate quaſi creatur;ergo non eſt influxus in cauſam immediatè,ſed in effectũ ad quẽ intrinſecè terminatur.Omnis enim creatio & productio eſt influxus immediatus in opus ꝙ producitur:

ſic

ſic concurſum Dei,quo cõcurrit cum cauſa, ſecunda dicimus eſſe influxum immediatũ in effectum,nõ in cauſam. Vnde vlteriùs ſequitur quòd non compleat,nec vegetet cauſam ſecundam ad producendum effectum, nec cum illa in effectum influat. Productio enim effectus non complet cauſam ad agendum,nec ei vigorem tribuit. vnde imperiũ diuinum,quod eſt principium & cauſa iſtius productionis, potiùs deberet dici auxilium adiuuans & cooperans,quàm illa productio. Deinde,ſi ipſa productio operis à Deo eſt gratia prædeterminans, cùm hæc ſit omnino prior natura, quàm influxus voluntatis in opus,ſeu in conſenſum,illa quoque productio prior natura erit:ac proinde priùs natura opus erit productum & veluti creatum in voluntate, quàm ipſa voluntas ad illud influat.quare in illo priori volũtas ſe merè paſſiuè habebit:nam ſolùm ſuſcipiet & non influet; cùm indepẽdenter ab eius influxu actiuo ſit in ipſa à Deo veluti creatum. Vnde etiamſi quis hoc modo velit gratiam prædeterminantem explicare,non euadet difficultates & incõmoda præcipua.Denique, cùm duæ ſint ſententiæ eorum qui ponunt gratiã prædeterminantem (quidam enim ponunt illam vt principium effectiuum operis,& dicunt eſſe influxum & impreſſionem in cauſam

ſam

Digitized by Google

ſam ſecundam , qua ipſa cauſa compleatur, determinetur,& vigoretur ad influẽdum in opus; vt paſſim auctor docet in iſto tractatu: alij verò vt productionem & veluti creationem operis,& dicunt eſſe immediatum influxum in opus)& iſtæ ſententiæ ſint omnino diuerſæ,non poſſunt miſceri , nec altera alteram poteſt iuuare.Quòd ſi quis vtramq. cõiungere ſimul velit(vt videtur iſte auctor) nę ille nimis liberalis , vel prodigus potiùs gratiæ prædeterminantis videri queat.Quomodo autem opera bona dicantur eſſe dona Dei,& nos dicamur creari in operibus bonis,infrà fusè explicabitur.

An innumera determinationes ſint neceſſaria.

Quartò,Cùm cauſa ſecunda agit in multa ſubiecta,vel vna determinatio ſufficit,vel ad ſingulos effectus requiruntur ſingulæ. neutrum probabiliter dici poſſe videtur.Si enim vna ſufficit(v.g. ad tam innumerabiles effectus quos ſol ſingulis propè momentis producit,tot res aſſiduè illuſtrando, calefaciẽdo & viuificando)cur non ſufficit ipſa lucis ſolaris natura & vis inſita? non enim illa confuſa & indiſcreta determinatio ſoli impreſſa, magis eum determinat ad me calefaciendũ, quàm ipſa lucis natura.Deinde per illam cõfuſam & generalem determinationem, non magis determinatur ſol ad calefaciendũ me, quàm alium; quod tamen repugnat actuali deter-

determinationi,qua cauſa ad effectus indiui duos determinari debet,vtpote hîc & nunc producendos,iuxta illorum ſententiam. Si verò ad ſingulos effectus ſingulæ requirũntur,erunt ergo innumerabiles & realiter diſtinctæ determinationes in ſole, quæ ſingulis pęnè momentis mutabuntur, & quibus ſol aſſiduè alterabitur:& in poteſtate noſtra erit,ſolem aſſiduè alterare,applicãdo corpora in quæ agat,vel ea ſubtrahendo. quæ omnia videntur incredibilia.

Videri cõtra cõmunẽ doctrinã Patrum & Scholaſticorum.

24 Denique hæc ſententia videtur. aduerſari communi doctrinæ Scholaſticorum, vt infrà oſtendetur,& quãuis Scotus in 1. d. 39. putet Deũ omnia quæ fiunt ab æterno prædefiniuiſſe,eaque in ſuæ volũtatis definitione & determinatione prænoſſe; tamen ſæpè docet liberum arbitriũ non prædeterminari. qua in re ſatis declarat, quantum abhorreat à prædeterminationibus, cum maluerit * *aſiſtata ponere, quàm eas admittere. Eſt etiam cõtra communem ſententiam Patrũ, qui vt oſtenderent diuinã prouidentiã non adferre neceſſitatem actibus humanis, dicere ſolent,nõ ideò actiones humanas eſſe futuras,quòd ſint præſcitę à Deo; ſed contrà, ideò à Deo præſciri,quia futuræ ſunt.Origenes lib.7.in epiſt.ad Roma. Explicans illud, Quos præſciuit: *Non propterea*(inquit)*erit aliquid,*

Digitized by Google

quid, quia id ſcit Deus futurum: ſed quia futurum eſt, ſcitur à Deo antequam fiat. nam etſi fingamus, Deum non prænoſcere aliquid; futurum ſine dubio erat, vt ita, puta Iudas, proditor fieret, &c.

Euſebius lib. 6. Præpar. Euang. cap. 9. ex Origen. in Geneſim; *Primum igitur,* inquit, *aggrediamur, quod Gentium ſapientes in magnos intruſit errores. cùm enim præſcire Deum vniuerſa minimè negarent. neceſſariò nos agere, quidquid agimus, crediderunt.* & infrà: *Aduerſus quos dicendum, Deum omnia ab æterno videre, antecedētia, conſequentia, cauſas rerum & effectus; nec tamen omnium eſſe cauſam.* & infrà: *Sic Deus cùm vniuſcuiuſque voluntatem præuideat; hunc perperàm, illum rectè acturum nō ignorat. non ergo præcognitio futurorum cauſa eſt; nec enim vllo pacto ad peccandum Deus quemquam impellit aut mouet. Sed è contrario (dicam enim, etiamſi abſurdum multis forſan videri queat) id quod futurum eſt, cauſa eſt, vt Deus illud euenturum præuideat. non ergo ideò fit, quia præſcitur; ſed quia futurum erat, præſcitur.* & alia multa ibidem habet in hanc ſententiam.

Hieronymus in cap. 26. Ieremiæ in principio: *Non quia Deus ſcit futurum aliquid, idcircò futurum eſt, ſed quia futurum eſt, nouit Deus, quia præſcius futurorum.*

Chryſoſtomus hom. 60. in Matth. paulò

poſt

poſt initium: *Non quia ventura ſcandala prædixit, ideò euenient; ſed quoniam omnino ventura erant, idcircò prædixit.* & infrà: *Quia ſua ſponte incurabiles futuros proſpiciebat, ideò ventura prædixit.*

Cyrillus lib. 9. in Ioannem cap. 11. *Quoniã ita nonnulli ſponte facturi erant, idcircò præſcius Spiritus ſanctus futura prædixit.*

Auctor qq. ad Orthodoxos, quæ tribuuntur Iuſtino mart. qu. 58. *Nec eſt prænotio cauſa eius quod futurum erat; ſed quod futurũ erat cauſa eſt prænotionis. non enim prænotionem ſequitur res futura, ſed rem futuram prænotio: nec vllo pacto qui prænoſcit cauſa eſt rei futuræ.*

Damaſcenus Dialogo contra Manichæos pagina 562. *Præuidens Deus ea quæ à nobis ſponte futura erant; videlicet quæ in noſtra ſunt poteſtate, virtutem dico & vitium; prædeſtinat ea quæ non ſunt in noſtra poteſtate.* & paulo inferiùs: *Præſcientia Dei vera eſt, & aliter, quàm ipſa habet, res fieri nequit* (hoc enim ſignificat vox ἀπαράβατος, *non immutabilis*, vt vertit interpres) *ſed ipſa non eſt cauſa, cur quod futurum eſt, omnino fiat; ſed quia hoc vel illud facturi ſumus, ideò prænoſcit. prænoſcit autem multa, quæ ipſi non placent, ſed horum cauſa non eſt.*

Hæc ratio Patrum primò fuiſſet friuola, ſi actus omnes humani ſunt prædefiniti. Facilè enim Ethnici inſtare potuiſſent: Etſi non ideò

ideò res futuræ ſint quia præſcitæ; tamen futuræ ſunt, quia efficaciter præordinatæ à diuina voluntate. ergo neceſſario eueniunt, cùm voluntas diuina à nobis impediri nequeat. ſic enim Caluinus eludit hanc Patrũ ſententiam lib.3.Inſtitut.cap.23.§.6. *Si hominum,* inquit, *euenta, Deus præuideret dumtaxat, non etiam ſuo arbitrio diſponeret ac ordinaret, non abs re ageretur quæſtio, ecquid ad eorum neceſſitatem valeat prouidentia: ſed cùm non alia ratione præuideat quæ futura ſunt, niſi quia ita vt fierent decreuit; fruſtrà de præſcientia lis mouetur, vbi cõſtat ordinatione potiùs & nutu omnia euenire.* hęc ille. Deinde ratio illorum eſſet falſa; ſi enim omnia ſunt decreta in particulari ante præſcientiam, non ideò ſcit Deus illa futura quia ſunt futura, ſed quia ſunt decreta. Ineptè enim dixeris Deũ ab ęterno præſciuiſſe futuros Angelos, quia futuri erant; cùm cauſam cur futuri eſſent, ipſe apud ſe haberet, ſuum decretũ. Rurſus, ſi omnia sũt decreta, falſum eſt ea nõ ideò eſſe futura, quia præſcita; nam præſcientia erit practica reſpectu ipſorum. omitto alia teſtimonia. Neque verũ eſt quod quidam reſpondent, Patres ſolùm loqui de actionibus malis; nã Origenes, Euſebius, Damaſcenus & Hieronymus expreſsè etiã đ bonis agunt. Ex his videtur ſatis euerſum primũ fundamentum gratiæ prædeterminantis.

D CAPVT

CAPVT. IIII.

Adducuntur & ſoluuntur præcipua quædam argumenta, quibus prædictũ fundamentum probari ſolet.

Primum argumẽt. 1 PRIMVM eſt. *In corporalibus*, inquiunt, *nõ ſolùm forma requiritur quæ eſt principiũ motus ſeu actionis; ſed etiam eſt neceſſarius motus primi mouentis, quod in ordine corporalium eſt corpus cæleſte. Vnde quamuis calor ignis ſit perfectus, numquam tamen calefaciet, niſi à corpore cæleſti moueatur. Conſtat autem quòd ſicut omnes motus corporales ad motum cæleſtis corporis reducuntur, ſicut in primum mouens corporale, ſic vniuerſi motus tam corporales quàm ſpiritales in primum mouens ſimpliciter reducãtur neceſſe eſt. & ideò quãtumcumque natura aliqua ſiue corporea ſiue ſpiritalis perfecta proponatur, in ſuum actum prodire non poteſt, niſi à Deo moueatur. Hinc eſt quòd Iſaias dixit: Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine. & Chriſtus Dominus ait: Sine me nihil poteſtis facere. & Apoſtolus inclamat: Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere.* Ita auctor illius tract.cap.6. Confirmanturhæc omnia ex illo axiomate toties repetito; Quia cauſa prima, priùs influit in effectũ quàm ſecũda.

Reſponſio ad 1. arg. 2 Reſpondeo, omnes motus corporum dici quadam ratione pẽdere à motu primi mobilis

bilis & in eum reduci; non quaſi primũ mobile quoduis corpus ad omnes ſuas actiones debeat incitare, aut aliquid præuium ad ſingulas edendas imprimere, vt argumentum ſupponit. id enim omni fundamento caret. Quid enim per motum primi mobilis imprimitur igni, vt calefaciat aquam; aut aquæ, vt extinguat ignẽ; aut magneti, vt attrahat ferrum? non enim imprimitur illis motus localis, quia immota agunt: nec etiã qualitas aliqua determinans ſingula ad ſuas actiones; tum quia motus primi mobilis (cùm ſit motus localis qui nihil eſt aliud quã Vbi fluens, teſte Scoto in 2. d. 14. in fine) non eſt per ſe productiuus alicuius qualitatis; tum quia hæc qualitas deberet eſſe infinitè multiplex, & ſingulis pænè momẽtis alia & alia, pro varietate actionũ ad quas impelleret; tum quia hæc qualitas, cùm ſit corporalis, rurſus per aliam qualitatẽ moueri deberet: tum quia omnia mouẽtur à prima cauſa, vt ipſi volunt; quid ergo opus eſt motione corporis cæleſtis? Deniq. ſi motus cælorũ repẽtè ſiſteretur, quis credat eodẽ momento omnia inferiora redditũ iri immota, obſtipa, ſine viribus, ſine efficacia, adeò vt nec ignis ſit calefacturus manũ admotã, vt in argumẽto dicitur? ꝙ ſi id verum eſt, omnia viuẽtia reddentur immortalia; quia mori non poſſunt, ſi non poteſt

Quomodo motus corporum pendeant à primo mobili.

eſſe actio elementorum. Adde eſſe articulũ damnatũ (à facultate Theologica Pariſienſi) quòd ignis ceſſante motu cæli non combureret ſtupam appoſitam, vt inquit Durand. in 2.d.15.qu.3.n.11. Aliter ergo iſtud dictum eſt explicãdum, ſi illud ſaluare velimus: nempe omnes motus corporum inferiorum pendere à motu primi mobilis, non per ſe, aut ob aliquam intrinſecam dependentiam, ſed per accidens, ratione corporum quæ illis motibus adducuntur & abducuntur: quia per motum primi mobilis adducuntur aſtra & planetæ: ab his autem circumlatis, pẽdet mixtio elementorum, & ortus interituſque mixtorum; quorum motus & actiones pendẽt à forma cuiuſque & ſuo modo à generante. quamuis reuerà hæc non tam pendent à motu primi mobilis, quàm à motibus propriis planetarum. nam etiamſi motus primi mobilis ſiſteretur, ſi tamen planetæ ſuis motibus mouerentur, non ceſſaret omnis motus in inferioribus. Si tamen omnia cæleſtia quieſcerent, omnis motus & actio fortaſſe tandẽ ceſſaret in inferioribus; non repentè, ſed ſenſim. nã ſenſim omnia diſſoluerẽtur in elemẽta ex quibus cõſtãt. Facta autẽ hac reſolutione, ſola eſſent elemẽta: quę etiã quieſcerent, quia ſingula rediiſsẽt ad ſua loca, nec aliquid eſſet, quod ea concitarẹt, aut miſceret.

Quomodo intelligi poſſit, omnẽ motum inferiorũ corporũ pendere à primo motu.

Dixi

Digitized by Google

Dixi *fortaſſe*, quia probabilius videtur contrarium propter vim ſolis & aſtrorum, quorum actio nullo modo pendet à motu locali, vt docet Scotus in 2.d.14.in fine, & Durand. ſuprà, & alij multi. non enim motus cælorum eſt, vt aſtra poſſint agere, ſed vt eorum actio aptè per mundum diſtribuatur. vnde puto, vt omnis alteratio & motus ceſſet in inferioribus, non ſufficere vt conuerſio aſtrorum ceſſet, ſed requiri vt Deus concurſum ſuum ad alteratione̅ neceſſarium ſubtrahat. Illud autem pronuntiatum, *Id quod eſt primum in quoque genere, eſt cauſa ceterorum*, intelligendu̅ eſt de eo quod eſſentialiter primum eſt, ſeu quod reſpectu ceterorum neceſſariò ſupponitur; vt rectè Scotus ſuprà. motus autem primi mobilis no̅ eſt hoc modo primus, ſed ſolùm ratione eminentię. Ex his patet, vel fundamentum iſtius co̅parationis veru̅ no̅ eſſe; vel ex illo, eo ſenſu quo verum eſt, no̅ ſequi, Deum debere omnes cauſas ad omnes ſuas actiones incitare. quia primum mobile non incitat omnia corpora ad omnes actiones corporales; ſed ſolùm dicitur cauſa vniuerſalis omniu̅ motuu̅ corporaliu̅, quatenus per motum aſtrorum eſt cauſa mixtionis eleme̅torum & ortus mixtorum; & conſequenter motus coru̅, quia res naturales dicuntur moueri à genera̅te, à quo virtute̅ motiua̅ acceperunt.

Vt omnis alteratio ceſſet in inferiorib. no̅ ſufficit quies cælorum.

Primu̅ in quouis genere quomodo eſt cauſa ceterorum.

runt. Hoc modo fateor omnes motus totius creaturę pendere à Deo, quia pendent ab eo tamquã à cauſa vniuerſali, quæ omnibus creaturis omnem vim agẽdi & mouendi impreſſit. hinc tamen non ſequitur omnes motus ab ipſo proficiſci, tãquam à cauſa per ſuũ decretum determinata, quæ cauſas ſecundas per ſuam impreſſionẽ determinet, vt auctor intendit. alioquin non intelligo, quo modo verum non erit illud Melanchthonis & aliorum hæreticorum, *Deum non ſolùm permittere creaturis vt operentur, ſed ipſum omnia propriè agere*. item, *Deum omnia facere, non permiſſiuè, ſed potenter. Ineptum eſſe gloſſema, Deum mala permittere, non etiam facere*. & alia huiuſmodi, de quibus cap. 3.

Quomodo diuina voluntas dicatur cauſa omnium motionũ corporis & ſpiritus.

3 Quomodo autẽ omnis motio ſit à prima cauſa, optimè explicatur à D. Auguſtino ſententia 58. apud Proſperum: *Diuina*, inquit, *voluntas eſt prima & ſuprema cauſa omnium corporalium ſpiritualiumq́; motionum, nihil enim fit viſibiliter & ſenſibiliter, quod non de inuiſibili & intelligibili ſummi Imperatoris aula aut iubeatur aut permittatur, ſecundùm inæſtimabilem iuſtitiã præmiorum atque pœnarum, gratiarum & retributionum, in iſta totius creaturæ ampliſſima quadam immenſáque republica*. Vnde patet multa permitti tantùm, etiam quæ bona ſunt, vt afflictiones pro peccatis. Si putaſſet D. Auguſtinus

guſtinus omnia eſſe à Deo prædefinita, & Deum ad omnia mouere, cauſasq́; determinare, non dixiſſet, *Iubeatur aut permittatur:* ſed *Iubeatur* tantùm. Nam per iuſſionem ſignificat prædefinitionem, & voluntatem efficacé, qua vult aliquid fieri: quo modo dicit Propheta, *Ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandauit, & creata ſunt.* Sic verbo, iuſſu, & imperio Dei dicuntur omnia ex nihilo prodiiſſe, & in eſſe conſeruari.

Ad confirmationem ex Scripturis: Si ideò à Domino dictum eſt, *Sine me nihil poteſtis facere*, quia ſine motione primæ cauſæ nihil poſſumus; poterat ſimiliter dicere, *Sine me nõ poteſtis comedere, bibere, ambulare, loqui, imò ſine me non poteſtis vllam actionem malam peragere:* quia ſine motione primæ cauſæ (ipſorum ſententiâ) nihil poſſumus. Pari modo ſi ob hanc motionem dictũ eſt ab Apoſtolo, *Deus eſt qui operatur velle & perficere:* nihil ibi peculiare dixit; nam idem poterat dicere de actibus indifferẽtibus, imò de actibus malis, nẽpe Deũ operari velle & perficere opus malum. quia vt cauſa prima ad illud nõ minùs mouet quã ad bonum, vtpote motione prædeterminãte. vnde manifeſtum eſt, non ob motionem cauſæ primæ hæc dici, ſed ob aliam quamdã ſpecialem motionem in ſtatu lapſo neceſſariã. Sine igitur Chriſto nihil poſſumus: quia

Ad Cõf. ex Scrip.

niſi ipſi per fidem & charitatem tamquam palmites viti inſiti & cõnexi fuerimus, & in ipſo mãſerimus (vt ibidem Dominus ait) nõ poſſumus fructũ vitæ æternæ proferre. hinc tamen nõ ſequitur nos ad ſingula opera egere peculiari motione. *Deus* autẽ *operatur velle & perficere* per ſanctas inſpirationes, illuminationes, affectiones, oſtendendo bonum, ad illud alliciendo & trahendo, abſque tamẽ vlla impreſſione, quæ voluntatem predeterminet, vt infrà cap. 11. magis explicabitur.

Locus autem Iſaiæ 26. non rectè hîc citatur ab auctore. non enim dicitur *in nobis*, ſed *nobis*. Totus verſiculus ſic habet, *Domine da pacem nobis, omnia enim opera noſtra operatus es nobis*. Ita ad verbum ex Hebræo Septuaginta
* verterũt ad ſenſum, **panta apeaocas imin*, id eſt, *omnia reddidiſti nobis*. Triplex ſenſus adfertur à Patribus. Primus eſt, Reddidiſti nobis merita ſupplicia, itaque tandẽ da pacem; præſta miſericordiã. ita Hieronymus, Procopius, & multi recẽtiores. Huc inclinat verſio noſtra, hoc ſenſu; Quod opera noſtra merebãtur, nobis feciſti. q. d. mercedẽ operũ noſttorũ nobis dediſti. nam merces operũ interdũ opera vocantur in Scripturis. Apocal. 14. *Opera enim illorum ſequuntur illos*. id eſt, merces operum. Secundus eſt, *Da nobis pacem*, id eſt, Spiritum ſanctũ, vel Chriſtum; & omnia

ſimul

ſimul reddidiſti, id eſt, reddideris, dederis omne bonum. Ita Cyrillus exponit lib. 10. in Ioan. cap. 7. & Procopius in Comment. huius loci. Tertius eſt, *Da nobis pacem* immortalitatis & coronam iuſtitiæ, quia omnia quæ promiſiſti, reddidiſti nobis & impleſti. Ita Auguſtinus in Pſalm. 71. in principio, & Hieronymus in hunc locum. Ex his patet hunc locum nihil ad rem facere: niſi quis cum paraphraſi Chaldæa & quibuſdam recentioribus intelligat de operibus ſalutis. Sed tunc eo modo intelligendum, quo illud Apoſtoli, *Deus eſt qui operatur velle, &c.*

4 Ad alteram cõfirmationem: Hoc pronũtiatum, *Cauſa prima prius influit in effectum quã cauſa ſecunda*, agit de influxu in effectum, nõ in cauſam ſecundam. quare cùm etiam influat in cauſam ſecundam (vt ipſi affirmant) habemus duos influxus cauſæ primæ priores natura, quàm ſit influxus cauſæ ſecundæ: prior, in cauſam ſecundam, quo ipſa determinetur ad opus; alter in opus ipſum. Sed prior ille iam ſatis refutatus eſt. Alter verò qui eſt in effectum non poteſt eſſe naturâ prior quàm influxus cauſæ ſecundæ, propriè loquendo. Primò, quia alioquin omnis effectus, omniſque volitio, ineuitabiliter proueniret à prima cauſa; quod etſi auctores contrariæ ſententiæ facilè admittant (vt patet ex verbis

Cauſa prima prius influit.

Influxus cauſæ prima in effectum non poteſt eſſe prior natura quàm cauſæ ſecundæ.

verbis eorum c.2.n.8.citatis) tamẽ nullo modo concedendum putamus. hoc ſequi patet: nam priùs naturâ eſſet producta omnis volitio quàm cauſa creata ad eam concurreret; imò in eo inſtanti voluntas ſe haberet merè paſſiuè. Quod autẽ priùs naturâ eſſet producta, probatur; quia ſi influxus cauſæ primæ in effectum, eſt prior naturâ, quàm influxus cauſæ ſecundæ; ergo etiam priùs naturâ eſt terminus eius intrinſecus, id eſt, ipſa res illo influxu producta, quam terminus intrinſecus productus per influxum voluntatis humanæ. atqui res producta per influxũ Dei in actu volitionis, nõ poteſt eſſe aliud quàm volitio producta (ſicut res producta per influxũ Dei in lumẽ, quãdo cum ſole cõcurrit ad luminis productionẽ, nõ poteſt eſſe aliud quàm ipſum lumẽ: hoc enim eſt terminus intrinſecus iſtius actionis & efficientiæ) ergo volitio tota eſt pròducta priùs naturâ, quàm voluntas ad illã effectiuè concurrat. & conſequenter in illo priori habebit ſe merè paſſiuè. Quomodo ergo eſt in poteſtate voluntatis impedire, vt volitio illa in ipſa non exiſtat, cùm tota exiſtat priùs natura, quàm voluntas concurrat? quomodo nõ eſt vera ſententia Lutheri, *voluntatem ſe habere merè paſſiuè?* Si dicas eam nõ ſe habere paſſiuè, quia in eodẽ inſtanti tẽporis) etſi poſteriùs naturâ) concurrit.

Volũtas ſe haberet merè paſſiuè.

concurrit.Reſpondeo id ſatis non eſſe; tùm quia opus non eſt illo concurſu,cùm iã abſq. illo tota volitio ſit producta:tum quia illa volitio poterit perſeuerare in voluntate,etiamſi voluntas ad eam non cõcurrat (ſicut enim poteſt tota abſque concurſu voluntatis produci;ita etiã producta conſeruari abſque eodẽ concurſu)tum denique quia ille concurſus voluntatis ſolùm per accidens ſe ad illã volitionẽ habebit; cùm ſine dependentia ab illo, ipſa volitio iam ſit producta. His adde, cauſam primã & ſecundã influere in effectũ cõmunem cum mutua dependentia,ac proinde omnino ſimul natura, & neutra priùs altera. Antecedens patet,quia etſi Deus non dependeat à cauſa ſecunda abſolutè; tamen in hoc modo operandi aliqua ratione poteſt dici depẽdere ab ea,quatenus per talẽ influxũ non poteſt producere effectũ,abſque cõcurſu cauſæ ſecũdæ:nec talis influxus poteſt exiſtere in rerũ natura,niſi ſimul exiſtat concurſus cauſæ ſecundæ.ſimiliter, & multo magis,concurſus cauſæ ſecundæ pendet à concurſu cauſæ primæ: quia etſi cauſa prima in ſuo ordine ſit cauſa totalis, & cauſa ſecunda in ſuo; tamen neutra eſt totalis omnino, ſed habẽt ſe vt cauſæ partiales cõſtituẽtes vnã integram cauſam ſimul influentem. nã vbi eſt mutua dependentia,non poteſt eſſe prius &

Influunt cũ mutua dependentia.

poſte-

poſterius natura. Ita Iulius Sirenius lib. 8. de fato cap. 21. de quo plura infrà. c. 10. nu. 11. & ſequentibus.

Quo ſenſu cauſa prima influit pri°.

5 Ob hæc & alia dicendum eſt, cauſam primam non propriè influere priùs in effectum quàm cauſam ſecundam, ſed hoc tantùm ſenſu, quòd influat influxu magis vniuerſali, qui ſecundùm ſe prior eſt, quàm influxus cauſæ ſecundæ, qui eſt particularis. influxus enim cauſæ primæ, per ſe primò tendit ad *eſſe*, vt docet D. Thomas in 2. d. 1. q. 1. art. 4. & alibi. *Eſſe* autem eſt vniuerſaliſſimus effectus. vniuerſale verò dicitur priùs naturâ particulari, quia ab eo non conuertitur eſſendi conſequentia, vt inquit Ariſtoteles in Categorijs: poteſt enim ratio vniuerſalis ſaluari pereunte quouis particulari. Itaque cauſa prima priùs influit in effectum, quia per ſe primò attingit rationē entis, quæ prima eſt ſecundùm ſe, ſicut gradus vniuerſalis gradu particulari prior eſt: cauſa verò ſecunda, etſi attingat ſuo influxu rationem entis in illo effectu exiſtentem, non tamen attingit illā per ſe primò, ſed aliquam rationem particularem. Ignis enim per ſe primò gignit ignem, leo leonem, calor calorem. vnde influxum per ſe determinatum ad talem ſpeciem præbent. Deus verò concurrens vt prima cauſa & vniuerſalis præbet concurſum per ſe primò

mò vniuerſalem, qui modificatur à concurſu cauſæ ſecundæ; ſicut ratio entis modificatur à rationibus interioribus. ſicut enim ſe habent gradus entium ſeu rationum formalium, ita ſe habent gradus influxuum. nam influxus iſti, non ſunt aliud quàm res ipſa, vt eſt in fieri, ſeu vt à cauſa vniuerſali, & particulari procedens. & quamuis concurſus cauſæ primæ per ſe primò ſolùm tendat in eſſe, non tamen inde ſequitur quin concurrat etiam ad rationes particulares. nam ratio entis in omni gradu inferiori intimè includitur, &, vt ſic dicam, imbibitur. Ex hac itaque prioritate non rectè colligitur prioritas cauſæ efficientis. nam gradus vniuerſalis contractus, in vna eademque re exiſtens, non eſt prior gradu particulari niſi ratione. id autem quod prius eſt vt cauſa efficiens (quo modo volunt eſſe priorem influxum primæ cauſæ in opus quàm influxum cauſæ ſecundæ) eſt prius reipſa, & independens ab eo quo prius eſt, ita vt per abſolutam Dei potentiam poſſit eſſe ſine illo. Hæc de primo argumento.

Influxus cauſæ primæ attingit omnes rationes formales.

6 Argumentum ſecundum. *Deus eſt prima cauſa liberi arbitrij & effectuum liberorum, ergo Deus priùs cauſalitate concurrit in genere cauſæ efficientis, quàm liberum arbitrium illi ſubordinatum. ergo priùs natura: nam cùm incipiat priùs in genere cauſæ efficientis, neceſſariò oportet dicere quòd*

Secundũ argumẽ.

quòd incipiat priùs natura; quoniam inter ea quæ ordinata ſunt, neceſſariò debet eſſe ordo. ergo cùm Deus & liberum arbitrium concurrant efficienter ad actum liberum; & Deus concurrat vt motor primus & cauſa prima liberi conſenſus, ſequitur quòd ordine quodam cauſant illum conſenſum, & conſequenter Deus priùs natura & priùs cauſalitate concurrit. Ita quidam auctor 1.par.qu.23. art.3.

Deũ cauſare cõſenſum priùs natura quã volũtas cõcurrat.

Reſpõdetur.

Reſpon. Iam ſatis oſtenſum eſt, Deum nõ incipere priùs naturâ producere ipſum actũ voluntatis, quàm voluntas concurrat; ſed omnino ſimul, ita vt cum mutua dependentia concurrant. alioquin voluntas nõ ſolùm non erit libera in illo actu, ſed etiam ſe merè paſsiuè habebit. Eſt quidem ordo inter cauſam primam & ſecundam; non quòd cauſa prima priùs naturâ debeat influere in effectum, quàm cauſa ſecunda (hoc enim repugnat rationi cauſæ per concurſum cum alia cauſantis) ſed ob alias rationes. Primò, quia eſſentia & vis cauſæ ſecundæ formata & impreſſa eſt à cauſa prima. Secundò, quia ab eadem aſsiduo influxu cõſeruatur. Tertiò, quia nullo modo poteſt cauſa ſecunda aliquid ſine prima cooperante: cùm prima poſsit abſolutè omnia ſine ſecũda; quamuis non per nudum influxum, quem præbet concurrendo. Quartò, quia cõcurſus cauſæ primæ, per ſe

Subordinatio & dependentia eſſẽtialis cauſæ ſecundæ à prima.

Digitized by Google

ſe primò eſt vniuerſalis, concurſus cauſæ ſecundæ particularis. Hæc eſt eſſentialis ſubordinatio cauſæ ſecundæ ad primam.

7 Argumentum tertium. *Eſt generalis regula Theologorum, quòd ad illa omnia ſe extendit diuina præordinatio & æterna prædefinitio, ad quæ ſe extendit cauſalitas & efficientia Dei. ſed cauſalitas & efficientia primi agentis, quod eſt Deus, ad omnia ſe extendit, & ad omnes actus liberos & contingentes; & non ſolùm ad omnia quantum ad principia ſpeciei, ſed etiam quantum ad principia indiuiduantia. ergo omnia ſubiiciuntur diuinæ præordinationi, etiam in particulari quantum ad ſingulas etiam circumſtantias.* Ita idem auctor 1. p. q. 19. ar. 8.

Tertium argumen.

Deũ omnia præordinaſſe in particulari etiã quo ad ſingulas circũſtantias.

Reſpon. Maior non eſt vera, ſi loquamur de præordinatione qua rem illã voluerit & decreuerit fieri, de qua & hîc diſputamus, & auctor ille loquitur. Falſum enim putamus, omnia illa eſſe præordinata & prædefinita vt fiant, ad quæ quoquo modo ſe cauſalitas Dei extendit. extendit enim ſe cauſalitas & efficientia Dei, quam habet vt cauſa vniuerſalis omnibus creaturis cooperans, ad actum odij Dei, & ad alios omnes actus peccatorum, quos negamus à Deo fuiſſe præordinatos vt fierent. alioquin Deum faciemus auctorem peccatorum: vt cap. 3. oſtenſum eſt. Nulla igitur eſt talis regula Catholicorũ

Theo-

Theologorum, quamuis non negem à Lutheranis & Caluiniſtis eam facilè admittendam.

8 Argumentum quartum. Si Deus non prædefiniret omnia in particulari, non haberet perfectam omnium prouidentiam. nam perfecta prouidentia non ſolùm extendit ſe ad omnia in confuſo, ſed etiam in particulari ſecundùm omnes circunſtanntias. Confirmatur, *quia ſi Deus non prædefiniret ante omnem prauiſionem rerum effectus omnes futuros, etiam liberos* (inquit ille auctor ſuprà ar. 8.) *tunc reſpectu Dei quodammodò daretur caſus & fortuna, & aliqua euenirent præter eius intentionẽ. Neque ſufficit reſpondere quòd non daretur caſus & fortuna, quia Deus cerneret in propria menſura aeternitatis huiuſmodi euentus liberos: nam caſus & fortuna in effectibus non ſumitur reſpectu prauiſionis, ſed reſpectu prædefinitionis & praordinationis. Id enim quod non eſt prædefinitum aut intentum aut praordinatum, dicitur eſſe à fortuna & caſu, reſpectu eius qui de ea re non prædefiniuit neque praordinauit.*

Niſi De⁹ omnia intẽderit vt ſic fiant; fore in ipſo caſum & fortunã.

Reſpon. negando, Deum nõ habiturum perfectiſsimam prouidentiam. perfectiſsima enim prouidentia non requirit, vt ſingulæ actiones in particulari cum omnibus circumſtantijs abſolutè præordinentur & ſubditis præſcribantur: quia nimis anguſta, nimiſq.

miſq. circa res pleraſque indifferentes, nulliuſque momēti ad Dei gloriam, vel bonum creaturarū, ſollicita eſt talis prouidentia. Et ſanè ſi ipſe omnia ex ſolo ſuo ingenio & naturali bonitate abſolutè prædefinire voluiſſet, non niſi optima in ſuo quoque ordine & perfectiſſima præordinaſſet. ſicut fecit in prima creatione, vbi omnia ad ipſo præordinanata fuere in ſuis ordinibus pfectiſſima. Habet igitur Deus perfectiſſimam omniū prouidentiā, non quia perfectiſſimo modo vult omnia aut procurat vt exiſtant (vt argumentum ſupponit) ſed Primò, quia omnibus rebus cōuenientiſſima media ad ſuos fines, & ſufficientes vires ad ſuas functiones prouidit; & inſuper creaturæ rationali vim prouidentiæ inſeruit, qua ipſa ſibi prouidere, ſuiq. & rerū inferiorū curam genere, & ex infinitis actionibus eligere & facere poſſet quas vellet. hoc enim lōge pulchrius eſt, quā ſi ipſe certas tantùm quaſdā actiones illi præordinaſſet & præſcripſſet vt illas ſolas faceret, ad illas ſolas mouēdo vel concurſum offerēdo. Secundò, quia vnūquemq. pro ſuo captu, & prout conditio rerū fert ad bonū excitat, & à malo auertit. Tertiò, quia nihil fit in mundo ab vlla creatura, quin Deus circa illud habeat hos actus. Primò, pręſcit illud per præſcientiam conditionatam, nempe ex iſta

Quæ perfectiſſima prouidentia.

Quos actus prouidentiæ habeat De⁹ circa res ſingulas.

diſpoſitione cauſarum illud futurum, ſi permittatur, &c. Secundò, decernit vel deſiderat vt fiat, vel certè decernit permittere fieri. Tertiò, vult præbere concurſum. Quartò, præuidet illud præſciẽtia abſoluta. Quintò, habet circa illud actum cõplacentiæ vel diſplicẽtiæ. Sextò, ordinat illud ad ſuam gloriã. ſi enim eſt actus bonus, ſtatuit remunerare; ſi malus, punire. Hinc patet quo modo omnia ſub eius prouidentiam cadant in particulari: hinc tamen nemo colligat omnia per eius prouidentiam fieri. Ea enim quæ ipſe non intendit nec cupit fieri, nec media dedit eo fine vt iſta vel iſtis ſimilia fierent, nõ fiunt per eius prouidẽtiam; quia Deus per media quæ tulit, talia fieri non cupit. Talia ſunt omnia opera praua interna vel externa: hæc tamen non fiunt ſine eius prouidentia; quia vt fiant requiritur vt Deus velit permittere, & præbere concurſum; quæ volitiones in eius prouidentia includuntur. hoc ſenſu, omnia dicuntur cadere ſub diuinam prouidentiam.

Multa fieri præter intẽtionẽ.

9 Ad confirmationem: Omnino concedendum eſt multa fieri præter intentionem Dei. intendit enim Deus per ſuas inſpirationes peccatores conuertere: dum ergo obdurant corda ſua & ſpernunt conſilium Dei, agunt præter intentionem Dei. quomodo enim iuxta ſanam doctrinã dici poteſt Deus inten-

intendiſſe, vt ſuas inſpirationes reiicerent, aut vt peccatores omnia illa facerent, quæ faciunt? Nónne Scriptura paſſim docet, Deũ odiſſe iniquitatem, odiſſe opera impiorum, nolle mortem peccatoris, & ſimilia? quomodo ergo hæc non eueniunt præter eius intentionem? Vnde mirum eſt auctorem illum hoc inferre tamquam abſurdum, dum ſic argumentatur: ***Si Deus non prædefiniret ante omnem præuiſionem rerum effectus omnes futuros, etiam liberos, aliqua præter eius intentionem euenirent.*** Potiùs ſic ratiocinandum erat: ***Multa fiunt præter intentionem & voluntatem Dei. ergo voluntas Dei non prædefiniuit omnia vt fiant.*** quidquid enim fit contra præceptum diuinum, fit præter intentionem Dei. non enim Deus aliud præcipit homini vt faciat, aliud intendit vt faciat. abſit. ſimiliter quod prohibet ne fiat, non intendit vt fiat. abſit. Hinc tamen non ſequitur aliquid fieri contra voluntatem Dei, qua abſolutè & efficaciter vult aliquid fieri aut non fieri; quam voluntatem beneplaciti vocamus; ſed huiuſmodi voluntatem non habet regulariter circa actus liberi arbitrij: vt docet Damaſcenus lib. 2. de fide Orthod. capit. 30. & lib. contra Manichæos pagin. 562. & colligitur euidenter ex Patribus ſuprà cap. 3. n. 24. citatis. Similiter non ſequitur, Deo eſſe aliquid

fortuitum, aut caſuale falſum enim eſt, omne id quod non eſt præordinatũ & intẽtum, caſu vel fortuitò dici euenire, reſpectu eius, qui illud nõ præordinauit. alioquin peccata vel erunt Deo fortuita, vel erũt ab ipſo præordinata & intenta: quorũ vtrũq. ſacrilegũ eſt fateri. Confirm. quia nemo dicit ſibi fortuitò eueniſſe, quod præſciuit & poterat vitare; & multo minus ſi cùm eſſet in eius poteſtate impedire, de induſtria permiſit. quæ enim caſu vel fortuna nobis accidunt, nõ præuidemus, nec poſſumus vitare. vnde veteres ponebant caſum & fortunã eſſe cauſas occultas, vt Ariſtoteles ait lib. 2. Phyſicorũ cap. 4.

5. argumẽtum.

10 Argumentum quintum. *Si Deus non prædeterminaret efficienter & phyſicè liberum arbitrium, ſed ſolùm moraliter, non cognoſceret Deus effectus liberos in determinatione & decreto ſuæ voluntatis, ſed ſolùm in noſtro arbitrio coniecturaliter, quia non prædeterminatur phyſicè, ſed ſolùm moraliter mouetur. ſolùm ergo eos cognoſceret, quia in æternitate continentur, ſicut alia omnia* Ita auctor ille quæſt. 23. art. 3. & iſte Tractat. cap. 20.

Reſponſio.

Reſpondeo non eſſe neceſſe vt Deus omnia præſciat ex decreto ſuæ voluntatis, neq. inde ſequitur *quòd ſolùm coniecturaliter actus voluntatis præſciet*; quia non præſciet illos tantùm ex diſpoſitione præuia volũtatis, ſed ex ipſa

Digitized by Google

ipſa illorum exiſtentia determinata in volũtate. id eſt, cognoſcet illos actus quia erunt vt Patres docent. tanta enim eſt vis cognoſcendi diuinæ mentis, vt extendat ſe ad omne id quod vel abſolutè futurũ eſt, vel poſita aliqua hypotheſi futurũ eſſet: quia extendit ſe ad omne verũ. Et ſanè ſi Deus illos actus certò præſcit tamquã præſentes in æternitate (vt auctor fatetur) quid opus eſt vt cognoſcat in decreto ſuæ volũtatis? non enim neceſſe eſt vt pluribus modis illos præſciat. Vnde D. Thom. explicans quomodo Deus futura cõtingentia præſciat, numquam recurrit ad determinationẽ voluntatis diuinæ, neque vſquã hunc modum poſuit (quod tamen feciſſet haud dubiè, ſi probabilẽ putaſſet; quia eſt facillimus & planiſſimus) ſed totum refert ad coëxiſtentiã æternitatis, qui modus eſt admodum obſcurus, & paſsim oppugnatur, niſi benignè explicetur. Sanè incredibile eſt D. Thomam hanc rationẽ adeò facilem & obuiam fuiſſe prætermiſſurum, ſi eam veriſimilem putaſſet.

11 Argumentum ſextum. *Deus & homo cũ conueniunt ad eumdem effectum efficiendum, vel conueniunt à caſu & fortuitò, vel ſimul concurrũt per ſe & quaſi ex naturali quadam coniunctione. Primum dici non poteſt; nam aliàs Dei concurſus eſſet per accidens. Si per ſe conueniunt & ex certa* *6. argumẽtum.*

 ſcientia

ſcientia & cognitione, tunc vel cauſa ſecunda excitat primam vt ſecum cooperetur: & hoc non; quia aliàs priùs naturâ intelligeretur operatio & vſus cauſæ ſecundæ quàm concurſus Dei; ac proinde priùs intelligeretur effectus quàm cauſa prima agens. ergo dicendum eſt priùs intelligi cauſam primam mouentem efficaciter cauſam ſecundam adhoc vt operetur. ergo priùs omnino intelligitur volitio & motio efficax Dei phyſicè præmouens. ita idem auctor ſuprà.

Reſpon. 1. Reſpondeo Primò, Si hoc argumentum aliquid probat, conuincit etiam effectũ cauſæ primæ eſſe priùs naturâ productũ, quàm cauſa ſecunda intelligatur agens. ſicque voluntas non ſolùm non poterit vllam volitionem impedire ne exiſtat (non enim poteſt impedire effectum primæ cauſæ, qui intelligitur in ipſa productus priùs naturâ quã ipſa operetur) ſed etiam ſe habebit merè paſſiuè, vt oſtenſum in reſponſione ad primũ argumentũ. Hoc enim euidenter ſequi ex prædicto argumento patet. nã ſi ex eo quòd cauſa ſecunda ponitur excitare primã vt ſecũ operetur, ſequitur priùs naturâ intelligi operationẽ & effectũ cauſæ ſecundæ, quàm cauſa prima agat, vt in argumento dicitur: ergo ſimiliter ex eo quòd cauſa prima ponitur excitare & efficaciter mouere ſecundam, effectus cauſæ primæ intelligetur priùs naturâ exiſ-

Effectus primæ cauſæ erit pri⁹ natura pductus, quã cauſa ſecũda agat.

Digitized by Google

exiſtens, quàm cauſa ſecunda agat. Loquor autem non tantùm de effectu quo cauſa prima determinat cauſam ſecundam, ſed etiam de effectu communi ad quem cōcurrit; quia in hunc priùs naturâ influit cauſa prima, quā cauſa ſecunda, vt ipſi ſæpè docent. Secundò, conuincit ferream quamdam & ineuitabilem omnium actuum neceſſitatem. quia motio cauſæ primæ determinans voluntatem ad ſingulos actus, intelligitur priùs naturâ exiſtens in voluntate, quàm voluntas poſſit operari; ac proinde nec motio illa, nec effectus eius, poſſunt vllo modo impediri euidens enim eſt, non eſſe vllo modo in poteſtate voluntatis, quod omnem eius operationem anteuertit. atqui motio illa & effectus eius anteuertunt operationem & influxum voluntatis: ergo, &c.

12 Reſpondeo Secundo, Deum & voluntatē humanā ad eumdem effectum producendū conuenire, non fortuitò, ſed ex propoſito & certa ſcientia Dei; & etiam veluti ex naturali quadā connexione potentiæ diuinæ cum creatura. quæ res cum difficilis ſit, & vnde potiſsimùm caligo in hac quæſtione oritur, fuſiùs explicāda eſt. nam ideò potiſſimum introductæ ſunt à ſuis auctoribus illæ abſolutæ prædefinitiones, & his cōnexæ prædeterminationes, quia non poterāt alioquin

ſcientia & cognitione, tunc vel cauſa ſecunda excitat primam vt ſecum cooperetur: & hoc non; quia aliàs priùs naturâ intelligeretur operatio & vſus cauſæ ſecundæ quàm concurſus Dei; ac proinde priùs intelligeretur effectus quàm cauſa prima agens. ergo dicendum eſt priùs intelligi cauſam primam mouentem efficaciter cauſam ſecundam adhoc vt operetur. ergo priùs omnino intelligitur volitio & motio efficax Dei phyſicè præmouens. ita idem auctor ſuprà.

Reſpon. 1. Reſpondeo Primò, Si hoc argumentum aliquid probat, conuincit etiam effectũ cauſæ primæ eſſe priùs naturâ productũ, quàm cauſa ſecunda intelligatur agens. ſicque voluntas non ſolùm non poterit vllam volitionem impedire ne exiſtat (non enim poteſt impedire effectum primæ cauſæ, qui intelligitur in ipſa productus priùs naturâ quã ipſa operetur) ſed etiam ſe habebit merè paſſiuè, vt oſtenſum in reſponſione ad primũ argumentũ. Hoc enim euidenter ſequi ex prædicto argumento patet. nã ſi ex eo quòd cauſa ſecunda ponitur excitare primã vt ſecũ operetur, ſequitur priùs naturâ intelligi operationẽ & effectũ cauſæ ſecundæ, quàm cauſa prima agat, vt in argumento dicitur: ergo ſimiliter ex eo quòd cauſa prima ponitur excitare & efficaciter mouere ſecundam, effectus cauſæ primæ intelligetur priùs naturâ

Effectus primæ cauſæ erit pri⁹ natura ꝓductus, quã cauſa ſecũdæ agat.

exiſ-

exiſtens, quàm cauſa ſecunda agat. Loquor autem non tantùm de effectu quo cauſa prima determinat cauſam ſecundam, ſed etiam de effectu communi ad quem cõcurrit; quia in hunc priùs naturâ influit cauſa prima, quã cauſa ſecunda, vt ipſi ſæpè docent. Secundò, conuincit ferream quamdam & ineuitabilem omnium actuum neceſſitatem. quia motio cauſæ primæ determinans voluntatem ad ſingulos actus, intelligitur priùs naturâ exiſtens in voluntate, quàm voluntas poſſit operari; ac proinde nec motio illa, nec effectus eius, poſſunt vllo modo impediri euidens enim eſt, non eſſe vllo modo in poteſtate voluntatis, quod omnem eius operationem anteuertit. atqui motio illa & effectus eius anteuertunt operationem & influxum voluntatis: ergo, &c.

12 Reſpondeo Secundo, Deum & voluntatẽ humanã ad eumdem effectum producendũ conuenire, non fortuitò, ſed ex propoſito & certa ſcientia Dei; & etiam veluti ex naturali quadã connexione potentiæ diuinæ cum creatura. quæ res cum difficilis ſit, & vnde potiſsimùm caligo in hac quæſtione oritur, fuſiùs explicãda eſt. nam ideò potiſſimum introductæ ſunt à ſuis auctoribus illæ abſolutæ prædefinitiones, & his cõnexæ præ determinationes, quia non poterãt alioquin

concipere, qua ratione iſti concurſus poſſint connecti & cohærere.

Ex propoſito cooperate.

Dico igitur, *Deũ ex propoſito*, & non fortuitò, cooperari libero arbitrio; quia ex Dei propoſito & ordinatione prouenit, vt voluntas creata concurſum Dei ad omnem actũ omni tempore paratum habeat. non enim ſufficiebat. Cauſis creatis vires inſeruiſſe, ſed oportebat, vt etiam ſuam cooperationem & concurſum ipſis paratum exhiberet, vt quælibet ſecundùm proprium naturæ ſuæ modũ operari poſſet. hoc autem fecit ſua voluntate libera, applicando ſingulis ſuam potentiam executiuam, qua immediatè omnia foris operatur; vt quoties aliqua cauſa operari voluerit, vel in illa periſtaſi rerum fuerit, vt ſecundum ordinem naturæ operari ſit neceſſe, adiuuet & cooperetur.

Ex connexione naturali.

Addo etiam *ex naturali connexione*; quia poſita hac aplicatione, potẽtia diuina ita manet coniuncta & connexa cauſæ creatæ, vt hac operante, illa neceſſariò cooperetur, & veluti ſimul trahatur ad cooperandum. ſicut intellectu eliciente intellectionem, ſpecies intelligibilis ſimul trahitur ad influendum in eãdem intellectionem. Neq. id aliquã in Deo imperfectionẽ inducit. quia hæc neceſſitas non prouenit ex aliqua imbecillitate aut ſubiectione, quaſi non poſſit creaturæ

reſi-

reſiſtere, aut cooperationem ſuam abſolutè inhibere, ſed ex decreto libero diuinæ volũtatis, quo vult ſe benignè ad modulum creaturæ demittere, & potentiæ ſuæ cooperationem illi attemperare. Sicut enim poſito decreto diuinæ voluntatis, quo decernit aliquid abſolutè fieri, v.gr. vt fiat hic mundus, hoc aſtrum, hæc anima, potentia ipſius manet determinata ad illud, abſolutè & independenter ab alterius conſenſu faciendum; ita poſito decreto quo decernit aliquid ſub conditione ab alio pendente, manet potentia eius determinata ad illud operandum, poſita conditione. Vnde ſi decreuit cooperari creaturæ, quoties ipſa voluerit; operãte creatura, diuina potẽtia quadam neceſſitate veluti trahetur ad cooperandum: trahetur inquam non vi creaturæ, ſed vi decreti diuini. Vnde patet, non oportere, vt cauſa creata aliquid agat, aut vt Deum excitet ad concurrẽdum propriè loquẽdo: vt exemplis declarari poteſt. Hoc ipſo enim quo potẽtia intellectiua producit intellectionem, ſimul naturâ cõcurrit ſpecies intelligibilis (vel ſecundùm quoſdam, ipſum obiectum, præſertim ſi ſit intellectio intuitiua, non abſtractiua) & habitus ſcientiæ, & tamen intellectus; nihil circa illam ſpeciem, obiectum, aut habitum agit. Hoc ipſo quo potentia voluntatis producit actum

Cauſa creata nihil agit circa Deũ vt illum excitet ad cooperandum. Declaratur exemplis.

actum ſupernaturalem dilectionis, influendo in illum, eo ipſo ſimul influit habitus ſupernaturalis charitatis: & multorum ſententiâ, actus intellectus concurrit effectiuè ad omnem actum volũtatis, immediatè influẽdo in illum; & tamen voluntas, in cuius poteſtate eſt ſuus actus, nihil agit circa intellectum. Simili modo cogitandum eſt diuinam potentiam, veluti habitum quemdam, omnibus rebus intimè inſidentem & connexum, ſimul in omni operatione cooperari; vel potiùs ad omnem cauſam creatam, ſe habere, ſicut eſſentia animæ ad ſuas potentias (ſi tamen realiter ab illis diſtinguitur) ſemotis imperfectionibus; cùm ipſe ſit omnium eſſe, omnium vita & vigor, omnia ſemper actu formans & conſeruans: vt Dionyſius cap.5.& 6.de diuinis nominibus docet.

13 Dices Primò, Deus non ſolùm exhibet creaturę ſuum concurſum in genere vt agat quod voluerit, ſed etiã in particulari ad hanc vel illam actionẽ, hoc & illo momẽto. Atqui id quod facit in tẽpore, prędefiniuit ab æterno. ergo ab æterno prædifiniuit hunc cõcurſum, hoc momento dandũ; & illũ, illo; & ſic de ceteris omnibus. ergo ratio, quòd homo operetur hîc & nũc, hoc aut illud, eſt, quia Deus ab æterno prædefiniuit dare cõcurſum hîç & nunc, ad hoc opus. & ita Deus determi-

minabit cauſam ſecũdã per ſuũ concurſum.

Reſpondeo negando totam ſecundam conſequentiam,quia etſi omnes concurſus, quos Deus dat in tempore, ſint prædefiniti ab æterno: non tamen ſunt prædefiniti abſolutè, ante preuiſionem determinationis cauſæ ſecundæ, ſed ſolùm ſub conditione, & ex hypotheſi,ſi cauſa ſecunda ſe ad hanc vel illam actionem determinauerit. poſtulat enim ratio cooperationis, vt non prædefiniatur abſolutè, ſed ſolùm ex hypotheſi, videlicet ſi ponenda ſit operatio cauſæ quę cooperatione alterius eget.Hac autem operatione poſitâ, illa prædefinitio conditionata,tranſit in abſolutam; ſitque abſolutè efficax in actu ſecundo:nam ex illa ſequitur concurſus. Sicut cùm quis donat aliquid ſub certa conditione, poſita iſta conditione donatio fit abſoluta, & efficax in actu ſecundo, producitque ſuum effectum vi ſua,nec opus eſt illam ſub forma actus abſoluti repetere. Idem dicendum de omni conſenſu,& volitione conditionata. Simili modo prædefinitio illa conditionata, qua Deus prædefiniuit concurſum poſita conditione,nempe determinatione voluntatis, fit abſoluta & efficax,producitque concurſum: nec opus eſt alio actu,quo ille concurſus ſit abſolutè prædefinitus.

Omnes cõcurſus prædefiniti, & quo modo.

Dices

Digitized by Google

actum ſupernaturalem dilectionis, influendo in illum, eo ipſo ſimul influit habitus ſupernaturalis charitatis: & multorum ſententiâ, actus intellectus concurrit effectiuè ad omnem actum volũtatis, immediatè influẽdo in illum; & tamen voluntas, in cuius poteſtate eſt ſuus actus, nihil agit circa intellectum. Simili modo cogitandum eſt diuinam potentiam, veluti habitum quemdam, omnibus rebus intimè inſidentem & connexum, ſimul in omni operatione cooperari; vel potiùs ad omnem cauſam creatam, ſe habere, ſicut eſſentia animæ ad ſuas potentias (ſi tamen realiter ab illis diſtinguitur) ſemotis imperfectionibus; cùm ipſe ſit omnium eſſe, omnium vita & vigor, omnia ſemper actu formans & conſeruans: vt Dionyſius cap.5.& 6.de diuinis nominibus docet.

13 Dices Primò, Deus non ſolùm exhibet creaturę ſuum concurſum in genere vt agat quod voluerit, ſed etiã in particulari ad hanc vel illam actionẽ, hoc & illo momẽto. Atqui id quod facit in tẽpore, prędefiniuit ab æterno. ergo ab æterno prædifiniuit hunc cõcurſum, hoc momento dandũ; & illũ, illo; & ſic de ceteris omnibus. ergo ratio, quòd homo operetur hîc & nũc, hoc aut illud, eſt, quia Deus ab æterno prædefiniuit dare cõcurſum hîc & nunc, ad hoc opus. & ita Deus determi-

minabit cauſam ſecũdã per ſuũ concurſum.

Reſpondeo negando totam ſecundam conſequentiam, quia etſi omnes concurſus, quos Deus dat in tempore, ſint prædefiniti ab æterno: non tamen ſunt prædefiniti abſolutè, ante pręuiſionem determinationis cauſæ ſecundæ, ſed ſolùm ſub conditione, & ex hypotheſi, ſi cauſa ſecunda ſe ad hanc vel illam actionem determinauerit. poſtulat enim ratio cooperationis, vt non prædefiniatur abſolutè, ſed ſolùm ex hypotheſi, videlicet ſi ponenda ſit operatio cauſæ quę cooperatione alterius eget. Hac autem operatione poſitâ, illa prædefinitio conditionata, tranſit in abſolutam; fitque abſolutè efficax in actu ſecundo: nam ex illa ſequitur concurſus. Sicut cùm quis donat aliquid ſub certa conditione, poſita iſta conditione donatio fit abſoluta, & efficax in actu ſecundo, producitque ſuum effectum vi ſua, nec opus eſt illam ſub forma actus abſoluti repetere. Idem dicendum de omni conſenſu, & volitione conditionata. Simili modo prædefinitio illa conditionata, qua Deus prædefiniuit concurſum poſita conditione, nempe determinatione voluntatis, fit abſoluta & efficax, producitque concurſum: nec opus eſt alio actu, quo ille concurſus ſit abſolutè prædefinitus.

Omnes cõcurſus prædefiniti, & quo modo.

Dices

Digitized by Google

14 Dices Secũdò, Si Deus ſolùm ſub illa cõditione prædefiniuit ſuum cõcurſum; ſequũtur duo incommoda. Alterum eſt, non aliter prædefiniri & offerri concurſum ad actiones reipſa futuras, quàm ad poſſibiles, quod videtur incõueniens. Nam ſic, id quod Deus nũquam facturus eſt, eodem modo eſſet prædefinitum, atque id quod ipſe facturus eſt. Alterum eſt, nihil eſſe quod Deum excitet ad illum concurſum reipſa conferendum, quãdo illud momentum, quo conditio ponẽda eſt, aduenerit. nõ enim præuideri poteſt illa conditio antequã detur concurſus; nam ſine concurſu Dei, non poteſt illa conditio poni. voluntas enim creata non poteſt ſe determinare, nec inchoare ſuam actionem, niſi iam habeat concurſum; in qua inchoatione ſita eſt illa cõditio. quo modo ergo poteſt fieri, vt Deus, in conferendo concurſu, expectet illam conditionem, cùm illa conditio, ſine Dei concurſu, poni nòn poſſit? Cõfirmatur, quia id quod requiritur velut conditio vt alterum ſit vel fiat, concipitur vt naturá prius. atqui inchoatio actionis, non eſt prior naturâ, quàm concurſus Dei ergo concurſus Dei non poteſt eſſe prædefinitus, ſub hac conditione, ſed abſolutè prædefinitus eſt.

Prior reſponſio. Ad prius incommodum reſpõderi poteſt primò, negando illud ſequi. etſi enim prædefiniat

finiat concurſum ſuum ſub conditione, aliter tamen prædefinit cõcurſum, quem reipſa in tempore hîc & nunc confert in actu ſecũdo, aliter quem ſolùm offert in actu primo. quod ſic declaratur: Præſcit Deus per præſcientiam conditionatam ante omnem prædefinitionem liberam ſuæ volũtatis, quibus momentis, & ad quas actiones liberum arbitrium hominis ſe determinabit, ſi cõcurſum ad omnem actionem præparatum, & quaſi in ſua poteſtate poſitum habuerit. qua præſcientia poſita, facilè poteſt ab æterno, pro illis actionibus & mometis particulares cõcurſus prædefinire, abſolutè volẽdo, vt tunc exiſtãt; & in tempore ex vi huius decreti eos influxui noſtro in opus cõiungere; ita vt nec præueniant nec ſequantur momento temporis, vel ordine cauſalitatis influxũ noſtrũ; ſed omnino ſimul incipiant, perſeuerent & deſinant. hoc tamen modo, non prædefiniuit ſuos concurſus, ad actiones quas liberũ arbitrium facere quidem poteſt, numquam tamen facturum eſt.

An Deus aliter cõcurſum ſuum offerat ad actiones futuras quã ad poſſibiles.

Hinc facilè reſpondetur ad alterum incõmodum: etſi enim concurſus ille qui in tempore datur, prædefinitus ſit ſub conditione determinationis cauſæ creatæ; tamen quia hæc determinatio eſt præuiſa ex hypotheſi, certo momẽto futura, facilè Deus potuit in

illud momentum, & ad illam actionem, ſui concurſus prædefinitionem dirigere. vnde potentia diuina manet ex vi huius prædefinitionis determinata, vt illo momento adueniente concurſum illum præbeat: & ita nõ eget alia excitatione; ſicut nec in aliis decretis abſolutis, certo momento exequendis.

1 Verùm etſi hic modus prædefiniendi ſit poſſibilis, non tamen eſt neceſſarius, neq. ſatisfit argumento: nam ex hac ipſa reſponſione, ſi quis benè aduertat, ſequitur, vt Deus concurſum ſuum iſto vel illo momento, ad hanc vel illam actionem præbeat, non eſſe neceſſarium vt præcedat aliqua particularis prædefinitio, quò cõcurſus ille in particulari prædefiniatur, aut etiã vt præcedat illa præſcientia conditionata, per ſe loquendo. Si enim ex eo quòd Deus ſuum concurſum ad quamuis actionẽ exhibet libero arbitrio in actu primo, ponẽdo illum in eius poteſtate, ſcire poteſt ad quam actionẽ ſe determinabit; ergo liberum arbitriũ poteſt ſe determinare abſque huiuſmodi præſcientia & prædefinitione abſoluta præcedente. nam prius ratione eſt, liberum arbitrium ſe determinare & concurſum diuinum ei dari hoc momento temporis, quàm Deum præſcire illud ita futurũ. ideò enim præſcit abſolutè, quia abſo-

abſolutè futurũ eſt; & ideò ex hypotheſi prę-ſcit, quia illud idẽ ex hypotheſi futurũ eſſet, vt patet ex teſtimoniis Patrum ſuprà allatis. Omitto alias rationes, ob quas hic modus abſolutæ prędefinitionis minùs mihi probatur.

Itaque concurſus Dei ex natura rei nõ poſtulat vt ſupponatur ei præſcientia actionis, aut abſoluta prædefinitio quæ vel circa actionem vel circa ipſum concurſum verſetur, vt quidam imaginantur. Nam etſi in Deo non eſſet præſcientia conditionata, nihilominùs poſſet ſuum concurſum dare illis tẽporibus & momẽtis, quibus modò dat, & ad eaſdem actiones. Ratio eſt, quia abſque huiuſmodi præſciẽtia & prædefinitione poteſt illum ponere in poteſtate hominis, ita vt homo poſſit illo vti ad quaſlibet actiones. Vt enim Deus ponat concurſum ſuum in poteſtate hominis ad quaſuis actiones, ſufficit primò, vt cognoſcat per ſimplicem intelligentiam omnes actiones quas ſingulis momentis facere poteſt, & omnes concurſus his congruẽtes, ſiue illi ex parte Dei ad ſingulas ſpecies actionũ ſint diſtincti, ſiue non: ſecundò, vt ex illa cognitione applicet potentiã ſuam ad quemuis iſtorum concurſuum conferendũ, ſi liberum arbitrium ſe ad aliquam illarum actionũ determinauerit. Tunc enim ex vi huius applicationis per voluntatem diuinã factę, manebit

Deus ponit cõcurſum ſuũ in poteſtate hominis.

bit potentia diuina abſque alia prædefinitione, aut præſciencia præuia determinata ad efficiendum quouis momento concurſum actioni liberi arbitrij congruentem. Quod vt meliùs intelligatur, quatuor ſunt conſiderãda, intellectus diuinus, voluntas diuina, potentia executiua, qua immediatè operatur exteriùs, quam puto ratione diſtingui ab intellectu & voluntate, & cauſa creata.

Quomodo id fiat.

Primò, Intellectus diuinus diſtinctè concipit & cognoſcit omnes operationes, quas cauſa creata quouis momento facere poteſt, ſi concurſum præparatum habuerit; concipit etiam omnes concurſus his actionibus accõmodatos.

Secundò, Voluntas diuina prædefinit & decernit vt cauſa creata omnes illos concurſus ad omnes illas operationes paratos & expeditos in actu primo habeat, vt ſi ipſa hoc momento ſe ad hanc operationem determinet, habeat hunc cõcurſum; ſi ad illã, iſtum; ſi ad aliam, alium; & ſic de ceteris.

Tertiò, Potentia Dei executiua ex vi huius decreti, manet determinata veluti cauſa naturalis, ad quemuis illorum concurſuum cauſandum, quem quæuis operatio requirit, ſi cauſa creata ſe ad illam determinauerit. ſicut habitus voluntatis naturaliter eſt determinatus ad præbendum illum concurſum, quem

Digitized by Google

quem operatio, ad quam voluntas ſe applicuerit, poſtulabit. Vnde potentia diuina ſe habet inſtar cauſæ naturalis, concurrentis cũ cauſa libera. ſicut enim cauſa naturalis, quæ cõcurrit cum libera, eſt determinata ad cauſandum concurſum congruentem operationi ad quam libera ſe flectere voluerit; ita potentia diuina eſt determinata ad præbendũ concurſum congruentem operationi voluntatis creatæ. ſolùm eſt diſcrimen, quòd hæc determinatio proueniat ex vi decreti diuini, illa ex conditione naturæ.

Quartò, Cauſa creata, v.g. voluntas humana, his poſitis, habet in ſua poteſtate quamuis illarum operationum, & conſequenter quemuis illorum concurſuum, qui ſingulis operationibus ex hypotheſi eſt prædefinitus. ſi enim determinauerit ſe v.g. hoc momento ad actum amoris Dei, potẽtia diuina, veluti naturali neceſſitate, cauſabit concurſum, quem volũtas diuina pro hoc actu prædefiniuit: ſi ad actũ odij, cauſabit cõcurſũ pro hoc actu prædefinitũ. & ſic d ceteris. nec opus eſt ad hoc alia p̃definitione diuinę volũtatis.

16 Ex his reſponderi poteſt ſupradictis incommodis. Ad primum, Non eſſe incommodum, etſi cõcurſus reipſa futuri dicantur nõ eſſe aliter à Deo prædefiniti, ante præuiſionẽ determinationis cauſæ ſecundæ, quàm qui *Reſpon. ad primũ incommodum.*

 reipſa

reipſa numquam ſunt futuri: quia prædefini tio concurſus, facta ſub hac conditione, ſi liberum arbitrium ſe determinauerit, ſufficit, vt quilibet, poſita illa conditione, exiſtat in actu ſecundo, vt oſtenſum eſt. Tunc enim illa prædefinitio cõditionata tranſit in abſolutã, fitque efficax: & Deus vult hîc & nunc abſolutè concurſum ad hanc actionem prębere. Vnde etſi ante determinationẽ cauſæ ſecundæ præuiſam concurſus reipſa futurus, non ſit aliter prædefinitus, quàm is qui non eſt reipſa futurus: tamen abſolutè loquendo eſt aliter prædefinitus. nam poſita determinatione cauſæ ſecundæ, quæ reipſa ab æterno præſcitur futura, eſt prædefinitus abſolutè; quo modo is qui non eſt futurus, non poteſt eſſe prædefinitus. Sanè nulla ratio cogit nos fateri omnes concurſus diuinos eſſe abſoluto decreto in particulari prædefinitos ante præuiſionem determinationis cauſæ ſecundæ. Sufficit dicamus illos eſſe abſolutè prædefinitos poſita illa determinatione; ſicut diximus de actionibus ipſis, ad quas dãtur illi concurſus. Alioquin ſequẽtur eadem incommoda, quæ ex abſoluta prædefinitione actionũ deduximus. Accedit quòd ratio concurſus & cooperationis cum altero liberè operãte id poſtulet. Sicut enim cùm Deus ſe ſoloque ſuo arbitrio aliquid facturus eſt,

illa

illa operatio, qua id facturus eſt, debet eſſe prædefinita abſolutè & independẽter ab arbitrio & nutu creaturæ: ita cùm aliquid facturus eſt ad arbitrium & nutum creaturæ per modũ cooperãtis dũtaxat & adiuuãtis, cooperatio illa non debet eſſe abſolutè decreta in particulari ante præuiſionẽ determinationis creaturæ; quia ſupponit alterius influxũ cui coniungatur. Fatendũ tñ eſt Deum certiſſimè præſcire ad quam actionẽ voluntas creata ſe ſit determinatura, & quem cõcurſum habitura, ex hypotheſi illa generali, ſi concurſum meũ in eius poteſtate poſuero. Etſi enim talis præſcientia non ſit neceſſaria ad concurſum in particulari præbẽdũ, vt oſtenſum eſt; tamen eſt neceſſaria ad rationẽ. perfectæ prouidentiæ, quę poſtulat, vt Deus, quauis hypotheſi facta, præſciat quid ſit euẽturum, nimirum vt norit an expediat cõcurſum cõferre, an denegare, actionẽ permittere, an impedire, an procurare. Ex his etiã patet, quo modo Deus concurrat ex certa ſciẽtia. Præcedit enim præſcientia conditionata tum cõcurſus tum actionis, vt dictũ eſt: neq; hæc ſola præcedit, ſed etiã abſoluta. nam ſuppoſita præſciẽtia cõditionata, in decreto ſuo permiſſiuo ab ęterno abſolutè nouit actionẽ & cõcurſum futurũ: vnde cùm in tẽpore cõfert, id facit ex certa notitia vtriuſque.

Digitized by Google

Ad alterum incommodum reſpondetur, non eſſe opus vt aliquid ſit, quòd Deum excitet ad dandum concurſum in actu ſecũdo. Ratio eſt, quia quando plures cauſæ ad idem opus indiuiduum concurrunt, quarum vna liberè, alię neceſſariò operantur; illæ quæ neceſſariò influunt, naturâ ſuâ ſunt determinatæ ad præbendum influxum congruentem, ſi ea quæ liberè operatur, ſuum influxum ad opus contulerit. illæ enim expectant hanc, vt quaſi inchoët actionẽ, vt tunc ſimul cõcurrant. ſic habitus voluntatis & auxiliũ præueniens, naturâ ſuâ ſunt determinata ad præbẽdum influxũ in actũ volũtatis, ſolumque expectant vt potẽtia volũtatis ſuũ influxũ in actũ conferat. Itaque cùm potentia diuina, ſuppoſita prædefinitione illa conditionata diuinę voluntatis, maneat quaſi naturaliter determinata & inclinata ad prębẽdũ cõcurſum quouis momento, quem actio creaturę poſtulauerit; hoc ipſo quo creatura ſe ad aliquam actionẽ ex ſua indifferenti poteſtate determinat, illa concurſum cõgruentẽ præbet. vnde nihil expectat, niſi, vt ſicut ipſa ex parte ſua determinata eſt ad prębendũ concurſum pro qualibet actione, ita quoque liberum arbitrium creatum, ſe ad aliquam illarum determinet.

Hinc tñ nõ ſequitur creaturæ determinationem

tionem eſſe priorẽ naturâ, quàm ſit concurſus Dei: quia nõ omnis conditio requiſita vt vt aliquid fiat, eſt illo prior naturâ; datur enim cõditio cõcomitans, quę eſt ſimul naturâ. ſic materia vt ſuam cauſalitatẽ ad effectũ conferat, expectat, vt agens formã imprimat; & tamen nõ priùs naturâ agens formã imprimit, quàm materia illã ſuſtentet, aut ſeipſam in effectum expendat. Simili modo, etiam ſi Deus, vt ſuũ cõcurſum cõferat, expectat cõcurſum liberi arbitrij; tamen cõcurſus liber arbitrij non eſt prior naturâ, quàm cõcurſus Dei. Idem cernitur in cõcurſu habitus & apprehenſionis obiecti cũ volũtate. Hinc patet ad cõfirmationẽ. Nec obſtat, quòd dicamus, liberũ arbitriũ inchoare ſuã actionẽ; quia nõ inchoat ſine cõcurſu Dei, ſed per hoc tãtùm ſignificatur, ipſum propriè eſſe cauſam quòd actus hîc & nunc in hac vel illa ſpecie fiat. vt infrà cap. 10. magis explicabitur. Hęc paulo fuſiùs declarauerim ob rei difficultatem.

Determinatio creaturæ non eſt prior concurſu Dei.

17 Argumentum ſeptimum *Deus prædefiniuit quot eſſent futuræ animæ rationales, quæ liberè fiunt in congreſſibus humanis, imò cùm huiuſmodi generationes multis modis impediri poſſint per actus noſtros, videtur quòd omnes iſti actus neceſſariò ſint prædefiniti in particulari*. Idem 1. p. q. 22. art. 4.

Omnes actus humanarũ cõiũctionũ eſſe in particulari prædefinitos.

 Reſ-

Digitized by Google

Reſpondeo primò, Si hæc vera ſunt, ergo Deus prædeſtinauit tot inceſtus, tot ſacrilegos cõcubitus, tot virginum corruptelas, tot adulteria, ex quibus tot homines ab initio mũdi ſunt procreati. quod nefas eſt dicere, vt patet ex ſupradictis cap. 3. nu. 4. & 5.

Repondeo ſecundò, Non prædefiniuit Deus omnes animas futuras cũ omnibus circumſtantiis, ante præuiſionem cauſarũ ſecũdarum applicantiũ ſe ad generationẽ. Vnde non fuit neceſſe omnes generationes in particulari veluti in eodẽ ſigno rationis prædefinire. nihil enim eſt, quod ad hoc affirmandum cogat; & ratio prouidentiæ id minimè requirit. Sic etiã non prædefiniuit ſupplicia impiorũ in particulari, ante præuiſionẽ peccatorum. neque paſsionem Chriſti Domini in particulari prædeſtinauit ante præuiſionẽ malitiæ Iudaicæ. Qui contrarium affirmant, non video quomodo non faciant Deum auctorem peccatorum.

18 Argumentum octauum, Concurſus Dei cum creaturis, ſeu influxus Dei in effectum creaturæ (v. gr. in actũ odij) non diſtinguitur realiter ab illo actu: nihil enim eſt aliud niſi productio actus odij, & conſequenter nihil eſt aliud quàm ipſe actus odij cõſideratus vt manat & pendet à Deo. atqui Deus prædefiniuit & vult ſuũ cõcurſum quem largitur ad

effe-

Digitized by Google

effectus omnium creaturarum: ergo vult ipſos effectus. Confirmatur, quia illi effectus ſunt aliquod bonum; omne autem bonũ eſt obiectum voluntatis diuinæ. Colligitur hoc argumentum ex eodem auctore 1. p. q. 22. artic. 4.

Reſpondeo, Quidam Doctores admittũt Deum velle & prædefiniſſe actum peccati ad quem concurrit, non abſoluta voluntate, ſed ex hypotheſi, ſi creatura illum velit, ſicut ſuprà diximus de concurſu. Ratio eſt; quia putant concurſum, quem Deus præbet, eſſe particularẽ & determinatũ ex parte Dei, ſeu vt à Deo procedit ad ſpeciem actus. Dicunt enim ſe nõ poſſe intelligere quomodo Deus det cõcurſum generalẽ vel indeterminatũ, cũ omnis actio, & omnis actionis terminus intrinſecus debeat eſſe determinatus ad certam ſpeciem & rationẽ indiuiduam. Sed re vera nõ video, qua ratione id dici poſſit, ſi propriè velimus loqui. quia Deus propriè nõ ſolùm volũtate abſoluta, ſed etiã cõditionata, nihil mali velle poteſt. hoc enim eſſet propriè alteri in malũ cõſentire, & ampliùs quàm ſimpliciter cõſentire: vt ſi Superior dicat, Si vis furari, ego volo te furari; ſi vis odiſſe, ſi vis occidere, volo vt odio habeas, volo vt occidas; quid hoc eſſet aliud quã approbare et cõfirmare ĩ malo: preſertim ſi idcircò ad *Reſponſio*

tale opus determinatum auxilium preberet, quod ad nihil boni ſeruire poteſt, ſicut Deū putant prębere. Itaque Deus nulla cõditione poſita, ſiue tu velis, ſiue non velis, vult vt tibi peccati opus inſit, ſed ſolùm permittit & tolerat; conſeruando naturas rerum, & non ſubtrahendo ſuum cõcurſum, etiamſi videat te illo abuſurum. Et forte mens illorum Doctorum à noſtra ſententia non diſcrepat, niſi modo loquendi. Vide Frãciſcum Lichetum in 2.d.36.& 37.§. Ad ſolutionem, & Marſiliũ in 1.qu.45.art.2.

Quod ad concurſum attinet, etſi nõ poſſit in rerũ natura exiſtere niſi determinatus, facile tamen eſt intelligere & explicare quomodo ſecundùm ſe, & ex parte Dei ſit indeterminatus, vt ſtatim oſtendam. Itaq. vt reſpondeamus ad argumentũ; neganda eſt cõſequẽtia. etſi enim ſuũ cõcurſum dare velit, non tamen idcircò vult ipſos effectus in particulari. Ratio eſt; quia concurſus Dei, quatenus cõſideratur precisè vt à Deo procedens, eſt generalis, & indeterminatus ad hãc vel illã ſpeciẽ actus; neque dat illũ eo fine vt talis ſpecies actus (v.g. odium Dei) eliciatur. vnde ex eo quòd velit talem concurſum dare, nõ ſequitur illum velle illam ſpeciẽ actus, quem voluntas cum illo concurſu elicit. nam quòd talis ſpecies actus producatur, non prouenit

ex

Digitized by Google

ex ratione concurſus Dei,quaſi ille per ſe ad illam ſpeciem tendat;ſed ex concurſu volũtatis humanæ, quæ generalem Dei concurſum,ſuo concurſu modificat & contrahit ad hanc ſpeciem actus, vt rectè docet Caietan. 1.p.quæſ.14.a.13.& q.19.a.8.& Conradus 1.2. quæſt.79.a.1.& alij. Sicut concurſus ſolis ad productionem rerum, qui ex ſe ſeu vt à ſole prouenit generalis eſt,modificatur & determinatur à concurſu variorum ſeminum ad varias rerum ſpecies: & cõcurſus intellectus ex ſe generalis, determinatur à concurſu ſpecierum intelligibilium ad productionem diuerſarum intellectionum.Idem patet in concurſu volũtatis,imaginatricis,& ſenſuum exteriorum. Concurſus enim potentiarum iſtarum ſecundùm ſe, & vt procedit ab ipſis potentijs, eſt indeterminatus & indifferens ad quamuis ſpeciem actus ipſius potentiæ, & hac ratione vniuerſalis dici poteſt in illo genere:determinatur autem ad certam ſpeciem actus à concurſu obiecti, vel ſpeciei intelligibilis.Ex quibus exemplis patet non eſſe adeò intellectu difficile quomodo cõcurſus Dei dicatur generalis & indeterminatus. Non enim volumus dicere illum exiſtere in rerum natura indeterminatum abſolutè, & carentem omni determinatione ad certam ſpeciem(id enim eſt impoſsibile)ſed tantùm

non

Digitized by Google

non habere illam determinationem ſecundùm ſe vt prouenit à Deo, ſed ſolùm vt coaleſcit in vnum cum concurſu cauſæ ſecundæ, qui per ſe eſt determinatus.

Act° peccatorũ abſolutè Deo diſplicẽt, etſi ſecundùm quid placere poſsint.

Ad confirm. Etſi in omnibus actibus prauis ſit aliquod bonum, quod ſecundùm ſe & præcisè cõſideratum, poſſit eſſe obiectũ cõplacentiæ; non tamẽ poteſt eſſe abſolutè volitum ſeu decretũ vt fiat, propter malitiam intimè connexam. Itaque Deus illud abſolutè odit, & non vult; etſi entitas illius præcisè conſiderata, qua res aut actus vitalis illi placere poſſit. Sicut mel venenatum placet homini ſecũdùm quid (id eſt, qua parte dulce) ſed quia illi dulcedini coniunctum venenũ, quod ab eo ſeparari nequit. abſolutè illud odit & execratur.

CAPVT V.

Secunda refutatio gratiæ prædeterminantis, ex euerſione alterius fundamenti, quod eſt de natura liberi arbitrij.

Alterum fundamẽtum.

ALterum fundamentum, quo nituntur ij qui tenent ſententiam illam de gratia prædeterminante, eſt: Non requiri ad rationem liberi arbitrij, vt nõ determinetur priùs natu-

naturâ quàm agat; neque vt poſitis omnibus quæ requiruntur in inſtãti operationis, poſſit non agere; ſed ſufficere vt ratio maneat indifferens, id eſt, vt medium eligendum ad finem iudicetur per intellectum non neceſſariam connexionem cum fine. Ita docet auctor cap. 3. *Operæpretium*, ait, *eſt, quid ſit liberum arbitrium explicare. eſt enim hæc res ingens dicendorum contra aduerſarios fundamentum, ex cuius praua intelligentia fortè in meridiana luce impegerunt & corruerunt. Eſt igitur liberum arbitrium facultas rationis & voluntatis*, &c. & infrà: *Firmiter itaque huic inſiſtendum eſt fundamento, quòd vt actus voluntatis ſit liber, neceſſarium eſt quòd medium eligendum ad finem iudicetur per intellectum non habere neceſſariam connexionem cum fine, ſed eſſe indifferens, & ad finem ordinandum. quod iudicium practicum eſt, & cum electione voluntatis neceſſariò coniungitur tamquam radix efficax actualis libertatis.* Deinde concludit: *Quamdiu igitur indifferentia iudicij non tollitur, eſſe libertatem indubiè fatendũ eſt.* Idẽ habetur c. 27. in reſpon. ad primũ: *Dũ voluntas auxilio efficaci realiter mouetur, poteſt abſolutè aſſentire & diſſentire. remanet enim indifferentia iudicij, quæ eſt radix libertatis.*

Quãdiu eſt iudicij indifferentia, eſſe libertatem.

Idem docet quidam Doctor in 1. p. q. 23. a. 3. *Aduerte*, inquit, *quòd quidquid antecedit vel superuenit actui volũtatis, ſi id nõ tollit iudicium*

illud

Nõ requiri indifferentiã in intellectu, ſed ſolũ in obiecto iudicato.

illud quod eſt neceſſarium circa media reſpectu finis ad libertatem, non deſtruet neque auferet libertatẽ operationis. Vnde obſerua, quòd cùm dicimus, libertatem voluntatis oriri ex iudicio intellectus, tunc indifferentiam neceſſariam conſtituimus in obiecto iudicato, & non eſt opus vt conſtituamus indifferentiam in actu intellectus, aut in intellectu. cùm ergo gratia præmouẽs non perturbet neq; liget iudicium rationis, vt iudicare poſſit indifferentiam obiecti, ſed potiùs illuminet, non derogat libertati.

Ex his patet, hos auctores ſentire, nullam prædeterminationem aut motionem præuenientem impedire libertatem, ſi ea non perturbet neque liget iudicium rationis, quin poſſit iudicare indifferentiam obiecti. quo fundamento poſito facilè oſtendunt, gratiã prædeterminantem non repugnare libertati.

Requiri indifferentiã voluntatis.

2 Oſtendendum igitur nobis eſt, hoc fundamentum à veritate alienum eſſe; & ad libertatem actus, non ſolùm requiri indifferẽtiam rationis, ſed etiam voluntatis, ac proinde omnem determinationem voluntati immiſſam, quæ non eſt in ipſius poteſtate, impedire libertatem. Probatur Primò, quia hæretici huius temporis, qui tollunt veram libertatem in actibus bonis & malis, & dicũt nos neceſſariò peccare, & neceſſariò bonũ

Prima ꝓbatio.

opera-

operari;facilè admittent libertatem, ſi nihil aliud ad eam requiratur. admittunt enim non perturbari iudicium rationis, per gratiæ efficaciam, vel diuinam prouidentiam omnia in nobis operantem, neque tolli iudicij aut obiecti iudicati indifferentiam.qui enim vult dare eleemoſynam vel furari, facilè videt id quod vult non eſſe neceſſarium ad finem; & tamen illud ita vult, ipſorum ſententia, vt non poſsit non velle quando voluntas à Deo ad hoc impellitur. At ſecundùm doctrinam Eccleſiæ,ampliùs requiritur ad libertatem, quàm quod ab hæreticis conceditur: alioquin non eſſet niſi diſcrepantia in nomine Eccleſiâ vocante *libertatem*, illud idem, quod hæretici vocant *neceſſitatem.*

Hæretici admittũt talẽ libertatem.

2 Secundò, certum eſt motus gratiæ præuenientis & tentationum impulſus non eſſe liberos(non enim in noſtra poteſtate eſt, vt hæc in nobis non excitentur)atque experientiâ conſtat,hæc ſæpè in nobis excitari & perſeuerare, manente iudicio rationis indifferente circa illum obiectum: poteſt enim ratio in illo cõſiderare rationem cur poſsit appeti & non appeti:ergo hæc iudicij indifferẽtia non ſufficit.

Secunda probatio.

Motus præueniẽtes.

Dices, illos motus non prouenire immediatè ex illa rationis indifferentia, ſed ex apprehenſione quadam intellectus vel phan-

taſię

caſiæ ad vnum determinata; vnde mirum non eſt ſi non ſint liberi.

Reſpond. Etiam operationes voluntatis (iuxta alteram ſententiã) nõ ſequũtur immediatè ex indifferentia iudicij, ſed ex iudicio practico ad vnũ determinato, vel potiùs ex determinatione diuinitus impreſſa; ac proinde hac in re eſt paritas. Vnde ſi illi motus nõ ſunt liberi, eò quòd ſequantur immediatè ex iudicio determinato & ex voluntatis applicatione diuinitus facta; neq. etiam operationes voluntatis liberæ erunt, quia immediatè ſequuntur ex iudicio practico, & ex intrinſeca determinatione potentiæ voluntatis.

Tertia probatio.

4 Tertiò, Hæc indifferentia iudicij in altera ſententia, nõ videtur quidquam iuuare ad libertatẽ actuum voluntatis. nam præter illud iudicium quo iudicas medium eſſe indifferens, *requiritur actus intellectus, videlicet efficax imperium, quo intellectus imperet voluntati, vt acceptet obiectum propoſitum: qui actus efficaciter rapit voluntatẽ; ita vt illo ſtante in intellectu, nulla reſtet libertas in voluntate ad contradicendum.* vt docet Medina 1. 2. q. 9. artic. 1. & inſinuat auctor tractatus, licet obſcurè, ſuperioribus verbis, cùm ait: *Quod iudicium*) nempe quo medium iudicatur ordinandum ad finem) *practicũ eſt: & cũ electione volũtatis neceſſariò cõiungitur tãquam radix efficax actualis liberta-*

bertatis.hæc enim verba non poſſunt intelligi de iudicio quo medium iudicatur indifferens,hoc enim non eſt practicum, neque efficax actus voluntatis; ſed intelligenda ſunt neceſſariò de iudicio vltimo practico vel imperio, quod eſt radix efficax actus: nempe quia cum illo ſtare non poteſt, vt voluntas non velit, vt ipſi docent. Quòd ſi ad ſingulos actus voluntatis requiritur tale iudicium vel imperium,quod ſecundùm ſe eſt efficax actus,& quo ſtante voluntas non poteſt cõtradicere;quid obſecro ad libertatem voluntatis in agendo facit,quod præcedat iudiciũ de indifferentia medij? etſi enim intellectus iudicet medium eſſe indifferens, tamen hîc & nunc iudicat eſſe eligendum; & illo iudicio poſito,voluntas determinatur ad electionem, nec eſt in eius poteſtate contradicere: vnde illud iudicium de indifferentia medij, eſt impertinens planè ad libertatem voluntatis, cùm voluntas ab eo non dirigatur. Vtrùm autem reuerà tale iudicium vel imperium intellectus requiratur,quo ſtante voluntas non poſſit contradicere,infrà n. 15. in ſolutione argumentorum dicetur.

Iudicium de indiffe rentia medij videtur imper tinens ad libertatẽ.

5 Quartò, Actus dicitur formaliter liber ex ordine ad potentiã per quã elicitur,& in qua recipitur: ergo vt actus voluntatis dicantur liberi, non ſufficit manere indifferen-

Quarta probatio.

tiam

Actus dicitur liber à potētia à qua effectiuè procedit.

tiam quamdam in ratione; ſed maximè requiritur vt voluntas maneat indifferens, & non determinetur ad actum. Quid enim ad libertatem actus voluntatis iuuat rationem manere indifferentem; ſi voluntas impreſſione diuina determinetur ad actum? non enim à ratione elicitur actus ille, ſed à voluntate. oportet ergo vt voluntas indeterminata maneat ab omni præueniente impulſu.

Quinta probatio.

6 Quintò, Auctores iſti, hanc indifferentiam intellectus ſolùm conſtituunt circa media, quæ iudicantur non habere neceſſariam cum fine connexionem. atqui etiam circa media neceſſariò connexa cum fine, & circa ipſum finem vltimum non ſolùm in particulari, ſed etiam in genere habemus volitiones liberas, vt experientia docet: cogitato enim Deo & ſummo bono, poſſum nolle, hîc & nunc illud velle, illud amare: ergo illa indifferentia rationis, non ſolùm non ſufficit ad libertatem, ſed etiam eſt minimè neceſſaria.

Sexta probatio.

7 Sextò, Probatur ex communi ſententia Doctorum, qui docent omnem determinationem præuenientem repugnare libero arbitrio. vnde patet non ſufficere indifferentiam rationis, ſi ipſa potentia voluntatis determinetur ad vnum. Henricus quodlib. 9. quæſt. 5. *Cùm voluntas ſit libera & domina ſuorum actuum, impoſſibile eſt vt ab alio procedat ad*

Henricus

actum

actum volendi. hoc enim repugnat voluntati. nam non minùs ageretur voluntas, quàm appetitus ſenſitiuus. Vnde ſi Deo agente (priùs naturâ) *fieret de de non volente volens, non eſſet ille actus liber nec laudabilis: nam actio libera debet eſſe in poteſtate agentis, ita vt ab alio non moueatur; licèt aliquo aſſiſtente & cooperante, vt Spiritu ſancto, vel per ſe & immediatè, vel per aliqua dona ſua, vel vtroque modo.* Hîc clarè reiicitur omnis motio prædeterminans, & concurſus cauſæ primæ ponitur non præuenire, ſed comitari tãtùm; aliàs euerſum iri libertatem.

Non põt ab alio in actum reduci.

Durandus in 2.d.24. qu.2.num. 12. *Libertas arbitrij eſt qua quis poteſt in aliquem actum vel eius oppoſitum contrariè vel contradictoriè, & ſic libertas excludit omnem neceſſariam habitudinem.* infero, ergo omnem determinationem præuenientem, quia hæc habet neceſſariam habitudinem ad effectum.

Durand.

Excludit omnẽ neceſſariam habitudinem.

Scotus in 1. diſt. 39. inter cetera ſic ſcribit: *Actus primus* (nempe voluntas humana habens ſe per modum actus primi, ſeu principij ſufficienter præparati ad eliciendum actum ſecundum) *conſideratus in illo inſtanti in quo eſt prior naturaliter actu ſecundo* (nẽpe volitione) *ita ponit illũ in eſſe, tãquam effectum ſuum contingentem, vt quatenus eſt prior naturâ, poſſit æquè ponere aliud oppoſitum in eſſe.* Idem in 3. d. 18. loquens de actu meritorio: *Voluntas in*

Scotus.

In omni inſtãti naturæ priori eſt indeterminata.

Digitized by Google

primo inſtanti, vt prior naturâ ſuo actu, ita contingenter elicit actum, ac ſi per diem præceſſiſſet actum. Hîc manifeſtè requirit, vt ſemper voluntas conſiderata vt prior naturá ſuo actu, ſit ad illum indeterminata, ſicut erat antequam illum eliceret. Vnde determinatio qua determinatur priùs naturâ quàm eliciat actum, eſt contra rationem libertatis, iuxta Scotum. Idem docet in 2.d.39.q.2. & in 4. d. 1.q.1.ad vltimum.

Marſili⁹

Seipſam determinat.

8 Marſilius in 2.q.16.ar.4. *De natura agentis liberi eſt, vt omnibus eodem modo habentibus poſſit in oppoſita.* atqui poſita determinatione præueniente, non poteſt in oppoſita. ergò hæc repugnat naturæ agentis liberi. *Item, vt poſſit ſe determinare ad acceptationem & refutationem.* & infra: *Cauſa determinans voluntatem ad volitionem liberam, non eſt aliud quàm ipſa voluntas per ſuam libertatem.* Hîc excluditur omnis determinatio aliunde immiſſa. Idem agitur toto illo articulo.

Occam.

Poſitis omnibus requiſitis poteſt elicere & non elicere.

Guillelmus Occam quodlib.1.q.16. *Libertas eſt poteſtas qua poſſum eundem effectum cauſare & non cauſare; nulla diuerſitate circa ipſam potentiam facta.* & infra: *Omnibus requiſitis ad actum volendi, poteſt voluntas actum volendi elicere & non elicere, ſine omni actione extrinſeca, ſolùm propter ſuam libertatem.* Idem docet in 1.d.48. quæſt. vnica. Gabriel eadem diſt.

conc.

conc. 3. *Libertas potentiæ actiuæ ſtat in hoc, quòd ſine omni variatione adueniente ſibi vel alteri, & per non ceſſationem vel abſentiam alterius cauſæ, poteſt producere aliquem affectum pro certo inſtanti, & pro alio à productione ceſſare: vel quia omnibus eodem modo ſe habentibus, habet facultatem producendi & non producendi, priùs tamen quã producat.* Idem habet in 2.d.25.ar.3. dub. 3. & 4. Vbi aduertendum eſt, hos duos Doctores non ſentire, voluntatem nõ eſſe liberam reſpectu actus quem elicit, aut pro eo inſtanti in quo elicit (vt multi recentiores illis imponunt) expreſsè enim contrarium dicunt; ſed tantum docere libertatem voluntatis non conſiſtere in eo quòd voluntas pro eodem inſtanti quo elicit actũ, poſſit non elicere, ita vt ſimul ſtent, elicere & non elicere; aut in eo quòd habeat potẽtiam ad oppoſita ſimul in ſe habenda, ſed in eo quòd poſſit agere & non agere ſucceſſiuè: ſic vt eo inſtanti quo agit, habeat potentiã vt immediatè poſt hoc inſtans ceſſet ab agendo, poſſitque non agere; & & dum non agit, poſſit immediatè pòſt incipere agere, nulla facta variatione circa aliquid eorum quæ ſunt prærequiſita ad agẽdum quæ ſententia veriſſima eſt, loquendo de libertate creaturæ, de qua ipſi agunt: nec repugnat ſententiæ aliorum Doctorum; etſi modus explicandi ſit diuerſus.

Quomodo intelligenda ſententia Occami & Gabrielis.

Deus non attĩgit effectũ priꝰ quã cauſa ſecunda.

Idem Occam in 2.q. 5. *Deus non attingit effectum priùs quàm cauſa ſecunda, niſi quia perfectiús. & illuminatiùs, & independentiùs.* Idem habet Scotus in 2. d. 37. Gabriel ibidem, & Caietan.1.p.q.14.ar.13.& q.19.a.8.

Deus ſequitᵋ quodãmodò determinationẽ voluntatis.

Voluntas non agit priùs naturâ quã Deus.

9 Gregor.in 2.d.35.qu.1.ar. 3. *Deus ſequitur determinationem voluntatis, non quòd determinatio voluntatis ſit aliqua entitas diſtincta à voluntate & eius actu, quæ primò fiat à voluntate (ſicut imaginari videtur argumentum) nec etiam intelligendum quòd priùs naturâ voluntas agat actum illum, quàm Deus, propriè loquendo de priori naturâ: quoniam ſequeretur quòd poſſet illum agere, Deo non cooperante. Sed ad hunc ſenſum dico, Deum ſequi determinationem voluntatis, quoniam ideò Deus agit actum illum, quia eum voluntas agit; & non ideò quia Deus agit, voluntas agit. & ideò magis propriè dicitur coagere voluntati, quàm voluntas dicatur coagere Deo.* Hîc apertiſſimè excluditur omnis determinatio præueniens; & voluntas ſeipſam dicitur determinare.

Quauis diſpoſitione præuia poſita, ſtat actum nõ produci.

Dionyſius Ciſterſienſis in 2.d.25.ar.2.propoſ.2. *Nulla cauſa libertate contingentiæ libera, eſt neceesitas antecedens reſpectu ſui effectus. Probatur, quia quacumque diſpoſitione præuia ad effectum liberum cuiuſcumq. cauſæ liberæ poſita, ſtat illum effectum non produci. quia ex hoc ſolo dicitur aliqua cauſa libera libertate contradictionis, quia*

poſitis omnibus cauſaliter præuiis & requiſitis ad effectum poteſt agerè & non agere. Et art.3.concl. 4. *Nullus actus voluntatis ita neceſſariò productus, vt non ſit in poteſtate producentis, omnibus neceſſariis præuiè poſitis, ipſum non producere: nullus,* inquam, *talis actus eſt liber, libertate requiſita ad merendum vel demerendum: quia nullus meretur vel demeretur in eo quod vitare non poteſt,* Et infra: *Non enim ex hoc voluntas dicitur agere liberè, quòd omnia requiſita ad eius agere, ſubſint eius poteſtati; ſed ideò quia omnibus neceſſariis antecedenter ad ſuum agere poſitis, in poteſtate voluntatis eſt, agere vel non agere ſponte & non coactè.* Hîc rurſus excluditur omnis prædeterminatio.

Omnibus antecedēter neceſſariis poſitis, poteſt agere & non agere.

10 Herueus in 2.d.25.q. 2. *Habere,* inquit, *dominiũ ſui actus, eſt habere in poteſtate determinatũ ſuum actum ad hoc vel ad illud, aut poſſe ſe determinare ad exeundum in actum vel non exeũdum.*

Voluntas poteſt ſe determinare

Capreolus in 2 d.25.ar.3.ad 4. Scoti, dicit *voluntatem ſecundùm ſe eſſe indeterminatam, & ſeipſam poſſe determinare ad exercitium actus.*

Paulus Soncinas lib. 9. metaph. q. 17. oſtendit multis rationibus, *potentiam liberam pro eodem inſtanti eſſe in potentia contradictionis; & eodem inſtanti quo vult, ſi conſideretur vt prior natura ſuo velle, poſſe non velle.* Item, *nihil eſſe in voluntate, dum elicit velle, quod ſit neceſſariò de-*

Potẽtia libera ꝓ eodẽ inſtanti eſt in potentia contradictionis.

Digitized by Google

terminatum ad velle; alioquin, inquit, *ipſum velle, non eſſet contingenter à volũtate, ſed neceſſariò.*

Silueſter Prieras in Capreolum in 2. d. 25. *Concluditur,* inquit, *quòd actus voluntatis elicitus vel imperatus, eſt à cauſa indeterminata, quæ ſeipſam poteſt determinare.*

Poteſt ſe determinare.

Caietanus in 1. par. quæſt. 14. art. 13. reſpõdens ad primum argumentum Scoti, docet hanc propoſitionem, *Cauſa ſecunda mouet ſeu agit in quantum mota à cauſa prima, non poſſe intelligi de motione quæ propriè ſit præuia actioni cauſæ ſecundæ, quia ſic tolleretur contingentia ſeu libertas, ſed de motione cooperante intrinſecè ad actionem cauſæ ſecundæ.* Deinde ſoluens argumentum ſecundum, dicit *cauſam primam non reſpicere effectum cauſæ ſecundæ priùs, quaſi in aliquo inſtanti naturæ effectus attingatur à cauſa prima, & in alio à ſecunda: ſed dici priùs reſpicere, quia independentiùs & immediatiùs immediatione virtutis attingit effectum, quàm ſecunda, eodem tamen inſtanti naturæ effectum ab vtraque attingi.* Vnde patet, Caietanum reijcere omnem determinationem qua cauſa prima determinet ſecundam præmouendo; idq́ue ex mente diui Thomæ, quem ibi explicat & defendit contra Scotum.

Cauſa prima nõ mouet ſecunda motione præuia, ſecũdùm Caietanũ

Franciſcus Çumel in primam partem D. Thomæ quæſt. 14. art. 13. diſp. 3. *Cùm voluntas ſuapte naturâ ſit cauſa libera, in cuius poteſtate eſt*

velle

velle, aut nolle, aut continere omnino actum & nihil velle; in quocumque temporis momento & puncto exiſtat, in eo priori eiuſdem puncti (in quo cum fundamento in re concipitur voluntas vt naturæ ordine antecedens ſuum actum) in facultate ipſius eſt vel nihil omnino agere, vel volitionem aut nolitionem eligere prout maluerit. quo fit vt ad quodcumque temporis momentum eueniat, voluntas prius naturâ, quàm ſe determinet pro innata ſua libertate, ad aliquid prædictorum poteſtatem habeat, non quidem ad volendum & non volendum vnum idemq́; obiectum ſimul in eodem puncto temporis; ſed facultatem habet pro illo priori. ut indifferenter velit aut nolit, vel vt ab omni actu pro illo inſtanti ceſſet. Hæc eſt ſententia D. Thomæ, quā etiam ſequitur Scotus in 1. diſt. 39. vbi tractat quomodo voluntas libera ſit, etiam in eodem inſtanti, in quo actum elicit. Hæc illæ (quæ ferè ad verbum deſumpta ex Molina) vbi apertè reijcitur illa determinatio præueniens, & voluntas ponitur ſeipſam determinare pro innata ſua libertate. Vtrùm autem hæc *ſymphona ſint ijs quæ idem ſcribit q. 19. art. 8. & q. 23. ar. 3. penes auctorē eſto, vt & alia * myria eiuſdem. Omitto alios recentiores complures, qui contra hæreticos ſcripſerunt, vt Driedonem, Tapperum, Cunerum, Cardinalem Bellarminum, Gregorium à Valentia, Stapletonum, &c. Eamdem ſententiam

Voluntas pro innata ſua libertate ſe determinat ad q̄ vult.

*
*

docet D. Bonauentura in 2. d. 25. quæſt. 2. & diſt. 37. q. 1. ad vlt. dicit, *Deum non præuenire voluntatem per ſuam operationem, niſi excitando per gratiam præuenientem: præter hanc excitationē nullam eſſe præuentionem, ſed ſolùm cooperationem, quæ non præueniat.*

11 Ex his patet, cōmunē Doctorū ſententiam eſſe, omnem determinationem præuenientem, qua voluntas ad actum determinetur priùs naturâ quàm agat, repugnare libertati, ita vt cum ea conſiſtere nequeat. Id autē ſignificant varijs modis. Primò, dum dicunt actum non fore liberum vel laudabilem, ſi voluntas à Deo ad illum moueatur; nempe motione prædeterminante. Secundò, voluntatem liberam, vt eſt prior ſuo actu, ſemper poſſe in oppoſitum. Tertiò, libertatem excludere omnem neceſſariam habitudinē. Quartò, effectum liberum ſemper eſſe contingentem & contingenter pendere à ſua cauſa. per hoc enim ſignificatur, quòd cauſa eodem modo ſe habente ex parte ſua, poſſit effectus non ſequi. Quintò, de natura liberi agentis eſſe, vt poſſit in oppoſita, omnibus prærequiſitis eodem modo ſe habentibus; vel nulla facta variatione circa ea quæ præuia ſunt ad actū. Sextò, voluntatem ſeipſam determinare. Septimò, ipſam eſſe dominā ſuorū actuum. per hoc enim ſignificatur ipſam

Anacephalæoſis prædictorum teſtimoniorū.

ipſam non eſſe aſtrictam aut determinatam ad ſuos actus,nec ab alio debere moueri ſeu prædeterminari;ſed ipſam ſe ex ſua indifferenti poteſtate poſſe mouere. Nihil horum poteſt eſſe verum,ſi voluntas debet ad omnes ſuos actus determinari à Deo, etiamſi ratio indifferens maneat.

12 Neque credibile eſt ab hac communi ſententia Doctorũ diſcrepare D. Thomam. nunquam enim dicit, voluntatem priùs naturá debere determinari à Deo. neque quiſquam antiquiorum Thomiſtarum id ei tribuit, & ipſe ſatis clarè cõtrariũ inſinuat: nam paſſim docet *voluntatem ideò dici liberam, quia eſt domina ſuorum actuum,& quia habet poteſtatẽ ad actus oppoſitos.* quod non poteſt eſſe verùm ſi determinetur ad alteram partem, & illa determinatio non ſit in eius poteſtate. neque enim erit domina ante determinationẽ,quia (illorum ſententiâ) ante determinationem non poteſt agere:neque quãdo iam erit determinata,quia tunc non poteſt non agere. Vide 1.2.qu.1.ar.1.& qu.10.ar.4.vbi expreſsè dicit,*voluntatem non determinari ad vnum, ita vt neceſſariò ad illud moueatur, ſed ita vt motus eius ſemper ſit contingens.* atqui (illorũ ſententiâ)poſita determinatione, mouetur voluntas neceſſariò,ita vt ipſa non poſſit illum motum impedire.Item, motus voluntatis non

Idẽ ſentire D.Thomam.

eſt

eſt contingens, quia quod ſemper & neceſſa riò ſequitur, non ſequitur contingenter. Patet igitur ſententiam illam non eſſe ex mẽte diui Thomæ. Videatur idem 1.2. qu. 112. art. 2. & 113. art. 3. & 5. in 2. ſententiarum d. 24. q. 1. art. 1. ad. 1. de veritate q. 22. art. 6. in corpore, & alibi. Quæ ex ipſo obiici poſſunt, inf. cap. 14. explicabuntur.

13 Ex his perſpicuum eſt, nos ex praua intelligentia liberi arbitrij non impegiſſe in luce meridiana, nec corruiſſe; cùm nullus Doctorum ab hac ſententia diſcrepet: nec poſſit vel vnus alicuius notæ adferri, qui doceat ſufficere indifferentiã iudicij, aut vt iudiciũ non perturbetur, etiamſi ipſa potentia volũtatis ad actum ſuum prædeterminetur.

Septima probatio. Potentia libera.

Septima probatio. His accedit, quòd potẽtia libera, paſſim à Theologis & Philoſophis ſic definiri ſoleat: *Potentia libera eſt, quæ poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poteſt operari & non operari.* quæ definitio non poteſt ſubſiſtere, ſi ad operandũ requiritur aliqua determinatio præueniens: hæc enim erit vnũ ex re quiſitis. atqui hac poſita, falſum eſt potentiã poſſe non operari. eâ autem non poſitâ, falſum eſt potentiam poſſe operari.

Reſponſio prima.

Ad hoc argumentum reſpondet auctor cap. 27. ad tertiũ argumẽtum dupliciter. Prima reſponſio eſt: *Illud auxilium determinans*

eſſe

eſſe quidem vnum ex requiſitis, prius naturâ non tempore, quam voluntas bonum operari poſſit; eo tamen poſito, poſſe voluntatem non operari in ſenſu diuiſo. Sed hæc ſolutio non ſatisfacit, quia hoc nihil eſt aliud dicere, quàm voluntatem poſſe non operari, ſi id quod requiritur ad operandum abſit. & ita ſenſus illius definitionis erit, Potētia libera eſt, quæ poſitis omnibus requiſitis ad operandũ, poteſt operari; & ſi abſit aliquid ex requiſitis, poteſt nõ operari. Talem potētiã liberã facilè admittēt hęretici: quia omnes potentiæ neceſſariò operantes, ſic liberę erunt. poſitis enim omnibus requiſitis ad operandum, poſſunt non operari, ſi ſepares vel diuidas ab eis aliquid requiſitorum. Cur ergo omnes potentiæ non ſunt liberæ in operando, cùm definitio libertatis eis conueniat? Sunt enim potentiæ, quæ poſitis omnibus præuiis requiſitis ad operãdũ, poſſunt non operari in ſenſu diuiſo. Imò impoſſibile erit eſſe aut fieri aliquã vim actiuã per potentiã Dei abſolutam, quæ libera non ſit: quia nulla fieri poteſt, quin poſitis omnibus præuiis requiſitis ad agendum, poſſit nõ agere in ſenſu diuiſo, hoc eſt, ſi ab ea aliquid requiſitorum ſepares. Rurſus omnis quoq; potētia paſſiua libera erit; quia poſitis omnibus requiſitis antecedenter ad patiendũ, ſeu recipiendum, poteſt illud non recipere in

Refutatio

in ſenſu diuiſo. Liberè itaq; materia formas recipiet,& patiens omnes impreſſiones agẽtis:nec vllum receptiuum fieri poterit, quod liberum non ſit.Omitto quòd prædicti Doctores expreſsè dicunt potentiam liberam poſitis omnibus requiſitis ad agendum poſſe nõ agere,nulla facta mutatione circa ea quę ſunt præuia,& omnibus præuiis eodem modo ſe habentibus. Itaque manifeſtè excludunt illam fictionem ſenſus diuiſi,& loquũtur in ſenſu compoſito.

Reſponſio ſecunda.

14 Secunda reſpõſio quam adhibet auctor, eſt: quòd quando dicitur, *Vnum è requiſitis ad operandum eſſe auxilium efficiens & phyſicum, non debet intelligi dum actu eſt, ſed antequam ſit, dum eſt homini præſentaneum ex voluntate Dei. Vnde,* inquit, *illa definitio venit intelligenda, de requiſitis ante inſtans operationis, non autẽ in ipſo inſtanti quo voluntas operatur: tunc enim ſi ponatur auxilium efficax, iam facit ſenſum compoſitũ.*

Refutatur.

Auxiliũ determinans eſt ex præuiis ad cõ ſenſum.

Sed neque hæc ſatisfacit: Primò, quia ante primum inſtans quo illud auxilium phyſicè prædeterminans eſt, falſum eſt dicere, poſita eſſe omnia præuiè requiſita ad operandum: nam illud auxilium requiritur præuiè in actu ſecundo. Deinde falſum eſt dicere, quòd homo poſſit tunc operari; quia non poteſt operari ſine illo auxilio in actu. ſecundo habito. Nec refert quòd ſit homini præparatũ

ex

Digitized by Google

ex voluntate Dei, quia non eſt præparatum, niſi pro certo inſtanti temporis, nec eſt in poteſtate hominis illud anticipare vel antè habere, vt ſuprà oſtenſum eſt, & ipſi fatentur: præuenit enim libertatē noſtram. Quid ergo iuuat hæc præparatio ad hoc, vt homo poſſit operari ante illud inſtans? Secundò, quia iuxta hanc expoſitionē, nullum dabitur inſtans temporis in quo potentia libera habeat immediatè poteſtatem ad vtrumlibet (id eſt, ad eliciendum actum & non eliciēdum) quod tamen omnes ſupradicti auctores requirūt, & illa definitio apertè indicat eſſe neceſſarium. nam ante inſtans quo imprimitur illa determinatio, non poteſt agere: eo autem inſtanti quo imprimitur, & toto tempore quo continuatur à Deo, non poteſt non agere, vt ipſi ſępè fatentur: poſtquā autē deſijt, rurſus non poteſt agere. vnde fiet vt hac ex parte nulla ſit diſtinctio inter cauſam liberam & neceſſariam, vt paulò antè oſtenſum eſt.

Nullo eodem momēto erit potentia ad vtrūlibet.

15 Dices, Si ponatur iudicium rationis, actu determinans voluntatem ad vnum, nequit voluntas ferri in contrarium: & tamen tunc voluntas manet libera: ergo etiamſi ponatur auxilium efficax determinans voluntatem, nihilominùs manebit libera. Ita argumentatur auctor loco citato, cap. 27.

An iudiciū determinet voluntatē.

Reſpondeo Primò, Si verum eſt, iudiciū rationis

rationis determinare voluntatem ad vnum (vt quidam volunt) ita vt ſtante illo iudicio non poſſit voluntas ferri in cõtrarium; tunc neceſſe eſt dicere illud iudicium eſſe omnino in poteſtate voluntatis, vt ſit vel non ſit, vt cõtinuetur vel abrumpatur: alioquin omnino tolleretur libertas. non enim actus voluntatis eſſet liber in ſeipſo: Primò, quia procederet à cauſa determinata. voluntas enim poſito illo iudicio practico eſſet ad illum actum determinata, idque priùs naturâ quàm eum eliceret: ſicut amor beatificus, nõ eſt in ſeipſo liber; quia poſita viſione, voluntas eſt ad illum amorẽ determinata. Secundò, quia voluntas, poſitis omnibus præuiis ad illum actum requiſitis, non haberet in ſua poteſtate illum non elicere. hoc enim iudiciũ vnũ eſt ex requiſitis. Neque etiam eſſet liber in ſua cauſa, nempe in illo iudicio; quia ſupponitur illud iudicium non eſſe in poteſtate voluntis. Quòd ſi ponatur illud iudicium eſſe in poteſtate voluntatis; tunc actus volũtatis erunt aliquo modo liberi, nempe quatenus voluntas habet in ſua poteſtate cauſam illorum actuum; faciẽdo vt intellectus ſic vel ſic iudicet, hoc vel illud conſideret. At verò auxilium illud prædeterminans, non eſt in poteſtate voluntatis (vt ipſi fatentur) vnde eſt magna diſparitas.

Actus nõ eſſet liber in ſeipſo.

Nec etiã ĩ ſua cauſa.

Reſ-

Reſpondeo Secundò, omnino verius eſſe, illum tale iudicium practicũ requiri, imò deri euertere libertatem. Primò, quia cùm dicium intellectus non ſit per ſe liberum, ilicet vt procedit ab intellectu; neceſſe eſt, eſt liberum, vt id habeat, quatenus pendet aliquo actu libero voluntatis. hic autem ctus voluntatis ſupponet aliud iudicium racticum determinans, & ſic nõ erit etiã in liber, ſed neceſſarius. Si dicas hunc ſecun-um actũ volũtatis eſſe liberum in alio iudiio, à quo dependet; rurſus quæretur de illo udicio: ſicque vel erit progreſſio in infinitũ; el ſiſtetur in aliquo iudicio, imperióve non ibero, quod tandem Medina 1. 2. q. 9. artic. 1. concedit. Sed hinc apertè ſequi videtur, omnes volitiones eſſe abſolutè neceſſarias, non liberas; quia omnes neceſſariò ſequentur ex aliquo actu illius non libero.

Iudicium practicũ non determinat voluntatem

Erit progreſſio in infinitũ, vel omnes actus erunt non liberi.

Dices, iſtud iudicium eſſe liberũ, quia poteſt à voluntate poni & tolli. cõtrà, Si volũtas poteſt illud iudicium ponere & tollere, poteſt habere aliquem actum circa illud per quem illud ponat & tollat, vt patet in ſimili. quãdo enim quis vult ponere vel tollere aliquas cogitationes, nõ poteſt illud facere, niſi actu volendi & nolendi. atqui hic actus, rurſus requiret iudiciũ determinans à quo procedat; & ſic redibit eadem difficultas.

Secun-

Actus intellectus nõ mouet niſi proponendo obiectum.

Secundò probatur, Actus intellectus non mouet voluntatem niſi proponendo obiectum; habet enim ſe tantummodò vt applicatio obiecti immediatè mouentis. Vnde non poteſt magis mouere aut determinare volũtatem quàm obiectum: atqui nullum obiectum vi ſua poteſt voluntatem determinare, quantumuis perfectè proponatur, pręter illud in quo tota boni plenitudo cernitur: ergo neque vllus actus intellectus poteſt voluntatem determinare, ſicvt voluntas non poſſit illud nolle, vel ſaltem non velle, hîc & nunc non amplectendo.

16 Tertiò, quia alioquin indifferentia iudicij nihil faciet ad libertatẽ voluntatis, & fruſtrà ponetur radix libertatis. Si enim iudiciũ requiritur ita aſtrictum & definitum, vt voluntas non poſſit velle oppoſitum, vel ſuſpẽdere ſuam electionem, quid iuuat ad libertatem iſtius actus, rationis indifferentia?

Quomodo indifferentia intellectus ſit radix libertatis.

Vbi aduertendum eſt, indifferentiam ſeu amplitudinem intellectus, eſſe radicem libertatis in voluntate: non quia poteſt conſiderare mediũ eſſe indifferens ad finem; ſed quia quouis obiecto propoſito, poteſt in eo conſiderare rationes, cur illud poſſit appeti, & cur poſſit reijci, vel ſaltem hîc & nunc nõ appeti. Poteſt enim in eo conſiderare aliquã rationem boni honeſti, aut delectabilis, aut

vtilis,

Digitized by Google

vtilis,quæ ſufficit vt voluntas poſſit illud appetere:eodem tempore poteſt in eo cõſiderare aliquos defectus vel incommoda in illo proſequendo,vel ſaltẽ hîc & nunc non eſſe eius appetitionem neceſſariam. quæ cõſideratio ſufficit,vt poſſit illud nolle, vel hîc & nunc nõ velle,& nolle circa illud hîc & nũc occupari.Ex eo igitur,quòd conſiderat in eo aliquam rationem boni,poteſt volũtas illud appetere;ex eo verò quòd ſimul conſiderat aliquem defectum vel incommodum coniunctum,vel quòd hîc & nunc nõ ſit neceſſarium appetere,poteſt eodem momẽto nõ appetere.Hæ enim conſiderationes,propter amplitudinem intellectus,ſimul ſunt in intellectu,vel diſtinctè vel cõfusè;& inde prouenit,vt voluntas eodem inſtanti quo vult obiectum propter eius bonitatem oſtenſam, poſſit illud nolle,propter defectum, vel incommoda oſtenſa,nulla facta variatione in intellectu.

17 Sed,inquiunt,vt voluntas velit, intellectus debet iudicare obiectũ omnibus conſideratis eſſe appetendũ; quo iudicio poſito, voluntas non poteſt non acceptare. Reſpõdeo,illud dupliciter poſſe intelligi.Primò,vt intellectus iudicet neceſſarium eſſe id appetere; & tale iudicium non requiritur. non enim intellectus iudicat eſſe neceſſarium vt

An debeat iudicare hoc omnibus conſideratis eſſe appetendũ.

H appe-

Actus intellectus nõ mouet niſi proponendo obiectum.

Secundò probatur, Actus intellectus non mouet voluntatem niſi proponendo obiectum; habet enim ſe tantummodò vt applicatio obiecti immediatè mouentis. Vnde non poteſt magis mouere aut determinare volũtatem quàm obiectum: atqui nullum obiectum vi ſua poteſt voluntatem determinare, quantumuis perfectè proponatur, pręter illud in quo tota boni plenitudo cernitur: ergo neque vllus actus intellectus poteſt voluntatem determinare, ſic vt voluntas non poſſit illud nolle, vel ſaltem non velle, hîc & nunc non amplectendo.

16 Tertiò, quia alioquin indifferentia iudicij nihil faciet ad libertatẽ voluntatis, & fruſtrà ponetur radix libertatis. Si enim iudiciũ requiritur ita aſtrictum & definitum, vt voluntas non poſſit velle oppoſitum, vel ſuſpẽdere ſuam electionem, quid iuuat ad libertatem iſtius actus, rationis indifferentia?

Quomodo indifferentia intellectus ſit radix libertatis.

Vbi aduertendum eſt, indifferentiam ſeu amplitudinem intellectus, eſſe radicem libertatis in voluntate: non quia poteſt conſiderare mediũ eſſe indifferens ad finem; ſed quia quouis obiecto propoſito, poteſt in eo conſiderare rationes, cur illud poſſit appeti, & cur poſſit reijci, vel ſaltem hîc & nunc nõ appeti. Poteſt enim in eo conſiderare aliquã rationem boni honeſti, aut delectabilis, aut vtilis,

vtilis,quæ ſufficit vt voluntas poſſit illud appetere:eodem tempore poteſt in eo cõſiderare aliquos defectus vel incommoda in illo proſequendo,vel ſaltẽ hîc & nunc non eſſe eius appetitionem neceſſariam. quæ cõſideratio ſufficit,vt poſſit illud nolle, vel hîc & nunc nõ velle,& nolle circa illud hîc & nũc occupari.Ex eo igitur,quòd conſiderat in eo aliquam rationem boni,poteſt volũtas illud appetere;ex eo verò quòd ſimul conſiderat aliquem defectum vel incommodum coniunctum,vel quòd hîc & nunc nõ ſit neceſſarium appetere,poteſt eodem momẽto nõ appetere.Hæ enim conſiderationes,propter amplitudinem intellectus,ſimul ſunt in intellectu,vel diſtinctè vel cõfusè;& inde prouenit,vt voluntas eodem inſtanti quo vult obiectum propter eius bonitatem oſtenſam, poſſit illud nolle,propter defectum, vel incommoda oſtenſa,nulla facta variatione in intellectu.

17 Sed,inquiunt,vt voluntas velit, intellectus debet iudicare obiectũ omnibus conſideratis eſſe appetendũ; quo iudicio poſito, voluntas non poteſt non acceptare. Reſpõdeo,illud dupliciter poſſe intelligi.Primò,vt intellectus iudicet neceſſarium eſſe id appetere; & tale iudicium non requiritur. non enim intellectus iudicat eſſe neceſſarium vt *An debeat iudicare hoc omnibus conſideratis eſſe appetendũ.*

appetas id quod eſt peccatum,&c. Secundò, bonum eſſe id appetere; bonũ, inquam, vel honeſtum vel vtile vel delectabile. & tale iudicium ſæpè quidem requiritur, non tamen determinat voluntatem: nam cum eo ſtare poteſt aliud iudicium, videlicet, hoc non eſſe neceſſarium; quod iudiciũ ſufficit, vt poſſis nõ appetere. Dixi *ſæpè requiriri*, non *ſemper*: quia vt velim aliquid, non eſt neceſſe, vt iudicium reflectatur ſuper actum volendi, cõſiderando an ſit expediens an non; ſed ſatis eſt vt conſideret obiectum ſibi ob aliquam rationem eſſe conueniens: tunc enim poteſt illud appetere.

Reſutatio

18 Ex his ſatis manet refutatum illud fundamentum ſecundum, *non repugnare libertati prædeterminationem voluntatis, ſi ratio maneat indifferens & minimè perturbetur*. Oſtenſum enim eſt, de ratione libertatis eſſe, vt potentia quatenus eſt prior naturâ ſuo actu, maneat indeterminata, & vt ipſa ex ſua indifferenti poteſtate eliciat actũ. Item de ratione actus liberi eſſe, vt procedat à potẽtia in omni inſtanti priori & temporis & naturæ indeterminata; item vt procedat à potentia, quæ illũ ſic producit, vt nulla facta variatione circa præuia productioni, poſſit nõ producere.

Concluſio

19 Ex dictis etiam conſtat, à Doctoribus alterius ſententiæ non vnam ſed triplicem prædeter-

Quarta determinatio.

determinationem ad quodlibet opus in voluntate conſtitui. Prima eſt influxus cauſæ primæ in voluntatem, quo ipſa accipit vires efficaces, & determinatur ad producendum actum internum. hîc enim diſtinguitur re ab actu producto, quia eſt principium effectiuũ eius. Secunda eſt influxus cauſę primæ in actum, qui influxus eſt prior naturâ (ipſorũ ſententiâ) quàm influxus volũtatis in eumdem actum. per hunc volũtatem determinari, ita vt non poſſit actum impedire, oſtenſum eſt ſuprà cap. 4. num. 4. 5. 6. Tertia eſt ex iudicio practico, vel imperio; quo poſito, voluntas, aiunt, non poteſt contradicere. de quo dictũ hoc capite num. 15. His addi poteſt quarta determinatio, quam interdum videntur ponere, propter debilitatem arbitrij ex peccato originali contractam. alia enim eſt motio requiſita ratione ſubiectionis ſub cauſa prima, alia ratione debilitatis contractæ per peccatũ originale. Sed de hac infrà cap. 9. ſub finẽ.

CAPVT. VI.

Refutatio tertia gratiæ prædeterminantis ex Scripturis.

ETSI euerſis fundamentis huius ſentẽtiæ ſatis intelligi poſſit quo loco ſit habẽda;

faceret vuas, & fecit labruſcas? Hîc Dominus apertè indicat, ſe ex parte ſua dediſſe populo omne auxiliũ neceſſarium vt facerent bona opera: & tamen non dedit illis illud auxiliũ prædeterminans. ergo auxilium prædeterminans non eſt neceſſarium ad bona opera. Confirmatur, quia alioqui reſpondere potuiſſent Iudæi Deum non feciſſe omnia quæ ex parte eius erant neceſſaria; quia non dedit illud auxilium prædeterminans, quod erat neceſſarium ad benè operandum. neque paratus fuit dare, quia hoc auxiliũ non eſt pręparatum ex præuiſione operũ, ſed ante omnem pręuiſionem; quare cùm ante præuiſionem non præparauerit, euidens videtur non fuiſſe paratum dare. nihil enim erat expectãdum ex parte noſtra, quo poſito vellet dare. Reſpondent aliqui, Deus daret auxiliũ efficax, ſi benè vterentur ſufficienti. Contrà, Primò: hoc non conſiſtit cum illa ſententia, qua dicunt hæc auxilia decreta ante præuiſionẽ operũ. Secundò: quia non poſſunt homines vti auxilio ſufficienti, ſine vlla prædeterminatione, quæ ipſis non fuit decreta & præparata. Verũ de hoc plura infrà capite nono, nu. 1. Denique quomodo expectauit Deus vt facerent vuas, cùm ipſe antè non decreuerit vt facerẽt vuas, imò decreuerit vt facerẽt labruſcas, nẽpe materialẽ actum peccati; & ad hoc mo-

Vſus auxilij ſufficientis.

motionẽ phyſicè prædeterminantẽ eis præparauerit? Item quomodo expectauit vt facerent vuas, cùm ſciret illos ſine auxilio determinante non magis facere poſſe quàm ſine alis volare, & ſe nullũ tale auxiliũ decreuiſſe? Nemo expectat vt facias, quod certo nouit te facere non poſſe ſine ſua ope, quam non ſtatuit tibi ferre. Hinc refellitur reſponſio quorumdam qui dicunt Dominũ ibi loqui de auxiliis externis collatis per legem & cęrimonias, per prędicationem Prophetarũ, & ſeparationem à gentilibus, per varia beneficia tẽporalia: ſolis enim auxiliis externis non poterant vel ipſi vuas bonorum operũ proferre, vel Dominus illas expectare.

4 Quartus locus Ezechielis 18. *Conuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris; proiicite à vobis omnes prænaricationes veſtras, & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouũ: & quare moriemini domus Iſrael? quia nolo mortem morientis dicit Dominus: reuertimini & viuite*. His diuiniſſimis verbis apertè indicatur, Primò, non requiri ad conuerſionem aliquod auxilium prædeterminans, quod non ſit in poteſtate hominis habere. Ridiculè enim diceretur homini in tenebris poſito, Reſpice; ſi non eſſet in eius poteſtate habere lumen. Similiter ridiculè videretur dici & illuſoriè, *Conuertimini, agite pœnitentiam,*

 ſi nec

rationis determinare voluntatem ad vnum (vt quidam volunt) ita vt ſtante illo iudicio non poſſit voluntas ferri in cõtrarium; tunc neceſſe eſt dicere illud iudicium eſſe omnino in poteſtate voluntatis, vt ſit vel non ſit, vt cõtinuetur vel abrumpatur: alioquin omnino tolleretur libertas. non enim actus voluntatis eſſet liber in ſeipſo: Primò, quia procederet à cauſa determinata. voluntas enim poſito illo iudicio practico eſſet ad illum actum determinata, idque priùs naturâ quàm eum eliceret: ſicut amor beatificus, nõ eſt in ſeipſo liber; quia poſita viſione, voluntas eſt ad illum amorẽ determinata. Secundò, quia voluntas, poſitis omnibus præuiis ad illum actum requiſitis, non haberet in ſua poteſtate illùm non elicere. hoc enim iudiciũ vnũ eſt ex requiſitis. Neque etiam eſſet liber in ſua cauſa, nempe in illo iudicio; quia ſupponitur illud iudicium non eſſe in poteſtate voluntis. Quòd ſi ponatur illud iudicium eſſe in poteſtate voluntatis; tunc actus volũtatis erunt aliquo modo liberi, nempe quatenus voluntas habet in ſua poteſtate cauſam illorum actuum; faciẽdo vt intellectus ſic vel ſic iudicet, hoc vel illud conſideret. At verò auxilium illud prædeterminans, non eſt in poteſtate voluntatis (vt ipſi fatentur) vnde eſt magna diſparitas.

Actus nõ eſſet liber in ſeipſo.

Nec etiã ĩ ſua cauſa.

Reſ-

Digitized by Google

Reſpondeo Secundò, omnino verius eſſe, nullum tale iudicium practicũ requiri, imò videri euertere libertatem. Primò, quia cùm iudicium intellectus non ſit per ſe liberum, ſcilicet vt procedit ab intellectu; neceſſe eſt, ſi eſt liberum, vt id habeat, quatenus pendet ab aliquo actu libero voluntatis. hic autem actus voluntatis ſupponet aliud iudicium practicum determinans, & ſic nõ erit etiã in ſe liber, ſed neceſſarius. Si dicas hunc ſecundum actũ volũtatis eſſe liberum in alio iudicio, à quo dependet; rurſus quæretur de illo iudicio: ſicque vel erit progreſſio in infinitũ; vel ſiſtetur in aliquo iudicio, imperióve non libero, quod tandem Medina 1. 2. q. 9. aric. 1. concedit. Sed hinc apertè ſequi videtur, omnes volitiones eſſe abſolutè neceſſarias, non liberas; quia omnes neceſſariò ſequentur ex aliquo actu illius non libero.

Iudicium practicũ non determinat voluntatem

Erit progreſſio in infinitũ, vel omnes actus erunt non liberi.

Dices, iſtud iudicium eſſe liberũ, quia poteſt à voluntate poni & tolli. cõtrà, Si volũtas poteſt illud iudicium ponere & tollere, poteſt habere aliquem actum circa illud per quem illud ponat & tollat, vt patet in ſimili. quãdo enim quis vult ponere vel tollere aliquas cogitationes, nõ poteſt illud facere, niſi actu volendi & nolendi. atqui hic actus, rurſus requiret iudiciũ determinans à quo procedat; & ſic redibit eadem difficultas.

Secun-

Digitized by Google

Actus intellectus nõ mouet niſi proponendo obiectum.

Secundò probatur, Actus intellectus non mouet voluntatem niſi proponendo obiectum; habet enim ſe tantummodò vt applicatio obiecti immediatè mouentis. Vnde non poteſt magis mouere aut determinare volũtatem quàm obiectum: atqui nullum obiectum vi ſua poteſt voluntatem determinare, quantumuis perfectè proponatur, pręter illud in quo tota boni plenitudo cernitur: ergo neque vllus actus intellectus poteſt voluntatem determinare, ſic vt voluntas non poſſit illud nolle, vel ſaltem non velle, hîc & nunc non amplectendo.

16 Tertiò, quia alioquin indifferentia iudicij nihil faciet ad libertatẽ voluntatis, & fruſtrà ponetur radix libertatis. Si enim iudiciũ requiritur ita aſtrictum & definitum, vt voluntas non poſſit velle oppoſitum, vel ſuſpẽdere ſuam electionem, quid iuuat ad libertatem iſtius actus, rationis indifferentia?

Quomodo indifferentia intellectus ſit radix libertatis.

Vbi aduertendum eſt, indifferentiam ſeu amplitudinem intellectus, eſſe radicem libertatis in voluntate: non quia poteſt conſiderare mediũ eſſe indifferens ad finem; ſed quia quouis obiecto propoſito, poteſt in eo conſiderare rationes, cur illud poſſit appeti, & cur poſſit reijci, vel ſaltem hîc & nunc nõ appeti. Poteſt enim in eo conſiderare aliquã rationem boni honeſti, aut delectabilis, aut

vtilis,

vtilis,quæ ſufficit vt voluntas poſſit illud appetere:eodem tempore poteſt in eo cõſiderare aliquos defectus vel incommoda in illo proſequendo,vel ſaltẽ hîc, & nunc non eſſe eius appetitionem neceſſariam. quæ cõſideratio ſufficit,vt poſſit illud nolle, vel hîc & nunc nõ velle,& nolle circa illud hîc & nũc occupari.Ex eo igitur,quòd conſiderat in eo aliquam rationem boni,poteſt volũtas illud appetere;ex eo verò quòd ſimul conſiderat aliquem defectum vel incommodum coniunctum,vel quòd hîc & nunc nõ ſit neceſſarium appetere,poteſt eodem momẽto nõ appetere.Hæ enim conſiderationes,propter amplitudinem intellectus,ſimul ſunt in intellectu,vel diſtinctè vel cõfusè;& inde prouenit,vt voluntas eodem inſtanti quo vult obiectum propter eius bonitatem oſtenſam, poſſit illud nolle,propter defectum, vel incommoda oſtenſa,nulla facta variatione in intellectu.

An debeat iudicare hoc omnibus conſideratis eſſe appetendũ.

17 Sed,inquiunt,vt voluntas velit, intellectus debet iudicare obiectũ omnibus conſideratis eſſe appetendũ; quo iudicio poſito, voluntas non poteſt non acceptare. Reſpõdeo,illud dupliciter poſſe intelligi.Primò,vt intellectus iudicet neceſſarium eſſe id appetere; & tale iudicium non requiritur. non enim intellectus iudicat eſſe neceſſarium vt

appetas id quod eſt peccatum,&c. Secundò, bonum eſſe id appetere; bonũ, inquam, vel honeſtum vel vtile vel delectabile. & tale iudicium ſæpè quidem requiritur, non tamen determinat voluntatem: nam cum eo ſtare poteſt aliud iudicium, videlicet, hoc non eſſe neceſſarium; quod iudiciũ ſufficit, vt poſſis nõ appetere. Dixi *ſæpè requiriri*, non *ſemper*: quia vt velim aliquid, non eſt neceſſe, vt iudicium reflectatur ſuper actum volendi, cõſiderando an ſit expediens an non; ſed ſatis eſt vt conſideret obiectum ſibi ob aliquam rationem eſſe conueniens: tunc enim poteſt illud appetere.

Refutatio

Concluſio

18 Ex his ſatis manet refutatum illud fundamentum ſecundum, *non repugnare libertati prædeterminationem voluntatis, ſi ratio maneat indifferens & minimè perturbetur*. Oſtenſum enim eſt, de ratione libertatis eſſe, vt potentia quatenus eſt prior naturâ ſuo actu, maneat indeterminata, & vt ipſa ex ſua indifferenti poteſtate eliciat actũ. Item de ratione actus liberi eſſe, vt procedat à potẽtia in omni inſtanti priori & temporis & naturæ indeterminata; item vt procedat à potentia, quæ illũ ſic producit, vt nulla facta variatione circa præuia productioni, poſſit nõ producere.

Quarta determinatio.

19 Ex dictis etiam conſtat, à Doctoribus alterius ſententiæ non vnam ſed triplicem prædeter-

determinationem ad quodlibet opus in voluntate conſtitui. Prima eſt influxus cauſæ primæ in voluntatem, quo ipſa accipit vires efficaces, & determinatur ad producendum actum internum: hîc enim diſtinguitur re ab actu producto, quia eſt principium effectiuũ eius. Secunda eſt influxus cauſę primæ in actum, qui influxus eſt prior naturâ (ipſorũ ſententiâ) quàm influxus volũtatis in eumdem actum. per hunc volũtatem determinari, ita vt non poſſit actum impedire, oſtenſum eſt ſuprà cap. 4. num. 4. 5. 6. Tertia eſt ex iudicio practico, vel imperio; quo poſito, voluntas, aiunt, non poteſt contradicere. de quo dictũ hoc capite num. 15. His addi poteſt quarta determinatio, quam interdum videntur ponere, propter debilitatem arbitrij ex peccato originali contractam. alia enim eſt motio requiſita ratione ſubiectionis ſub cauſa prima, alia ratione debilitatis contractæ per peccatũ originale. Sed de hac infrà cap. 9. ſub finẽ.

CAPVT. VI.

Refutatio tertia gratiæ prædeterminantis ex Scripturis.

ETSI euerſis fundamentis huius ſentẽtiæ ſatis intelligi poſſit quo loco ſit habẽda;

tamen vt plenior ſit hæc diſputatio, adducã aliquot teſtimonia ex Scripturis, Conciliis, & Patribus, quæ huic ſententiæ non parum videntur refragari.

Deut. 30 10 Primus locus ſit Deuteronomij 30. *Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te, neque procul poſitum, vel in cælo ſitum, vt poſſis dicere: Quis noſtrûm valet ad cælum aſcendere, vt referat illud ad nos, vt audiamus & opere cõpleamus.* At quomodo hæc vera ſunt ſi ad ſingula opera mãdata requiritur quædam impulſio phyſicè prædeterminans diuinitus immiſſa, quam habere non eſt in poteſtate hominis, quæ non datur niſi certis momentis, pro quibus eſt à Deo parata? nam *ſupra te* eſt hæc impulſio (id eſt, non eſt in tua poteſtate) tamquam in cælo poſita; neque obtineri à te poteſt, ſi Deus eam tibi ante omnẽ præuiſionem operum nõ præparauit. quare etiã ſupra te eſt impletio cuiuſuis mandati tamquam in cælo poſita: non enim magis potes implere quoduis mandatum ſine illa impulſione, ſeu præmotione, quàm ſine reuelatione prophetare, aut ſine dono miraculorũ miracula facere: neque magis eſt in tua poteſtate habere illam impulſionem, quàm habere donũ prophetiæ vel miraculorum. vtrumq; enim pẽdet ex ſolo decreto diuino ante omnem præuiſionẽ operũ facto, vt illi docent.

Impletio mãdatorũ non eſt ſup. nos, ſed eſt in noſtra poteſtate.

Secun-

2 Secundus locus Eccleſiaſtici 15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui;* &c. At quomodo *reliquit in manu conſilij ſui* eum, quem ad ſingula opera pro ſuo arbitratu impellit & determinat, & qui de ſingulis eius operibus decreuit antequã præuidit quid eſſet facturus? Item quomodo dicitur homini: *Appoſui tibi ignem & aquam, ad quod volueris extende manum tuam*, ſi Deus ipſe iam antè decreuit ad quid extẽdere eam debeat, & voluntatem tuam ad hoc determinabit? Denique quomodo dicitur: *Ante hominem, vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi:* ſi Deus iam abſolutè ſtatuit, vt hoc ei placeat, & voluntatem ad hoc determinauit? Quomodo poſſum ſincerè dicere, elige quod volueris, ſi iã antè ſtatui quid tibi eligendum ſit, & volũtatem tuam ſtatui ad hoc impellere, nulla habita ratione, quid tu ex te, tibíque relictus, electurus eſſes? Quod enim planè apud nos ſtatuimus vt fiat, quodque abſolutè & efficaciter decreuimus procurare, non relinquimus alterius arbitrio, nec dicimus vt ipſe eligat quod placuerit. Cur non idem cenſendũ de Deo, cuius voluntas omnipotens, cuius decreto efficaci & abſoluto nullo modo reſiſti poteſt.

Eccli. 15.

Reliquit hominem in manu cõſilij ſui.

Deus dat omnia neceſſaria ad ſalutẽ ex parte ſua.

3 Tertius locus Iſaiæ 5. *Quid vltrà debui facere vineæ meæ, & non feci; an quòd expectaui vt*

faceret vuas, & fecit labruſcas? Hîc Dominus apertè indicat, ſe ex parte ſua dediſſe populo omne auxiliũ neceſſarium vt facerent bona opera: & tamen non dedit illis illud auxiliũ prædeterminans. ergo auxilium prædeterminans non eſt neceſſarium ad bona opera. Confirmatur, quia alioqui reſpondere potuiſſent Iudæi Deum non feciſſe omnia quæ ex parte eius erant neceſſaria; quia non dedit illud auxilium prædeterminans, quod erat neceſſarium ad benè operandum. neque paratus fuit dare, quia hoc auxiliũ non eſt pręparatum ex præuiſione operũ, ſed ante omnem pręuiſionem; quare cùm ante præuiſionem non præparauerit, euidens videtur non fuiſſe paratum dare. nihil enim erat expectãdum ex parte noſtra, quo poſito vellet dare. Reſpondent aliqui, Deus daret auxiliũ efficax, ſi benè vterentur ſufficienti. Contrà, Primò: hoc non conſiſtit cum illa ſententia, qua dicunt hæc auxilia decreta ante præuiſionẽ operũ. Secundò: quia non poſſunt homines vti auxilio ſufficienti, ſine vlla prædeterminatione, quæ ipſis non fuit decreta & præparata. Verũ de hoc plura infrà capite nono, nu. 1. Denique quomodo expectauit Deus vt facerent vuas, cùm ipſe antè non decreuerit vt facerẽt vuas, imò decreuerit vt facerẽt labruſcas, nẽpe materialẽ actum peccati; & ad hoc

Vſus auxilij ſufficientis.

mo-

motioně phyſicè prædeterminantě eis præparauerit? Item quomodo expectauit vt facerent vuas, cùm ſciret illos ſine auxilio determinante non magis facere poſſe quàm ſine alis volare, & ſe nullũ tale auxiliũ decreuiſſe? Nemo expectat vt facias, quod certo nouit te facere non poſſe ſine ſua ope, quam non ſtatuit tibi ferre. Hinc refellitur reſponſio quorumdam qui dicunt Dominũ ibi loqui de auxiliis externis collatis per legem & cęrimonias, per prędicationem Prophetarũ, & ſeparationem à gentilibus, per varia beneficia těporalia: ſolis enim auxiliis externis non poterant vel ipſi vuas bonorum operũ proferre, vel Dominus illas expectare.

4 Quartus locus Ezechielis 18. *Conuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris; proiicite à vobis omnes præuaricationes veſtras, & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouũ: & quare moriemini domus Iſrael? quia nolo mortem morientis dicit Dominus: reuertimini & viuite.* His diuiniſſimis verbis apertè indicatur, Primò, non requiri ad conuerſionem aliquod auxilium prædeterminans, quod non ſit in poteſtate hominis habere. Ridiculè enim diceretur homini in tenebris poſito, Reſpice; ſi non eſſet in eius poteſtate habere lumen. Similiter ridiculè videretur dici & illuſoriè, *Conuertimini, agite pœnitentiam,*

 ſi nec

ſi nec habent auxilium præuium ad hoc neceſſarium, nec in poteſtate illorum eſt illud acquirere. Reſpondebunt enim, quomodo nos ad conuerſionem hortaris, cùm ad eam requiratur impulſus prædeterminans, quem non habemus, nec ſtatuiſti nobis dare, nec poſſumus aliquid facere vt eum cōparemus. Si dicas, Orate, & dabitur vobis; occurrent, Non poſſumus orare, niſi etiā ad hoc det nobis impulſum prædeterminantē. nec iuuat quod quidā reſpondēt poſſe Deū dare hunc impulſum: quia hoc oſtēdit quidē in Dei eſſe poteſtate illos conuertere; non autē eſſe in illorum poteſtate, vt ſe ad Deum conuertāt: ac proinde videri illuſoriè illos ad conuerſionem prouocari. quod cùm abſurdū ſit, conſequens eſt talem prædeterminātem impulſum nō requiri. Secundò, peccatores ſaltem fideles habere in ſua poteſtate per Dei benignitatē immediatè vel mediatè omne auxilium neceſſarium ad conuerſionem: alioqui non poſſet illis præcipi vt conuertantur, vt proiiciant ſuas præuaricationes. Tertiò, Deū non decreuiſſe vt homo faciat aliquod opus materiale, cui connexa eſt malitia; vel alicuius damnationem ante præuiſionem peccatorum.

Fideles habēt omne auxilium neceſſariū.

5 Quintus locus Matthæi 11. *Væ tibi Corozaim væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone*

facta

facta eſſent virtutes quæ factæ ſunt in te; olim in cinere & cilicio pœnitentiam egiſſent. Hîc apertè Dominus docet Tyrios & Sidonios cũ ijſdẽ auxilijs & externis & internis acturos fuiſſe pœnitentiam, cum quibus ciues Corozaim & Bethſaidæ manſerunt obdurati. Vnde patet ad conuerſionem non requiri auxilium aliquod prædeterminans; tale enim viri Corozaim non habuerunt; ſi enim habuiſſent, non potuiſſent non conuerti.

Cũ eodẽ auxilio quo hic nõ cõuerttẽ, ille cõuerteretur.

Dices, hinc ſolùm ſequi viros Corozaim & Bethſaidæ fuiſſe deteriores Tyrijs & Sydonijs: quia ſua malitia impedierunt, ne Deus daret illis auxilium determinans; hoc autem non feciſſent Tyrij & Sidonij, Sed cõtra, Primò: hoc non conſiſtit cum alia ſententia illorum, quâ dicunt hoc auxilium ante omnem præuiſionẽ determinationis cauſæ ſecundæ eſſe decretum. Si enim poſſum impedire ne mihi Deus illud auxilium conferat, ergo non decreuit mihi illud abſolutè dare, niſi ſuppoſita præuiſione, qua præuidit me non impediturum. Secundò, vnde prouenit quòd hic impediat, ille non impediat; niſi quòd alter benè vtatur minoribus donis alter non benè vtatur? Atqui quòd hic benè vtatur minoribus donis, prouenit ex eo quòd Deus decreuerit vt benè vteretur, & ob id eũ ad hoc determinet (vt ipſi docẽt) quòd

Reſponſio illorum.

Vſus minorum auxiliorum.

quòd autem alius non benè vtatur, prouenit ex eo quòd non habuerit auxilium determinãs. Poterunt ergo ſe excuſare viri Corozaim & dicere; Mirum nõ eſt ſi non ſimus conuerſi; quia caruimus auxilio neceſſario ad conuerſionem, nempe motione determinante. Quòd ſi dicatur eos eſſe in culpa quod caruerint, eò quòd impediuerint ne Deus daret illis hoc auxilium; reſpondebũt id aliter fieri non potuiſſe, eò quòd etiam caruerint auxilio neceſſario quo determinarentur ad vſum minorum donorum: quo auxilio ſi quis caret, neceſſariò deficiet, & non benè vtetur; imò non poteſt rectè vti. De Tyrijs verò dicent mirum nõ eſſe, ſi fuiſſent conuertendi viſis ſignis Domini; quia Dominus daturus illis fuiſſet auxilium determinans ad conuerſionem. Si dicas ideò Dominum illis daturum fuiſſe tale auxilium ad conuerſionem, eò quòd ipſi non fuiſſent impedituri, malè vtendo donis minoribus, reſpondebunt (vt antè dictum eſt) mirum id non eſſe, quia Dominus dediſſet illis auxilium determinans ad vſum minorum donorum; quo poſito non poterant illis malè vti: & ita hæc tota diſtinctio refertur in ſolũ Dei decretũ, quo his voluit dare auxiliũ determinãs, illis noluit. Tertiò, quia Dñs apertè indicat virtutes ibi factas cũ internis auxilijs cõ-
iunctis

iunctis fuiſſe ſufficientes ad agendam pœnitentiã, ſine nouo auxilio quòd non ſit in eorum poteſtate. Vnde D. Auguſtinus c. 14. de bono perſeuerantiæ ex hoc loco colligit, *quoſdã habere in ipſo ingenio naturaliter diuinũ munus intelligentiæ quo moueantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant:* quod nullo modo verũ eſſet, ſi non poſſint moueri ad fidem, niſi Deus ad hoc phyſicè eos determinet.

6 Sextus locus Matth. 23. *Quoties volui cõgregare filios tuos ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti.* Si neceſſarium eſſet auxilium determinans, reſpondere potuiſſent ciues Ieruſalem; Quomodo voluiſti nos cõgregare, cùm ante omnem præuiſionem operum ſtatueris nobis non dare auxiliũ ad hoc neceſſarium, nempe quod mentes noſtras ad cõuerſionẽ & minorum donorum vſum inflecteret, & determinaret? vnde mirum non eſt quòd noluerimus, quia ſine tali auxilio velle non poteramus. hoc autem vt nobis daretur non erat in noſtra poteſtate. ſolũ enim illis datur quibus ab æterno pro tuo beneplacito præparaſti.

Nihil auxilij deeſt homini præſertim fideli ex parte Dei

7 Septimus locus. Apocalyp. 3. *Ego ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis mihi aperuerit intrabo ad eum.* Hîc manifeſtè ſupponitur, eos ad quorũ cor pulſat Deus, habere auxilium quod neceſſa-

Ad cuius oſtiũ cordis pulſat

Deus, habet auxilium quo poſſit aperire.

ceſſarium eſt ad immediatè aperiendum, id eſt, ad conſentiendum in id ad quod proximè excitantur. cur enim pulſaret ſi non poſſent aperire? quomodo diceret, *Si quis mihi aperuerit*, ſi ipſemet deberet aperire, per quãdam impulſum, qui non eſt in eorum poteſtate? Si enim qui intus eſt non poteſt aperire oſtium niſi tu foris illud impellas, non rectè ei dixeris, Si aperias intrabo, cùm ipſe aperire nequeat ſine tuo impulſu; & tu illum impulſum nõ ſtatueris facere. Vnde meritò reſpondebitur tibi; Impelle tu priùs & tunc aperiam: nam niſi prior impulſum feceris, aperire non potero. Vnde patet reſpõſionem quorumdam non valere, *Si aperueris*, id eſt, Si ego fecero vt aperias. Inuitat enim & allicit hominem vt ipſemet per gratiam acceptam aperiat. Omitto multa alia teſtimonia, vt Pſalmo 94. *Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Prouerbiorum 1. *Vocaui & renuiſtis.* Ioann. 1. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Ad Romanos 2. *Ignoras quòd benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* His enim & ſimilibus locis ſignificatur, eos cum eadem gratia, cum qua non ſunt obſecuti Deo, potuiſſe obſequi, præſtando illud ad quod immediatè excitabantur, & mouebantur, abſque vlla noua gratia præueniente, quæ non ſit in eorum poteſtate; & cõtrà,

cum

cum eadem gratia, per quam aliqui obſequuntur vocationi diuinæ, potuiſſe illos nō obſequi, reſiſtendo gratiæ, vocationi, & impulſui. Vnde patet non requiri gratiam aliquam phyſicè prædeterminantem.

CAPVT VII.

Refutatio quarta ex Conciliis.

1 PRimò, ex Concilio Arauſicano can. 25. *Hoc etiam ſecundùm fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptiſmum gratia, omnes baptizati Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint & debeant (ſi fideliter laborare voluerint) adimplere.* Hîc Conciliū docet, per Chriſti gratiam in poteſtate iuſtorum eſſe omnia quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria; falſum ergo eſt ad ſingula opera bona requiri motionem præuenientem ex ſe efficacem, quam habere non ſit in eorum poteſtate. quomodo enim eſt in eorum poteſtate, ea implere quæ ad eorum ſalutem pertinent, ſi ad ſingula opera bona debent per quemdam diuinum impulſum determinari, qui impulſus non eſt niſi certis quibuſdam pro Dei beneplacito prædeſtinatus?

Omnes iuſti poſſunt perſeuerare.

2 Secundò, Concilium Tridentinum ſeſſio

ne

Quomodo in auxilio diuino firmiſſima ſpes collocãda.

ne ſexta, capite decimo tertio: *Nemo ſibi aliquid abſoluta certitudine polliceatur; tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare & reponere omnes debent. Deus enim, niſi illi ipſius gratiæ defuerint, ſicut cœpit bonũ opus perficiet, operans velle & perficere.* at ſi requiritur ad ſingulos actus auxiliũ illud ex ſe efficax, quod non niſi paucis ex diuina ordinatione eſt præparatum, quomodo *omnes poſſunt & debent firmiſſimam ſpem in Dei auxilio reponere*, cũ omnino ſint incerti, an Deus illis illud auxilium præordinauerit? non enim poſſum firmam ſpem ponere in eo auxilio, quod an mihi præparatum ſit ignoro. fatuus eſſet dux militiæ qui firmam ſpem poneret in auxilio & ſuppetijs incertis. Rurſum, quomodo poſſumus *deeſſe gratiæ Dei*, ſi nobis præparatum ſit auxilium per ſe efficax; & quomodo poſſumus non deeſſe, ſi tale auxiliũ paratũ nobis nõ eſt? Denique, quomodo dicitur quòd *Deus operabitur velle, & perficere*, niſi gratiæ ipſius deſimus; cũ ipſe per auxilium determinans facere debeat ne deſimus? Sanè non capio quomodo aliquid horũ iuxta hanc ſententiam aptè dici aut explicari poſſit: iuxta noſtrã verò omnia ſunt facilia. debemus enim in auxilio eius firmiſſimã ſpẽ ponere, quia certi ſumus nihil nobis ad ſalutẽ neceſſariũ ex parte eius defuturũ, vnde ſi non deſimus ipſius gratiæ

(id

(id eſt, ſi nos ea faciamus quæ poſſumus & debemus) certiſſimè ſalui erimus; quæ res homini eſt ſummo ſolatio. Hinc patet, Primò, cum eodẽ auxilio, quo gratię nõ deſumus ea vtendo, poſſe nos illi deeſſe nõ vtendo; & cũ qua illi deſumus non vtẽdo, poſſe nos nõ deeſſe vtendo. Secundo patet, Deũ operari in nobis velle & perficere, ex parte ſua quidem dum dat auxilium ad hoc oportunum: abſo ſolutè autem & ſimpliciter dum illi auxilio non deſumus, ſequendo quò nos inuitat & impellit; tunc enim Deus per illud auxilium, tãquam per ſemen quoddam ſacrum, operatur nobiſcum & in nobis immediatè ipſa bona opera, vt infrà pluribus declarabitur.

Deeſſe gratiæ.

Operari velle.

3 Tertiò, idem Concilium eadem ſeſſione capite vndecimo: *Nemo temeraria illa & à Patribus ſub anathemate prohibita voce vtatur, Dei præcepta homini iuſtificato ad obſeruandum impoſſibilia eſſe: nam Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuuat vt poſſis.* at ſi præter cetera auxilia requirit̃ ad ſingula opera motio quædã determinans, quã habere non ſit in poteſtate, vt pote quam Deus pro paucis prædeſtinauit; plurimi profectò ſunt, quibus præcepta Dei ſunt impoſſibilia: non enĩ ſine hac motione poſſibilia ſunt, quã ipſi habere nõ poſſunt; non enim mihi magis poſſibilis

Præcepta Dei obſeruatu poſſibilia.

Digitized by Google

eſt præcepti obſeruatio, quàm illa Dei præmotio, quæ neceſſaria eſt ad præcepti obſeruationem. Quare cùm hæc motio non ſit in mea poteſtate, neque etiam obſeruatio præcepti in mea poteſtate erit. nec refert quòd Deus poſſit illam dare (vt quidam reſpondent) quia ſi non decreuit dare, ego non poſſum habere. Vnde hoc non facit vt mihi præcepti obſeruatio ſit poſſibilis, ſed vt Deo poſſibile ſit mihi illam poteſtatem dare.

Erũt impoſſibilia plurimis, nẽpè omnibus qui ea non ſeruant.

4 Quartò ibidem dicit Concilium: *Deus ſua gratia iuſtificatos non deſerit, niſi ab illis priùs deſeratur.* At ſi nemo in hac imbecillitate habet auxilium neceſſarium, niſi ſit ita efficax vt voluntatem prædeterminet, nec in poteſtate eius eſt tale auxilium habere; quomodo non plurimi ſunt, qui deſeruntur à Deo, antequam ipſum deſerant? *Deſerere* enim eſt ſubtrahere, ſeu non dare auxilium neceſſarium: at plurimi ſunt iuſti, quibus tale auxilium in tentationibus nõ datur, idque abſq. vlla illorum culpa. priùs eſt enim auxilium non dari, quàm hominem cadere; ideò enim cadit quia auxilium neceſſarium ad reſiſtendum non habet. Confirmatur ex ijs quæ ſcribit quidam Doctor illius ſententiæ, in primã partem, quæſtione 14. articulo 13. *Secundò dico,* inquit, *quòd voluntas mea infallibiliter deficiet circa vnamquamque materiam virtutis, niſi efficaci-*

Deus neminẽ deſerit antequam deſeratur.

Deſerere quid.

effica-

efficaciter determinetur à diuina voluntate ad benè operandum. quocircà ex eo quòd Deus cognoſcit ſuam voluntatem non determinaſſe voluntatem creatam ad benè operandum in materia, verbi gratia, temperantiæ, cognoſcit euidenter quòd voluntas creata peccabit & deficiet in materia illius virtutis. Hæc ille. Si Deus ex eo cognoſcit me peccaturum, hoc vel illo momento, tali peccato, quia cognoſcit ſe non ſtatuiſſe voluntatem meam in contrarium determinare; ergo ſtatuit me deſerere, & non largiri auxilium neceſſarium ad vitandum peccatum, antequam præuidebat me peccaturum. quid enim eſt aliud deſerere quàm opem neceſſariam in tentatione denegare?

5 Quintò, idem Concilium eadem ſeſſio. 6. capite 5. dicit, tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, hominē eandem inſpirationem quam recipit (ei conſentiendo) poſſe abijcere diſſentiendo. *Eadē inſpiratio, cui & per quā conſentis, poteſt abijci.*

Vnde ſequitur, ad conſenſum, ſeu ad recipiendā Spiritus ſancti inſpirationem, non requiri aliquā motionē determinantem; hæc enim reijci nequit, vt ipſi fatentur. neque dici poteſt, per *inſpirationem* non intelligi omnem gratiam neceſſariam ad conſenſum, & illam prædeterminantem motionem non eſſe inſpirationem, vt quidam volunt: tum quia omnis gratia præueniens vocatur *inſpi-*

 ratio;

ratio, tum quia *inſpiratio* propriè dicitur auxilium illud vltimum, per quod voluntas conſentit, iuxta illorum ſententiam: ita enim auctor ille ſcribit capite 27. *Inſpiratio eſt diuinæ voluntatis motio, qua liberum hominis arbitrium impellit, vt in bona opera conſurgat*: tum quia Concilium ibi intendit refellere doctrinam hæreticorum, qui docent eam inſpirationem cum qua quis conſentit non poſſe reijci. Vnde ſic ait Canone. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium hominis à Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam gratiam iuſtificationis ſe diſponat ac præparet, neque poſſe diſſentire ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil agere, mereque paſſiuè ſe habere; anathema ſit.* Hîc duæ hæreſes damnantur, altera Lutheri, qui docebat voluntatem hominis non cooperari Deo in opere conuerſionis, ſed habere ſe merè paſſiuè, vt videre eſt apud Ruardum articul. 7. Altera Caluini qui docebat voluntatem quidem cooperari, ſed ita moueri à Deo vt non poſſet diſſentire: ita enim habet lib. 2. Inſtitutionum cap. 3. §. 10. editionis anni 92. *Ac volũtatem mouet non qualiter multis ſæculis traditum eſt ac creditum, vt noſtræ poſteà ſit electionis motioni aut obtemperare aut refragari; ſed illam efficaciter afficiendo.* & infrà: *Citra controuerſiam elicitur ex verbis Ioannis, ſic efficaciter diuinitus*

Hæreſis Lutheri & Caluini.

nitus

nitus gubernari piorum corda, vt inflexibili effectu ſequantur. nam medium motum quem ſophiſtæ imaginantur, cui obſequi vel quem repellere liberum ſit, apertè excludi videmus, vbi aſſeritur efficax ad perſeuerandum conſtantia. Hæc autem Caluini hæreſis damnatur, cùm Concilium Tridentinum dicit anathema ei, qui dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum nō poſſe diſſentire ſi velit. at quid aliud dicunt, qui affirmant ad conuerſionem opus eſſe quadam motione præueniente, qua poſita non poteſt homo diſſentire?

6 Reſpondent non poſſe quidem diſſentire in ſenſu compoſito, poſſe tamen diſſentire in ſenſu diuiſo. Sed hæc reſponſio (vt ſuprà cap. 3. num. 15. & 19. oſtenſum eſt) non ſufficit. quod confirmo, Primò, *quia in ſenſu compoſito nihil aliud eſt, quàm ſi motio illa adſit vel ſtante illa motione:* atqui Caluinus nihil aliud aſſerebat, quàm voluntatem non poſſe diſſentire ſtāte illa motione (in hoc enim conſiſtit efficacia motionis, quòd illa præſente nō poſſis diſſentire) & tñ Cōciliū intendit ipſius ſententiam dānare. Quòd autē Caluinus nihil aliud voluerit, & locutus ſit in ſenſu cōpoſito, perſpicuū eſt ex verbis citatis. Primò, cùm negat in noſtra poteſtate eſſe motioni efficaci refragari. nemo enim dicitur refragari motioni niſi exiſtēti & actu impellenti,

Reſponſio illorum.

Eliſio.

Caluinū loqui in ſenſu compoſito.

Digitized by Google

ratio,tum quia *inſpiratio* propriè dicitur auxilium illud vltimum,per quod voluntas conſentit,iuxta illorum ſententiam:ita enim auctor ille ſcribit capite 27. *Inſpiratio eſt diuinæ voluntatis motio, qua liberum hominis arbitrium impellit, vt in bona opera conſurgat*: tum quia Concilium ibi intendit refellere doctrinam hæreticorum,qui docent eam inſpirationem cum qua quis conſentit non poſſe reijci. Vnde ſic ait Canone.4. *Si quis dixerit liberum arbitrium hominis à Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam gratiam iuſtificationis ſe diſponat ac præparet, neque poſſe diſſentire ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil agere, mereque paſſiuè ſe habere; anathema ſit.* Hîc duæ hæreſes damnantur,altera Lutheri, qui docebat voluntatem hominis non cooperari Deo in opere conuerſionis,ſed habere ſe merè paſſiuè, vt videre eſt apud Ruardum articul. 7. Altera Caluini qui docebat voluntatem quidem cooperari,ſed ita moueri à Deo vt non poſſet diſſentire: ita enim habet lib. 2. Inſtitutionum cap.3. §. 10. editionis anni 92. *Ac volũtatem mouet non qualiter multis ſæculis traditum eſt ac creditum, vt noſtræ poſteà ſit electionis motioni aut obtemperare aut refragari; ſed illam efficaciter afficiendo.* & infrà:*Citra controuerſiam elicitur ex verbis Ioannis, ſic efficaciter diuinitus*

Hæreſis Lutheri & Caluini.

Digitized by Google

nitus gubernari piorum corda, vt inflexibili effectu ſequantur. nam medium motum quem ſophiſtæ imaginantur, cui obſequi vel quem repellere liberum ſit, apertè excludi videmus, vbi aſſeritur efficax ad perſeuerandum conſtantia. Hæc autem Caluini hæreſis damnatur, cùm Concilium Tridentinum dicit anathema ei, qui dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum nō poſſe diſſentire ſi velit. at quid aliud dicunt, qui affirmant ad conuerſionem opus eſſe quadam motione præueniente, qua poſita non poteſt homo diſſentire?

6 Reſpondent non poſſe quidem diſſentire in ſenſu compoſito, poſſe tamen diſſentire in ſenſu diuiſo. Sed hæc reſponſio (vt ſuprà cap. 3. num. 15. & 19. oſtenſum eſt) non ſufficit. quod confirmo, Primò, *quia in ſenſu compoſito nihil aliud eſt, quàm ſi motio illa adſit vel ſtante illa motione:* atqui Caluinus nihil aliud aſſerebat, quàm voluntatem non poſſe diſſentire ſtāte illa motione (in hoc enim conſiſtit efficacia motionis, quòd illa præſente nō poſſis diſſentire) & tñ Cōciliū intendit ipſius ſententiam dānare. Quòd autē Caluinus nihil aliud voluerit, & locutus ſit in ſenſu cōpoſito, perſpicuū eſt ex verbis citatis. Primò, cùm negat in noſtra poteſtate eſſe motioni efficaci refragari. nemo enim dicitur refragari motioni niſi exiſtēti & actu impellenti,

Reſponſio illorum.

Eliſio.

Caluinū loqui in ſenſu compoſito.

Digitized by Google

ſicut nemo dicitur reſiſtere tractui, niſi tractus ille ſit: cũ deſijt, non ampliùs ei reſiſtitur, quia non ampliùs vrget. Secundò, cũ ait illã doctrinã multis ſæculis traditam & creditã: vbi apertè fatetur noſtram ſententiam non eſſe nouam, ſed antiquorũ Patrum, vt Chryſoſtomi (quem ibi citat) & aliorum: nec reprehendit eos, quòd docuerint in ſenſu diuiſo, hoc eſt, ceſſante motione Dei, hominẽ poſſe diſſentire (non erat adeò fungus Caluinus vt hoc improbaret) loquitur ergo in ſenſu compoſito, & in eo ſenſu eos reprehendit: quod etiam apertè indicant illa verba, *motioni refragari*, quæ aliter quàm in ſenſu compoſito intelligi nequeunt. Tertiò, cùm reijcit motum medium, cui poſſimus obtemperare, vel refragari: vbi manifeſtè loquitur de motu qui compoſitus & perſeuerans in voluntate, poſſit reijci. Ex quibus perſpicuũ euadit, Caluinum, cùm docet motioni efficaci non poſſe reſiſti, loqui in ſenſu compoſito; neque negare quin poſſimus diſſentire in ſenſu diuiſo: & tamen damnatur à Concilio Tridentino.

Cõcilium in ſenſu compoſito loqui.

Secundò confirmatur. Nam ipſum quoque Concilium in ſua damnatione loquitur in ſenſu compoſito, cùm ait: *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non poſſe diſſentire, anathema ſit.* Quid enim aliud

eſt

eſt *motum & excitatum non poteſt diſſentire*, niſi præſente & durante illa motione & excitatione? Quod etiam ex eo patet, quia cùm initio Canonis ait: *Si quis dixerit liberum arbitriũ à Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti*: loquitur in ſenſu compoſito, vt per ſe patet. *Cooperari enim Deo* non habet locum niſi præſens ſit operatio Dei, qua per excitationem in nobis operatur, vt aſſentiamur. *Cooperari* enim dicit reſpectum ad aliquem operantem. ergo etiam id quod ſequitur *neque poſſe diſſentire*, accipiendum in ſenſu compoſito; alioquin ineptiſſimè mutaretur forma loquendi, & lector deciperetur. Quod etiam ex eo colligitur, quia non poteſt liberum arbitrium diſſentire Deo excitanti & vocanti, niſi adhuc ſit excitatio & vocatio. Si enim ceſſauit excitatio & vocatio, & tunc ſolùm poteſt diſſentire, non diſſentiret, nec repugnaret excitanti & vocanti: ſicut enim vbi nulla eſt Dei operatio, non datur Deo cooperari; ita vbi nulla eſt excitatio, non poteſt Deo excitanti repugnari. Idẽ confirmatur ex capite quinto eiuſdem ſeſſionis, vbi dicitur *hominẽ ita cooperari gratiæ præuenienti, & diuinæ inſpirationi, vt etiam poſſit illam abijcere*. At *poſſe abijcere* ſupponit eius præſentiam, & conſequenter ſenſum compoſitum. ex quibus videtur perſpicuum, Concilium

damnare eos, qui dicunt liberum arbitrium motum & excitatum, ita ad conſenſum determinari, vt in ſenſu compoſito non poſſit diſſentire: & qui dicunt cum eadem gratia præueniente cum qua poteſt conſentire, nõ poſſe diſſentire. Tertiò confirmatur, quia nullus vnquam dixit voluntatem motam à Deo non poſſe diſſentire, poſtquam motio illa deſierit; fatuum enim hoc eſt, & nullam ſpeciem veritatis aut rationis præ ſe fert Itaque nullis hîc hæreticis anathema diceretur; nulla veritas, de qua oriri poſſet dubitatio, definiretur. Miratus ſæpè ſum aliquem virum doctum in animum inducere poſſe hanc eſſe Concilij mentem. Sed fortè non aduertunt quantum incommodi illa expoſitio contineat.

Alia reſponſio.

7 Alia expoſitio eſt quorumdam aliorum, qui videntes diſtinctionẽ illam de ſenſu cõpoſito & diuiſo hîc non rectè applicari, nec vllo modo ſatisfacere verbis Concilij, aliam euaſionem excogitarunt. Reſpondent igitur liberum arbitrium non ſolùm continere voluntatem, ſed etiam intellectũ. itaque dũ Concilium dicit *liberum arbitrium poſſe gratiæ diuinæ aſſentiri, & diſſentire*, ſenſum eſſe, intellectum aſſentire gratiæ vocanti & præparanti, quatenus ipſa eſt illuminatrix & ſuaſoria: voluntatem autem nondum inclina-

tam

tam poſſe hanc ſuaſoriam illuminationem reſpuere. Sed neque hæc ſatisfaciunt, error enim contra quem concilium agit, non eſt, intellectum non poſſe diſſentire gratiæ ſuadenti, ſed voluntatem non poſſe diſſentire. hæc enim per liberũ arbitrium intelligitur, quando dicit Concilium liberum arbitrium motum & excitatum poſſe diſſentire. agitur enim de flexibilitate voluntatis quam hæretici negant poſita motione Dei. Deinde verum non eſt, Concilium loqui de voluntate nondũ inclinata: quia apertè loquitur de voluntate mota & excitata. motio autẽ & excitatio illa, eſt inclinatio voluntatis ad conſenſum & conuerſionem. neque quamlibet motionem aut inclinationem intelligit, ſed ſufficientem vt voluntas Deo poſſit cooperari, & ſuadenti Deo aſſentiri & conuerti. Definit enim liberum arbitrium motum & excitatum poſſe cooperari aſſentiendo Deo; ita vt ſeſe diſponat ad obtinendã iuſtificationis gratiam, nimirum diſpoſitione vltima, quam immediatè ſequitur ipſa iuſtificatio. Loquitur ergo de voluntate nõ ſolũ inclinata, ſed ita inclinata, vt immediatè poſſit cõuerti. Deniq. hac ipſa inclinatione poſita, & cõpoſita cũ ipſa volũtate, docet voluntatem poſſe diſſentire, & refragari illi inclinationi, & non conuerti. Itaque directè intendit

Digitized by Google

excludere omnem motionem præuiam voluntatis, quæ illã ita potenter trahat in cõſenſum, vt ei non poſsit illa refragari; vt hæretici volebant. Addo, Si nihil aliud Concilium volebat quàm voluntatem nondum inclinatam poſſe diſſentire ſuaſioni intellectus, quem hîc damnat? quis vmquam contrarium affirmauit? Quis hæreticorum docuit ſuaſionem quamlibet intellectus voluntati nondum inclinatæ adferre neceſsitatem conſenſus, & ita voluntatem non poſſe diſſentire? Sanè nemini hoc venit in mentem. non enim ſuaſionem intellectus dicunt neceſsitatem adferre voluntati, ſed efficacem Dei motionem, quæ mouet non intellectum ſed voluntatem, vt patet ex verbis Caluini ſuprà allatis, cùm ait: *Voluntatem mouet Deus non qualiter*, &c. hoc eſt quod damnat hîc Concilium. Definitio igitur Cõcilij eſt, voluntatem motam & excitatam cooperari Deo, dum actu conſentit in id, ad quod per motionem illam inclinatur; ita tamen vt tota illa motione & excitatione poſita, poſsit verè & propriè diſſentire nolendo id acceptare ad quod inclinatur: hoc enim negabant hæretici. Ex his apparet motionem prædeterminantem cum decreto Concilij non videri conſiſtere.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT VIII.

Refutatio quinta ex Patribus, præſertim Auguſtino, ex Scholaſticis, & recentioribus.

1 QVintò, contra hanc ſentẽtiam obiici poteſt, quòd Patres & recẽtiores Doctores, cùm de libero arbitrio agunt, & quomodo bonum operari valeat explicant, non videntur vllam motionem prædeterminantem agnoſcere; ſed mediam dumtaxat, cui obſequi vel reſiſtere liberum ſit, vt etiã Caluinus lib. 2. cap. 2. §. 4. & cap. 3. §. 10. fatetur. Docent enim bona opera ita per Dei auxiliũ & gratiam eſſe in hominis poteſtate, vt pro libito ſuo poſſit ea facere vel omittere, & voluntatem hominis habere vim indifferentẽ qua ſe poſſit in vtramuis partem flectere.

2 Irenæus lib. 4. cap. 71. fusè probat *hominem eſſe ſuæ poteſtatis, & ſui conſilij, & arbitrij in bonis operibus faciendis, & omittendis*. Item *obedientiam Dei, & amiſſionem boni eſſe in hominis poteſtate*. At quomodo poteſt id eſſe verum ſi requiritur motio determinâns, quæ non ſit in hominis poteſtate, & cui nõ poſſit reſiſti? Dicit autem hominem *eſſe ſuæ poteſtatis*, quia poteſt ſeipſum flectere & determinare ad *Homo ſuæ poteſtatis.*

ſuas

ſuas functiones prout voluerit: in qua indifferenti poteſtate conſiſtit ratio liberi arbitrij. Vnde ab omnibus Græcis Patribus (quâ linguâ ſcripſiſſe Irenæus videtur) liberum arbitrium vocatur * *to antexuſion*, quaſi dicas *eautu echon exuſian*, id eſt, ſui poteſtatem habens; ſcilicet ad ſe flectendũ & determinandum in vtramuis partem. quod ſi motione determinare impelli debet, ita vt non poſſit ei reſiſtere, non apparet qua ratione dici queat *ſui potens, ſui arbitrij, ſui conſilij*, cùm totum pendeat ab alterius impulſu & determinatione. neque per hoc excluditur auxiliũ præueniens quaſi abſque illo ſit ſui potens in operibus bonis, ſed tãtũ dicitur *liberũ arbitrium*, poſito omni auxilio præueniente, manere adhuc ſui potens, & adiaphorum. Idem Irenæus dicto cap. 71. in fine: *Dedit ergo Deus bonum (quemadmodum & Apoſtolus teſtificatur in eadem epiſtola) & qui operantur quidem illud, gloriam & honorem percipiẽt, quoniã operati ſunt bonum, cùm poſſint non operari illud: hi autem qui non operantur, iudicium iuſtum recipient Dei, quoniam non ſunt operati bonum, cùm poſſint operari illud.* vbi apertè videtur excludere illam motionem præuenientem, cui reſiſti non poſſit.

Hoc verbũ exagitat Caluinus lib. 2. c. 2. nu. 4. tamquã nimium arrogans & Pelagianum.

Qui operatur bonũ, poteſt non operari; & qui non operatur, poteſt operari.

3. Tertulianus lib. 2. contra Marcionem: *Liberum & ſui arbitrij, & ſuæ poteſtatis, inuenio homi-*

hominem à Deo inſtitutum, nullam magis imaginem & ſimilitudinem Dei in eo aduertens quàm eiuſmodi ſtatus formam. & infrà: *Nec boni, nec mali merces iuſtè pēſatur ei, qui aut bonus aut malus neceſſitate fuiſſet inuentus, non voluntate*, id eſt, non libera electione. Vbi excludit omnē determinationem præuenientem, cui reſiſti non poſſit. quomodo enim non eſt neceſſitate bonus, qui bonus eſt per gratiam determinantem cui non poteſt reſiſti? & quomodo non eſt neceſſitate malus, qui infallibiliter malus erit, niſi ad bonum à Deo determinetur; & ſine hac determinatione bonus eſſe nequit?

4 Iuſtinus Apologia prima: *Nulla laude quidquam eſſet dignum, niſi eſſet ad vtrumque flexibile*, id eſt, niſi tunc quando bonum opus facit, poſſet non facere; ita vt immediatè poſſit in vtrumlibet.

5 Origenes homilia 12. in Numeros: *Quomodo poſceret Deus, niſi haberet homo in ſua poteſtate, quod Deo poſcenti debeat offerre?* Non ergo prærequiritur gratia prædeterminans, quæ non eſt in hominis poteſtate. & Homilia 2. *Sui namque arbitrij eſſe animum; & in quam voluerit partem liberum eſt ei declinare, & ideò iuſtum eſt Dei iudicium, quia ſponte ſua, ſiue bonis ſiue peſſimis monitoribus paret.* non ergo debet impelli per motionē determinantem. Idem

fusè

fuſè docet Euſebius libro 6. de præparatione Euangelica cap.5.6.7.8.9.

Quiſque poteſt eſſe ſemẽ ſanctum vel nequam.

5 Baſilius in cap.14.Iſaiæ: *Ex ſuo ipſius propoſito & libera volũtate, vnuſquiſque poteſt eſſe ſemẽ ſanctum, aut certè in diuerſum abire.* & in Pſalmum 61. explicans illum verſum; *Mendaces filij hominum in ſtateris; corporea pondera libræ momentis exploramus; quæ verò in vita eligenda ſunt libero arbitrio * (to autexuſio) diſcernimus: quod & ſtateram vocauit, eò quòd æqualem nutũ * (roplin) in vtramlibet partem capere poſſit.*

** Liberum arbitriũ ſtatera*

* Nazianzenus Apologia prima dicit, *Virtutem voluntate animiq́ propoſito excoli, arbtriiq́ libertate partem in vtramque partem habente motum.* Hilarius in Pſalmum ſecundum: *Vnicuique noſtrum libertatem vitæ ſenſumq́ permiſit, nõ neceſſitatem in alterutrum affigens.* At quomodo non affigit neceſſitatem, ſi ſemper imprimit impulſum determinantem, cui non poſſumus reſiſtere? Idem docent Patres ceteri, quorum teſtimonia breuitatis cauſa prætermitto. hoc ſolùm addiderim: quando dicunt *voluntatem eſſe ſtateram, habere parem in vtramque partem nutum, aut motum, eſſe flexibilem ad vtramlibet,* eos loqui de libero arbitrio omnibus ad agendum neceſſariis inſtructo, vt patet eorum verba expẽdenti. alioquin & falſa eſſet eorum ſententia, & nihil ad rem faceret.

Venia-

6 Veniamus ad diuum Auguſtinum, qui maximè putatur fauere alteri ſententiæ. hic non agnoſcit vllam gratiam præuenientem quæ voluntatem prædeterminet, per quam Deus operetur ipſum velle; ſed ſolùm vocationem ſeu ſuaſionem (quæ ex parte intellectus continet illuminationem, ex parte voluntatis piam affectionem diuinitus immiſſam) & per hanc dicit operari velle. Primus locus ſit libro primo ad Simplicianũ, quæſtione 2. *Noluit Eſau, & non cucurrit; ſed etſi voluiſſet & cucurriſſet, Dei adiutorio perueniſſet, qui ei etiam currere & velle vocando præſtaret, niſi vocatione contempta reprobus fieret. aliter enim præſtat Deus vt velimus; aliter quòd voluerimus. vt velimus enim, & ſuum eſſe voluit & noſtrũ; ſuum vocando, & noſtrum ſequendo: quòd autem voluerimus, ſolus præſtat; id eſt poſſe benè agere, & ſemper benè viuere*. Hîc docet Auguſtinus quomodo Deus operetur in nobis *velle*, nempe vocando, id eſt illuſtratione intellectus, & affectione præuia voluntatis. hæc enim trahunt voluntatem, & vires præbent ad conſenſum, ſic tamen vt volũtas poſſit huic tractui reſiſtere. Vnde conſenſus, ſeu velle, ſolùm tribuitur Deo quia vocauit, & per ſuam vocationem tanquam per ſemen quoddam ſuum (comitante, non præueniente cõcurſu ſuo) operatus eſt ipſum conſenſum. Quòd ſi diuus

Probatur ex D. Auguſtino.

Suaſio, vocatio quid cõtineat.

Quomodo Deus operatur velle in nobis.

ſi diuus Auguſtinus requireret aliquã motionem præuenientem diſtinctam à vocatione quæ voluntatem determinet ad velle, non diceret, *vt velimus voluit eſſe ſuum vocando, noſtrum ſequendo*, ſed *ſuum determinando, noſtrum, ipſam determinationem patiendo.* quo modo motus gratiæ præuenientis ſuos eſſe voluit, quia ad eos prædeterminat; noſtros, ſolùm quia eos patimur neceſſitate. etſi enim vitaliter eliciantur, tamen velimus nolimus in nobis excitantur.

Deo tribuitur quòd benè velim⁹ quia præcedit vocatio, quæ eſt bonæ volũtatis effectrix.

Secundus locus ſit eadem quæſtione 2. paulò infrà: *Si quæramus vtrùm Dei donum ſit volũtas bona, mirum ſi negare quiſquam audeat, at enim quia non præcedit voluntas bona vocationem, ſed vocatio bonam voluntatem, propterea, vocanti Deo rectè tribuitur, quòd benè volumus; nobis verò tribui non poteſt, quòd vocamur.* & infrà: *Sed ſi vocatio ita eſt effectrix bonæ voluntatis vt omnis vocatus eam ſequatur, quomodo verum erit, Multi vocati, pauci electi?* Ad hoc deinde fusè reſpondet, oſtendens non omnem vocationem efficere bonam voluntatem re ipſa, ſed eam quæ congrua eſt affectibus hominum, *vt quamuis* (inquit) *multi vno modo vocati ſint, tamen quia non omnes eodem modo affecti ſunt, illi ſoli ſequuntur vocationem qui ei capiendæ reperiuntur idonei*. Hîc rurſum dicitur Deus bonam operari voluntatem per vocationem,

nec

Digitized by Google

nec alia gratia præueniens requiritur, & efficatia gratiæ præuenientis conſtituitur in vocatione congrua, idque ſæpè ibidem repetitur.

7 Ad hoc teſtimonium reſpõdetur cap. 27. ſub finem; ad priorem quidem partẽ, *falſum eſſe, Auguſtinum non cognouiſſe aliam gratiã præuenientem, aut operantem, quàm vocationem, quæ eſt ſola cognitio.* Deinde probatur præter cognitionem aliquid aliud requiri, Sed, quis obſecro vnquam dixit, vocationem diuinam eſſe *ſolam cognitionem boni,* ſeu intellectus illuminationem? conſtat enim apud Auguſtinũ, & Apoſtolum, vocationem complecti omne illud quo Deus nos allicit, & trahit ad ſalutem; *Vocare* enim Dei eſt ad ſe trahere. Itaque non tantùm cognitionem boni, ſed etiã affectum, & complacentiam voluntatis immiſſam continet; per quam voluntas non ſolùm inclinatur in conſenſum; ſed etiam vires accipit ad illum eliciendum: ita tamen vt ſtante illa inclinatione poſſit nolle conſentire, vt apertè ex Auguſtino colligitur. Vnde verum non eſt vocationem complecti motionem prędeterminantem aut actionẽ præuiam, qua Deus immediatè quaſi creet ipſum velle in nobis, vt auctor inſinuat, cùm ait: *Ita vocatione Dei gigni conſenſum volũtatis, ſicuti res naturales conſtituuntur in eſſe per imperium*

Reſponſio illorũ ad priorẽ partem.

Refutatur.

Vocatio quid cõtineat.

Nõ creatur in nobis cõſenſus ſicut res creãtur imperio Dei.

rium Dei, ſeu per creationem.

Reſponſio illorũ ad alteram partem.

8 Ad alteram partem reſpondetur, *diuum Auguſtinum, dum de vocatione congrua diſputat, quæſtionem ventilare non definire*; idque probat, quia Auguſtinus ſuam ſententiam explicare incipit, vbi ait: *Et tamen intueamur ſuperiora,* &c. *Ex quibus,* inquit, *verbis liquidò colligitur diuum Auguſtinum motioni ſufficienti ſed inefficaci adiungere efficientem, vt delectent quæ obyciuntur.* Sed fallitur auctor, quia ibi Auguſtinus aliam Apoſtoli ſententiam explicat; quo modo Deus iuſtè conqueratur de hominibus, ſi cuius vult miſeretur, & quem vult indurat: & reſpondet iuſtè conqueri, quia etſi non det illis gratiam congruam, non tamen cogit illos peccare. antè explicuerat quomodo dicatur *Deus miſereri,* in illo loco Apoſtoli, *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei.* & oſtẽderat id nihil aliud eſſe quàm largiri vocationem congruam affectibus hominum, per quam videbat eos conuertendos.

Refutatur.

Miſereri, quid apud Apoſtolum ad Rom. 9.

Igitur, inquit, *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, qui eo modo vocauit quo aptum erat eis, qui ſecuti ſunt vocationẽ.* & infrà: *Si vellet ipſorum miſereri, poſſet ita vocare quomodo illis aptum eſſet, vt & mouerentur, & intelligerent, & ſequerentur.* & rurſus: *Illi electi, qui congruenter vocati; illi autem qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi, quia non ſecuti, quamuis*

quamuis vocati. & infrà: *Etſi multos vocet, eorum tamen miſeretur, quos ita vocat quomodo eis vocari aptum eſt, vt ſequantur.* & rurſus: *Cuius miſeretur, ſic eum vocat quomodo ſcit ei congruere, vt vocantem non reſpuat.* idque explicat multis exemplis: deinde ſubijcit: *Cùm ergo alius ſic, alius autem ſic moueatur ad fidem; eadémque res ſæpè alio modo dicta moueat, alio modo dicta non moueat, quis audeat dicere Deo defuiſſe modũ vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mẽtem applicaret, voluntatémque coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt?* Ex his patet Auguſtinum non ventilare ſed definire quæſtionem, & ex ſua ſententia loqui; neque id poſteà corrigit, cũ ait: *Et tamen intueamur ſuperiora:* ſed confirmat multis, præſertim in fine eiuſdem quæſtionis ſecundæ ad Simplicianum: vt cùm ait: *Hæc demonſtratio potentiæ Dei, & annuntiatio nominis eius in vniuerſa terra, prodeſt eis vt timeant, & vias ſuas corrigant, quibus vocatio talis congruit.* Idem alijs libris expreſsè tradit, vt lib. de ſpiritu & littera cap. 34. de peccatorũ remiſſionibus, lib. 2. cap. 17. de bono perſeuerantiæ, cap. 14. & alibi, vt ſtatim oſtendemus. Imo libro de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 4. remittit Maſſilienſes & Lectores ſuos ad hunc librum primum, quem ad Simplicianum ſcripſerat. vnde patet hæc Auguſtino probari tamquam plenè excuſſa. *Vt delectent*

Quomodo fit vt bonũ delectet.

quæ obyciuntur, non eſt opus motione determinante; ſed ſufficit pia affectio, & complacentia quædam voluntati immiſſa, quæ nihil eſt aliud quàm vocatio : tunc enim bonum delectare incipit. perfectè autem delectat, quando homo iam conſentit, & iuſtificatus eſt. Similiter *vt ſit nutus voluntatis, vt ſit induſtria ſtudij, vt ſint opera feruentia charitate, ille tribuit*, non per motionem determinãtem, ſed, vt ibidem Auguſtinus explicat, *faciendo vt bonum delectet, quod anteà non delectabat*. Hoc autem fit dum mens illuminatur, vt illud apprehendat, & voluntas complacentia quadã afficitur, vt illud amare incipiat : hæc eſt gratia quæ tunc inſpiratur & prębetur. Vnde tãdem diuus Auguſtinus ſic concludit illam q. 2. *Reſtat ergo vt voluntates eligantur. Sed voluntas ipſa, niſi aliquid occurrerit quod delectet, atque inuitet animum, moueri nullo modo poteſt. hoc autem vt occurrat, non eſt in hominis poteſtate.* Explicat hoc exemplo diui Pauli, qui occurrente tali viſo, quo mens eius & voluntas corrigeretur, ad fidem conuerſus eſt.

Gratia efficax Auguſtino. Ex quibus omnibus patet, *gratiam efficacẽ*, quę operatur conuerſionem, apud Auguſtinum nihil eſſe aliud quàm *vocationem congruentem*.

9 Tertius locus lib. de ſpiritu & littera, cap. 34. *Attendat & videat non ideò tantùm*

iſtam

iſtam voluntatem (credendi) *diuino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio eſt, quod nobis naturaliter concreatum eſt; verum etiam quod viſorum ſuaſionibus agit Deus, vt velimus, & credamus.* Et infrà: *His ergo modis* (interna, & externa ſuaſione) *quãdo Deus agit cum anima rationali (neque enim credere poteſt quolibet arbitrio, ſi nulla ſit vocatio aut ſuaſio cui credat) profectò & ipſum velle credere Deus operatur in ipſo homine, & in omnibus miſericordia eius præuenit nos. conſentire autem vocationi Dei, vel ab ea diſſentire, ſicut dixi, propriæ voluntatis eſt.* Hîc rurſus apertè explicat ideò Deum dici operari ipſum velle, quia per vocationem & ſuaſionem facit vt velimus: non tamen excludit concurſum concomitantem, ſed ſupponit: agit enim ſolùm de præuijs quibus incitat, impellit, & vires tribuit ad conſenſum. Dicit autem *conſentire & diſſentire eſſe propriæ voluntatis*, quia Deus non aſtringit voluntatem in alterutram partem, ſed vtrumque relinquit, in indifferenti ipſius poteſtate, vt ſeipſum determinet ad alterutrum. Et infra: *gratiam efficacem* indicat eſſe ſitam in ſuaſione ſeu vocatione congrua, ſicut docuerat lib. 1. quæſt. 2. ad Simplicianum.

Deus operatur velle, quia per vocationem facit vt velimus.

10 Quartus, lib. 83. Quæſtionum, q. 68. *Ad illam cœnam quam in Euangelio Dominus dicit*

præparatam, nec omnes qui vocati ſunt venire voluerunt; nec illi qui venerunt, venire poſſent niſi vocarentur. Itaque nec illi debent ſibi tribuere qui venerunt, quia vocati venerunt: nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, ſed tantùm ſibi; quoniam vt venirent vocati, erat in eorum libera voluntate. Vocatio ergo ante meritum voluntatem operatur. propterea, etſi quiſquam ſibi tribuit quòd venerit vocatus, nō tamen ſibi poteſt tribuere quòd vocatus eſt: qui autem vocatus non venit, ſicut non habuit meritum præmij vt vocaretur, ita inchoat meritum ſupplicij, cùm vocatus venire neglexerit. Et infrà, Pharaonem dicit fuiſſe vocatū, antequam induraretur, & potuiſſe vocationi obtemperare. Hîc apertè docet, Primò vocationem operari bonam voluntatem: vnde non eſt quærenda neſcio quæ alia motio determinans. Secundò, vocatos habere in ſua poteſtate venire, etiamſi nō veniant. At quomodo id verum eſt, ſi non poſſunt venire ſine motione prædeterminante, quæ non ſit in eorum poteſtate, qua motione habita nō poſſunt non venire? Tertiò, quomodo vocatus ſi nō venit, ſibi tantùm id tribuere debet, ſi defuit illi neceſſaria motio ad veniēdum, quæ non erat in ipſius poteſtate? Hinc patet vocationem diuinam includere auxiliū omne quod neceſſarium eſt ad ſequendum, & eſſe gratiam illam quam alibi Auguſtinus ope-

Vocatio operatur velle.

Vocatus habet in ſua poteſtate venire.

Vocatio includit omne auxiliū præuiū neceſſariū ad ſequēdū, eſtq́ gratia operās

operantem vocat, vt libro de gratia & libero arbitrio, cap.5.& 17.& alibi.

11 Quintus locus, lib. de bono perſeuerantiæ, cap.14. *Vbi* (in maſſa perditionis) *Tyrij relicti ſunt & Sidonij, qui etiam credere potuerunt, ſi mira illa Chriſti ſigna vidiſſent: ſed quoniam vt crederent non erat eis datum, etiam vnde crederēt eſt negatum. Ex quo apparet habere quoſdam in ipſo ingenio diuinum naturaliter munus intelligētiæ, quo moueantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant.* Hîc rurſus diuus Auguſtinus ponit gratiam efficacem in vocatione congrua. quod tamen non eſt ita intelligendum, quaſi ſigna externa, & prædicatio externa, etiam congruentiſſimè facta per ſe ſufficiat, vt homo poſſit credere, ſine interno auxilio, quo mēs illuminetur, & per quamdam complacentiā afficiatur; ſed quia prædicatio & ſigna Chriſti ſecundùm diuinā prouidentiā connexam habebant & ſecum deferebant motionem internam, per quam audita prædicatione, & viſis ſignis congruenter mentibus illorū factis, re ipſa ad fidem conuerſi fuiſſent: cùm tamen Iudæi, quibus illa prædicatio & ſigna, ob quaſdam mētis prauas diſpoſitiones, nō ita congruenter obijciebantur, non ſint cōuerſi, quamuis reuerà conuerti facilè potuerint. Hinc ſequitur, cum eadē gratia, quâ hic

Prædicatio & miracula ſecundùm diſpoſitionem diuinam ſecū deferunt auxilium internū.

non conuertitur, alium fore conuertēdum, quia aliter affectus eſt: ambitio enim, auaritia, libidines, odium prædicatoris, & ſimilia, valdè impediunt fructum prædicationis, & pios motus, & faciunt ne bonis monitis obtēperes; quæ impedimenta vbi abſunt, mens faciliùs bonos affectus ſuſcipit, & ſuſceptos fouet, eiſque obtemperat.

12 Sextus locus, libro 12. de Ciuitate cap. 6. propoſitis duobus ſimiliter corpore & animo affectis, & pari tentatione interiùs exteriuſque pulſatis, inquirit cauſam cur alter cōſentiat tentationi, alter nō cōſentiat. Reſpondet, *non apparere aliam quàm quòd alter à caſtitate voluerit deficere, alter noluerit*. Si neceſſarium eſſet auxilium determinans, non rectè dixiſſet cauſam eſſe, quòd hic voluerit, ille noluerit; ſed dicere debuiſſet, quia hic habuit motionem qua Deus illum ad caſtitatem determinauit, ille non habuit. illâ autem nō habitâ, neceſſariò deficere debebat. itaque non fuiſſe pares.

Cum auxilio pari fieri pōt, vt alter labatur, alter ſtet firmus.

13 Septimus, libro de dogmatibus eccleſiaſticis, cap. 21. *Manet itaque ad quærendam ſalutem arbitrij libertas, id eſt, rationalis voluntas; ſed admonente prius Deo, & inuitante ad ſalutem, vt vel eligat vel ſequatur, vel agat occaſione ſalutis, hoc eſt, inſpiratione Dei* & infrà: *Initiū ergo ſalutis noſtræ Deo miſerāte habem⁹; vt acquieſcamus*

ſalu-

ſalutiferæ inſpirationi, noſtræ poteſtatis eſt. Hîc rurſusnõ requiritur aliud quã admonitio, & inuitatio, vt in noſtra ſit poteſtate conſentire; nec aliud agnoſcitur initium ſalutis, aut gratia operans, quàm vocatio quâ inuitamur ad. ſalutem. Ad hoc reſpondetur cap. 27. verſus finem, hoc falſum eſſe, quia Auguſtinus præter *admonitionem*, & *inuitationem*, ponit *inſpirationem*, per quam intelligit motionem efficaciter determinantem. Sed clarum eſt per inſpirationem Auguſtinum nihil aliud intelligere quàm id quod anteà vocauerat admonitionem, & inuitationem; quæ non ſolùm cõtinet cognitionem (vt hîc affingitur, non ſemel, cauſa meliùs impugnãdi) ſed etiã affectionẽ voluntatis. *Inſpiratio* enim eſt nomen generale, cõtinens cogitationẽ & piam affectionẽ diuinitus immiſſam, ſicut inuitatio, & vocatio, & admonitio, & excitatio, & tractus: hæc enim omnia idem valent apud Auguſtinum, & Conciliũ Tridentinũ, vt ex ſupradictis conſtat. Imaginari autẽ, *inſpirationem* eſſe quamdam peculiarem actionẽ, qua Deus creet & infundat nobis conſenſum, ſicut per inſpirationem creauit & infudit ſpiritũ vitæ Adamo (vt auctor vult) fictio videtr̃ rationis vacua; nõ enim tũc eſſet noſtræ poteſtatis inſpirationi acquieſcere, vel refragari; quod hîc affirmat Auguſtin. & docet Cõ-

Reſponſio illorũ.

Refellitur

Inſpiratio quid.

cilium Tridentinum. Omitto alia loca D, Auguſtini.

Quatuor conſectaria ex dictis.

14 Ex his apparet, Primò, D. Auguſtinum nullam agnoſcere motionem præuenientẽ, quæ voluntatem prædeterminet, imò hanc ab ipſo reiici. Secundò, motionem præueniẽtem, & gratiam operantem quæ eſt initium boni operis, apud D. Auguſtinum nihil eſſe aliud quàm ſanctã vocationem. Tertiò, gratiam efficacem qua Deus operatur velle in nobis, nihil aliud eſſe quàm vocationẽ congruam. Quartò, cum eadem gratia, cum qua hic conuertitur, alium non conuerti. In eadẽ ſententia ſunt alij Patres, quos breuitatis cauſâ prætereo.

15 Proſper lib. ſecundo de vocatione gentium, cap. 26. *Gratia quidem Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, cór que ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei atque coniungitur; quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidiis, vt diuino in ſe cooperetur operi; & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium; de ſua habens mutabilitate ſi deficit, de gratiæ opitulatione ſi proficit; quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos, omni-*

omnibus adhibetur: & quòd à multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ; quòd autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ. Hîc â Proſpero gratia præparans voluntatem,& perducens ad iuſtificationem,conſtituitur in ſuaſionibus;illuminationibus, incitationibus,inſpirationibus, & affectionibus fidei & iuſtitiæ voluntati immiſſis(quæ nihil aliud ſunt quàm vocatio (quas ſubſequitur noſtra voluntas, id eſt, noſtræ voluntatis conatus vt eis cooperetur, ſicut terra cooperatur ſemini ſuſcepto. illis ergo poſitis poteſt cooperari,abſque alia gratia præueniente,nimirum per illam præuiam gratiam, vt Proſper ait.

16 Idem tenent Doctores Scholaſtici, vt patet ex ijs quæ ſuperius capite quintò dicta ſunt; vbi ex verbis eorum probauimus, eos reijcere omnem prædeterminationem tamquam libero arbitrio repugnantem. *DD.Scolaſtici idē tenent.*

In eadem ſententia ſunt recentiores:Driedo de captiuitate & redemptione generis humani tractatu 5 pagina 101. *Ex ſuperioribus eſt manifeſtum quòd quemadmodum ex duobus iam æqualiter iuſtis,contingit alterum libero arbitrio à gratia deficere, conſentiendo deſideriis carnis ſuæ; alterum eodem libero arbitrio innixo Dei auxilio perſeuerare:ſic ex duobus impiis æqualiter indignis, æqualiter diuinis inſtinctibus pulſatis atque admo-* *Cũ æquali auxilio alius ſtat, alius cadit.*

admonitis aut ad fidem, aut ad cordis pœnitentiam, contingit alterum non reluctari, ſed dare locum pulſanti Deo; alterum verò reſiſtere, & permanere in obſtinatione ſuæ voluntatis. habuit is qui ſic vocatus reſiſtit, in ſua poteſtate non reſiſtere, alioquin non peccaret reſiſtendo. Probat deinde ex Auguſtino. & infrà cauſam adfert cur æqualiter tracti nõ æqualiter credunt. *Quia,* inquit, *non ſunt æqualiter affecti.* Idem ſæpè docet gratiam efficacem nihil aliud eſſe quàm vocationem congruam, vt pagina 133. & alibi.

17 Ruardus articulo 7. folio 307. *In eo qui ſequitur vocationem credendo vel pœnitendo, & in eo qui illam negligit, poteſt eſſe idem conuerſionis & fidei principium, adeò vt ex ſola eorum libertate vnus negligat vocationem, & ideò non credat, Deo adhuc propter eius negligentiam non cooperante; & alter credat & conuertatur propter ſuam diligentiam, quâ ad verbum Domini auſcultat, & ideò efficaciter eius conuerſionem Deus operatur. nec enim in iſto differentia eſt, inter opera ſalutis, & moralia, ac naturalia. In eo enim qui vult ambulare, Deus cooperatur; & ſi non vult, Deus ei non cooperatur: nec tamen aliquid poſitiuum abſolutum eſt ante omnem actionem in vno quod non in altero,* &c. *Regulariter enim Deus non flectit voluntatem ad alteram partem contradictionis determinando, niſi ſuaſione &*

Deus operatur velle perſuaſionem, & inſpirationem.

ne & inſpiratione, quas etiam liberum eſt homini ſequi vel negligere: per quas ipſe operatur velle & perficere; ſicut in ſemine operatur ad animalium & arborum productiones.

Et pagina 309. prop. 10. *Quòd ex ſimiliter tractis & interiùs in corde vocatis, vnus credit & conuertitur, & alius manet incredulus nec conuertitur, contingere poteſt ex ſola arbitrij diuinitus præparati libertate. Omnibus namque poſitis, quæ præcedunt & requiruntur ad fidem & conuerſionem, libera manet voluntas, nullaque inducitur neceſſitas ſe determinandi ad credendum, vel ſequendum vocationem, nec ad oppoſitum.* Probat ex teſtimonio D. Auguſtini lib. 12. de Ciuitate, cap. 6. ſuprà allato, & ex Driedone libro 1. de redemptione generis humani. *Æquale auxilium duobus collatum.*

Cunerus Petri Epiſcopus Leuvvardienſis ante multos annos duos libellos conſcripſit, alterum de libero arbitrio, alterum de gratia Chriſti, in quibus potiſſimùm id agit, vt ſententiam quorumdam Doctorum, qui gratiam prædeterminantem introduxerant, refutet. Denique vt finem faciam, eandem ſententiam doctiſſimè refutarunt multi è Societate noſtra inſignes Theologi, quorum opera extant.

* * *

CAP.

Digitized by Google

Capvt ix.

Refutatio ſexta per varias rationes ex incommodis quæ ex illa ſequuntur.

1. Si ad conuerſionem peccatoris, & ad omnia opera bona, præter cetera omnia auxilia, requiritur motio quædam præueniens, quæ voluntatem noſtram determinet priùs naturâ quàm ipſa conſentiat; ſequi videtur, Primò, nullum dari auxilium ſufficiēs quod non ſit efficax. Hoc autem eſt contra fidei doctrinam. hinc enim conſequitur non omnibus dari auxilium ſufficiens; quod auctor cap. 8. fatetur eſſe contra Scripturas. De quo etſi dubitari poſſit; certum tamen eſt contra Scripturas & fidei doctrinam eſſe, non omnibus fidelibus ſufficiens auxilium dari; vt colligitur ex Concilio Arauſicano, can. 25. & Tridentino ſeſsio. 6. capit. 13. Illud autem ſequi (etſi per ſe clarum ſatis eſt) tamen probatur, Primò, quia illud ſolum auxilium eſt ſufficiens ad aliquod opus, per quod homo eſt potens operis, ita vt iam in ſua poteſtate habeat illud facere. Si enim non poteſt illud facere, niſi nouum auxilium, quod non ſit in eius poteſtate, acceſſerit, nondum habet auxilium ſufficiens. atqui

I. Solũ auxiliũ efficax eſſe ſufficiens.

Id ſequi probatur ſeptem rationibus.

atqui per nullum auxilium præueniens, homo eſt potens boni operis (ipſorum ſententiâ) niſi acceſſerit auxilium prædeterminãs; alioqui falſum eſſet illud Domini: *Sine me nihil poteſtis facere.* & illud Apoſtoli: *Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere*; item alioqui poſſet aliquid facere ſine prima cauſa, vt auctor ratiocinatur cap. 6. & alibi. ergo nullum auxilium eſt ſufficiens, ſi abſit auxilium efficax. Secundò, auxiliũ ſufficiens dicitur quod cõtinet omnia neceſſaria ad opus, ita vt per illud in poteſtate hominis ſit, ſine alio auxilio opus facere. Nihil enim poteſt dici ſufficiens ad aliquam operationem vel finem, niſi cui nihil deſt, quod ſit neceſſarium ad illam, vt patet ex terminis. ſed nullum auxilium continet omnia neceſſaria ad opus faciendum, ſi abſit auxilium determinans; alioqui auxilium determinans non eſſet neceſſarium, ergo, &c. Tertiò, nullum auxilium eſt ſufficiens ad conuerſionem quod non cõtinet gratiam operantem: vt patet ex D. Auguſtino de gratia & libero arbitrio, cap. 5. 17. & alibi, vbi initium ſalutis tribuit gratiæ operanti. atqui gratia operans eſt auxilium per ſe efficax; vt habet auctor cap. 7. ergo. Quartò, nullum auxilium eſt ſufficiens ad conuerſionem, niſi quo datur poteſtas vt efficiamur filij Dei. nam hoc ipſum eſt effici filium Dei, conuer-

Per auxilium ſufficiẽs homo eſt potens operis.

Continet omnia neceſſaria.

Continet gratiã operantem

quidem eſt concurſus diuinus, ſed hic, ſufficienti poſita vocatione, adeſt in actu primo, ita vt in noſtra ſit poteſtate illum habere in actu ſecundo, quando libuerit. neque hic concurſus eſt aliquid præuium vires tribuēs, ſed comitans in operis productione. Vt autem auxilium ſit verè ſufficiens, non ſufficit in ſuo ordine eſſe ſufficiens (vt iſte auctor velle videtur) nam etiam vires liberi arbitrij in ſuo ordine ſunt ſufficientes, tamen abſolutè non poſſunt vocari auxilium ſufficiens: quia per hæc homo non poteſt conuerti, aut bonum opus ad ſalutem pertinens operari, niſi aliud auxilium adſit (quod vocatio, & excitatio, & inſpiratio Spiritus ſancti appellatur) quo mens interiùs illuminetur, & voluntas inclinetur ad cōuerſionem; per quod iam redditur immediatè potens vt ſe cōuertat. Pari itaque modo, ſi præter hæc requiritur aliud auxilium præueniens, quo voluntas prædeterminetur, non poterunt hæc dici auxilium ſufficiens, cùm ſit impoſsibile per hæc ſola conuerti.

Auxiliũ in ſuo ordine ſufficiens.

Obiectio auctoris.

3 Dices Secundò: *Quodlibet auxilium præueniens ſufficiens ad iuſtificationem in ſuo ordine cōſiſtit. Itaque ſi homo benè vtatur eo, & ſubſequentibus, gratiam iuſtificantem attinget; ſi autem non benè vtatur, tamquam eo indignus, nullum ſubſequens conſequetur. neque hoc auxilij ſufficientiam tollit.*

Sicut cibus ad vitæ conſeruationem ſufficit, ſi quis autem non vult comedere, non per hoc cibus inſufficiens iudicabitur ſimiliter qui habet intellectum, intelligere poteſt, ſed ſi mentem ad intelligendum applicare nolit, non intelliget: & tamen ſine motione Dei, nec intelligere nec mentem applicare poteſt. ita cap.8. ad verbum.

Reſpondeo: Iam oſtenſum, vt quis dicatur habere auxilium ſufficiens ad iuſtificationem, non ſatis eſſe ſi ſit in ſuo ordine ſufficiens. quòd verò de bono vſu auxilij ſufficientis (verbi gratia, vocatione ad fidē (dicitur, rurſus vel ſe vel aliud placitum perimit. Si enim benè poſſum vti vocatione, abſque auxilio prædeterminante, iam facio bonum opus ſine Chriſto, iam me ipſum diſcerno, iā non erit opus motione primæ cauſæ, &c. quæ hîc ſæpè ingeminatur. Si verò non poſſum ea vti, niſi præueniat me noua motio, quæ ad hunc vſum me prædeterminet, iam nullo modo oſtenditur illud auxilium eſſe ſufficiens, ex eo quòd ſi illo bene vtar, dabitur auxilium determinans; cùm ipſum non ſit ſufficiens, vt eo benè vtar abſque nouo auxilio determinante. quorſum ergo dicitur: *Si benè vtaris auxilio ſufficienti, dabitur efficax,* cùm ſine alio efficaci, quod in poteſtate mea non eſt, illo benè vti non poſſim? Exemplum de cibo à nobis facit: ſi enim à te mihi

Reſpondetur.

De bono vſu auxilij ſufficiētis.

Digitized by Google

non conuertitur, alium fore conuertēdum, quia aliter affectus eſt: ambitio enim, auaritia, libidines, odium prædicatoris, & ſimilia, valdè impediunt fructum prædicationis, & pios motus, & faciunt ne bonis monitis obtēperes; quæ impedimenta vbi abſunt, mens faciliùs bonos affectus ſuſcipit, & ſuſceptos fouet, eiſque obtemperat.

12 Sextus locus, libro 12. de Ciuitate cap. 6. propoſitis duobus ſimiliter corpore & animo affectis, & pari tentatione interiùs exteriuſque pulſatis, inquirit cauſam cur alter cōſentiat tentationi, alter nō cōſentiat. Reſpondet, *non apparere aliam quàm quòd alter à caſtitate voluerit deficere, alter noluerit*. Si neceſſarium eſſet auxilium determinans, non rectè dixiſſet cauſam eſſe, quòd hic voluerit, illę noluerit; ſed dicere debuiſſet, quia hic habuit motionem qua Deus illum ad caſtitatem determinauit, ille non habuit. illâ autem nō habitâ, neceſſariò deficere debebat. itaque non fuiſſe pares.

Cum auxilio pari fieri pōt, vt alter labatur, alter ſtet firmus.

13 Septimus, libro de dogmatibus eccleſiaſticis, cap. 21. *Manet itaque ad quærendam ſalutem arbitrij libertas, id eſt, rationalis voluntas; ſed admonente priùs Deo, & inuitante ad ſalutem, vt vel eligat vel ſequatur, vel agat occaſione ſalutis, hoc eſt, inſpiratione Dei* & infrà: *Initiū ergo ſalutis noſtræ Deo miſerāte habem⁹; vt acquieſcamus*

ſalu-

Digitized by Google

ſalutiferæ inſpirationi, noſtræ poteſtatis eſt. Hîc rurſusnõ requiritur aliud quã admonitio, & inuitatio, vt in noſtra ſit poteſtate conſentire; nec aliud agnoſcitur initium ſalutis, aut gratia operans, quàm vocatio quâ inuitamur ad ſalutem. Ad hoc reſpondetur cap. 27. verſus finem, hoc falſum eſſe, quia Auguſtinus præter *admonitionem, & inuitationem*, ponit *inſpirationem*, per quam intelligit motionem efficaciter determinantem. Sed clarum eſt per inſpirationem Auguſtinum nihil aliud intelligere quàm id quod anteà vocauerat admonitionem, & inuitationem; quæ non ſolùm cõtinet cognitionem (vt hîc affingitur, non ſemel, cauſa meliùs impugnãdi) ſed etiã affectionẽ voluntatis. *Inſpiratio* enim eſt nomen generale, cõtinens cogitationẽ & piam affectionẽ diuinitus immiſſam, ſicut inuitatio, & vocatio, & admonitio, & excitatio, & tractus: hæc enim omnia idem valent apud Auguſtinum, & Conciliũ Tridentinũ, vt ex ſupradictis conſtat. Imaginari autẽ, *inſpirationem* eſſe quamdam peculiarem actionẽ, qua Deus creet & infundat nobis conſenſum, ſicut per inſpirationem creauit & infudit ſpiritũ vitæ Adamo (vt auctor vult) fictio videtr rationis vacua; nõ enim tũc eſſet noſtræ poteſtatis inſpirationi acquieſcere, vel refragari; quod hîc affirmat Auguſtin. & docet Cõ-

Reſponſio illorũ.

Refellitur

Inſpiratio quid.

cilium Tridentinum. Omitto alia loca D. Auguſtini.

Quatuor conſectaria ex dictis. 14 Ex his apparet, Primò, D. Auguſtinum nullam agnoſcere motionem præuenientẽ, quæ voluntatem prædeterminet, imò hanc ab ipſo reiici. Secundò, motionem præueniẽtem, & gratiam operantem quæ eſt initium boni operis, apud D. Auguſtinum nihil eſſe aliud quàm ſanctā vocationem. Tertiò, gratiam efficacem qua Deus operatur velle in nobis, nihil aliud eſſe quàm vocationẽ congruam. Quartò, cum eadem gratia, cum qua hic conuertitur, alium non conuerti. In eadẽ ſententia ſunt alij Patres, quos breuitatis cauſâ prætereo.

15 Proſper lib. ſecundo de vocatione gentium, cap. 26. *Gratia quidem Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter praeeminet, ſuadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, cor que ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei atque coniungitur; quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidiis, vt diuino in ſe cooperetur operi; & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium; de ſua habens mutabilitate ſi deficit, de gratiæ opitulatione ſi proficit; quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos,*

omni-

Digitized by Google

omnibus adhibetur: & quòd à multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ; quòd autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ. Hîc â Proſpero gratia præparans voluntatem,& perducens ad iuſtificationem,conſtituitur in ſuaſionibus;illuminationibus, incitationibus,inſpirationibus, & affectionibus fidei & iuſtitiæ voluntati immiſſis(quæ nihil aliud ſunt quàm vocatio (quas ſubſequitur noſtra voluntas, id eſt, noſtræ voluntatis conatus vt eis cooperetur, ſicut terra cooperatur ſemini ſuſcepto. illis ergo poſitis poteſt cooperari,abſque alia gratia præueniente,nimirum per illam præuiam gratiam, vt Proſper ait.

DD.Scolaſtici idẽ tenent.

16 Idem tenent Doctores Scholaſtici, vt patet ex ijs quæ ſuperius capite quintò dicta ſunt; vbi ex verbis eorum probauimus, eos reijcere omnem prædeterminationem tamquam libero arbitrio repugnantem.

Cũ æquali auxilio alius ſtat, alius cadit.

In eadem ſententia ſunt recentiores:Driedo de captiuitate & redemptione generis humani tractatu 5 pagina 101. *Ex ſuperioribus eſt manifeſtum.quòd quemadmodum ex duobus iam æqualiter iuſtis,contingit alterum libero arbitrio à gratia deficere, conſentiendo deſideriis carnis ſuæ; alterum eodem libero arbitrio innixo Dei auxilio perſeuerare:ſic ex duobus impiis æqualiter indignis, æqualiter diuinis inſtinctibus pulſatis atque admo-*

admonitis aut ad fidem, aut ad cordis pœnitentiam, contingit alterum non reluctari, ſed dare locum pulſanti Deo; alterum verò reſiſtere, & permanere in obſtinatione ſuæ voluntatis. habuit is qui ſic vocatus reſiſtit, in ſua poteſtate non reſiſtere, alioquin non peccaret reſiſtendo. Probat deinde ex Auguſtino. & infrà cauſam adfert cur æqualiter tracti nõ æqualiter credunt. *Quia,* inquit, *non ſunt æqualiter affecti.* Idem ſæpè docet gratiam efficacem nihil aliud eſſe quàm vocationem congruam, vt pagina 133. & alibi.

17 Ruardus articulo 7. folio 307. *In eo qui ſequitur vocationem credendo vel pœnitendo, & in eo qui illam negligit, poteſt eſſe idem conuerſionis & fidei principium, adeò vt ex ſola eorum libertate vnus negligat vocationem, & ideò non credat, Deo adhuc propter eius negligentiam non cooperante; & alter credat & conuertatur propter ſuam diligentiam, quâ ad verbum Domini auſcultat, & ideò efficaciter eius conuerſionem Deus operatur. nec enim in iſto differentia eſt, inter opera ſalutis, & moralia, ac naturalia. In eo enim qui vult ambulare, Deus cooperatur; & ſi non vult, Deus ei non cooperatur: nec tamen aliquid poſitiuum abſolutum eſt ante omnem actionem in vno quod non in altero,* &c. *Regulariter enim Deus non flectit voluntatem ad alteram partem contradictionis determinando, niſi ſuaſione &*

Deus operatur velle perſuaſionem, & inſpiratio nem.

Digitized by Google

ne & inſpiratione, quas etiam liberum eſt homini ſequi vel negligere: per quas ipſe operatur velle & perficere; ſicut in ſemine operatur ad animalium & arborum productiones.

Et pagina 309. prop. 10. *Quòd ex ſimiliter tractis & interiùs in corde vocatis, vnus credit & conuertitur, & alius manet incredulus nec conuertitur, contingere poteſt ex ſola arbitrij diuinitus præparati libertate. Omnibus namque poſitis, quæ præcedunt & requiruntur ad fidem & conuerſionem, libera manet voluntas, nullaque inducitur neceſſitas ſe determinandi ad credendum, vel ſequendum vocationem, nec ad oppoſitum.* Probat ex teſtimonio D. Auguſtini lib. 12. de Ciuitate, cap. 6. ſuprà allato, & ex Driedone libro 1. de redemptione generis humani. *Æquale auxilium duobus collatum.*

Cunerus Petri Epiſcopus Leuvvardienſis ante multos annos duos libellos conſcripſit, alterum de libero arbitrio, alterum de gratia Chriſti, in quibus potiſſimùm id agit, vt ſententiam quorumdam Doctorum, qui gratiam prædeterminantem introduxerant, refutet. Denique vt finem faciam, eandem ſententiam doctiſſimè refutarunt multi è Societate noſtra inſignes Theologi, quorum opera extant.

* * *

CAP.

CAPVT IX.

Refutatio ſexta per varias rationes ex incommodis quæ ex illa ſequuntur.

1\. SI ad conuerſionem peccatoris, & ad omnia opera bona, præter cetera omnia auxilia, requiritur motio quædam præueniens, quæ voluntatem noſtram determinet priùs naturâ quàm ipſa conſentiat; ſequi videtur, Primò, nullum dari auxilium ſufficiẽs quod non ſit efficax. Hoc autem eſt contra fidei doctrinam. hinc enim conſequitur non omnibus dari auxilium ſufficiens; quod auctor cap. 8. fatetur eſſe contra Scripturas. De quo etſi dubitari poſſit; certum tamen eſt contra Scripturas & fidei doctrinam eſſe, non omnibus fidelibus ſufficiens auxilium dari; vt colligitur ex Concilio Arauſicano, can. 25. & Tridentino ſeſsio. 6. capit. 13. Illud autem ſequi (etſi per ſe clarum ſatis eſt) tamen probatur, Primò, quia illud ſolum auxilium eſt ſufficiens ad aliquod opus, per quod homo eſt potens operis, ita vt iam in ſua poteſtate habeat illud facere. Si enim non poteſt illud facere, niſi nouum auxilium, quod non ſit in eius poteſtate, acceſſerit, nondum habet auxilium ſufficiens. atqui

I. Solũ auxiliũ efficax eſſe ſufficiens.

Id ſequi probatur ſeptem rationibus.

Digitized by Google

atqui per nullum auxilium præueniens, homo eſt potens boni operis (ipſorum ſententiâ) niſi acceſſerit auxilium prædeterminãs; alioqui falſum eſſet illud Domini: *Sine me nihil poteſtis facere.* & illud Apoſtoli: *Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere*; item alioqui poſſet aliquid facere ſine prima cauſa, vt auctor ratiocinatur cap. 6. & alibi. ergo nullum auxilium eſt ſufficiens, ſi abſit auxilium efficax. Secundò, auxiliũ ſufficiens dicitur quod cõtinet omnia neceſſaria ad opus, ita vt per illud in poteſtate hominis ſit, ſine alio auxilio opus facere. Nihil enim poteſt dici ſufficiens ad aliquam operationem vel finem, niſi cui nihil deſt, quod ſit neceſſarium ad illam, vt patet ex terminis. ſed nullum auxilium continet omnia neceſſaria ad opus faciendum, ſi abſit auxilium determinans; alioqui auxilium determinans non eſſet neceſſarium, ergo, &c. Tertiò, nullum auxilium eſt ſufficiens ad conuerſionem quod non cõtinet gratiam operantem: vt patet ex D. Auguſtino de gratia & libero arbitrio, cap. 5. 17. & alibi, vbi initium ſalutis tribuit gratiæ operanti. atqui gratia operans eſt auxilium per ſe efficax; vt habet auctor cap. 7. ergo. Quartò, nullum auxilium eſt ſufficiens ad conuerſionem, niſi quo datur poteſtas vt efficiamur filij Dei. nam hoc ipſum eſt effici filium Dei, conuer-

Per auxilium ſufficiẽs homo eſt potens operis.

Continet omnia neceſſaria.

Continet gratiã operantem

Digitized by Google

conuerti ad Deum & iuſtificari. atqui auxilium illud quo datur hæc poteſtas, eſt auxilium ex ſe efficax & prædeterminans de hoc enim dictum eſt, *Dedit eis poteſtatē filios Dei fieri*, vt ait auctor cap. 7. ergo abſque auxilio efficaci nullum eſt ſufficiens. Quintò, auxilium efficax non eſt influxus in opus, ſed impreſsio in voluntatem, per quam eleuatur & præparatur, & accipit vires ad opus ſupernaturale, vt ipſe docet cap. 10. & 27. ad. 3. ergo ſine hac impreſsione nemo poteſt dici habere ſufficientes vires ad conuerſionem. Sextò, qui habet potentiam viſiuam, ſi caret lumine, nec in poteſtate eius eſt illud habere, non poteſt vllo modo dici habere auxilium ſufficiens ad vidēdas & diſcernēdas res circumſtantes. atqui auxilium efficax ſe habet ad ſufficiens, ſicut lumen ad potentiam viſiuam, vt dicitur cap. 7. ergo. Denique, ſi is cui deeſt gratia determinans (quam omnino neceſſariam dicunt ad conuerſionē) poteſt dici habere auxilium ſufficiens: cur non eadem ſermonis proprietate dicetur habere auxiliū ſufficiens per vires liberi arbitrij? non enim magis poſſum conuerti per vocationem diuinam abſque illo auxilio, quàm per nudas vires liberi arbitrij. vtrumque enim abſolutè eſt impoſsibile. quia impoſsibile eſt ſine gratia operante, ſine motione cauſæ primæ conuer-

uerti,ſiue adſit vocatio,ſiue abſit. Si ergo dicor habere auxilium ſufficiens per vocationem,etiam potero dici habere auxilium ſufficiens per vires liberi arbitrij.

2 Ex his patet manifeſtam eſſe *antilogiã ſi dicas aliquod auxilium eſſe ſufficiens ad conuerſionem,& tamen in eo non contineri auxilium prædeterminans,neceſſarium ad conuerſionem.Sed nimirum duro nodo durus erat adhibẽdus cuneus. nimis enim apertè contra Scripturas & conſenſum Doctorum videbatur, expreſsè confiteri ſolũ auxilium quod per ſe efficax ſit eſſe ſufficiens. vnde oportuit fateri illud eſſe ſufficiens cui deeſt id quod maximè erat neceſſariũ. Quidam tamen conſequenter loqui volentes, non ſunt veriti concedere, ſolum auxilium prædeterminans eſſe ſufficiens, ipſa euidentia conſecutionis conuicti. Dices Primò, Vos conſtituitis auxilium ſufficiens in vocatione,& tamen vlteriùs requiritis cõcurſum diuinum:nemo enim per ſolam vocationem conuerti poteſt, niſi Deus cooperetur. ergo vt auxilium dicatur ſufficiens, ſatis eſt, vt ſit ſufficiens in ſuo ordine. Reſpondeo: Auxiliũm ſufficiens ita conſtituitur in vocatione diuina, vt nihil ampliùs quod præuium ſit operi, aut quod non ſit in noſtra poteſtate, requiratur ad operis executionẽ. neceſſarius quidem

** Implicat auxiliũ eſſe ſufficiẽs & nõ continere omnia neceſſaria ad opus.*

Obiectio.

Solutio.

quidem eſt concurſus diuinus, ſed hic, ſufficienti poſita vocatione, adeſt in actu primo, ita vt in noſtra ſit poteſtate illum habere in actu ſecundo, quando libuerit. neque hic concurſus eſt aliquid præuium vires tribuẽs, ſed comitans in operis productione. Vt autem auxilium ſit verè ſufficiens, non ſufficit in ſuo ordine eſſe ſufficiens (vt iſte auctor velle videtur) nam etiam vires liberi arbitrij in ſuo ordine ſunt ſufficientes, tamen abſolutè non poſſunt vocari auxilium ſufficiens: quia per hæc homo non poteſt conuerti, aut bonum opus ad ſalutem pertinens operari, niſi aliud auxilium adſit (quod vocatio, & excitatio, & inſpiratio Spiritus ſancti appellatur) quo mens interiùs illuminetur, & voluntas inclinetur ad cõuerſionem; per quod iam redditur immediatè potens vt ſe cõuertat. Pari itaque modo, ſi præter hæc requiritur aliud auxilium præueniens, quo voluntas prædeterminetur, non poterunt hæc dici auxilium ſufficiens, cùm ſit impoſsibile per hæc ſola conuerti.

Auxiliũ in ſuo ordine ſufficiens.

Obiectio auctoris.

3 Dices Secundò: *Quodlibet auxilium præueniens ſufficiens ad iuſtificationem in ſuo ordine cõſiſtit. Itaque ſi homo benè vtatur eo, & ſubſequentibus, gratiam iuſtificantem attinget; ſi autem non benè vtatur, tamquam eo indignus, nullum ſubſequens conſequetur. neque hoc auxilij ſufficientiam tollit.*

Sicut cibus ad vitæ conſeruationem ſufficit, ſi quis autem non vult comedere, non per hoc cibus inſufficiens iudicabitur ſimiliter qui habet intellectum, intelligere poteſt, ſed ſi mentem ad intelligendum applicare nolit, non intelliget: & tamen ſine motione Dei, nec intelligere nec mentem applicare poteſt. ita cap.8.ad verbum.

Reſpondeo: Iam oſtenſum, vt quis dicatur habere auxilium ſufficiens ad iuſtificationem, non ſatis eſſe ſi ſit in ſuo ordine ſufficiens. quòd verò de bono vſu auxilij ſufficientis (verbi gratia, vocatione ad fidē (dicitur, rurſus vel ſe vel aliud placitum perimit. Si enim benè poſſum vti vocatione, abſque auxilio prædeterminante, iam facio bonum opus ſine Chriſto, iam me ipſum diſcerno, iā non erit opus motione primæ cauſæ, &c. quæ hîc ſæpè ingeminatur. Si verò non poſſum ea vti, niſi præueniat me noua motio, quæ ad hunc vſum me prædeterminet, iam nullo modo oſtenditur illud auxilium eſſe ſufficiens, ex eo quòd ſi illo bene vtar, dabitur auxilium determinans; cùm ipſum non ſit ſufficiens, vt eo benè vtar abſque nouo auxilio determinante. quorſum ergo dicitur: *Si benè vtaris auxilio ſufficienti, dabitur efficax,* cùm ſine alio efficaci, quod in poteſtate mea non eſt, illo benè vti non poſſim? Exemplum de cibo à nobis facit: ſi enim à te mihi

Reſpondetur.

De bono vſu auxilij ſufficiētis.

L non

Digitized by Google

non ſolùm cibus, ſed etiam applicatio & ingeſtio in os expectanda eſt, eò quòd per me nullo modo applicare poſſim, ſanè non das auxilium ſufficiens offerendo cibum, niſi etiam illum ingeras. ſicut nutrix non ſufficienter infantem iuuat, ſi cibum ei apponat, niſi etiam in os ingerat. idem dicendum de intellectu, ſi illum applicare non valeo, ad aliquid intelligendum, ſine præuia motione Dei, non habeo auxilium ſufficiens ad intelligendũ, niſi quãdo præuia illa motio adeſt.

II. Neminē poſſe benè operari, niſi qui benè operatur.

4 Secundum incommodum quod ex prædicta ſententia ſequi videtur, eſt: neminem poſſe conuerti, niſi qui re ipſa cõuertitur; neminē poſſe benè operari, niſi qui benè operatur; neminem poſſe ſaluari, niſi qui re ipſa ſaluatur. Hoc ſequi probatur; quia nemo poteſt conuerti ſine auxilio per ſe efficaci; hoc enim (vt aiunt) eſt gratia Chriſti, de qua dicitur: *Sine me nihil poteſtis facere.* &, *Deus eſt, qui operatur in nobis velle.* atqui hoc auxilium nemo habet, nec in poteſtate eius eſt habere, niſi qui re ipſa conuertitur. ergo nemo poteſt conuerti, niſi qui re ipſa conuertitur. Maior eſt ſatis nota, eſt enim error Pelagij dicere aliquem poſſe conuerti ſine gratia Chriſti, &c. ſolùm in minore probandum, neminem eorum qui non cõuertuntur habere in ſua poteſtate vt hoc auxilium ſibi comparet.

Quod

Quod ſic probari poteſt; conſtat enim nemi-nem illud habere in ſua poteſtate immediatè (quo modo nos ponimus concurſum Dei in poteſtate hominis) quia eſt quiddam præueniẽs vſum noſtræ libertatis. Neque etiam eſt in noſtra poteſtate mediatè; ſicut in poteſtate noſtra eſt per auxilia minora impetrare maiora, bonas inſpirationes, & pias affectiones ad maiores actus: Primò, quia hoc auxilium non eſt præparatum hominibus ex priuiſione operum, ſed ex mero Dei beneplacito, idque certis hominibus, pro certis temporibus & momentis. Vnde meis operibus nõ poſſum facere vt mihi detur: non enim dari poteſt niſi ex æterno decreto, ante omnem præuiſionem cauſarum ſecũdarum ſancito. Secundo, quia non poſſum quidquam facere quo Deum alliciam ad illud mihi dandum, niſi etiam ad hoc tale auxilium mihi detur. verbi gratia, Si dicas, vt obtineam auxilium determinans ad conuerſionem, debere me benè vti auxilio ſufficiente (id eſt vocatione) reſpondebo non poſſe me benè vti hoc auxilio, niſi ad bonum vſum detur mihi motio efficax. hic enim bonus vſus eſt opeperatio ſupernaturalis.

Neminẽ eorũ qui nõ conuertũtur habere illud auxilium in ſua poteſtate.

Tota ratiõ bonorum operum ĩ diuinũ decretũ reſoluitur.

5 Dices, Ora vt tibi hæc motio efficax ad bonum vſum detur. At nec orare poſſum niſi per motionem efficacem Deus me ad

orandum moueat: quid ergo reſtat mihi faciendum vt impetrem auxilium ad orandũ? ſi nihil reſtat: ergo ſiſtitur in mero beneplacito diuini decreti; nec quiſquam habet in ſua poteſtate impetrare auxilium ad conuerſionem determinans, niſi qui re ipſa conuertetur. huic enim ex decreto diuino vel ſtatim dabitur auxilium determinans ad conuerſionem, vel dabitur primò auxilium determinans ad orandum, vt per orationem impetretur auxilium ad bonum vſum vocationis, & per bonum vſum vocationis impetretur auxilium efficax conuerſionis. cui autem hoc auxilium efficax ad orandum non datur, hic non poterit impetrare auxilia ſequẽtia cùm hoc omnium primum eſſe debeat: ſi vero datur, iam ſequentia omnino ſequẽtur; ac proinde etiam conuerſio.

Dices, Deus homini daret auxilium, niſi ipſe impediret peccando. itaque cùm homo poſſit non peccare, & cauere illud per quod Deus impeditur ab illo auxilio conferendo, in poteſtate hominis eſt illud habere. Sed contrà, Primò, ſi Deus ſtatuit illud dare omnibus, qui non ponunt impedimentum per peccatum, ergo nõ prædefiniuit illud in particulari ante præuiſionem operum ex mero ſuo beneplacito, vt iſtius ſententiæ auctores docent: ſed priùs conſiderat an homo ſit poſiturus

ſiturus impedimentum, an non; & quinam ſint illud facturi, qui minimè. Secundò, vel per ſolas naturæ vires poteſt homo cauere illud impedimentum; vel ad hoc, opus illi eſt gratia. Si per ſolas naturæ vires: ergo per ſolas naturæ vires poteſt conſequi non ſolùm inſpirationem aliquam remotam, ſed etiam gratiam determinantem ad opus pietatis, & ad conuerſionem, quod haud dubiè eſt erroneum. hic enim eſt error Maſſilienſium, vel etiam deterior. Sic enim homo viribus naturæ diſponeret ſe diſpoſitione illa negatiua (ſcilicet abſtinendo à peccato) ad iuſtificationis gratiam. nam hoc ipſo quo diſponit ſe ad motionem quæ determinat ad conuerſionem, etiam ſe diſponit ad totum quod ex illa motione neceſſariò ſequitur, eiq. eſt connexũ. Itaq. cum ex illa motione neceſſariò ſequatur contritio, & ex cõtritione iuſtificatio; neceſſariò ex illa diſpoſitione negatiua ſequetur iuſtificatio. Item, ſi viribus naturæ poteſt hoc impedimentũ cauere; ergo poterit reſiſtere tentationibus ſine gratia Chriſti, &c. Si autem requiritur auxiliũ gratiæ vt hoc impedimentũ caueat, iam redeunt rationes ſupradictæ. Vel enim poteſt iſta gratia vti ſine motione prædeterminante, & ita poterit aliquid boni ſine gratia Chriſti, ſine motione primę cauſæ, &c. vel ad

Digitized by Google

vſum iſtius gratiæ requiritur motio prædeterminās;& ita fruſtrà dicitur quòd Deus paratus eſt dare homini hanc motionē, ſi ipſe impedimentū nō poſuerit, cū ſine illa motione facere nō poſſit quin impedimētū ponat.

Ex quibus perſpicuū euadit quod ſecūdo loco tanquam incommodum inferebamus, neminem habere in poteſtate vt auxilium obtineat efficax conuerſionis, niſi eum qui reipſa conuertitur, vel cōuertetur, & omnē hanc auxilij efficacis diſtributionem pēdere ex nudo Dei beneplacito ante omnem præuiſionem cauſarum ſecundarum: nam etſi in aliqua ſerie actionum humanarum ſpectari poſſit aliqua ratio meriti, vel impetrationis reſpectu huius auxilij; tamen quia hæc tota ſeries actionum & auxiliorum efficacium eſt ex ſola diſpoſitione beneplaciti diuini, & omnes bonæ actiones ex motione prædeterminante pendent, omniá in nudum decretum diuinum, ante omnem præuiſionem ſancitum, referuntur.

Pari modo probari poteſt neminem poſſe benè operari, niſi qui benè operatur. nam illi ſoli habent illud auxilium per ſe efficax, quo determinentur ad benè operandum. qui autem non bene operantur, illud non habent, nec quidquam poſſunt facere, quo illud impetrent, vt iam oſtenſum eſt. Vnde

vlte-

vlteriùs ſequitur, neminem poſſe ſaluari, niſi qui reipſa ſalui fient. his enim ſolis donum perſeuerantiæ paratum eſt, quod conſtat ſerie auxiliorum efficacium vſque in finem. ceteris illud donum paratum non eſt, nec in eorum poteſtate eſt illud obtinere.

6 Tertium incommodum eſt: Neminem poſſe plura bona opera facere, quàm reipſa facit, nec alia, nec alio tempore. Probatur, quia ſolùm ad hæc quæ facit, & eo tempore quo facit, habet auxilium determinans; ad alia, vel alio tempore, non habet, nec eſt in eius poteſtate habere, vt ante probatum eſt. Confirmatur, quia hæc tantùm opera, & pro his temporibus & momentis ſunt ei prædeſtinata; ſimiliter hæ tantùm motiones determinantes, & non aliæ, nec pro alijs momẽtis ſunt ei præordinatæ; idque ante omnẽ præuiſionem determinationis cauſarum ſecundarum, vt ipſi tradunt. quomodo ergo dicetur poſſe alia, vel alio tempore, niſi ea proprietate verborum, qua dicuntur habere auxilium ſufficiens quibus id deeſt quod præcipuè eſt neceſſarium, & qua determinati ad conſenſum dicuntur poſſe diſſentire? nempe quia poterunt, quando illa determinatio aberit: & alia huiuſmodi, quę mẽs capere nõ poteſt.

III. Non poſſe facere alia quã facit.

7 Quartũ eſt: Præcepta diuina eſſe impoſſibilia omnibus, qui ea nõ ſeruant. Probatur,

IV. Præcepta eſſe impoſſibilia.

quia

quia nemo ex his habet auxilium neceſſarium ad ea ſeruanda. auxilium enim neceſſarium eſt præmotio diuina qua moueantur, & applicentur ad ea facienda. Seruare enim præcepta diuina, eſt opus bonum, quod nemo ſine huiuſmodi motione facere poteſt. atqui nec talẽ illi motionẽ habent, vt per ſe conſtat (alioqui illa infallibiliter ſeruarent) neque etiam eſt in illorum poteſtate habere, vt iam antè probatum eſt. quonam ergo ſenſu præcepta poſſunt illis dici poſſibilia, niſi vt quidã aliquando dixerunt) quia Deus poteſt illis auxilium efficax dare? At hoc non facit vt præceptorum obſeruatio ſit in eorũ poteſtate reipſa, ſed vt poſſit eſſe in eorum poteſtate, ſi Deus voluerit illis auxiliũ illud conferre. Hoc modo etiam hæretici huius temporis libenter fatebuntur præcepta Dei poſſibilia eſſe.

V. Hominem peccare in eo quod vitare non poteſt.

8 Quintum eſt: Hominem peccare etiam damnabiliter in eo quod vitare non poteſt; quæ ſententia à Pio V. & Gregorio XIII. damnata eſt. Hoc ſequi probatur: quia ſi vrgente præcepto diuino ad ſui obſeruationem illud non ſeruet, vel impellente tentatione conſentiat in malum, peccat damnabiliter; & tamen ſi tunc gratiam illam ex ſe efficacem, quæ illum determinet ad obſeruandum præceptum, & ad reſiſtendũ tẽtationi, non

Digitized by Google

non habeat,non poteſt vitare quin præceptum violet, & tentationi ſuccumbat. Quod confirmatur,Primò,quia impoſſibile eſt vt ſeruet præceptum, aut vt reſiſtat tentationi ſine auxilio determinante, cùm vtrumque ſit opus bonum.quare cùm auxilium tale nō habeat,nec in poteſtate eius ſit tunc habere, vitare non poteſt,quin (vt diximus) præceptum omittat,& tentationi ſuccumbat. Confirm. Secūdò,quia niſi Deus determinet me ad præceptum ſeruandum, & ad tentationi reſiſtendum,infallibiliter deficiam & peccabo,adeò vt ex eo ſolo quòd Deus ſcit ſe non decreuiſſe voluntatem meam ad hęc determinare,certò præſciat me tali tēpore & momento,tali peccato peccaturum, vt ipſi docent:quod ſanè(iuxta illos) certò ſcire nequit,niſi ego abſente illa determinatione,in hoc euentu deprehenſus ita ſim ad peccatū determinatus, vt illud vitare nequeam. Si enim vitare poſſem,iam nō certò ex ſola denegatione auxilij determinantis ſciri poſſet me in hac periſtaſi rerum tali momento peccaturum.Addo omnes actus poſitiuos quibus tentationi conſentitur,& præcepta negatiua violantur,iam ab æterno fuiſſe prædeſtinatos vt fierent cum omnibus ſuis circumſtantiis:& ne fortè aliquo caſu omitterētur, fuiſſe etiam præordinatos impulſus,ſeu motiones

tiones phyſicè prædeterminantes ad illos (vt ipſi tradunt) quomodo igitur vitari poſſunt? Quòd ſi illi poſitiui actus vitari non poſſunt, etiam peccatum & malitia moralis neceſſariò in iis reſultans, dum fiunt ab homine rationis compote, vitari nequit. Vel igitur homo in his non peccabit, vel peccabit in eo quod vitare nequiuit. Vnde vlteriùs colligitur iniquam & immeritam fore hominum damnationem, & Deum crudelem, qui hominem æternis addicat ſuppliciis, ob ea quæ vitare non potuit.

VI. Hominē deſeri priuſquā deſerat Deū.

9 Sextum eſt: Deum deſerere hominem iuſtum antequam deſeratur. Deſerit enim qui in tentatione & pugna hominem relinquit, auxilium neceſſarium non ſuppeditans, vt oſtenſum eſt c.7.n.4.

VII. Nō eſſe liberum.

Septimum eſt: Hominem in ſua conuerſione, & actionibus pietatis, non eſſe liberū; ac proinde non verè mereri vitam æternam. Probatur: quia antequā ei detur motio efficax, nō eſt in ipſius poteſtate eam habere (vt ſępè oſtenſum eſt) ac proinde nec opus bonum facere: vnde nullū inſtans dari poteſt, in quo ſit potens ad vtrumlibet; quod tamē ad rationē libertatis requiri ſuprà cap. 5. demonſtrauimus. Confirmatur de cōuerſione. quia homo non eſt liber reſpectu motionis præuenictis, vt ſit vel non, vt per ſe cōſtat, &

ſuprà

Digitized by Google

ſuprà demonſtratum eſt. Cùm enim libertatis vſum præueniat, impoſſibile eſt vt ab ea dependeat. atqui hęc motio efficax, eſt vltima diſpoſitio ad gratiã (iuxta auctorẽ) ergo reſpectu vltimæ diſpoſitionis ad gratiã homo non eſt liber, nec eſt in eius poteſtate vt ſit vel non ſit; ac proinde nec reſpectu conuerſionis. nam hæc nihil eſt aliud quàm ipſa vltima diſpoſitio ad gratiæ infuſionẽ. Minor patet ex cap. 7. *Auxilium*, ait, *efficax ſeu iuſtificans, eſt quædam motio actualis adultorum gratiã concomitans, qua mouente, non ſtat, quin liberum arbitrium conſentiat, & animã ad gratiæ introductionem diſponat. eſt enim vltima ad gratiam diſpoſitio, in genere cauſæ materialis prior, in genere cauſæ efficiẽtis & finalis poſterior. atque ideò à ſanctis Auguſtino & Proſpero, gratia creatrix bonorum operũ cõuerſionis appellatur.* & cap. 8. *In introductione antẽ gratiæ, ſimul efficax auxiliũ infundit, quod eſt vltima ad gratiam diſpoſitio.*

10 Ex his clarè patet vltimã diſpoſitionẽ ad gratiam non eſſe in noſtra poteſtate, ſecundùm hunc auctorem, cùm ſit auxiliũ efficax prȩueniens libertatẽ. Sed vt hoc obiter adnotetur, non facile fuerit explicare in hiſce paucis verbis nõ eſſe duplex vel triplex* *aſyſtaton.* Primum: Si gratia efficax eſt vltima ad gratiã diſpoſitio, quomodo ipſa mouet liberum arbitrium vn conſentiat, & animam ad

* *aſyſtatoi quadruplex.*

gra-

gratię introductionem diſponat? ſi ipſa eſt vltima diſpoſitio, quomodo mouet ad vltimam diſpoſitionem? Secundum: Si ipſa eſt gratia operans Auguſtino & Proſpero, quomodo eſt vltima diſpoſitio, cùm vltima diſpoſitio ſit opus liberi arbitrij? nam (vt ait) liberum arbitrium animam ad gratiæ introductionem diſponit. Tertium: Quomodo gratia efficax in genere cauſæ efficientis eſt poſterior gratia, cùm non procedat à gratia habituali, ſed diuinitus inſeratur, vt liberum arbitrium determinet ad conſenſum, vt ſe ad gratiam diſponat? Quartum addi poſſet: Quomodo poſſit eſſe vera diſpoſitio ad introductionem gratiæ, ſi ab ipſa gratia iam introducta in genere cauſæ efficientis pendet?

Vltima diſpoſitio ad gratiã habitualem, non eſt à gratia habituali.

11 Fateor quidem fieri poſſe vt aliquid à forma introducta procedat, quod ſit diſpoſitio quædam ad illam formam in ſubiecto conſeruandam; ſed vt id quod eſt vera diſpoſitio & aptatio ſubiecti ad primam formæ introductionem, ab ipſa forma procedat, mihi apertam * *antilogian* habet: niſi fortè forma priùs naturâ ſit præſens ſubiecto (vt ſibi cubile ſternat in quo ſtatim recumbat) quàm illud informet. Quod ſi dicatur, iam non fiet dependenter à ſubiecto, ſed vt res per ſe ſubſiſtens, quod iſti auctores nolunt. Denique ipſe conſenſus liberi arbitrij quo aſſentitur

Deo

Digitized by Google

Deo excitanti & vocanti, eſt vltima diſpoſitio ad gratiam iuſtificationis. vt apertè colligitur ex Concil. Trident. ſeſſ. 6. Can. 4. & tradunt omnes Doctores (hic enim conſenſus eſt contritio continens dolorem peccatorũ, & propoſitum nouæ vitæ, ad quæ excitat & vocat Deus) homo enim diuina gratia excitatus & corroboratus, ſeipſum debet diſponere per ſuos actus liberos ad iuſtitiam capeſſendam. Hic autem conſenſus non à gratia habituali, ſed à gratia præueniēte procedit. Si enim à gratia habituali procedere deberet, non eſſet immediatè in poteſtate hominis per gratiam vocationis præparati. quia gratia habitualis non eſt immediatè in eius poteſtate, cùm à Deo infundi debeat. Deus autem illam non infundit niſi homo ſe diſponat. Si ergo non poteſt ſe diſponere vltima diſpoſitione niſi per gratiam habitualem illã eliciat, numquam ſe diſponet, quia numquã illam immediatè in ſua poteſtate habebit. Rurſus, ſi procedit à gratia habituali in ipſo inſtanti conuerſionis, vel procedit neceſſariò, vel liberè. Si neceſſariò, ergo nõ eſt actus liber: ſi liberè ita vt voluntas poſſit impedire; ergo fieri poterit, vt quis accipiat gratiam habitualem ſine vltima diſpoſitione. Omitto alia quę de hoc di ci poſſent.

12 Octauum eſt: Fruſtrà à Deo dari omnia

alia

Digitized by Google

viij. Fruſtrà fore reliqua auxilia, conſilia, præcepta.

alia auxilia præueniẽtia, ſi nõ ſtatuit addere illud auxilium per ſe efficax. Scit enim Deus hominem nõ poſſe illis vti ſine motione efficaci. Sic fruſtrà datę eſſent vires naturales, niſi ſtatuiſſet ſimul dare ſuũ concurſum; quia ſine eo illis vti non poſſumus. Denique fruſtrà erunt præcepta, fruſtrà conſilia, fruſtrà exhortationes & correptiones. nemo enim his benè vti poterit ſine auxilio efficaci, quod non eſt in eius poteſtate, vt ſuprà demonſtratum eſt. Dices, Faciat quod in ſe eſt, & Deus dabit illi gratiã efficacem. Sed quomodo põt facere ꝙ in ſe eſt, niſi ad hoc per auxiliũ efficax applicetur, & moueatur? itaq; hoc effugiũ hîc locũ nõ habet: de quo ſatis multa ſuprà hoc capite, num. 3. 4. 5.

An requiratur ratione cauſæ primæ, an ratione debilitatis liberi arbitrij

13 Nonum: Iſtud auxiliũ prædeterminans vel requiritur ratione cauſæ primæ, quæ (vt aiunt) priùs mouet & influit, quàm cauſa ſecunda; vel ratione debilitatis liberi arbitrij contractæ per peccatum originis; vel ratione vtriuſque. Si ratione primę cauſę: Primò, hoc auxilium neceſſarium erit non ſolùm ad actus bonos, ſed etiã ad malos ſecundùm ſuã entitatem conſideratos; & ita Deus propriè erit cauſa malorum operum ſicut bonorum; proditionis Iudę, ſicut conuerſionis Pauli: & alia grauiſſima incommoda ſequẽtur, vt ſuprà c. 3. oſtenſum eſt. Secundò, Non rectè

Non ratione cauſa prima.

illud

illud probant teſtimonijs Scripturæ & Patrũ, quę loquuntur de auxilio neceſſario ratione infirmitatis per peccatum originis incurſę. Huiuſmodi itaque teſtimonia nihil ad rem faciũt. Si verò requiritur ratione debilitatis ex peccato relictæ, falſum eſt illud auxilium fuiſſe neceſſariũ Adamo in ſtatu innocentię, vel Angelis; quod planè eſt cõtra eorũ ſentẽtiam. nam volunt ad omne opus bonum requiri in quouis ſtatu, vt eorũ argumẽta probant. Deinde ineptè probaretur tale auxiliũ ex ratione dependentię à prima cauſa. Prętereà non erit opus vt voluntas per illud prædeterminetur; ſatis eſt vt corroboretur ad ſingula opera, ita tamen vt poſita illa corroboratione poſſit ſe flectere in vtramuis partem ſicut Adam. Si enim Adam poterat ſe flectere in vtramque partẽ, nec egebat gratia determinante (vt fatẽtur ij, qui ſolùm ratione debilitatis ex peccato originis contractę hanc gratiã requirũt) cur nõ etiã poſt lapſum poterit homo ita corroborari per gratiã, vt poſſit opus bonum facere vel omittere abſque determinatione? Debilitas enim illa facilè põt inſtaurari ad ſingula opera per gratiam ſufficiẽtem, quę non determinet. Alioquin ſi ita eſt proſtratũ liberũ arbitriũ, vt nulla corroboratio ei ſatis ſit ad hoc, vt verè & propriè poſſit opus præſtare, niſi ita impellatur, vt ex vi impul-

Non ratione debilitatis.

impulſus prædeterminetur, perſpicuum eſt non tam eſſe debilitatum, quàm penitus extinctum. Denique ſi ratione vtriuſque requirant tale auxilium (vt planè eorum argumēta conuincunt) iam opus erit duabus prædeterminationibus re ipſa diſtinctis, quarū altera detur ratione debilitatis humanæ (quę proinde Angelis, & primo homini in ſtatu innocentię non fuerit neceſſaria) altera ratione cauſalitatis primæ cauſæ, cuius eſt omnia mouere & applicare ad agendum, quæ Angelis & primo homini neceſſaria fuerit. Itaq; in vniuerſum opus erunt ad ſingulos actus bonos in hominibus quatuor prędeterminationes; in Angelis tres, ad alios autem actus in hominibus, Angelis & dæmonibus tres, vt patet ex dictis cap.5. in fine.

Non ratione vtriuſque.

14 Decimum: Poſtremò, qui has prædeterminationes introducunt, valdè inconſtanter de eis loquūtur, ita vt intelligi nequeat, quid tandem ſint. Inter eos enim qui illas requirunt ratione debilitatis liberi arbitrij (cum quibus ante multos annos mihi cauſa cernēda) quidam dicunt gratiam prędeterminantem conſiſtere in productione & veluti creatione operis boni in nobis facta priùs naturà, quàm volūtas humana ad idem opus cooperetur. Deum enim per ſuam virtutem immediatè, non per aliquod donū impreſſum, creare

Inconſtāter loquūtur.

Qui ratione debilitatis eam introducunt.

creare & formare ipſum velle in nobis, præueniendo noſtrum cõcurſum ad idem velle. Et huic ſententiæ maximè videntur fauere illæ Scripturæ: *Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere. Creati in operibus bonis, quæ Deus præparauit vt ambulemus in eis. Dabo vobis cor carneum.* & aliæ, quibus credere velle, ſperare, & cetera bona opera dicuntur dona Dei, dari, infundi à Deo. Hæc enim & ſimilia ſi propriiſſimè accipiantur, indicant Deũ per ſe opera ipſa in nobis ſua præoperatione efficaci producere & formare. Verùm ex hac ſententia apertè ſequi videtur, hominem nõ ſolùm non eſſe liberum in operibus bonis, ſed etiam ſe merè paſſiuè habere, vt ſuprà cap.4.n.4.& cap.3.n.23.oſtenſum eſt. *Non eſſe ipſam operis productionem.*

Alij verò conſtituunt gratiã hanc non in illa operatione, ſed in aliquo principio operatiuo voluntati impreſſo, quo ipſa determinetur ad eliciendum cõſenſum. Huic ſentẽtiæ maximè fauent illæ Scripturæ, quibus inſinuatur gratiam dare vires & robur ad conſenſum; vt: *Sine me nihil poteſtis facere. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit illũ. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo.* Denique ſecundùm hanc ſentẽtiam meliùs explicatur quo modo gratia *roboret, afficiat, & determinet voluntatem ad opus*. In altera ſen-

Digitized by Google

tentia non facile eſt intelligere, quomodo gratia *det vires*, aut *afficiat voluntatem*: nam operatio illa non propriè dat vires ad faciẽdũ opus, cùm ſit ipſa operis productio. Verùm neque hæc ſentẽtia commodè defendi poteſt: quia ex ea ſequi videtur euerſio liberi arbitrij, & alia incommoda, quæ præcedẽtibus rationibus ſunt deducta.

Qui ratione primæ cauſæ eã requirunt.

15 Qui verò requirunt hanc gratiam ratione primæ cauſæ, etiam non ſatis conſtanter de ea loquuntur. Aliquãdo enim videntur *eam ſolùm requirere ad conuerſionem*, vt idẽ ſit quod auxilium iuſtificans. ſic auctor cap. 7. Aliquãdo ad omnia & ſingula opera bona, vt idem cap. 10. 11. & paſſim toto opere. Interdum requirunt eam *ratione primæ cauſæ*. cap. 6. 17. 20. 26. & alibi. Interdum ratione debilitatis liberi arbitrij. vt cap. 7. 10. 11. 22. & alibi.

Ruſſus aliquando dicunt hanc gratiam *præparare voluntatem ad conſenſum, ſanare, roborare, dare vires libero arbitrio, vt valeat ad opera pietatis conſurgere*. cap. 10. 11. 27. Aliquando verò inſinuant eſſe ipſam operationem diuinam, qua veluti creet in nobis opus bonum. cap. 27. Aliquando dicunt hanc gratiam eſſe *vltimam diſpoſitionem ad iuſtificationẽ*. Aliquãdo verò *eam mouere liberum arbitrium vt ſe diſponat ad iuſtificationem*. Aliquando hanc gratiam eſſe eam quam Auguſtinus vocat *operãtem*;

tem; & quam idem Auguſtinus cum Proſpero vocat *creatricem bonorum operum conuerſionis*; vt conſtat ex cap.7.Prætereà aliquando dicunt hanc gratiã tibi datum iri,*ſi benè vſus fueris auxilio ſufficienti.* Alibi verò docẽt neminem ſine hac gratia quidquam poſſe. Item, *eam non eſſe præparatam ex præuiſione operũ, ſed ex ſolo Dei beneplacito*, &c. Denique non ſolùm videntur requirere,vt gratia efficax inſit voluntati,eamque corroboret, *ſed etiam vt eam moueat ad opus non formaliter, ſed effectiuè*, nempe motione quadam, quæ ſit diſtincta ab ipſa gratia,& à bono opere.Quòd nõ loquantur de motione formali,qua gratia per ſeipſam mouet(cùm ipſa ſit motio diuinitus immiſſa) inde colligitur,quòd vbique obiiciant,auxilium non prædeterminans nõ mouere voluntatem,cùm tamẽ formaliter moueat.Ponunt ergo motionem effectiuã diſtinctam à gratia & opere: quod ampliùs oſtendetur cap.12.num.7.Itaque hæc erit quinta prædeterminatio.

Ex his facile eſt intelligere quid de illis prædefinitionibus abſolutis,& rigidis prædeterminationibus, ſit ſentiendum. quare valere eas iubebimus, **teretiſmata gar eſti* (ſicut Ariſtoteles quodam loco de ideis dixit) quantum ex dictis apparet. *

CAPVT X.

De errore Gallorum;& faciente quod in ſe eſt:& reſponſio ad argumenta quædam contra gratiam non determinantem.

1 VT auctor meliùs ſuam ſententiam de gratia determinante ſtatuat, & contrariam oppugnet,ante omnia nititur oſtendere defenſores contrariæ ſententiæ , & in primis Ludouicum Molinam (quem potiſſimùm oppugnandũ ſuſcepit)incidere in errorem Gallorum,ſeu Maſſilienſium clericorũ, qui docuerunt noſtram voluntatem debere prçuenire,vt gratia opem ferat;vnde & Reliquiæ Pelagianorum vocati ſunt. Et quoniã id valdè confusè probat,redigam argumenta in ordinẽ & formam iiſdem planè verbis.

Primùm igitur id probatur: *Quia tenent,* inquit,*nullum dari auxiliũ gratiæ effficax, quod ex modò motionis diuinæ,atque adeò ex Deo habeat efficaciam.* Vnde ſequitur habere efficaciam à libero arbitrio,& conſequenter liberum arbitrium præcedere.Secundò:*Quia dicunt diuiſionem auxilij in efficax & inefficax, ab effectu deſumi,non ab auxilij natura & conditione:qui effectus ab arbitrij libertate dependet. Illud enim efficàx dicitur,quo arbitrium pro ſua liber-*

tate

tate conuertitur: illud verò inefficax appellatur, cum quo arbitrium pro eadem ſua libertate nõ cõuertitur, cùm tamen potuerit conuerti. Itaque docẽt in noſtra ſitum eſſe libera poteſtate auxilia efficacia reddere & inefficacia. Tertiò: Quia aſſeuerant quòd cum auxiliis ex parte Dei, cum quibus vnus iuſtificatur & ſaluatur, alius pro ſua libertate eiſdem nec iuſtificatur nec ſaluatur. Nec dubitandum eſſe multos torqueri apud inferos, qui multò maioribus auxiliis ad ſalutẽ à Deo donati fuerunt, quàm multi qui in cælo diuino cõſpectu fruũtur: ſed quòd illi cum maioribus auxiliis prædeſtinati ac ſalui non fuerint hi verò cum minoribus prædeſtinati & ſalui fuerint, non aliunde fuiſſe, niſi quia illi pro innata libertate noluerunt ita vti ſuo arbitrio, vt ſalutem conſequerentur; hi verò maximè. Quartò: Quia concurſus Dei generalis (ipſorum ſententiâ) non eſt influxus Dei in cauſam ſecundam, quaſi illa priùs à Deo mota agat & producat effectum: ſed eſt influxus immediatè cum cauſa ſecunda in illius actionem & effectum. Totus igitur effectus & à Deo eſt, & à cauſa ſecunda: ſed neque à Deo, neque à cauſa ſecunda, vt à tota cauſa; ſed vt à parte cauſæ, non ſecùs ac cùm duo trahunt nauem. Quintò: Quia (illorum ſententiâ) gratia & liberum arbitrium concurrunt partialiter ad effectum: itaque non eſt effectus à gratia vt à tota cauſa, ſimiliter nec à libero arbitrio, ſed ſecundùm partes ab vnoquoque:

in hoc autem concurſu cauſarum partialium in effectum neutra alteram mouet; ſed tamen voluntas priùs naturâ operatur quàm gratia. niſi enim voluntas incipiat operari, gratia non operabitur: ergo liberum arbitrium præuenit gratiam in operando.

Hęc ſunt argumenta, quibus cap. 9. & initio decimi, tamquam ex propriis verbis Molinæ, vult probare ſentẽtiam ipſius, & aliorũ gratiam determinantem reiicientium, incidere in errorem Gallorum, & volũtatis operationem conſtituere ante gratiam. Vnde vlteriùs infert initium ſalutis eſſe ex nobis, & gratiam eſſe pediſſequam; quæ poſteà toto opere ſæpè repetuntur, & tamquam confeſſa, vel euidenter deducta fusè refutãtur. Itaque hæc paulo diligentiùs ſunt excutienda, ne poſteà eadem ſæpiùs repetere cogamur. Explicandum igitur eſt quis fuerit Gallorũ error: quid ſit initium ſalutis eſſe ex nobis: & quid gratiam eſſe pediſſequam.

Error Gallorũ quis fuerit.

2 Gallorum ſeu Maſſilienſium error erat, quantum ad pręſens negotium pertinet: Primò, gratiam Dei pręuenientem merita hominum conſtitutam eſſe in natura liberi & rationalis arbitrij, non ex meritis, ſed gratis à Deo donari. Secundò, hominem ſolis naturę viribus poſſe velle crędere, vt oportet ad ſalutẽ, & velle ſanari, & velle iuſtificari, & per

illud deſiderium petendo & pulſando impetrare & promereri donum fidei & gratiam iuſtificationis à Deo. Colligitur ex Epiſtola Proſperi & Hilarij ad D. Auguſtinum. D. Proſper ſic ait: *Quidam verò horum in tantum à Pelagianis ſemitis non declinant, vt cùm ad confitendam eam Chriſti gratiam, quæ omnia præueniat merita humana, cogantu (ne ſi meritis redditur, fruſtrà gratia nominetur) ad conditionem hanc velint vniuſcuiuſque hominis pertinere, in qua eum nihil prùs merentem (quia nec exiſtentē) liberi arbitrij & rationalis, gratia Creatoris inſtituat; vt per diſcretionem boni & mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum eius poſſit ſuam dirigere voluntatē, atque ad hanc gratiam, qua in Chriſto renaſcimur, peruenire; per naturalem ſcilicet facultatem petendo, quærendo, pulſando, vt ideò accipiat, ideò inueniat, ideò introëat, quia bono naturæ benè vſus eſt, & ad iſtam ſaluantem gratiam innitialis gratię ope meruerit peruenire.* Et infrà: *Ac ſic cùm in his qui tempus acceperunt liberæ voluntatis duo ſint quæ humanam operentur ſalutem, Dei ſcilicet gratia, & hominis obedientia; priorem volunt obedientiam eſſe quàm gratiam, vt initium ſalutis ex eo qui ſaluatur, non ex eo credendum ſit ſtare qui ſaluat; & voluntas hominis diuinæ gratiæ ſibi pariat opem, non gratia ſibi humanam ſubiiciat voluntatem.* Loquitur autem de voluntate, qua quis vult iuſtè

Liberum arbitriū gratis à Conditore datū eſſe primam gratiam.

Per hanc poſſe nos petere, quærere, pulſare, & gratiā iuſtificationis, & eam qua perficiamus, promereri.

Voluntatem hominis ad omne bo-

nũ debere præcedere & inchoare, gratiã ſubſequi ad perficiendum.

iuſtè viuere, & ſeruare diuina mandata, & de gratia iuſtificationis.

Hilarius; *Conſentiunt*, inquit, *omnem hominem in Adam periiſſe, nec inde quemquam poſſe proprio arbitrio liberari: ſed id cõueniens aſſerunt veritati, vt, cùm proſtratis & numquam ſuis viribus ſurrecturis annuntiatur obtinendæ ſalutis occaſio, eo merito quo voluerint & crediderint à ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum, & totius ſanitatis ſuæ conſequantur effectum*. Id eſt, vt volendo credere, & credendo (ſcilicet per vires naturæ) mereantur ſibi dari augmẽtum fidei: & volẽdo ſanari ſeu iuſtificari, mereantur à Deo iuſtificari.

Volendo credere et ſanari, mereri augmẽtũ fidei, et iuſtificationem.

Idem apertè colligitur ex Caſſiano collatione 13. cap. 9. & ſequentibus. Nam cap. 9. multis exemplis oſtendit quomodo aliquando liberum arbitrium præueniat gratiam, & aliquando gratia præueniat liberũ arbitriũ. Tandem addit: *Vt autem euidentiùs clareat etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum eſt, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen niſi à Domino dirigantur, ad conſummationem virtutum peruenire non poſſunt, Apoſtolus teſtis eſt, dicens: Velle adiacet mihi, perficere autem bonũ non inuenire.* Hîc voluntatem ſeu propoſitum ſeruandi omnia mandata ſicut oportet ad ſalutem, tribuit libero arbitrio. quod manifeſtè patet

patet ex capite ſequenti : vbi ponit exempla de omnibus virtutum operibus, etiam de fide in Chriſtum,& perſeuerantia in bono; & dicit nos omnia iſta liberi arbitrij viribus poſſe velle,ſed illud velle eſſe infirmum ad perficiendum opere,niſi gratia ſubuenerit. poſſe tamen nos per illud deſiderium gratiam impetrare ad perficiendum. Rurſus cap. 11. cùm oſtendiſſet aliquandogratiam, aliquando liberum arbitrium præuenire, inter cetera ait: *Nam cùm viderit nos Deus ad bonũ velle deflectere,occurrit;dirigit atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui, ſtatim vt audierit , reſpondebit tibi:Et inuoca me in die tribulationis tuæ,& eruam te , & glorificabis me.* Idem proſequitur cap. 12. vbi concludit in hanc ſententiam: *Dubitari ergo non poteſt, ineſſe quidem omni animæ naturaliter virtutum ſemina beneficio Creatoris inſerta; ſed niſi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt peruenire : quia ſecundùm beatum Apoſtolum, neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat , ſed qui incrementum dat Deus . Semina virtutum* vocat bonas cogitationes,& bonas voluntates circa omne genus virtutum.hæc dicit inſerta beneficio Creatoris:quia eliciuntur viribus liberi arbitrij per creationem donatis. Addit:*Adiacere autem homini in quamlibet partem arbitrij libertatem,etiam liber ille qui paſtoris*

dicitur,

dicitur, apertiſſimè docet. Vbi circa quoduis bonum putat liberum arbitrium habere ex ſe ſufficientes vires ad illud eligendum. Idem proſequitur cap. 13.

Ex quibus (vt alia multa ommittam) conſtat Gallorum ſeu Semipelagianorum (inter quos Caſſianus putatur fuiſſe ferè præcipuus) ſententiam fuiſſe, liberum arbitrium ſolis ſuis viribus in creatione acceptis poſſe quoduis opus bonum inchoare, illud volendo & deſiderando exequi; & per hoc deſiderium impetrare gratiam ad perficiendum. Vnde ſentiebant illud deſiderium viribus naturæ conceptum valere ad impetrandum gratiæ auxilium per modum meriti, ſaltem ex congruo: ſicut oratio ex fide profecta (iuxta ſentẽtiam Auguſtini) valet ad gratiam impetrandã, eamq́. meretur ex congruo. Colligitur hoc tum ex verbis Proſperi ſuprà citatis; tum ex canone 6. Concil. Arauſicani; tum ex Caſſiano ſuprà ca. 13. Dicebantur autẽ iſti nõ Pelagiani, ſed Semipelagiani; quia cum Pelagius neq. ad inchoandũ, neque ad perficiendum opus bonũ gratiam requireret: illi prius amplectebantur, poſterius reiiciebant tamquam errorem; & ita ſolùm ex dimidia parte cum illo in quæſtione de neceſſitate gratiæ ad opera bona, conſentiebant.

Ex quibus etiam liquet quomodo Semipela-

pelagiani poſuerint initium ſalutis eſſe ex nobis, & quomodo gratiã fecerint pediſſequam, & eam ſubiecerint obedientiæ humanæ; quid ve his loquẽdi formulis à Patribus, quando contra iſtos diſputant, ſignificetur. huius enim rei ignoratio facit vt doctrina Catholica putetur à quibuſdam error Maſſilienſiũ. *Initium enim ſalutis* apud Patres dicitur interdũ fides: quia hæc eſt *fundamentũ, & initium totius iuſtificationis*, vt docet Concil. Trident. ſeſs. 6. ca. 8. Interdũ ipſe affectus & deſiderium ſalutis, per quod gratiam qua ſaluemur, impetramus; vt patet ex verbis D. Proſperi ſuprà allatis. Itaq. *initium ſalutis eſſe ex nobis*, eſt poſſe nos mereri donũ fidei, vel etiã conſequì ipſam fidem, credendo ſine auxilio gratiæ Dei-vel poſſe concipere ſerium ſalutis deſiderium, quo gratiam iuſtificationis impetremus.

Initium ſalutis eſſe ex nobis quid ſit.

Initium autem *fidei eſſe ex nobis*, eſt poſſe abſque auxilio gratiæ habere ipſum credulitatis affectum, qualis neceſſarius eſt ad credendum ſicut oportet (hic enim affectus eſt initium fidei, vt in Concil. Arauſicano can. 5. dicitur) vel ſaltem talem affectum erga fidem, per quem poſſimus donum fidei impetrare. Affectus autem quiuis, qui non valet ad promerendum donum fidei, aut gratiam iuſtificationis, non dicitur vllo

modo

Digitized by Google

modo ſalutis aut fidei initium, etiamſi fortè ſit occaſio credendi: v. g. voluntas audiendi prædicationes Euangelij; vel etiam credendi fide aliqua humana, aut expendendi aliquantulùm res fidei; & ſimilia, quæ ſolis naturæ viribus fieri poſſunt.

Quid gratiam eſſe pediſſequam.

Gratiam eſſe pediſſequam (vt colligitur ex verbis D. Proſperi) non eſt liberum arbitriũ priùs, gratiam poſteriùs naturâ influere in opus ſupernaturale, vt auctor imaginatur; ſed eſt, liberum arbitrinm priùs quâm vllum gratiæ auxilium acceperit, per ſuas vires poſſe facere opus bonum, aut ſaltem habere bonum propoſitum, per quod donum fidei vel gratiam iuſtificationis mereatur. Itaque vt gratia dicatur pediſſequa, requiritur vt liberum arbitrium ſuis viribus faciat aut velit aliquid ſine gratiæ auxilio, cuius volitionis vel operis merito gratiam obtineat, quâ vel credere poſſit vel iuſtificari. De hac enim gratia loquuntur Patres. Denique *humana obedientia ſubiungere gratiæ adiutorium*, non eſt gratiæ vſum & influxũ in opus eſſe ſubiectũ libertati arbitrij, vt auctor iſtius tractatus paſſim videtur ſupponere (hoc enim ſecũdũ doctrinã Concilij Trid. videtur negari non poſſe) ſed eſt mereri & impetrare auxilium gratiæ per obedientiam ſolis naturæ viribus præſtitam: ita vt prius reipſa ſit obedire; vel proponere

obedire

obedire Deo, quàm habere auxilium gratiæ. Econtrariò gratia dicitur ſibi ſubijcere humanam libertatem, non quia voluntatem impulſu aliquo phyſico ad opus prædeterminat, ita vt ſtante illo impulſu non poſsit voluntas reſiſtere; ſed eſt gratiam præuenire noſtram voluntatem, & illam excitare ac inclinare in bonum, antequam nos de eo cogitemus, & perducere vt illud amplectatur, quod ipſa propoſuit.

3 His expoſitis patet, Primò, ad errorem Gallorum non pertinere ſententiam illam Molinæ quam habet in Concord. q. 14. ar. 13. diſput. 10. *Quoties liberum arbitrium ex ſuis viribus naturalibus conatur quantum poteſt circa res fidei addiſcendas & amplectendas, vel circa dolorem de peccatis, ac iuſtificationem, à Deo conferri gratiam præuenientem, ſeu auxilium quo id faciat vt oportet ad ſalutem.* Quia Gallorum error erat, hominem audita prædicatione, ſolis naturæ viribus poſſe velle credere vt oportet ad donum fidei promerendum: & habita fide poſſe ſolis naturæ viribus dolere de peccatis, & proponere obedire Deo eo modo quo ſufficit, vt gratiam iuſtificationis obtineat. A quo errore tantùm abeſt Molina, vt ei anathema dicat, vt patet diſput. 6. vbi etiam docet opus illud ſolis naturæ viribus factum nullo modo promereri gratiam diui-

Senteñtiã illã, Faciẽti quod in ſe eſt, non pertinere ad errorẽ Gallorũ.

diuinam; imò nec eſſe quidem diſpoſitionem remotam ad illam. ſed quia Deus ob Chriſti merita paratiſſimus eſt in omnes ſuã miſericordiam effundere, maximè illum decet, vt id in primis in eos faciat, qui ei impedimenta non obijciunt, & viribus naturæ rectè vti conantur. Si enim ſæpiſſimè illos ſanctis inſpirationibus præuenit, qui in omne flagitiorum genus ſeſe ingurgitant, & auditam ſalutarem prædicationem contemnũt; quanto magis præueniet eos, quos viderit à flagitijs abſtinere, & ſecundùm dictamen rationis viuere velle, & prædicationem Euangelicam perpendere, vt poſſint ad fidem & iuſtitiam peruenire?

Quomodo lib. arbitriũ poſſit conari circa obiecta ſupernaturalia.

4 Dices, liberum arbitrium circa ſupernaturalia nihil poſſe conari, niſi ante diuinitus per ſanctam inſpirationem præuentum fuerit. Reſpondeo, non poſſe quidem conari eo modo ſicut oportet (id eſt, conatu & actu tam perfecto & ſancto) vt gratia iuſtificationis ei conferatur; vt rectè definit Concilium Trident. ſeſs. 6. can. 3. aut etiam vt fides ei infundatur: nihil tamen vetat, quin poſsit conari actu imperfecto, & inſufficienti. Si enim homines, auditis hæreſibus abſurdiſsimis exigua vel nulla probabilitate ſubnixis, poſſunt velle eas perpendere, examinare & credere ſolis naturæ viribus; cur audita prædicatione

catione Euangelica ſumma probabilitate per omnes fidei notas propoſita, non poſſunt decernere apud ſe illam perpendere, & vbi perpenderint, fide quadam humana credere? Sanè nulla ratio dari poteſt. Si enim poteſt mens humana credere pernicioſa, nullam pænè veri ſpeciem habentia, vt ſunt Mahometi, Talmudiſtarum, & multorum hæreticorum portentoſa dogmata: cur non poteſt credere ſalutaria ſummè probabilia? Niſi fortè ita mala ſit, vt nihil poſſit, in nihil propendeat niſi in malum. Rurſus ſi propoſita per Alcoranum falſa beatitudine in rebus infimis conſtituta, poſſunt illam optare & à Deo petere; cur etiam propoſita vera beatitudine, quæ in clara viſione Dei, in poſſeſſione & fruitione diuinorum bonorum, in conſortio Angelorum, in manſione cæleſti, &c. conſiſtit, non poſſent optare & concipere ingens deſideriũ tanti boni, & petere à Deo ad illud perduci? Non enim quia bonum aliquod ſupernaturale eſt, ideò viribus naturæ appeti nequit: imò eo faciliùs & ardẽtiùs appetitur, ſi putetur aliqua ratione poſſe obtineri. quia quo ſupernaturalius, eò eſt excellẽtius: quò autem excellẽtius eſt, eò magis aptum eſt allicere ad ſe voluntatem. Sed quia bonũ ſupernaturale eſt, ideò ſolis naturæ viribus appeti nequit, eo modo quo tantum

Myſteria fidei humana fidẽ propter diuinã auctoritatẽ credi poſſe; vt patet ĩ Anabaptiſtis, qui numquã verã fidem habuerunt.

Bona ſup naturalia deſiderio naturali poſſe optari.

Digitized by Google

bonum appeti & amari par eſt. Et quia aliqua veritas diuina reuelatione patefacta eſt; ideò ſolis naturæ viribus credi nequit ea firmitate, qua credi Deo dignum eſt. Nō quòd actus noſtri vel firmitate credendi, vel æſtimatione amandi, debeant aut poſsint obiectis eſſe abſolutè commenſi; ſed quia par eſt, vt illis reſpondeant, quantùm humana conditio diuinitus adiuta patitur. Non enim homo congruenter ad diuina adſpirat, niſi ſupra conditionem naturæ per ſuos actus eleuetur.

Actus nō ſunt cōmēſi obiectis.

Ex his patet liberi arbitrij vires poſſe aliquid conari (id eſt, actum aliquem elicere) circa obiecta ſupernaturalia, licet omnino inſufficiētem. Si quis ergo dicat, Deum ſe huic conatui inſerere, & inſpirare auxilium præueniens quo poſſit perfectiùs conari, quàm per vires naturæ antè conabatur; non video cur aliquam cenſuram mereatur. Si enim hoc ſæpiſſimè facit in non conantes, imò in reſiſtentes, & omnia contraria meditantes; cur non maximè in conantes, cùm in his nō ſolùm non inueniat repugnantiam, ſed etiā quamdam ad gratiam ſubordinationem, etſi non diſpoſitionem? Natura enim nuda eſt quiddam ſubordinatum gratiæ, & conatus naturales honeſti diuinis inſpirationibus.

5 Acce-

Digitized by Google

5 Accedit quòd hanc ſententiam teneant ferè omnes DD. Scholaſtici. D. Tho. de veritate, q. 14. art. 11. ad 1. *Si aliquis nutritus in ſiluis ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni & fuga mali; certiſſimè tenendum eſt, quòd ei Deus vel per internam inſpirationem reuelaret ea quæ ſunt credenda, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Petrum ad Corneliũ.* Neque vſquam poſteà contrarium docuit, imò lib. 3. cont. gent. c. 159. ſcribit his valdè cõſentanea. Guilielmus Altiſiodorenſis lib. 3. ſummæ, tract. 2. q. 5. vbi quærit, vtrùm hæc argumentatio ſit neceſſaria; *Iſte facit quidquid in ſe eſt: ergo Deus dat ei gratiam.* & reſpondet affirmatiuè, & in fine cõcludit: *Quòd licet det ſæpè gratiam iis qui nõ faciunt quod in ipſis eſt; tamen ei qui facit quidquid in ſe eſt, ſemper dat gratiã, aliter non reciperet confugientes ad ſe.* Alexãder Hal. p. 3. q. 69. m. 5. a. 3. *Concedendum igitur quòd ſi homo faciat quod in ſe eſt, Deus dat ei gratiã etiam neceſſariò, id eſt, immutabiliter;* nempe quia ſic ab æterno ſtatuit. Et infrà explicat quid ſit facere quod in ſe eſt; & apertè docet ſe loqui de homine per ſolas naturæ vires operante: *Vidẽdum,* inquit, *quid eſt facere quod in ſe eſt. Notandum quòd in quolibet homine per naturam eſt recta ratio; & hæc rectitudo, boni eſt notio indita à creatione, quâ quælibet anima poteſt cognoſcere ſuum principium, ſcilicet Deũ. &c.*

Probatur ex DD. Scholaſticis.

Digitized by Google

Per hoc enim quòd quilibet homo naturaliter ſcit ſe non ſemper fuiſſe, ſcit ſe factum eſſe; & ita ſcit ſe habere principium, & ſcit quòd ab illo principio habet quidquid habet, & totum bonum quod habet, & non à ſe: & ſcit quod ab illo debet petere bonum, & per illum debent ſuppleri omnes defectus. Si ergo ſecundùm iſtam notionem operetur homo ſuo arbitrio, recurrendo ad illum quem ſcit ſuum eſſe principium, & quem ſcit eſſe orandum ſibi, & petat ab illo lumen cognitionis fidei & boni, dabitur ei. Albertus in 2. diſt. 28. art. 1. ad 4. *In nobis eſt aliquid facere, quo facto habeamus poteſtatem ex gratia. Hoc autem eſt facere quod in nobis eſt: quia ſi hoc fecerimus, Deus ineuitabiliter dat gratiam* (intellige ex ſuppoſitione ſui decreti) *quia ipſe vno modo ſemper ſe habet ad nos, ſcilicet gratiam porrigendo; ſed nos non vno modo habemus noſ eum quando auertimur. ſed ſi conuertimur faciendo quod in nobis eſt, ſtatim accipimus.* hoc intellige de gratia diuinæ inſpirationis. Richardus in 2. diſt. 28. art. 1. quæſt. 2. *Reſpondeo,* inquit, *quòd diſpoſitio ad gratiam gratum facientem duplex eſt, quædam remota & indirecta, quædam propinqua & directa. Loquendo de remota diſpoſitione, liberum arbitrium per ſua naturalia cum ſola generali motione primi mouentis (quam ſupponit qualibet actio creaturæ) poteſt ſe ad gratiam gratum facientem diſponere: quia hoc modo, qui libero arbitrio ſuo re-*

ctè

ctè vtitur quantùm poteſt, diſponit ſe ad gratiam gratum facientem. Vbi Richardus admitit tale opus etiam poſſe dici diſpoſitionē remotā & indirectam; quod tamen non concedit Molina. Idem tenent Gabriel, Scotus, Durandus, Caietanus (etſi hi excedant modū, dum putant hominem viribus naturæ ſe poſſe proximè ad gratiam diſponere) & ceteri (quod ſciam) præter Gregorium Ariminenſem, qui putat viribus naturæ non poſſe fieri vllum opus moraliter bonum ſecundum omnes circumſtantias; quod damnatum eſt à Pio V. & Gregorio XIII. In eadem ſententia ſunt plerique recentiores, Sotus in 4. diſt. 1. quæſt. 2 ar. 3. *Seruanti ius naturæ, Deus ſingulari auxilio affulſiſſet.* Andreas Vega lib. 13. in Concil. Trident. cap. 12. *Vel hoc argumento,* inquit, *poſſemus conuincere quemlibet viatorē poſſe ſecūdū legē cōmunē cōuerti: quia null⁹ eſt ex viatoribus, qui non poſſit benè vti naturalibus. Ei autē qui hoc fecerit, Deus, qui nemini deeſt facięti quod in ſe eſt, auxilium ſine dubio præſtabit ſufficiens ad obtinenda bona ſupernaturalia.* Gerſon par. 1. alphab. 24. in reg. moral. littera m. *Nulli facienti quod in ſe eſt (hoc eſt benè vtenti donis Dei iam habitis) deeſt Deus in neceſſariis ad ſalutem, ſiue illa ſint credenda, ſiue operanda.* Per *dona Dei* intelligit omnia quæ homini præſtò ſunt tam naturalia quàm ſupernaturalia, ſicut

Diſpoſitio remota.

reliqui Nominales. Driedo de concord. lib. arbitrij pag. 51. dicit *Id piè credi, nec perniciosè in eo errari.* Ruardus art. 7. pagina 348. *Quòd tamen Deus adeſt, etiam facienti quod in ſe eſt ex puris naturalibus, ad illuſtrationem & inſtinctus diuinos, ad quos* (donandos) *ex immenſa erga peccatores charitate inuitatur, non autem ex vllo merito, vel dignitate, piè creditur. Sed quòd ſemper & quaſi ex infallibili ordinatione eis adſit, vt neceſſaria ſalutis largiatur, ex Scripturis non certò conſtare poteſt: piè tamen hoc confidimus, ne de aliquo deſperetur.*

De conatu circa dolorẽ peccatorum.

6 Quod verò Molina de conatu liberi arbitrij circa dolorem peccatorum & iuſtificationẽ dicit, minus difficultatis habet. loquitur enim de eo qui iam fidem habet; vt patet diſp. 14. Etſi enim infidelis conaretur circa dolorẽ peccatorum, non ideò Deus daret illi auxiliũ, quo poſſet dolere ſicut oportet ad iuſtificationẽ, antequam habeat fidem: ſed primùm inſpirabit ei opportuna ad fidẽ, vt quærat medicum per quem poſſit liberari & ſaluari. Is autẽ qui iã fidem habet (cui ſpes coniuncta ſit) aliquid conari poteſt circa iuſtificationem viribus liberi arbitrij ſic inſtructis abſq. alia inſpiratione; quod ſi fecerit, Deus illi ſuo auxilio præueniente aderit, vt poſſit dolere ſicut oportet. Nam per fidem cetera ad iuſtitiam neceſſaria impetrare poſſumus, iuxta

Digitized by Google

iuxta D. Auguſtinum epiſt. 105. vbi dicit *remiſſionẽ peccatorum non eſſe ſine meritis fidei; quia fides eam impetrat*. Idem docet lib. de prædeſt. Sanctorũ cap. 2. Vbi aduerte tantùm abeſſe vt Molina nimiũ liberi arbitrij viribus abſq. gratia præueniente tribuat, vt non concedat fidelem qui eſt in peccato mortifero poſſe ꝑ habitũ fidei & ſpei ſe diſponere ſicut oportet ad iuſtificationẽ abſque alia Spiritus ſancti præueniente inſpiratione; vt patet diſput. 14. m. 5. cùm tñ non improbabiliter id à quibuſdã defendatur. hac fundamẽtali ratione: Quia poteſt, inquiunt, fidelis lapſus in aliquod peccatũ (pręſertim ſi anteà ſanctè vixit, nulliſq. prauis habitibus ſubiacet) per fidẽ cõſiderare ſe eſſe in periculo dãnationis, & gratia Dei ſe poſſe iuſtificari, vt apertè tradit Cõcil. Triden. ſeſsio. 6. c. 6. & per hanc conſiderationem poteſt concipere timorem diuinæ iuſtitiæ, & ſpem veniæ, vt idẽ Concilium iudicat, maximè cùm virtute ſpei ſit præditus. Cur non etiam ex vi horum actuum poſſit concipere dolorem peccatorum, & propoſitum emendationis? Eiuſdem enim virtutis eſt amare & ſperare ſalutem, & odiſſe id quod ſaluti eſt contrarium deque eo commiſſo dolere, & velle illud à ſe depellere. atqui virtus ſpei eſt quæ ſalutem amat & ſperat; ergo etiam per illam poſſumus dolere de

Sententia quorũdã nõ improbabilis de cõuerſione peccatoris fidelis.

peccato, & proponere illud extinguere. Poſſumus enim vti habitibus etiam ſupernaturalibus, ſi volumus, & prout volumus (vt D. Thomas 1. 2. qu. 56. ar. 3. & ibidem Caietanus cum tota Philoſophorum & Theologorum ſchola docet) & quæuis virtus alia eſt ſufficiens ad ſuos actus, præſertim non heroicos, & communem modum operandi non excedentes, quales ſunt ſupradicti. Neque obſtat, inquiunt, decretum Concil. Triden. ſeſsio. 6. can. 3. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere aut pœnitere poſſe ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Quia cogitatio illa ſalutaris fidei, & motus virtutis ſpei, non ſunt ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, qui donum fidei & ſpei nobis infundit, & per illa nos mouet, & ad iuſtitiam diſponit, dum illis vtimur. ſunt enim veluti ſemen quoddam Spiritus ſancti animo inſitum, vt ex eo creſcat opus iuſtitiæ, per quod ſemen ipſe in nobis operatur ſalutares illos motus. Itaque non poſſe nos pœnitere ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, quæ vel iam ſit actu, vel fuerit actu, & manſerit virtute exiſtens adhuc in ſuo effectu, veluti in ſemine efficaci. Sic à Patribus dici, gratiam ad ſingulos actus dari: non quòd noua ad

Expoſitio canon. Concilij.

ſin-

Digitized by Google

ſingulos dari debeat; ſed quia nullus actus fieri poſſit ſine gratia, vel quæ tunc detur, vel antè data fuerit, & habitu manſerit. Hanc eſſe mentem Concilij colligunt partim ex cap. 6. eiuſdem ſeſs. partim ex can. 6. Concilij Arauſicani, cui hic canon 3. reſpondet. non enim intendit Concilium aliud damnare quàm errorem Pelagianorum, & reliquiarum Pelagij. Neque vllo modo probabile eſſe Concilium velle damnare quod plerique Scholaſticorum docent; aut definire quod minimè erat neceſſarium, & de quo in Eccleſia non fuerat controuerſia. Quis enim vmquam negandum cenſuit hominem per fidem & virtutem ſpei non poſſe in ſe excitare propter amiſſionem regni cæleſtis & periculum damnationis eum dolorem de peccato commiſſo, qui cum ſacramẽto Pœnitentiæ ſufficiat ad iuſtificationem? Omitto alia quæ ipſi pro hac ſentẽtia ex Patribus adferunt. Hæc ideò adduxerim, non quòd ea per omnia probem, ſed vt oſtẽdam quantùm illa Molinæ ſententia ab omni abſit Pelagianiſmo: & non ſtatim à nobis eſſe damnandum, ſi quid præceptis noſtris opinationibus non cõgruat, præſertim ſi id alijs & quidem præclaris Theologis placet.

Sententia illa, quòd lib. arbitr. priùs influat, an pertineat ad errorẽ Gallorũ?

7 Sequitur Secundò, ad errorem Gallorũ multo minùs pertinere ſi dicas (quod auctor

 Moli-

Molinæ tribuit) liberum arbitriũ per gratiã præuenientem excitatum & corroboratum priùs naturâ influere in opus quàm gratia influat,eodem tamen inſtanti temporis influere gratiam. Numquam fuit controuerſia in Eccleſia,vtrùm liberum arbitrium priùs naturâ influat in opus, quàm gratia, an ſimul. Sufficit ad fidei doctrinam confiteri, Primò, gratiam debere præuenire liberum arbitrium,vt illud excitet & corroboret; & liberum arbitrium nihil poſſe in opus bonum niſi ſic præuentum.Deinde,gratiam nõ cauſare ipſum opus realiter producendo,niſi dependenter à libero arbitrio, ita vt poſſit gratiæ influxum in opus impedire. Tertio, opus ante influxum gratiæ non eſſe meritorium.His poſitis, perinde eſt ad doctrinam fidei, vtrùm dicas liberum arbitrium priùs naturâ influere in opus, quàm gratia præueniẽs influat;an ſimul naturâ. Eſt enim hæc ſcholæ diſputatio, pertinẽs ad profundiores & difficiliores partes occurrentiũ quæſtionum, quas (vt Cæleſtinus epiſtola 1. ait) ſicut non audemus cõtemnere, ita non neceſſe habemus aſtruere. Docent quidem Patres gratiam & liberum arbitrium ſimul & indiuiduo opere conſenſum parere; ſed facilè dixerit aliquis, id vel de ſimul tempore intelligendum, vel de gratia comitãte.

Maſſi-

Maſſilienſium autem error erat, liberum arbitrium nondum gratià præuentum & corroboratum poſſe ſuis viribus facere bona opera ad quæ gratia non iuuaret, idque priùs tempore quàm vllam gratiam acciperet; & ea opera tunc eſſe meritoria.

8 Addo tamen, tantùm abeſſe, vt Molina doceat liberum arbitrium influere in opus bonum priùs naturâ quàm gratiam (vt ei imponitur) vt expreſsè contrarium ſæpiùs doceat, & vbique contraria fundamẽta ponat. Nam diſput. 29. ſic ait: *Omnino dicendum cõcurſum Dei particularem, gratiámve præuenientem, ſemper vel tempore vel naturâ antecedere influxum liberi arbitrij ad actiones ſupernaturales, tamquam cauſa & principium efficiens in liberũ arbitrium immiſſum: quo mediante Deus vlteriùs vnà cum libero influxu eiuſdẽ arbitrij in actiones ſupernaturales influit. At verò cùm Deus per cõcurſum vniuerſalem, & cauſa ſecunda immediatè influant in effectum cauſæ ſecundæ, tamquam duæ partes vnius integræ cauſæ, fit vt neutra illis præcisè influxibus ſingularibus priùs alterâ concurrat.* Idem docet diſput. 38. §. Illud deinde. & diſput. 40. §. Poſſumus. §. Ad ſecundam. §. Hinc patet. & diſp. 41. §. Dixi toties. & alibi. Deinde paſſim ſtatuit liberum arbitrium eſſe ſolùm cauſam partialem, & minùs principalem operis; gratiam verò eſſe principalem.

Molina id nõ ſentit.

Quo-

Quomodo ergo ſentire poteſt liberum arbitriũ priùs naturâ influere in opus quàm gratiam, præſertim cùm opus ſit actus ſimplex nullis conſtans partibus? Notum eſt enim quando aliqua cauſa integra conſtat ex pluribus cauſis partialibus, nullam ex his poſſe influere in opus ſine cooperatione omnium aliarum; ac proinde nullā eſſe quæ priùs naturâ in opus influat, quàm alia, ſed omnes ſimul naturâ influere cum mutua dependentia; vt patet in ſpecie ſenſibili, & ſenſitiua potētia, in ſpecie intelligibili, & intellectu, &c. Item cùm quatuor mouent nauem vel pondus, quod nec vnus eorũ, nec duo, nec tres mouere poſſunt Ex his conſtat quàm debili fundamento tota auctoris refutatio nitatur. Supponit enim Primò, Molinam docere liberum arbitriũ priùs naturâ operari opus bonum ſupernaturale, quàm gratia cooperetur. Secundò, hunc eſſe errorem Maſſiliēſium. In vtroque à ſcopo & vero aberrat.

Reſponſio ad primũ argumentum initio cap. poſitum.

9 His declaratis, veniamus ad argumentorum ſolutionem. Reſpondeo ad primũ argumētum: Nuſquam dicit Molina nullum eſſe auxiliũ quod à Deo habeat efficaciam; imò expreſsè docet omnem efficaciā auxilij eſſe à Deo, non à libero arbitrio; vt patet in cōcor. qu.14. art.13. diſp.40. & in appendice in reſp. ad 3. obiect. & q.23. artic.4. diſp.1. m.6. Et patet.

Digitized by Google

tet. Vel enim agitur de efficacia in actu primo, & ſic conſtat eſſe à Deo: nam hæc nihil eſt aliud, quàm vis efficiendi, quæ non diſtinguitur ab ipſo auxilio: vel accipitur in actu ſecundo, nempe pro ipſa efficientia & influxu actuali gratiæ in opus bonum; & ſic etiã eſt à Deo, qui per illud auxilium tamquam per ſemen quoddam ſuum voluntati iniectum cooperatur: ſicut influxus habituum ſupernaturalium eſt à Deo. Verùm quia hæc efficiẽtia non ita pendet à gratia & à Deo, quin etiã pendeat à libero arbitrio, tamquam à cauſa ſine qua gratia non poteſt habere influxũ in opus bonum; ideò interdum & rectè dicit Molina, quòd gratia ſit efficax, vel inefficax (in actu ſecundo) pendere à libero arbitrio; adeò vt in poteſtate liberi arbitrij ſit, gratiam quæ ſecundũ ſe eſt ſufficiens, reddere efficacem vel inefficacem in actu ſecundo. quod non video qua ratione negari poſſit, niſi quis nodum in ſcripto quærat. Si enim voluntas non pōt impedire efficiẽtiã ſeu influxũ gratiæ in opus, iam opus non erit liberum. hic enim influxus nō eſt quid diſtinctũ ab opere; ſed eſt ipſum opus vt procedẽs & pẽdẽs à gratia. Itaq. ſi nō eſt in poteſtate voluntatis vt influxus gratiæ ſit vel non ſit, incipiat eſſe vel nō incipiat eſſe: perſpicuũ eſt in eius poteſtate non eſſe, vt opus incipiat eſſe, aut nõ inci-

Quomodo libe. arbit. reddere poſſit gratiã efficacẽ vel ineſficacẽ, ſic tñ vt non det illi efficatiã ipſam.

incipiat eſſe; quod eſt tollere libertatem in actibus pietatis. Confirm. Quia quando ad vnum effectum ſimplicem concurrunt plures cauſæ partiales, conſtituentes vnam cauſam integrã; neceſſe eſt vt influant cum mutua dependẽtia; ita vt ſi vel vna non influat, ceteræ nihil efficiant, vt ſuprà cap. 4. num. 4. & c. 9. nu. 4. & cap. 10. num. 8. oſtenſum eſt. Ergo cùm auxilium præueniens, & liberum arbitrium, efficiant vnam integram cauſam actus boni; impoſſibile eſt vt gratia habeat influxum in opus bonum, niſi liberum arbitrium ſimul influat, & cõſentiat. Quare cùm influxus liberi arbitrij ſit liber, & procedat à cauſa indeterminata, poteſt cohiberi, & conſequenter etiam influxus gratiæ cohiberi & impediri poterit.

Cauſę partiales influunt cum mutua depẽdentia.

10 Dicet aliquis; Licet hæc vera ſint, tamen malè ſonat, ſi dicas liberum arbitrium poſſe gratiam Dei reddere efficacem vel inefficacem. Reſpondeo, non malè ſonare, ſi addatur explicatio, quam idem auctor ſæpè addit. Fit enim interdum vt aliquid auulſum & ſolitariè prolatum aliter ſonet, quàm dum ſuo loco legitur. nam ex adiunctis mens auctoris intelligitur. Non tamẽ hic modus loquẽdi abhorret à phraſi Scripturæ. Quid enim aliud eſt 2. ad Timoth. 1. *Reſuſcita gratiã Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum;* quàm

Quo modo nõ malè ſonet.

quàm otioſam & cõſopitam excita in opus, redde efficacem & operatoriam? Imò plus aliquid ſonat *gratiã reſuſcitare* (* anazopyrin * quod eſt eam ſopitã & languidam excitare, & viuidam reddere) quàm *reddere efficacem.* Quid eſt *gratiam in vacuum recipere, gratiæ deeſſe, gratiam negligere,* quam illam vacuam bonis operibus & inefficacem reddere? Ne tamen id alicui malè ſonet addatur *in actu ſecundo*: ſatis enim per ſe notum eſt, ſuppoſita libertate in actibus bonis, liberum arbitriũ poſſe gratiæ præuenientis auxilium reddere efficax vel inefficax in actu ſecundo. hinc tamen non ſequitur liberum arbitriũ aliquid facere circa ipſam gratiam, aut dare illi aliquam efficacitatem; vt auctor ſæpè colligit.

1.Cor.15. 2. Cor. 6. Hebr. 12. 1. Tim. 4.

Lib.arbi. nihil facit circa gratiam, nec tribuit illi efficaciam.

11 Ad cuius plenam intelligentiam notandum eſt, in gratia efficaci, tria cõſiderari poſſe: Primò, quòd habeat vim ſupernaturalẽ, quæ vnà cum libero arbitrio ſit ſufficiens ad opus. Hoc conuenit omni auxilio ſufficiẽti. Secundò, quòd ſuadeat & liberum arbitriũ hominis alliciat congruenter ſuis affectibus, eoque modo, quo credibile eſt ipſum conſenſurum. Hæc ſuaſio & allectio liberi arbitrij eſt effectus & actus illius auxilij non effectiuus, ſed formalis. Nam auxilium efficax ſeipſo formaliter allicit & trahit voluntatem vt conſentiat. Vnde hic effectus non pendet à li-

Tria in gratia efficaci cõſiderari.

Attractio eſt effectus formalis gratiæ præuenientis.

à libero arbitrio,nec eſt in eius poteſtate vt ſit vel non ſit. nũquam tamen eſt tam potẽs, quin liberũ arbitriũ poſſit ei reſiſtere,nolendo amplecti id ad quod impellit. Tertiò, quòd influat in opus. Hic influxus eſt effectus effectiuus illius auxilij:& ab eo, vel ſaltẽ ab ordine ad eum,dicitur auxilium cõpletè efficax. Si enim nõ ſequatur hic influxus, auxilium dicetur inefficax:ſi ſequatur, dicetur eſſe & fuiſſe efficax. Sicut medicamentum dicitur efficax,quod effectũ habet; inefficax, cuius operatio fuit impedita. Quare cùm hic influxus aliquo modo à libero arbitrio pendeat;etiam ab eo pẽdet quòd gratia dicatur efficax vel inefficax. Eſt enim gratia principiũ quoddã operatiuum inhærens libero arbitrio;ac proinde eius operatio debet eſſe in illius poteſtate,ſicut operatio habituũ. Sicut enim quòd habitus charitatis in me ſit efficax vel inefficax in actu ſecũdo,otioſus vel operatorius,pendet à libero arbitrio: ita etiã quòd auxiliũ præueniẽs ſit efficax in actu ſecũdo vel inefficax,otioſum vel fructiferũ,ab eodẽ arbitrio pendet. Rurſus ſicut liberũ arbitriũ,dum vtitur habitu charitatis, nihil ei imprimit;ſed vnà cum habitu, & per vires ab ipſo formaliter acceptas, influit in opus: ita etiã dum vtitur auxilio gratiæ præueniẽtis,nihil facit circa illud;ſed cum ipſo, & per

Influxus gratiæ in opus pendet etiã à libero arbitrio.

vires

vires ab ipſo acceptas,facit opus. Itaq; nihil eſt neceſſe vt aliquid circa gratiam agat, aut vllam efficaciā illi tribuat,ſed potiùs ipſa gratia tribuit efficaciā ſeu vires libero arbitrio, vt poſſit vti gratiâ,eamque in opus dirigere, & efficacem in actu ſecundo reddere. Nulla igitur fit iniuria gratiæ dū dicimus eam reddi efficacem in actu ſecundo per liberū arbitrium:quia liberum arbitriū non facit id ſolis naturæ viribus,ſed viribus gratiæ iunctis viribus naturę; ita tamen vt vires gratiæ ſint præcipuæ in hoc conatu. Vnde vlteriùs ſequitur liberum arbitrium non priùs naturâ influere in opus,aut operari,quàm gratiam, ſed ſimul.

Lib.arbi. nō reddit gratiam efficacem ſolis naturę viribus ſed per vires gratiæ.

12 Dices,Liberum arbitrium vtitur gratiâ; item eſt cauſa cur gratia hîc & nunc influat in opus;ergo priùs naturâ operatur quā gratia. Vſus enim quo vtimur re aliqua prior eſt, quàm opus ad quod illâ vtimur:ſimiliter id quod eſt cauſa cur alterum ſit, eſt prius illo. Reſpōdeo,negādo cōſequentiā: nam liberū arbitriū etiā vtitur habitu charitatis & ſpei, & eſt cauſa cur hîc & nunc influant in opus; non tamen priùs naturâ operatur,quàm illi habitus. Ratio eſt,quia etſi liberum arbitrium vtatur gratiâ,& dirigat illam in opus; id tamen non poteſt facere,niſi iam corroboratum per eiuſdem gratię vires, & ijſdem

Lib.arbi. vtitur gratiâ per vires gratię.

viri-

Voluntas eodē actu quo cōſentit, vtitur & applicat ſe ad cōſenſum.

viribus cooperantibus. Non enim alio actu vtitur, aut dirigit gratiam in opus, quàm eo ipſo, qui à gratia pariter & libero arbitrio procedit: ſicut neque in naturalibus voluntas alio actu ſe vtitur aut determinat ad cōſenſum, quàm ipſo conſenſu, quem in ſe elicit. Hîc enim quatenus eſt actio, dicitur eſſe vſus liberi arbitrij, & determinatio & applicatio ad ipſummet conſenſum, vt eſt opus productum. Eodem modo conſenſus ſupernaturalis conſideratus præcisè, vt eſt actio liberi arbitrij, dicitur eſſe vſus & directio & determinatio liberi arbitrij & gratiæ ad eumdem conſenſum, vt eſt opus productum. Porrò inter has rationes, nulla eſt prioritas. actus enim vt eſt à libero arbitrio, non eſt prior ſeipſo vt eſt à gratia, niſi ſecundùm noſtram conſiderationem. Eſt enim vnus ſimplex actus, qui ſecundùm ſe totum, & omnes ſuas rationes formales procedit à libero arbitrio, & à gratiæ præuenientis auxilio. Nec obſtat quòd influxus liberi arbitrij ſit cauſa cur gratia influat: quia etiam gratia viciſſim eſt cauſa, cur liberum arbitrium influat. Non enim poſſet liberum arbitrium influxum habere in opus ſupernaturale, niſi ſimul iuuaretur influxu gratiæ. Itaque hi influxus ſibi viciſſim ſunt cauſa ſine qua non exiſtendi in rerum natura.

Gratia viciſſim eſt cauſa influxus lib. arbitrij.

Digitized by Google

13 Liberum tamen arbitrium directè & propriè eſt cauſa quarumdam conditionum ſeu circumſtantiarum circa influxū gratiæ, nempe quòd hîc & nunc exiſtat in rerum natura potiùs quàm aliàs, & quòd hanc vel illā habeat perfectionem intenſiuam potiùs quàm aliam. Si enim quæras cur gratia hîc & nunc influit in opus: reſpondendum, non quia gratia erat ex ſe efficax, & determinata ad influendum hoc tempore, & hac graduum intenſione; ſed quia liberum arbitrium ex ſua indifferenti poteſtate ſe determinat ad nunc potiùs influēdum, & vtendum gratia, quàm aliàs, idque tanto vel tāto conatu. Quando enim effectus aliquis procedit à duabus cauſis partialibus, aliam conditionem contrahit ab hac cauſa partiali, aliam ab illa. Sic intellectio quia procedit ab intellectu eſt actio vitalis; quia à ſpecie intelligibili, aut quia verſatur circa tale obiectū, eſt huius vel illius ſpeciei. Eodem modo cùm conſenſus & omnis volitio ſupernaturalis procedat à duabus cauſis partialibus, voluntate & auxilio præueniente; contrahit conditionem libertatis à voluntate, conditionē autem ſupernaturalis ab auxilio gratię. Vnde verè dixeris: Ideò hic actus liberè fit, hîc & nunc fit, tanto conatu fit; quia procedit à cauſa libera, quæ vult illū nunc & ſic elicere: & cōſequēter ideò gratia

Lib. arbi. propriè eſt cauſa cur gratia hîc & nunc influat.

Effectus procedens à duabus cauſis partialibus.

O nunc

nunc & ſic influit in illum actum, quia liberum arbitriũ nunc & ſic influit. Quo modo loquendi non ſignificatur prioritas naturæ, ſed ſolùm rationis. Nam viciſſim rectè dixeris: Ideò influxus liberi arbitrij eſt ſupernaturalis, quia influxus gratiæ eſt ſupernaturalis: non tamen influxus gratiæ eſt prior naturâ influxu liberi arbitrij. Solùm igitur hoc modo loquendi ſignificatur mutua prioritas rationis inter iſtos influxs partiales, reſpectu diuerſarum conditionum, quas cõtrahit actus à diuerſis cauſis partialibus. Si enim in actu conſideretur ſupernaturalitas; ſic priùs ratione influit gratia, quàm liberũ arbitriũ. Nam quòd ſit ſupernaturalis, habet directè & per ſe primò à gratia, nõ à libero arbitrio; etſi liberum arbitriũ ſit cauſa ſine qua nõ, & indirecta ſupernaturalitatis: quia gratia ſine influxu liberi arbitrij cooperantis, nõ poteſt actum ſupernaturalẽ efficere. Si autẽ cõſideretur in actu libertas; & quòd hîc & nunc fiat; ſic priùs ratione influit liberum arbitriũ quàm gratia. Nam hanc conditionẽ cõtrahit actus directè à libero arbitrio; à gratia autem ſolùm indirectè ſeu comitanter, & tãquam à cauſa ſine qua non. Niſi enim gratia ſimul naturâ influeret, & iuuaret, liberum arbitrium non poſſet hanc conditionẽ actui tribuere. Vnde rurſus colligitur, nullã poſſe eſſe prioritatem

Prioritas rationis.

ritatem inter hos influxus, cùm à ſe mutuo depēdeant. Adde iſtos influxus nō eſſe vllo modo diſtinctos per aliquid abſolutū in illis exiſtens; ſed eſſe vnum ſimplicem actū, qui ſecundùm ſe totū, & ſecundùm omnes ſuos gradus eſt ſupernaturalis, vitalis & liber, proceditque totus à libero arbitrio, & totus à gratia. Verùm quatenus procedit à libero arbitrio, vocatur influxus liberi arbitrij: quatenus autem à gratia, vocatur influxus gratiæ. Nam omnis productio & effectio, non eſt aliud quàm ipſa res producta, conſiderata vt manans & pendens ab agente. Quare cùm in ſimplici actu nō ſint duæ aliquæ res, vel rationes formales productæ, quarum altera ſit alterâ prior naturâ; non poteſt etiam influxus alter altero eſſe prior.

Influxus non diſtinguitur ab actu producto.

Ex his patet reſponſio ad Secundū: Quomodo diuiſio *gratiæ ſufficientis in efficacem & inefficacem*, dicatur ſumpta ab effectu: & quomodo ex eo quòd liberum arbitriū reddat gratiam efficacem in actu ſecundo, non ſequatur liberum arbitrium priùs naturâ operari quàm gratiam.

14 Ad Tertium: Omnino iudicamus concedēdum quod in hoc argumento pro abſurdo habetur: nempe, *cum iiſdem auxiliis praeuenientibus, quibus hic cōuertitur, fieri poſſe vt alius non conuertatur*. Ratio eſt, quia fide tenendum

Ad Tertiū argumētū. Cū iiſdem auxiliis, cū quib⁹ hic

conuertitur, fieri poteſt vt iſte nõ cõuertatur.

nendum eſt, eum qui his auxiliis cõuertitur, potuiſſe non conuerti, vt oſtenſum eſt ſuprà cap.7.ex Cõcilio Trident.ſeſſ.6.can. 4. Ergo ſi alius quiſpiam eadem, vel omnino paria auxilia haberet, fieri poſſet vt non conuerteretur. Confirm. Quia auxilium præueniens regulariter non eſt ita efficax, quin liberum arbitrium poſſit ei reſiſtere; poſſit, inquam, potentiâ propinquâ, quam homo facillimè poteſt reducere in actum. reducatur ergo in actum: nihil enim miri ſi fiat, quod cauſam paratam habet, quæ illud facilè poſſit efficere. Similiter cõcedendũ eſt, multos torqueri apud inferos, qui multo maioribus auxiliis ad ſalutem à Deo donati fuerunt, quàm multi alij qui in cælo diuino cõſpectu fruuntur. hic enim eſt communis ſenſus fidelium: & patet manifeſtè in angelis. plurimi enim ex iis qui ceciderunt, maiora auxilia naturalia & ſupernaturalia ad ſalutẽ acceperant, quàm multi ex iis qui ſteterunt. Idem ſæpè fit inter homines. Quis enim neſcit multos religioſos & ſanctos viros, qui magnam à Deo gratiam, & ſalutis intẽtia auxilia acceperant, ſuâ inertiâ cecidiſſe & damnatos eſſe? & viciſſim plurimos ſæculares totâ vitâ flagitioſos, vel tepidos, & crebrò labentes, tandem in fine per aliquod Sacramentum ſaluatos? quis dixerit hos maiora ad ſalutẽ adiumẽta ha-

habuiſſe quàm illos? Omitto cōmunē Sāctorum ſenſum eſſe, ſe nō ita gratiæ diuinæ cooperatos fuiſſe, vt debuiſſent. & B. Franciſcum dicere ſolitum, ſi alius gratiā accepiſſet, quæ ipſi data erat, illū meliùs fuiſſe cooperaturū.

15 Illud verò quod additur: *Sed quòd hi cum maioribus auxilijs prædeſtinati & ſalui non fuerint; illi verò cum minoribus prædeſtinati & ſalui fuerint, non aliunde fuit, niſi quia illi pro innata libertate noluerunt ita vti libero arbitrio vt ſalutē conſequerentur: hi verò maximè.* non ſic intelligendum eſt, quaſi quis cum diuinis auxiliis poſſit facere vt prædeſtinetur (hoc enim ipſe Molina refutat) nam ipſa auxilia ex diuina prædeſtinatione procedunt: ſed quòd cum illis auxiliis poſſit aliquid facere, vnde ſequetur per bonam conſequentiam ipſum fuiſſe ab æterno prædeſtinatum. Si enim cum auxiliis illis perſeuerauerit in finē, ſicut poteſt & debet (iuxta Concil. Trident. ſeſſ. 6. c. 13. & Arauſ. c. 25.) ſequitur ipſum ab æterno prædeſtinatum; ſi non fecerit, ſequitur nō fuiſſe prædeſtinatum.

Poteſt fidelis aliquid facere, vnde ſequetur ipsū fuiſſe de numero prædeſtinatorū.

16 Dices, Ergo prædeſtinatio pendet ex præuiſione meritorum. Reſpondeo, Si conſideretur prædeſtinatio vt extendit ſe etiā ad prima auxilia, quæ homini dantur (vt eſt prima vocatio ad fidē & gratiam iuſtificationis) ſic nullo modo pendet ex præuiſione meritorū.

Digitized by Google

& hoc ſenſu probat vbique D. Auguſtinus, & maximè lib. de prædeſt. Sanctorum cõtra Maſſilienſes, prædeſtinari hominem gratis, & nõ ex meritis: quia præparatio gratiæ, qua vocatur ad fidem & iuſtitiã, non eſt ex meritis. Si autem ſpectetur vt extendit ſe ad poſteriores aliquos effectus ſuos, ſic quodam modo pendet ex præuiſione meritorum, ſicut & ipſi effectus. Non enim homo ſolùm meretur augmentũ gratiæ, ſed etiã meretur dilectionem diuinam, quâ Deus habet illum magis amicũ, & vult illi dare hoc augmẽtũ, iuxta illud Ioan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.* Vbi etſi quædam dilectio præcedat omnia merita ex qua datur homini vt poſſit diligere, & mereri; tñ quædam ſequitur ipſa merita præuiſa, ex qua dantur poſteriora beneficia. Itaq; iuxta hanc cõſiderationẽ prædeſtinatio (vel potiùs pars prædeſtinationis) cadit ſub meritũ: quia per priora beneficia nobis gratis collata meremur à Deo nobis præparari poſteriora. Hæc autem pręparatio eſt quædã partialis prædeſtinatio. Quod vt meliùs intelligatur, notãdũ eſt ex D. Auguſtino

17. de bono perſeuerãtię c. 14. quòd *prædeſtinatio*

Quid prædeſtinatio *Sanctorũ nihil eſt aliud, quàm præſciẽtia & præparatio beneficiorũ Dei, quibus certiſſimè liberãtur, quicumq; liberantur. Præſciẽtia,* quia præſcit qui-

quibus daturus ſit ſua beneficia,eoſq; ſalutẽ ex his beneficiis,ſi dentur,cõſecuturos. *Præparatio*,quà ſtatuit hęc beneficia donare. Verùm quia in ſerie horum beneficiorum alia ſunt volita propter alia,poſteriora ob merita priorum(non enim confusè,abſq; ordine & dependentia quam inter ſe habeant, volita ſunt)ideò ipſa prædeſtinatio ęterna, quatenus ſe ad priora & poſteriora beneficia extẽdit,apprehenditur tamqnã ſuo modo partibus(ratione partialium obiectorũ)conſtans; quarum poſteriores per beneficia priora mereri poſſimus.Præparatio enim augmẽti gratię,& multorũ auxiliorũ, quibus excitamur & iuuamur ad perſeuerandum in bonis operibus,eſt pars prædeſtinationis, & tñ illam mereri & impetrare poſſumus. Sicut enim impij merentur reprobationem æternam & odium Dei,per quod ſubtrahũtur illis maiora auxilia:ita iuſti poſſunt mereri vitę æternæ & aliorũ beneficiorum, quę ad perſeuerandum neceſſaria ſunt,præparationem;quę præparatio eſt pars totius prædeſtinationis. Nec obſtat,quòd D.Thomas & alij Doctores dicant,nõ dari cauſam prædeſtinationis, vt prædeſtinatio ſignificat actum mentis diuinę:quia loquuntur de actu ſecundũ ſubſtãtiam & entitatem ſuam ſpectato(quo modo eſt ipſa eſſentia diuina) non autem ſecundùm

Partibus ſuo modo conſtat.

Prædeſtinatio vt extendit ſe ad poſteriores effectus ſub meritũ cadit.

dùm terminationem liberam ad creaturas. Confirmatur Mat. 25. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* quare paratum? *Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare* &c. Itaque pars prædeſtinationis poſterior, ſeu prædeſtinatio vt ſe extendit ad poſteriores effectus, ſub meritum cadit. Et quia præparatio priorum beneficiorum non habet rationem prædeſtinationis integræ, niſi extendat ſe etiã ad poſteriora vſque ad finem vitæ, hinc fit vt in poteſtate hominis iuſti ſit efficere, vt præparatio priorum beneficiorum, ſeu prouidentia illa quę priora beneficia contulit, habeat rationem prædeſtinationis, vel non habeat: quia poteſt facere vt extẽdat ſe ad poſteriores effectus, vel vt nõ extendat, ſine qua extenſione nõ habebit rationẽ prædeſtinationis completæ, ſed inchoatæ tantùm, quo modo omnes iuſti vocantur prædeſtinati in Scriptura. ad Rom. 8. ad Epheſ. 1. Actor. 14. & alibi. Cũ dico hominem iuſtum poſſe facere vt prouidentia vel voluntas diuina extẽdat ſe ad poſteriora beneficia, non ita crudè intelligendum, quaſi homo poſſit aliquid circa diuinã prouidentiam efficere: ſed quòd poſſit aliquid facere, ſine quo in Deo non fuit nec erit propoſitum dandi poſteriora beneficia, & cùm quo fuit ab æterno & erit tale pro-

propoſitum. Itaque illud ſe habet per modum obiecti & conditionis ſine qua non, reſpectu preſcientiæ diuinæ ad illud terminatæ,& voluntatis diuinę propter illud præuiſum poſteriora beneficia decernentis. Nã vt communiter docent Patres(vt dictum eſt cap.3.) non ideò actiones humanæ ſunt futuræ,quia Deus præſcit futuras; ſed ideò præ ſcit quia futuræ ſunt. Itaque priùs ratione ſunt futuræ in æternitate, quàm præuiſæ; & conſequenter, quã proprer illas poſteriora beneficia ſint prædeſtinata,& præuolita.Cõ firmari hæc etiam poſſunt ex Damaſceno lib.2.de fide Orthod. c.30. *Prædeſtinatio opus eſt iuſſionis diuinæ prænoſcendi vim habentis* (** Tis prognoſticis celeuſeos*) *prædeſtinat autem ea quæ non ſunt in noſtra poteſtate, ſecundùm præſcientiam ſuam.* quod intellige de poſterioribus effectibus. Et lib. contra Manichæos pag. 562. *Præuidens itaque Deus ea quæ à nobis ſpontè gerenda ſunt, videlicet quæ ſunt, in noſtra poteſtate, virtutem dico & vitium, prædeſtinat ea quæ non ſunt in noſtra poteſtate*, & infrà: *Adnitamur itaque facere quod bonum eſt, vtque boni fiamus, vt ſimus ex numero bonorum qui præcogniti ac prædeſtinati ſunt ad vitam æternam.* In eandem ſententiam accipiendum videtur, quod habet auctor hypognoſt.lib.6. in fine. *Nemo glorietur, nemo deſperet. Solus enim Dominus*

Digitized by Google

Prædeſtinatio vt extendit ſe ad poſteriores effectus ſub meritũ cadit.

dùm terminationem liberam ad creaturas. Confirmatur Mat. 25. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* quare paratum? *Eſuriui enim*, *&* *dediſtis mihi manducare* &c. Itaque pars prædeſtinationis poſterior, ſeu prædeſtinatio vt ſe extendit ad poſteriores effectus, ſub meritum cadit. Et quia præparatio priorum beneficiorum non habet rationem prædeſtinationis integræ, niſi extendat ſe etiã ad poſteriora vſque ad finem vitæ, hinc fit vt in poteſtate hominis iuſti ſit efficere, vt præparatio priorum beneficiorum, ſeu prouidentia illa quę priora beneficia contulit, habeat rationem prædeſtinationis, vel non habeat: quia poteſt facere vt extẽdat ſe ad poſteriores effectus, vel vt nõ extendat, ſine qua extenſione nõ habebit rationẽ prædeſtinationis completæ, ſed inchoatæ tantùm, quo modo omnes iuſti vocantur prædeſtinati in Scriptura. ad Rom. 8. ad Epheſ. 1. Actor. 14. & alibi. Cũ dico hominem iuſtum poſſe facere vt prouidentia vel voluntas diuina extẽdat ſe ad poſteriora beneficia, non ita crudè intelligendum, quaſi homo poſſit aliquid circa diuinã prouidentiam efficere: ſed quòd poſſit aliquid facere, ſine quo in Deo non fuit nec erit propoſitum dandi poſteriora beneficia, & cum quo fuit ab æterno & erit tale pro-

propoſitum. Itaque illud ſe habet per modum obiecti & conditionis ſine qua non, reſpectu preſcientiæ diuinæ ad illud terminatæ,& voluntatis diuinę propter illud præuiſum poſteriora beneficia decernentis. Nã vt communiter docent Patres(vt dictum eſt cap.3.) non ideò actiones humanæ ſunt futuræ,quia Deus præſcit futuras; ſed ideò præſcit quia futuræ ſunt. Itaque priùs ratione ſunt futuræ in æternitate, quàm præuiſæ; & conſequenter, quã propter illas poſteriora beneficia ſint prædeſtinata,& præuolita.Cõfirmari hæc etiam poſſunt ex Damaſceno lib.2.de fide Orthod. c.30. *Prædeſtinatio opus eſt iuſſionis diuinæ prænoſcendi vim habentis*(* *Tis prognoſticis celeuſeos*) *prædeſtinat autem ea quæ non ſunt in noſtra poteſtate, ſecundùm præſcientiam ſuam.* quod intellige de poſterioribus effectibus. Et lib. contra Manichæos pag. 562. *Præuidens itaque Deus ea quæ à nobis ſpontè gerenda ſunt, videlicet quæ ſunt, in noſtra poteſtate, virtutem dico & vitium, prædeſtinat ea quæ non ſunt in noſtra poteſtate*, & infrà: *Adnitamur itaque facere quod bonum eſt, vtque boni fiamus,vt ſimus ex numero bonorum qui præcogniti ac prædeſtinati ſunt ad vitam æternam.* In eandem ſententiam accipiendum videtur, quod habet auctor hypognoſt.lib.6. in fine. *Nemo glorietur, nemo deſperet. Solus enim Dominus*

minus ſcit, qui ſunt eius: in quantum autem poſſumus, omnes homines ad bonum exhortemur, nulli deſperationem demus, pro inuicem oremus, in conſpectu Dei nos humiliemus, dicentes: Fiat voluntas tua. Ipſius erit poteſtatis, iudicium in nobis debitum mutare damnationis, & gratiam prædeſtinationis indebitam prærogare. Et Proſper lib. de vocat. gent. cap. 35. *Fruſtrà dicitur quòd ratio operandi non ſit in electis, cùm etiam ad hoc operentur vt electi ſint.* Idem ex plurimis Doctoribus Scolaſticis probari poteſt.

18 Ad Quartum: Fatemur hæc omnia eſſe veriſſima. Quòd enim concurſus Dei generalis nõ ſit influxus in cauſam ſecundam, ſed in cõmunem effectum; quodque cauſa ſecunda non priùs à Deo moueri debeat quã agat, ſuprà cap. 3. & 4. oſtenſum ſatis eſt. Denique quòd totus effectus ſit à Deo, & totus à cauſa ſecunda, tamquam à cauſa partiali conſtituente vnã integram cauſam, dubitari non poteſt, niſi quis litem de nomine cauſæ partialis moueat. Etſi enim Deus in ſuo ordine ſit integra cauſa operis (nemo enim cũ illo concurrit vt cauſa prima) non eſt tamen hoc loco abſolutè integra & totalis cauſa; quia ita operatur, vt illa operatione ſola abſque cooperatione cauſæ ſecundæ opus produci nequeat. Similiter cauſa ſecunda, etſi in ſuo ordine ſit integra (eò quod non requiratur

tur alia cauſa ſecunda, quæ illam iuuet) tamen ſe ſolâ abſque cooperatione cauſæ primæ nihil poteſt efficere. Itaque cauſa prima & ſecunda ſe habent tamquam duæ cauſæ partiales, ſeu vt partes vnius integræ & totalis cauſæ, quæ nullius extra ſe cooperationẽ requirat. Quamuis enim cauſæ partiales vocari ſoleãt, quæ ſunt eiuſdem ordinis, & cõplent aliquam cauſam in ſuo ordine integram: tamen quando quæritur cauſa omnibus modis integra, quæ nullius extra ſe cooperationem requirat, tunc cauſa prima & ſecunda ſe habent vt cauſæ partiales, & ſynthesis earum eſt cauſa totalis. Itaque quod de duobus trahentibus nauem dicitur, in eo eſt ſimile, quod neutrius tractus ſine altero ſufficiat ad motum nauis; etſi in eo ſit diſſimile, quòd ſint cauſæ eiuſdem ordinis.

Cauſa prima & ſecunda ſe habent vt cauſa partiales.

Ad Quintum: Certum eſt opus bonum nõ eſſe à gratia, vt à cauſa tota. ſi enim gratia eſſet tota cauſa operis, excluderetur liberum arbitrium. Similiter certũ eſt non eſſe à libero arbitrio vt à tota cauſa: alioquin non eſſet à gratia. Vnde mirũ eſt auctorẽ hæc referre tamquam abſurda. Quòd verò addit: *Secundùm aliorum ſententiam* (videlicet Molinæ) *opus ſecũdũ partes eſſe ab vnoquoq. (ab vtroque* fortaſſe vult dicere) neſcio quomodo in animum inducere potuerit, cùm plurimis

Totũ opus eſt ab vtroque vt à cauſa partiali.

locis

locis Molina doceat, opus non ſecundùm partes(quibus plerumque caret, vt cùm eſt ſimplex volitio tota ſimul exiſtens)ſed ſecundùm ſe totum, omneſque gradus genericos & ſpecificos, differentiamque indiuiduam eſſe à gratia & à libero arbitrio; vt patet diſput.33.38.40. 41. Pari fide imponitur quod ſequitur. *Si loquamur de inſtanti naturæ, prior eſt voluntas quàm gratia: niſi enim incipiat operari voluntas, gratia non operabitur. Vnde liberum arbitrium gratiam præuenit operando.* Hæc enim omnia quàm longiſſimè abſunt à mente Molinæ, vt ſuprà oſtenſum eſt.

APPENDIX AD CAP. X.

De ſententia Maſſilienſium; & faciente quod in ſe eſt.

Sententia cuiuſdam Doctoris.

19 POST hæc conſcripta, incidi in quemdam auctorem, virum alioqui doctiſſimum, qui fusè conatur probare, ſentētiam illam Scholaſticorum; *Facienti quod in ſe eſt per vires naturæ, Deus dabit auxilium gratiæ*; eſſe errorem Maſſilienſium & aliorum Semipelagianorum: eoſque qui hāc ſententiam probabilem putant, non minùs falli quàm Maſſilienſes. Subducit tamen ab hac ſententia D. Thomam. D. Bonauenturam, Alexand. Halen-

Halenſem, Altiſiodorenſem & Gerſonem, quos putat in ea ſententia non fuiſſe. Nam Gerſon dicit, *Facienti quod in ſe eſt, id eſt, benè vtenti donis Dei iam habitis, Deum non deeſſe.* Et in tract. de Vita ſpirituali, lect. 1. alph. 61. litt. G. dicit apertè, hominem non poſſe facere aliquod opus bonum moralis etiam virtutis, *ſine aliquo auxilio Dei interiùs mouente*; ergo non potuit aſſerere illam propoſitionem, Facienti quod in ſe eſt ex viribus naturæ, Deus non denegat auxilia gratiæ ſuæ. Eodē pacto, licet Alexand. & Altiſiodor. abſolutè hanc propoſitionem affirment, quia tamen Alexand. 3. p. q. 69. num. 1. ar. 2. docet *non poſſe liberum arbitrium de ſe declinare à malo & facere bonum, ſine auxilio gratiæ, ſed facere malum*: & Altiſiodor. l. 2. ſummæ tract. 11. c. 1. q. 4. *non poſſe nos ſine gratia gratis data, aliquod bonum operari*: ſequitur eos non intellexiſſe hanc propoſitionē de eo qui facit quod in ſe eſt ex viribus naturæ, ſed ex auxilio gratiæ. D. Thomas 1. 2. q. 109. art. 6. ad ſecundum, & q. 112. art. 2. & 3. prædictam propoſitionem intelligit, de eo qui facit quod in ſe eſt, ex auxilio gratiæ; non ex proprijs viribus; nec oppoſitū alicubi affirmauit, vt falsò putat Caietanus. Simili modo de eadem propoſitione loquitur Bonauent. in 2. d. 28. ar. 2. q. 1. ad tertium. ita ille auctor.

Verùm

Digitized by Google

Reſponde tur. 20 Verùm hæc cenſura in DD. Scholaſticos eſt nimis dura. Nam quidquid ſit de iſtis DD. quos ipſe excipit, conſtat tamen ceteros in hac ſententia iam à 300. & amplius annis fuiſſe. Deinde quòd etiã iſti à ceteris non diſcrepent, ſed idẽ omnino ſentiant; patebit, ſi quis verba eorum excutiat; vt omittam à poſterioribus DD. eos pro hac ſententia paſſim citari. Nam quod ad Gerſonem attinet, non dicit Gerſon loco citato, *hominem non poſſe facere aliquod opus moralis virtutis, ſine auxilio Dei interiùs mouentis*; ſed ſic ait: *Iſtam conformitatem* (quam actus liber habet cum prima & ſumma honeſtate, id eſt, bonitatem moralem & laudabilem) *non poteſt elicere nuda natura voluntatis niſi communicata ſit ei facultas & gratia in producendo alia quàm ea quæ ſolùm reſpicit nudam ſubſtantiam actus, & non ceteras circumſtantias, vt ſunt circumſtantia finis & directionis, intenſiones, & ſimiles.* Vbi tantùm vult dicere, requiri aliam facultatem ſeu gratiam ad producendam nudam ſubſtantiam actus, aliam ad ponendam in illo bonitatem laudabilem ſecundum omnes circumſtantias: acceptâ generatim gratiâ pro omni eo quod gratis datum eſt: quomodo omnia naturalia gratia appellantur. Hanc autem eius mentem eſſe patet ex iis, quæ eodem tractatu, ante duas paginas ſcribit, vbi ſic ait: *Nolo tamen*

DD. Schola. idẽ omnino ſentire & dicere.

Gerſon.

negare

negare quin anima poſſit ex ſua vita naturali benè moraliter agere, & , faciendo quod in ſe eſt, ſe ad vitam gratiæ diſponere. & primò ſi anima nullâ morte ſit infecta, habẽs naturalium integritatẽ, in nullo æſtimo fieri ambiguum, quin habeat in ſuo arbitrio cauſare opus bonum de genere moris, veſtiendo ipſum omnibus circumſtantijs, quas ipſa bonitas moralis exigit: alioquin homo ſine culpa exiſtens miſerabilior eſſet omnibus animantibus. cur ita? quia cetera animalia poſſunt in operationes ſuæ naturæ debitas, ſuppoſito Dei generali auxilio, non ſic homo poſſet. Sed quid dicemus de anima, quæ mortem circumfert ſecum, vel peccati originalis, vel actualis? fuerunt qui dicerent, animam tali morte preſſam non poſſe ad actus bonos morales aſſurgere. Deinde reiecta hac ſententia, dicit, hominem poſſe facere actus moraliter bonos, per quos mereatur bona temporalia, & ad gratiam de congruo ſe præparet: *Quia per eos,* inquit, *facit homo quod in ſe eſt: intelligo hoc, facere quod homo poteſt ſecundùm vires quas actualiter habet.* Deinde addit: *Hoc loco aliqui diſtinxerunt de gratia. nam ſi gratiam appellamus omne illud quod à Deo liberaliter datur ſine meritis; totum eſſe noſtrum & viuere; inter gratuita numeratur. & hoc modo omnis tribulatio, omnis infirmitas, imò & ipſæ tentationes inter gratuita numerantur; quia Dei bonitas, quantũ eſt de ſe, nobis immittit, aut euenire permittit ad bonum*

Quomodo Gerſon accipiat gratia, quã dicit nos nihil poſſe ſine gratia.

noſtrum

noſtrum, ſi non peruerſè renitimur, abutimurque. & iuxta hunc acceptionis modum de gratia, perſpicuum eſt, nihil nos boni poſſe abſque gratia. Si verò gratiam nominemus donū aliquod infuſum, diſtinctum ab anima, ſupra vel vltra vires ſuas naturales vel induſtrias; nulla videtur neceſſitas dicere talem gratiam eſſe neceſſariam, vt bonum de genere agamus per liberum arbitrium, pluſquam ad cognoſcendum verum circa naturalia. Neſcio quomodo clariùs Gerſon potuiſſet iſtam cōmunem ſententiam aſſerere, vt mirum ſit illum ab iſto Doctore pro contraria adduci.

Alexan. Hal.

21 Quod ad Alexandrum attinet, verba ſuprà num. 5. allata ſunt ſatis clara. Eo autem loco qui obijcitur, loquitur manifeſtè *de vitatione omnis peccati mortiferi, & operatione totius boni præcepti, & etiam meritorij vitæ æternæ.* Item, *de gratia iuſtificante*; idque patet paſſim ex argumētis ipſius, quibus probat non poſſe perueniri ad beatitudinem ſine gratia. Accedit, quòd ſi Alexander doceret, id quod vult iſte auctor, ſentiret liberū arbitrium, ſine gratia, non poſſe facere vllum opus moraliter bonum; & non valere, niſi ad peccandum; quod nemo ei impoſuit. Denique ipſemet auctor cap. 16. illius diſputationis 91. dicit Alexandrum ſentire, poſſe nos aliquod opus bonum morale operari ex noſtris viribus. Idem dico de Altiſiodorenſi.

Altiſiodorenſis.

Nec

Digitized by Google

Nec obſtat, quòd in fine ſoluens argumẽtum quod ſibi obijciebat de cooperatione Dei gratis præſtita, dicat; *Si gratia large ſumatur pro omni gratis dato à Deo, benè concedimus quòd liberum arbitrium non poteſt in opera de genere bonorum ſine gratia.* quia hoc modo etiam influentia generalis, de qua ibi loquitur, eſt gratia; imò etiam conſeruatio naturæ; vt patet ex diſtinctione Gerſonis, qui videtur ad hunc locum Altiſiodorenſis reſpexiſſe.

De D. Thoma, etſi in ſumma illud non dicat, tamen loco à nobis citato id euidenter tradit; vnde paſſim poſteriores DD. eum pro hac ſententia citant. Et 3. contra Gentes, cap. 159. docet, in poteſtate liberi arbitrij eſſe impedire vel nõ impedire diuinæ gratiæ receptionem: quòd ſi non impediat, Deum illi gratiam ſuam daturum: ac proinde ſibi quemq. imputare debere, ſi gratiam nõ habeat: *Deus,* inquit, *quantum in ſe, paratus eſt omnibus gratiã dare. Vult enim omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vt dicitur* 1 ad Timoth. 2. *ſed illi ſoli gratiâ priuantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant.* Et in 2. d. 28. art. 4. *Gratia dupliciter accipi poteſt, vel pro quocumque excitatiuo voluntatis, exhibito homini ab ipſa diuina prouidentia, quâ omnibus rebus gratis impendit ex ſua bonitate, ea quæ ipſis cõueniũt; vel aliquod donum habituale, in anima receptum.* *D.Thom.*

ſi primo

ſi primo modo accipiatur gratia; nulli dubium eſt: quòd homo ſine gratia Dei, non poteſt ſe præparare ad habendam gratiam gratum facientem. Vt enim 8. Phyſicorum oſtenditur, mutatio voluntatis effici non poteſt, ſine aliquo mouente per modum excitantis: omne enim motum neceſſe eſt ab alio moueri, nec refert quidquid ſit illud: quod huiuſmodi variationis occaſionem præbeat, quaſi voluntatē excitando, ſiue ſit admonitio hominis, vel ægritudo corporis, vel aliquid huiuſmodi, quæ omnia conſtat diuinæ prouidentiæ ſubiecta eſſe, & in bonum electorum ordinata. Vnde quidquid illud fuerit, quod hominem excitauerit ad conuertendum ſe, gratia gratis data dici poteſt. & ſic, ſine gratia gratis data homo ad gratiam ſe non præparat. Ecce qualem gratiam requirat D. Thom. nemo ſanè DD. talem excludit, ſed potiùs includit cùm de naturæ viribus loquitur. Nec in ſumma 1.2.q.109.art. 6. ad ſecundum cõtrarium docet; tantùm enim vult requiri auxiliũ diuinæ motionis, vt quis ita faciat quod in ſe, vt detur ei gratia iuſtificationis: hîc autem loquimur de gratia ſpecialis auxilij obtinenda.

D. Bonauentu. D. Bonauentura in 2.d.28. art. 2. quæſt. 1. dicit, *vix aut numquam liberum arbitrium deſtitui gratia, gratis data, per quam homo ſe poteſt aliquando ad gratiam diſponere.* Sed per hanc *gratiam* intelligit etiam quoſdam affectus natura-

turales, vt quod aliquis valdè reformidet pœnas inferni, aut ab infantia inſita ſit viſceribus eius quædam pietas. Eamdem ſententiam tenent Richardus, Albertus, Occam, Gabriel, Driedo, Ruardus, Sotus, Vega, vt ſuprà n. 5. dictum eſt.

His accedunt, Nicolaus de Orbellis in 2. diſt. 27. vbi refert hac de re ſententiam Richardi, eamq́. approbat; Ægidius Romanus in 2. diſt. 28. articul. 2. Franciſcus Victoria relect. 3. de peruenientibus ad vſum rationis, num. 4. vbi hanc ſententiam tribuit D. Thomæ. Barthol. Medina 1. 2. quæſt. 109. artic. 6. quæſt. 3. ad tertium, dicit *hanc ſententiam eſſe probabilem*, & pro ea in argumento citat D. Thomam. Matthæus Feliſius ex ordine Minorum Inſtit. Chriſtianæ d. 24. cap. 20. & 21. & multi alij recentiores. Qui omnes non intendunt aliud aſſerere, quàm quod primi DD. Scholaſtici affirmarunt. Vnde axiomatis & pronuntiati loco ab omnibus paſſim habetur; *Si homo faceret quod in ſe eſt, per vires naturæ, Deum daturum illi gratiam*, id eſt, auxilia ſupernaturalia, quibus ſenſim maiora, & tandem iuſtitiam, obtinere poſſet.

24 Quòd autem hæc ſententia non pertineat ad errorem Maſſilienſium, probatur Primò, quia alioquin fatendum eſſet, omnes

Albert. Richard. Occam. Gabriel. Driedo. Ruardus. Sotus. Vega. Nicolaus de Orbel. Ægid. Roman. Franciſc. Victoria. Bart. Medina. Matt. Feliſius, & alij multi

Hãc ſententiã nõ pertinere ad errorẽ Maſſil.

Prima ꝓbatio.

DD. Scolaſticos (excepto vno vel altero (iam à 500. ferè annis damnatum errorem tenuiſſe, & plurimos doctiſſimos viros hoc tempore etiam nūc tenere. Vnde vlteriùs ſequeretur Eccleſiam pænè totam in eodem errore fuiſſe, nam populus Chriſtianus vbique terrarum tenet, quod à ſuis Parochis & Epiſcopis docetur. hi autē docent quod à Doctoribus in ſcholis audiuerunt, vel quod in eorū ſcriptis legerūt. atqui Doctores per quingētos propè annos, & fortè multo ampliùs, docuerunt cōmuniter: *Si homo faceret quod in ſe eſt, etiā per vires naturæ, Deum illi auxilia gratiæ largiturum; quibus ſi etiam benè vteretur, maiora impetraret, & ſic ſenſim poſſet ad ſalutem peruenire*. Accedit quòd hæretici huius ſæculi, primi hanc ſententiā communē Doctorum reprehēderunt, & erroris Pelagiani accuſarūt; vt de Luthero patet, in aſſertione artic. 36. apud Roffenſem, & Caluin. lib. 2. Inſtitut. cap. 3. vbi vocat illud Occamicum axioma. Vnde vel ob hanc cauſam minùs admittenda eſt talis cenſura.

Quæ auxilia Doctor. ſcholaſtici excludāt dū dicunt ſolis naturæ viribus aliquid poſſe fieri.

25 Deinde, quia DD. ſcholaſtici qn. loquūtur de viribus naturæ, non excludunt auxilia extrinſeca Dei, Angelorum, vel hominū; vt cuſtodiā angelicā, virtutis diabolicæ cōpreſſionem, doctrinā magiſtrorū, inſtitutionem parentū, operā concionatorū, exēpla virtutum,

tũ,& ſimilia:neq. etiã intrinſeca, quæ ſecundùm ſubſtantiã ſuam ſunt ordinis naturalis: vt ſunt variæ cogitationes per diuinã prouidentiã homini incidentes de bono ſequẽdo & malo vitando (quæ etiã in ſtatu nudæ naturæ non defuiſſent) & cooperatio diuina, qua Deus ad omnia bona opera cooperatur. ſed excludunt ſola ſupernaturalia intrinſeca,quibus aliquid ſupra vires naturæ poſſumus. Quòd autẽ Doctores hæc non excludant,ſed includant, patet; tũ quia aliqui expreſsè horũ meminerunt: vt D. Tho. D. Bonauentura,Gerſon, & ipſe Molina varijs locis: tũ quia mens illorũ non eſt,affirmare hominem ſine vlla externa inſtitutione,ſine vllo exemplo, ſine vlla bona cogitatione aut inſpiratione per diuinã prouidentiam obueniente, aut dæmone pro arbitrio ſæuiente, poſſe ſecũ ſtatuere ſequi bonum honeſtum, & fugere malũ contrariũ: (id enim & apertè falſum eſt,& ad propoſitũ illorũ minimè neceſſarium)ſed tantùm,poſſe illum abſq. vllo auxilio interno ſupernaturali,per ea quæ extrinſecus,vel ſecundùm ordinẽ naturæ ſuppetunt, ſtatuere ſequi bonũ & vitare malũ: & ſi id fecerit,quantum per illa auxilia facere poteſt, Deum infallibiliter auxilium ſupernaturale largiturum. mens enim illorum eſt, hac ratione oſtendere,omnibus pa-

tere aditum ad ſalutem, & per Deum non ſtare, ſi auxilium ſupernaturale ad ſalutem neceſſarium multi non habeant; ſed per ipſos, qui ſi facerent per vires & auxilia quæ naturali modo habentur, quod in ipſis eſt, illud à Deo acciperent. Eodem modo intelligendi Doctores quando dicunt, *hominem naturæ viribus poſſe fide humana aſſentiri myſterijs noſtræ religionis, diligere Deum ſuper omnia, vt auctorem naturæ; actu abſoluto concipere contritionem, vel attritionem merè naturalem; ad breue tempus reſiſtere tentationi* & ſimilia. Itaque per vires naturæ non intelligunt nudã naturam hominis, aut animæ rationalis, & virium ei inſitarum abſque omnibus adminiculis externis; ſed comprehendunt hoc nomine omnia auxilia, & omnem prouidentiæ directionem, quæ homini, vt conuenienter naturæ ſuæ operari poſſit, eſt debita, quàm in ſtatu nudæ naturæ habere debuiſſet. vnde ſolùm excludunt auxilia naturæ indebita. Quod confirmatur: quia non erat eis propoſitum oſtendere quid homo poſſit ſine prouidentia & adminiculis naturæ humanæ debitis: hoc enim inutile fuiſſet; nec ſatis ad diſtinguendum quid poſſit per naturam, quid per gratiam: & prętereà opus fuiſſet oſtendere, quid poſſit adiutus iſtis auxilijs ordinis naturę. Quare cum loquuntur

tur de viribus naturæ, non excludunt illa auxilia. Vnde neque bonas cogitationes de honeſtate morali ſectanda, & turpitudine vitiorũ fugiẽda. Ita cõmunem Doctorũ Scholaſticorum ſententiam expoſuimus 1. 2. qu. 109. artic. 6. diu antequam hæc quæſtio in Molinam excitata eſſet, ne quis ſuſpicetur hæc à nobis modò ad ipſum tuendum excogitata.

27 At Maſſilienſes & qui vocantur Semipelagiani non videntur requirere auxilium externum, quo dæmonis potentia comprimatur (niſi eatenus, vt non reddat hominem amentem) neque vllam peculiarem prouidẽtiam ad bonam cogitationem, neque auxilium cooperationis diuinę. Primum patet ex verbis Caſſiani collat. 13. cap. 14. citatis apud Proſperum cap. 32. vbi Caſſianus putat, Iob ſolis naturæ viribus ſuperaſſe *multiplices illas & totâ inimici credulitate quæſitas tentationum moles*, & in eo dumtaxat auxilium gratię illi adfuiſſe, quòd nòn permiſerit dęmoni vt eũ rationis impotem redderet: cùm tamen vel ob hanc maximè cauſam, nempe *quia non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritalia nequitię in cæleſtibus*, in ſingulis actibus, cauſis, cogitationibus, motibus, auxilio

Sententia Maſſiliẽſium.

Quæ auxilia ipſi non requirant.

Digitized by Google

& protectione diuina egeamus, vt ait Innoc. epiſt.1.c.9. Secundum patet, quia (teſte Proſpero epiſt. ad D. Auguſtinũ) dicebant, *quantum quiſque ad malum, tantum habere facultatis ad bonum; pariq. momento animum ſe vel ad vitia vel ad virtutes mouere.* Itaque ſicuti mala cogitatio non eſt donum Dei, nec per prouidentiam eius peculiarem procuratur; ita quoque ſentiebant de bona. Idem quoque colligitur ex D. Auguſtino, vbi auxilium præueniens ponit in bona cogitatione, quæ vt incidat, non eſt in noſtra poteſtate, vt lib. 1. ad Simplic. quæſt. 2. in fine. & lib. 2. de peccatorum meritis cap. 17. & de bono perſeuerant. cap. 16. Denique quia ad omne bonum inchoandum nihil aliud requirebant quàm naturam liberi arbitrij dono creationis acceptam, vt patet ex verbis D. Proſperi ſuprà num 1. allatis. Tertium probatur: quia ſicut Pelagiani putabant tolli libertatem, ſi cooperatio Dei diceretur eſſe neceſſaria, vt oſtenſum eſt cap. 13. ex D. Hieronymo, ita etiam videntur iſti exiſtimaſſe. non enim eſt minor ſed potiùs maior difficultas, d̃ cooperatione diuina, quomodo non impediat libertatem, quàm quomodo auxiliũ præueniens eam non impediat. atqui negabant auxiliũ præueniẽs requiri, ne impediretur libertas, vt refert D. Proſper. in ep. ad D. Auguſti.

Maſſiliẽſes nõ agnouiſſe auxiliũ diuina coperationis.

ergo

ergo multo magis negabant cooperationẽ eſſe neceſſariam. Deinde ſi putaſſent cooperationem neceſſariam, facilè dixiſſent in hac eſſe gratiam Dei, ſicut dicebant eam eſſe in natura liberi arbitrij, gratis à Conditore cōceſſa, vt conſtat ex epiſtola prædicta Proſperi. item omnes bonas voluntates eſſe dona Dei, nos nihil poſſe, niſi Deo auxiliante, &c. & ſic facilè argumenta Proſperi & aliorum eluſiſſent. Denique ad hanc eorum ſententiam videtur reſpexiſſe Concil. Arauſican. quando Can. 22. definit, *neminem habere de ſuo, niſi mendacium & peccatum.* Vbi excludit omne opus non ſolùm moraliter bonũ, ſed etiam naturale & indifferens. quod alia ratione verum eſſe nequit, niſi quia egemus ad hæc auxilio diuinæ cooperationis nobis in hunc finem cōmunicato. & quamuis etiã ad mala opera hoc auxilio egeamus, non tamen ad hunc finem nobis datur; neque ipſa malitia ex Dei, ſed ex volũtatis cooperatione prouenit.

29. Secundò: Quia mens Doctorum (exceptis paucis) non eſt, *Facienti quod in ſe eſt per vires naturæ, dari immediatè donum fidei vel gratiã iuſtificationis; ſed tantùm dari auxilium aliquod præueniens, cum quo ſi rurſus fecerit quod in ſe eſt, dabitur auxilium maius, & ſic deinceps, donec ad iuſtitiam pertingat.* At Maſſilienſes volebant *Secunda probatio.*

tali

Quintò, idē patet ex Can. 3. 4. 6. 8. & aliis Conc. Arauſicani, in quibus damnatur hic error: *Viribus naturæ impetrari, vt à Deo purgemur vel iuſtificemur.*

Ratione probatur.

30 Sextò, idem confirmatur ratione. Non enim credibile videtur, tantos motus fuiſſe excitandos in Eccleſia, aut habendum pro errore contra fidem Catholicam, ſi tantùm voluiſſent dicere, viribus naturæ poſſe hominem à Dei miſericordia impetrare aliquam inſpirationem remotā & ſalutarem, per quā, ſi vellet, poſſet vlteriùs progredi, & maiora auxilia, & tandem iuſtitiam obtinere. Hæc enim ſententia non ita videtur à fidei doctrina aliena; neque ex ea videntur ſequi illa incommoda, quæ Patres ex ſententia Maſſilienſium colligebant, Primò, *Initium ſalutis aut fidei eſſe ex nobis* Secundò, *Gratiam dari ex meritis humanis, & ita non eſſe gratiam.* Tertiò, *Gratiam eſſe pediſſequam.*

Non primum, quia initium fidei eſt primus actus credendi, vel ipſe credulitatis affectus quo proximè ipſum donum fidei promeremur, vt ſuprà diximus: quorum vtrumque iuxta illam ſententiam non eſſet ex viribus naturæ, ſed ex auxilio gratiæ.

Non ſecundum, quia fides & gratia iuſtificans, & auxilia propinqua nō darentur ob aliquod meritum humanum, ſed propter

opus

opus viribus gratiæ elicitum, iis nimirũ qui ſe per auxilium gratiæ præuenientis diſpoſuiſſent.

Dices, Ipſum auxilium præueniens dabitur ob meritum humanum; ergo nõ erit gratia; & conſequenter nec ea quæ ex hoc auxilio ſequuntur, in numero gratiarum cenſebuntur.

Reſpondeo, Illud opus humanum non propriè illud auxilium remotum merebitur: nullo enim modo reddet hominem dignũ. ac proinde non impediet quin illud auxiliũ ſit verè gratis collatum propter Chriſti merita. ſicut ſi is qui eſt reus perduellionis, peteret à Principe aliquo ſubſidio iuuari vt poſſit venire ad aulam ad petendam veniam & id ei præſtaretur, non amitteret rationem doni gratuiti.

Non tertium, quia iuſtificatio, aut donũ fidei nõ ſubiungetur meritis humanis (cùm oporteat alios actus per gratiam elicitos interuenire) imò nec ipſum auxilium præueniens: quia ille actus non propriè illud merebitur. Ex quibus patet, facilè potuiſſe hanc ſententiam à graui errore excuſari, ac proinde non fuiſſe ſententiam Maſſilienſium, quã Patres, Pontifices, & Concilium Arauſicanũ tamquam errorem manifeſtum in fide ſunt inſectati. Alia igitur fuit horũ ſententia, nempe ea *Concluſio aliã fuiſſe Maſſil. ſentẽtiã.*

pe ea

pe ea quam expoſuimus. Itaque procul ab errore Semipelagianorum abeſt, communis illa ſententia DD. de faciente quod in ſe eſt per vires naturæ.

Sentētia Molinæ quantum abſit ab errore Maſſil.

31 Ex his facilè intelligi poteſt, etiam Molinæ ſententiā multum ab hoc errore diſcrepare, Primò, quia quando de viribus naturæ loquimur, non excludit niſi auxiliū quod eſt ordinis ſupernaturalis & internū: cetera vel includit, vel ſupponit, vt patet ex plurimis locis. Nam in cōcordia q. 14. art. 13. diſput. 7. ad credenda myſteria fidei aſſenſu humano, requirit inſtructionē & externā vocationē ad fidem per concionatores, &c. & diſput. 10. in princ. quando dicit: *Quotieſcumque liberum arbitrium ex ſuis viribus naturalibus conatur circa dolorem peccatorum*, &c. non excludit cogitationem congruā peccatori prouidentiâ Dei immiſſam, ſed ſupponit. Idem patet per exēpla induratorum, quæ ibidem adfert. Idem colligitur. Diſput. 19. membro 6. ad 6. vbi ponit duplicia auxilia; quædam ſupernaturalia in ſubſtātia, alia naturalia, quæ neceſſaria ſint ad actus difficiliores ordinis naturalis, & ad reſiſtendum tentationibus grauioribus ad breue tempus: vnde cùm facere quod in ſe eſt, nō parùm ſit difficile (includit enim propoſitum vitandi peccatū, & ſequendi dictamen rationis, & executionē huius propoſiti

Facere q; in ſe eſt quid includat.

ad

ad aliquod tempus) manifeſtũ eſt cum tale auxilium ad hoc requirere.

32 Nec obſtat, quòd idem auxilium ibidem & alibi dicat pertinere ad auxilia per Chriſtũ collata; ac proinde nõ videatur poſſe referri ad vires naturæ: quia vtrumque rectè dici poteſt, ſed diuerſa ratione. ſi enim conſideretur ſecundùm ſuam ſubſtantiam, rectè dicitur auxilium naturale & pertinere ad vires naturæ (prout vires naturales diſtinguuntur à ſupernaturalibus) tum quia eſt in ſubſtãtia naturale, tum quia eſt naturæ quodammodò debitum, vt liberè & accommodatè ad finẽ naturalẽ operari poſſit, vt ibidẽ ait Molina. Vnde etiam in ſtatu nudæ naturæ, ſi Deo placuiſſet inſtituere hunc ſtatũ, non defuiſſet. Hoc modo Patres & Doctores cõmuniter docent, Deũ, Deique potentiam, prouidentiam, ſapientiam, poſſe *naturaliter* cognoſci ab homine per creaturas (quod etiam colligitur ex cap. 1. epiſt. ad Romanos, & c. 13. Sapientiæ) tamen certum videtur non poſſe id fieri, ſine aliqua peculiari directione Dei. vnde Apoſtolus ait, *Deus enim manifeſtauit eis*. Si verò ſpectetur hoc auxiliũ ſecundùm finẽ & directionẽ Dei, qui illud cõfert, vt per illud amoueamus impedimẽta ſalutis, & dirigamur ad ſupernaturalia, & ad ſalutẽ æternã, ſic rectè numeratur inter auxilia ſpecialia

Quomodo auxilium natura poteſt dici auxiliũ Chriſti.

Secundũ ſubſtãtiã eſt naturale, & pertinet ad vires naturæ.

Nota.

Secundũ finẽ & directionẽ Dei pertinet ad auxilia Chriſti.

pro-

prouenientia ex prædeſtinatione vel ſupernaturali prouidentia, & conſequenter ex meritis Chriſti; omne enim id quo dirigimur ad ſalutem, aliquo modo ex Chriſti meritis pendet, nempe quatenus hîc & nunc confertur. Itaque talia auxilia, diuerſa conſideratione, & ad naturæ vires & ad gratiam pertinent, quamuis non ita propriè ad gratiam, vt auxilia ſupernaturalia; quę nullo modo naturali conditioni ſunt debita. Itaque non peccant DD. ſi hæc auxilia à viribus naturæ non excludant, ſicut nec Patres dum dicunt, Deum poſſe ab homine ex rebus creatis naturaliter cognoſci.

Molina longius ceteris à Maſſil. recedit.

33 Secundò, quia Molina apertè docet, nullum opus quod viribus natnræ & auxilijs naturalibus fieri poteſt, eſſe diſpoſitionem propinquam aut remotam ad gratiam iuſtificationis, aut ad auxilium ſupernaturale, aut eſſe meritum ex condigno vel ex congruo, ad tale auxilium obtinendum; ſed ſolùm habere vim remouendi impedimenti & reddendi hominem minùs indignum auxilio gratiæ. Ita diſput. 6. & diſput. 14. memb. 5. ex profeſſo docet, & alibi ſubinde repetit. qua in re etiam longiùs, quàm ceteri Doctores, ab errore Maſſilienſium recedit. Illi enim admittunt huiuſmodi opus eſſe diſpoſitionem remotam, & ex congruo; cur enim propoſitú

Diſpoſitio remota.

rectè

rectè viuendi, ſequendi dictamen rationis, emendandæ vitæ, nemini faciendi quod tibi nolis fieri, placēdi Deo, & ſimiles actus, abſque vllo auxilio ſupernaturali concepti, non poſſint dici diſpoſitiones remotæ ad auxiliū gratiæ? etſi enim fiant per vires naturæ & per auxilium, quod in ſubſtantia ſua eſt naturale: tamen quia hoc auxilium dirigitur à Deo, vt animus aptetur ad ſupernaturalia meliùs capienda & amplectenda; nihil videtur incommodi, etiamſi diſpoſitiones remotæ ad gratiam vocentur.

34 Vnde ſi Adā & Angeli non fuiſſent conditi in gratia, non videtur ratio, cur per dilectionem naturalē nō potuiſſent ſe ad eam remotè diſponere, ſuppoſita Dei ordinatione de illis hoc modo ad gratiæ ordinem euehēdis. neq; inde ſequeretur initium ſalutis eſſe ex homine; tum quia illa diſpoſitio nō eſſet initium ſalutis ex mente Patrū, tum quia id totū eſſet ex gratuita Dei ordinatione: nihil tamen horū admittit Molina, vt quàm longiſſimè ab errore Pelagianorum & Semipelagianorum ſe remoueat. *Dilectio naturalis in Adamo et Angelis.*

35 Nec obſtat, quòd Molina dicat, eſſe *infallibilem legem* de gratiæ auxilio cōferēdo; quia id omnes Doctores tacitè vel expreſsè inſinuant. Tacitè, dum dicunt, *tali gratiā nō denegari & ſemper dari.* ſi ſemper datur, ergo apud *An ſit lex infallibilis.*

Deum eſt decretum æternum, cuius vi ſemper datur. Decretum autem de aliquo ſemper faciendo, eſt lex infallibilis, quia eſt regula actionis. Expreſsè, dum dicunt, *immutabiliter, immutabili ordinatione, infallibiliter* dari, vt Alexãder, Albertus, Ruardus. Porrò hoc decretum ſancitum eſſe ob merita Chriſti, dubitari non poteſt; cum ex Scripturis conſtet, omne auxilium & donũ ſupernaturale nobis ex Chriſti meritis donari: iuxta illud Apoſtoli ad Epheſ. 1. *Qui benedixit nos, omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto,* Ex his patet quantum ab errore Maſſilienſium, ſententia illa Molinæ ceterorumque DD. abſit.

CAPVT XI.

Reſpondetur ad teſtimonia Scripturarum quæ pro gratia determinante adferuntur.

1 VT auctor probet ad conuerſionem requiri gratiam præuenientem, quæ voluntatem prædeterminet, & priùs naturâ operetur opus bonũ quàm voluntas; adducit multa teſtimonia Scripturarum, quæ D. Auguſtinus producit contra Pelagianos. Prima enim quatuor ſumpta ſunt ex lib. cõtra 2. epiſt. Pelag. cap. 20. reliqua ex aliis locis, exceptis paucis quæ vix contra Pelagianos valent,

lent. Vbi aduertendum eſt hæc loca ab Auguſtino produci, vt probet nos ſine gratia Dei nihil poſſe ad vitam æternã pertinens. à Caluino, vt probet gratiã Dei ita totũ opus facere vt homo non cooperetur liberè, ſed neceſſariò tamquam actus vi gratiæ. ab auctore, vt probet nos nihil poſſe, niſi à gratia ita moueamur & determinemur, vt & non poſſimus reſiſtere. Quid autẽ inter hæc duo poſtrema interſit, non intelligo.

Caluinus eadẽ producit.

Primum eſt ex lib. 2. Paralip. cap. 30. vbi cùm Ezechias & Principes eius miſiſſent epiſtolas in vniuerſum Iſraël, exhortãtes vt vniuerſi reuerterentur ad Dominum, tandem ſubditur: *In Iuda verò facta eſt manus Domini vt daret eis cor vnum, vt facerent iuxta præceptũ Regis & Principium eius verbum Domini. Ecce,* inquit, *à filiis Iudæ petitur vt ad Deum conuertantur, non tamen iſta conuerſio ſoli ſuæ innatæ volũtati relinquitur, ſed operatus eſt Dominus in eis.* Reſpondeo; Inferendum erat conuerſionem iſtam non relinqui innatæ libertati per gratiam præuenientem excitatæ & corroboratæ; ſic enim contra nos fuiſſet concluſio. ſed quia id negari ſalua fide non poteſt, additur *ſoli*. non ex fide: nemo enim dicit cõuerſionẽ relinqui *ſoli* libertati, aut liberum arbitrium pro *ſola* ſua libertate poſſe cõuerti. & expreſsè id negat Molina diſput. 40. §.

Primum argumẽtũ

Reſpõſio.

Conuerſio non relinquitur ſoli libertati.

Digitized by Google

Ad ſecundam. *Neque item affirmandũ eſt*, ait, *exiſtentibus in duobus æqualibus auxiliis gratiæ præuenientis, vnum eorum pro ſola ſua libertate conuerti, & alterum non; quoniam licet conuerſio illa à libertate pendeat, fiatq́; ab arbitrio pro ſua libertate, nõ tamen fit pro ſola ſua libertate, ſed cooperante ſimul auxilio gratiæ præuenientis per influxum à quo ſortitur rationẽ gratiæ cooperãtis*. Idẽ ſatis conſtat ex dictis c. 10. vbi oſtenſum, liberum arbitrium non priùs operari quàm gratia ei cooperetur His addo non eſſe dubitãdum, quin Deus ſit operatus illam cõuerſionem, & tamen relicta eſt in poteſtate liberi arbitrij diuinitus præparati. dicitur enim Deus operari conuerſionem & velle (id eſt, propoſitum rectè viuendi) quia mentem illuminat, ſuadet, allicit, vires inſpirat; ſeu, vt D. Auguſtinus loquitur, *quia voluntas præparatur à Domino*. Deinde: quia nobis conſentientibus ad hunc ipſum conſenſum per dona ſua nos iuuat, & nobiſcum ipſum bonum propoſitum in nobis producit. Hæc enim abundè ſufficiunt, vt Deus dicatur operari bona opera in nobis, cùm diabolus, qui nec vires infũdit, nec concurrit influendo in actum, ſed ſolùm ſuadet proponendũ obiectum, dicatur *operari in filijs diffidentiæ* ad Epheſ. 2. quia eſt ipſis cauſa infidelitatis & multorum malorũ operũ. Et ſanè cùm Deus ita operetur bonũ opus

Deus operatur velle.

Etiã diabolus operatur in impiis.

opus in nobis, vt totum illud relinquat in poteſtate voluntatis,non conuenit vt illud aliter operetur quàm modo explicato.

2 Secundum eſt Ezech. 36. *Dabo vobis cor nouum,& ſpiritũ nouum ponam in medio veſtri; & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum,& ſpiritũ meum ponam in medio veſtri:& faciam vt in præceptis meis ambuletis , & iudicia mea cuſtodiatis & operemini.* Hinc concludit auctor: *Meum igitur facere veſtrum præueniet,& meo auxilio ſtimulabo vos , & ipſe in voluntate veſtra faciam vt bona opera faciatis.* Reſpõdeo,Si per *facere* Dei intelligat illam Dei operationẽ quâ nos excitat & allicit ad conſenſum(in quo conſenſu conſiſtit cor nouum) ſic nihil contra nos infertur.ſi verò intelligat illam operationem quâ facit in nobis immediatè ipſum conſenſum vel opus(quomodo videtur intelligere)ſic negamus Dei *facere* præcedere noſtrum.neque id vult Propheta,ſed Caluinus lib.2. Inſtit. c.3. num.6.hunc locum ſic explicans . Dico igitur his verbis ſignificari idem quod alibi dicit Apoſtolus: *Deus eſt qui operatur velle & perficere* &c, *Qui cœpit opus bonum in vobis,perficiet.* vt exponit Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap.8. *Dare enim cor nouum*,eſt operari in homine velle. *Operari velle*, eſt facere interiùs in corde vt velit. *Incipere in homine opus bonum*, *Dare cor nouũ. Operari velle.*

 eſt

eſt dare illi initium bonorum operum. hoc autem initium eſt velle ſeu bonum propoſitum; inde enim incipit executio mandatorum Dei. *Facere vt in præceptis ambulent*, eſt operari perficere, id eſt, facere vt homo impleat quod propoſuit, ſeu vt ſeruet præcepta & perſeueret. *Cor nouum* vocatur bona volũtas, ſeu propoſitum nouæ vitæ, ſiue actu ſiue habitu per virtutem caritatis in nobis permanens. idem eſt ſpiritus nouus & cor carneũ. Igitur *dat Deus cor nouum actu*, illuminando mentem vt pulchritudinem iuſtitiæ cernat; & voluntati ſanctum affectum adſpirando, per quem eam amare & amplecti poſſit ſi velit; & ſimul cum volũtate, ſi ipſa velit, per illum præuium affectum operando plenum & abſolutum amorem, ſeu propoſitum iuſtitiæ ſeruandæ. hoc enim eſt cor nouum in actu. Deinde concepto hoc propoſito, *dat cor nouum in habitu*, infundẽdo caritatis habitũ, ſeu dando Spiritum ſanctum, per quem charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris. quod maximè fit per Sacramenta, & inprimis per ſacramẽtũ Baptiſmi, de quo ibi Propheta loquitur, cùm ait: *Effundam ſuper vos aquã mundã, & mũdabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & dabo vobis cor nouum*, &c. & ita exponit Hieronymus. Hîc nullus eſt actus ad quem opus ſit gratia prædeterminã-

Incipere opus bonum. Facere vt in præceptis ambulẽt.

Quomodo det cor nouum.

te.

te.Nam amor iuſtitiæ & propoſitũ nouæ vitæ(quod eſt cor nouum in actu)ita concipitur per auxiliũ præueniens,vt etiã ſtante illo auxilio poſſit homo non concipere. Infuſio autẽ habitus(qui eſt cor nouũ in habitu) nõ requirit noſtrã cooperationem,ſed in eo volũtas ſe habet merè paſſiuè.vnde patet Deũ dare cor nouum,ſiue in actu ſiue in habitu, abſque auxilio prædeterminante. Idẽ cõfirmatur ex Concil.Trid.ſeſs.6.can.4. vbi definitur,eum qui conſentit gratiæ excitanti (in quo conſenſu conſiſtit cor nouum in actu) poſſe diſſentire;ac proinde nullũ habet impulſum ad cõſenſum,cui nõ poſſit reſiſtere. Nec obſtat verbũ *dandi* inſinuãs rem extrinſecus infundi:qui enim dat cauſam, rectè dicitur dare effectũ ex illa cauſa prouenientẽ, vt medicus præbens medicamẽtũ dicitur dare ſanitatẽ,etiamſi æger liberè ſibi applicet; & qui dat alteri nummos emẽdæ domui, & ſimul iuuat emere,dicitur dediſſe domum. eodem modo dicitur Deus dare amorẽ iuſtitię,propoſitũ nouæ vitæ,cor nouũ, ſpiritum nouũ(de quo actu loquor)quia dat vires & allicit ad hæc,& ſimul cooperatur.Illud autẽ,*Faciã vt in præceptis meis ambuletis*,difficultatẽ non habet.ſi enim ſcholarũ moderator partim minis, partim bonis monitis facere põt,vt ſtudioſi leges academię ſeruẽt; quãto

Quis dicatur dare.

Quomodo faciat vt in præceptis ambulemus.

ciliùs poteſt Deus facere, vt iuſtificati ſuis præceptis obediāt? facit autem hoc tum per donum iuſtitiæ infuſum quo legem diuinā amant, eique condelectantur; tum quotidianis inſpirationibus & excitationibus, ſiue per ſe, ſiue per Angelorum, vel hominum, vel aliarum rerum creatarum miniſterium collatis; tum denique ſua protectione, qua non ſinit illos ſupra vires tentari.

3 Tertium eſt Eſther 14. *Tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri.* Reſpondeo, omiſſis illis quibus auctor hoc teſtimonium Rethoricè exornat & exaggerat verbis ex diuo Auguſtino ſuprà contra 2. epiſt. Pelag. ſubiectis, id Deo facile eſſe abſque auxilio prędeterminante, imò abſque omni auxilio gratię ſupernaturalis. *Sermonē cōpoſitum dat,* faciendo vt menti occurrant res & verba opportuna pro loco & tempore, & nihil ſit quod elocutionem impediat. Poteſt etiā, dum homo conatur eloqui, ſingulari ope concurrere ad verba ſuauiùs formāda. *Conuertere etiā poteſt indignationem in lenitatē,* vel ſola obiecti propoſitione, obijciēdo phantaſię & menti rationes amandi & ignoſcendi, & oſtēdendo rationes indignandi fuiſſe falſas vel iniuſtas (nouit enim diuina ſapientia, quibus rationib⁹ propoſitis, ad quid mēs humana ſe incli-

Sermonē cōpoſitum quomodo det.

Conuertit indignationem.

inclinabit, in quos affectus ſeſe induet (vel vlteriùs affectum aliquẽ præuium voluntati imprimendo. His tamen omnibus poteſt refragari, quamuis Deus certò ſciat reipſa nõ refragaturam. Simili modo facile ei erat *conuertere cor Regis in odium Aman.* Itaque opus non erat ferrea illa inflexione cui non poſſit voluntas humana reſiſtere. Si enim homo poteſt cor hominis ſuo conſilio & ſuaſione conuertere ad amorem vel odium alterius, idque ſæpè adeò certò vt non poſsit dubitare de euentu; quanto magis id poterit facere Deus interna ſuaſione & inſpiratione?

4 Quartum eſt ad Philippenſ.2. *Deus eſt qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate: ergo Deus efficaciſſima ſua potentia voluntates noſtras agere & ad ſe poteſt conuertere.* Reſpondeo: Quia hoc teſtimonium ſæpiſſimè tanquam palmarium in diſputatione de gratia efficaci adfertur, tum ab hæreticis, ad probandum gratiam ita omnia facere, vt ei non liberè cooperemur (vt patet apud Caluin.l.2.Inſtit. cap.2.in fine, & cap 3. num. 6. & n.11.& c.5.n.11.& lib.3.cap.2.num. 23 & c. 11.nu.12.cuius verba prolixitatis vitãdæ cauſa omitto) tum à quibuſdam Catholicis ad probandam gratiam prædeterminantẽ (quæ quomodo ab illa reipſa differat, numquam cogitatione aſſequi potui) oſtendam hunc

locum

locum eorum ſentẽtiæ aduerſari potiùs quã ſuffragari. Apoſtolus eo loco hortatur Philippenſes ad humilitatem & obedientiam. Primo, exemplo Chriſti cùm ait: *Hoc enim ſentite in vobis, &c.* vbi Chriſti humilitatem & obedientiam ponit ob oculos, vt ipſi eoſdem affectus & ſenſus induant. vnde concludit: *Itaque fratres mei ſicut ſemper obediſtis, non vt in præſentia mei tantùm; ſed multò magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.* quaſi dicat, Si Chriſtus ſe humiliauit & obediens fuit vſque ad mortem, & vos debetis obedire Deo præpoſitiſque veſtris operando ſalutẽ veſtrã: idque non cum præſumptione & iactantia præferendo vos alijs, vel exiſtimãdo vos eſſe aliquid; ſed cùm timore & tremore, ſicut Chriſtus cum humilitate & reuerentia Patri obediens fuit. Deinde ſubdit alterã rationem: *Deus enim eſt, qui in vobis, &c.* quaſi dicat, debitis cum timore & tremore ſalutem veſtram operari, quia non veſtris viribus eam poteſtis operari, ſed Deus eſt qui illam operatur, nempe vt cauſa principalis, vires aſſiduè ſuppeditans & inſpirãs. Itaque ne Deus ſuo auxilio vos deſerat, debetis cũ timore & tremore illã operari. hoc ſi feceritis, ipſe quoq. operabitur *perficere*, id eſt, perſeuerantiã; ſicut operatus eſt *velle*, id eſt, propoſitum bonæ vitæ. hoc eſt quod alibi

Explicatur locus ad Philip. 2.

Deus eſt qui operatur &c.

dicit

dicit: *Qui capit bonum opus, ipſe perficiet.* Hinc ſequitur eſſe in poteſtate illorum, facere, *vt Deus in ipſis operetur perficere*; & conſequenter, nõ requiri motiones prædeterminantes. hæ enim nullo modo ſunt in noſtra poteſtate, vt ſup. c. 9. n. 4. oſtenſum eſt. Si enim Deus eas mihi præparauit, non eſt quod multũ timeã aut ſolicitus ſim, Deus ſolicitus erit vt decretũ ſuũ impleat, mihiq. eas ſuis tẽporib. inſerat. ſi verò non præparauit, non potero eas mihi arceſſere. quid ergo mihi proderit timor & anxietas? Deniq. eſt in poteſtate nõ ſtra operari noſtrã ſalutem, & non operari. vnde Apoſtolus hortatur nos vt eam operemur. ergo ad ſingula opera non requiritur illud auxiliũ prędeterminãs, quod non eſt in poteſtate cuiuſq. habere, vel non habere; & dũ habetur, non poteſt homo non operari. Ex quibus conſtat, vel ex hoc loco quo maximè fulcire conantur gratiam prędeterminãtem, eam euerti. Similis planè eſt locus ille Concil. Tridentin. (vt pote ex verbis Apoſtoli deſumptus) ſeſsio. 6. cap. 13. *Nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur, tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare & reponere omnes debeant. Deus enim niſi ipſi illius gratiæ deſuerint, ſicut capit opus bonum ita ꝑficiet, operãs velle & perficere. Verũtamen qui ſe exiſtimant ſtare, videant ne cadant, & cum timore ac*

tremore ſalutem ſuam operentur, &c. qui locus planè hanc eſſe Apoſtoli mentem quam diximus declarat: Quid enim aliud eſt gratiæ non deeſſe, quàm ſalutem ſuam cum metu & tremore operari? ſed de hoc plura ſuprà cap. 7. nu. 2. Porrò dicitur *Deus operari in nobis velle* (id eſt, propoſitum bonæ vitæ quod concipit homo dum iuſtificatur) quia dat vires ad illnd concipiendum, ſuadet & allicit ad illud, & cùm illud concipimus, per dona ſua cooperatur nobiſcum: deinde quia infundit virtutē caritatis, per quam illud velle, ceſſante actu, in nobis perſeueret habitu. *Perficere operatur*, partim per dona habitualia, quæ cùm dedit velle, infudit; partim per quotidiana auxilia, quæ largitur. per hæc enim iuncta ipſius protectione, accipit homo poteſtatem perſeuerandi, & perficit id quod in prima iuſtificatione propoſuerat, nempe cuſtodiam mandatorum vſque in finem. Hæc tamen omnia dona & auxilia talia ſunt, vt in ſingulis operibus priùs naturâ quàm eis vtamur, poſſimus non vti, non acquieſcere, & reſiſtere.

Cur Deo id potiùs tribuatur quã homini.

Dices, Quare Deus dicitur operari potiùs velle & perficere quàm homo, cùm homo ſit qui liberè hos actus elicit? Reſpondeo, Etiam homo dicitur hæc operari. dicitur enim homo *ſeipſum conuertere*, Ioel. 2. *ſibi facere,*

Digitized by Google

facere cor nouum. Ezechielis 18. *ſe mundare à peccatis*, 2. ad Thimotheum. 2. *perſeuerare in finem*, & ſimilia. Peculiari tamen modo hæc tribuuntur Deo; tum quia Deus hominem ad hæc excitat & ſolicitat antequam ipſe de illis cogitet; tum quia ad hæc vires præbet, ſine quibus homo non poteſt in his quidquam. Is autem qui vires ad aliquid præbet quibus id conficiatur, peculiari modo, tamquam auctor principalis, dicitur eſſe cauſa rei, eamque operari & conficere. ſic Regem dicimus expugnaſſe vrbem, conſecutum victoriam, ſubiugaſſe noua regna; quia militem & ſumptus ſuis ducibus ſuppeditauit. ſic Matth. 10. dicitur, *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.* Nempe quia non ſapientiâ & induſtriâ humanâ loquebantur, ſed dono Spiritus ſancti, qui omnia opportuna ſuggerebat. hic tamen Spiritus, quoad vſum doni illius, erat illis ſubiectus, iuxta illud Apoſtoli 1. Cor. 14. *Spiritus Prophetarum prophetis ſubiecti ſunt.* Itaque non determinabat eos ad loquendum. Simile quoque eſt illud 1. Cor. 15. *Plus omnibus laboraui, non ego, ſed gratia Dei mecum*: vel, vt Græca habent, *uc ego, all'a i Karis tu Theu i Synemi.* id eſt, *non ego, ſed gratia Dei quæ mecum eſt.* de qua antè dixerat, *Gratia Dei ſum id quod ſum.* dicit *gratiam laboraſſe*, quia

Præbens vires ad aliquid cẽſetur auctor principalis.

Non ego, ſed gratia Dei.

quia ipſe p vires gratię laborē præſtitit. Vnde Hierony. Dial. 2. cōtra Pelagianos; *Dicit, inquit, ſe plus omnibus laboraſſe, ſtatimq. laborem ſuū ad Dei refert auxiliū, Non ego, inquiens, ſed gratia Dei quæ mecum eſt.*

5 Quintum eſt, Iſa. 50. *Erigit manè, manè erigit mihi aurē vt audiam quaſi magiſtrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, &c. Quid eſt*, inquit, *erigere & aperire aurem niſi omnem operationem anteuertere.* Reſpondeo, Parum hoc teſtimonium vrget: vnde nec Auguſt. hoc vmquam contra Pelagianos adduxit. Loquitur Propheta in perſona Chriſti, qui dicit Deū valdè manè erexiſſe & aperuiſſe ſibi aurem (id eſt, ab initio conceptionis reuelaſſe ſibi ſuam doctrinam & ſuā voluntatem de redimendo genere humano per ſuam paſſionem: iuxta illud Pſal. 39. *Sacrificium & oblationem noluiſti: aures autem perfeciſti mihi*) ſe autem non contradixiſſe diuinæ voluntati. Vnde ſequitur, *corpus meum dedi percutientibus, &c.* Ita ferè Hieron. Nō opus erat Chriſto gratia illa prædeterminans ad obtemperandum voluntati Patris, ſatis per amorem quo Patrem proſequebatur ad hoc determinatus erat.

6 Sextum eſt, Act. 16. vbi dicitur, *Deum aperuiſſe cor Lydiæ purpurariæ, attendere ijs quæ dicebantur à Paulo.* Reſpondeo, facile hoc fuiſſe

fuiſſe abſque motione determinante. *Aperire* enim *cor vt attendat*, nihil eſt quàm facere vt velit attendere. Hoc autem facit Deus illuminando mentem, vt incipiat veritatem nonnihil aſpicere, & inijciendo volũtati præuium affectum ad vlteriora cognoſcenda. & quamuis illa illuminatio & affectus ille præuius non ſit in hominis poteſtate (eſt enim gratia excitans & vocatio) tamen velle attendere vel non attendere eſt in eius poteſtate. Nam poſita illa illuminatione & affectione ad audiendum Euangelium, poteſt homo ob alias cauſas nolle audire, vt quotidiana experientia docet.

7 Septimum eſt Ioannis 8. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. non ait, Qui verba Dei audit, ex Deo eſt. non eſt enim prius verba Dei audire quàm ex Deo eſſe, ſed econtrà; quia nimirum verba Dei audire non poſſumus, antequam ex Deo ſimus: ſi ergo prædeſtinati ſumus, ſi in gratiam Dei & amicitiam attracti, ipſius verbis acquieſcemus.* Reſpondeo: Si verba Dei audire non poſſumus, antequã ex Deo ſimus; id eſt, niſi ſimus prædeſtinati, vt hîc exponitur; quomodo ergo Chriſtus Phariſeos reprehendit quòd verba Dei non audirent? non enim in poteſtate illorum erat, vt eſſent prædeſtinati vel nõ prędeſtinati; cũ hoc ex mero Dei beneplacito in

ſoli-

ſolidum pendeat. Similiter non erat in illorum poteſtate, vt eſſent attracti vel non attracti in amicitiam Dei; nam hæc attractio fit per auxilium præueniens, & quidem (horum ſententiâ) prædeterminans. nulli itaque reprobi poſſunt audire verbum Dei, nulli qui carent illo attractu determinante. Aliter ſanè Concil. Triden. ſeſs. 6. c. 13. vt ſuprà c. 7. num. 2. 3. 4. oſtenſum eſt. Dicendum igitur eſt, *eos eſſe ex Deo*, qui diuinis inſpirationibus obtemperant. Hi enim aguntur Spiritu Dei, vel inhabitante, vel certè mouente; ſuntque nati ex Deo, vel certè iam naſci incipiunt: hi amplectuntur verbum Dei, ad quod inſpiratio diuina eos allicit. ſicut econtrariò ex diabolo eſt, qui eius ſuggeſtionibus patet. Itaque ideò Phariſęi non audiebant verba Dei, id eſt, non eis obtemperabant, quia non erant ex Deo, ſed ex diabolo; id eſt, quia non parebant inſpirationibus Dei, ſed diaboli. Vnde meritò eos Dominus reprehendit. In poteſtate enim illorum erat per auxilium gratiæ quod illis dabatur, vt deſinerent eſſe ex diabolo, & inciperent eſſe ex Deo. Non video quem vſum hîc habeat auxilium prædeterminans, quod potiùs hoc loco refellitur quàm ſtatuitur. D. Auguſtinus tract. 42. in Ioannem, ex Deo eſſe intelligit eos qui præſciuntur credituri; ex Deo non ęſſe, qui præſciun-

Eſſe ex Deo, & eſſe ex diabolo, quid.

Digitized by Google

præſciuntur permanſuri ſuâ malitiâ in infidelitate: quæ expoſitio noſtræ ſententiæ nō officit. ſed germanior eſt quam dedimus, quā etiam probat Toletus ex Origene.

8 Octauum: *Amicus ſponſi qui ſtat & audit eum gaudio gaudet propter vocem ſponſi; audire igitur cum gaudio vocem ſponſi, eidem obtemperando, amici eſt qui iam vt audiret accepit. non enim poteſt homo accipere quidquam, niſi ei fuerit datū de cœlo. Itaque oblatam gratiam recipere non noſtræ fragilitatis eſt, ſed Dei præſidium hoc præſtat, iuxta verbum Ioannis Baptiſtæ; Nemo poteſt accipere quidquam, niſi Deus dederit, ſcilicet vt recipiat. Idipſum docet Apoſtolus dicens: Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere. Quantum diſtant hæc à placitis contraria tenentium, qui aſtruere non verentur, hominem ex ſola innata ſua libertate diuinæ gratiæ conſentire, & ſe ad illam vltima diſpoſitione præparare.*

Reſpondeo apertam **Sceuorian* iſtis verbis contineri; quis enim dixit aut ſcripſit hominem ex *ſola* innata libertate diuinæ gratiæ conſentire, & ad illam vltima diſpoſitione ſe præparare? Contrarium ſuprà num. 1. ex Molina oſtenſum eſt: ſanè pluſquam decem locis apertè cōtrarium tradit. viderit qui hæc toties imponit, qua fide & conſcientia id faciat. Dicimus igitur hominem diuinæ gratiæ pro ſua innata libertate poſſe conſentire, ſed non

*

Homo p ſua innata libertate conſen-

tit, ſed nō pro ſola. non niſi cum auxilio eiuſdem gratiæ; ſicut qui habitu alicuius virtutis ſupernaturalis eſt præditus, poteſt pro ſua innata libertate vti illa virtute, ſed non niſi cum auxilio eiuſdem virtutis, vt ſup. c. 10. n. 14. fusè oſtenſum eſt. ſolùm enim negamus auxilium quod voluntatem ad cōſenſum prædeterminet. Quare libenter admittimus hominem nihil poſſe accipere ad ſalutem pertinens, niſi datum fuerit de cælo. Negamus tamen id quod auctor hinc vult inferre, ſcilicet, nos gratiam oblatā non poſſe acceptare abſque præſidio alterius gratiæ præuenientis, qua ad acceptationem prædeterminemur. Habita enim gratia præueniente quæ ſit ſufficiens, in noſtra poteſtate eſt per eamdem gratiam acceptare gratiam (id eſt, conſentire in id ad quod inuitat) abſque vlla prædeterminatione.

Oblatam gratiā poſſum acceptare viribus eiuſdē gratiæ.

9 Nonum, Iſaiæ. 46. *Omne conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet. Omnia igitur quæ Deus conſilio ſuo determinat, & ſua voluntate abſolutè decernit, à ſuo conſilio & voluntate ſtabilitatem & infallibilitatem accipiunt. Detur igitur quod Deus decreuerit me iuſtificare hic & nunc, & infallibiliter & ineuitabiliter ita erit. igitur non pendet à mea ſola libertate variabili iuſtificatio mea: quomodo enim ſtaret conſilium Dei, aut quo pacto verum erit quod in ſacro eloquio alibi dicitur, Domine Rex omnipotens in ditione*

Ineuitabiliter fieri ꝙ *Deus decreuit.*
Eſth. 13.

tua

Digitized by Google

tua cuncta ſunt poſita,& non eſt qui poſſit tua reſiſtere poteſtati, ſi decreuiſti ſaluare Iſrael? Cum ergo decreuerit me ſaluare,ſi ſola hoc mea libertate agendum eſt,nonne pro meo libitu diuinæ reſiſtam voluntati,atque illius conſilium reddam inane?

Reſpondeo:Si hoc argumentum aliquid valet,probat Primò, Deũ non poſſe aliquid decernere quod à ſola libertate hominis pẽdeat.ſic enim ratiocinatur; *Si Deus decreuit me iuſtificare,infallibiliter & ineuitabiliter eueniet:igitur non pendet à ſola mea libertate mea iuſtificatio; quomodo enim ſtaret conſilium Dei?* Atqui hoc manifeſtè falſum eſt, & ipſi auctori repugnans. Secundò probat, directè noſtrã iuſtificationem non pendere à noſtra libertate:ſed quia videbat auctor hoc ſanæ doctrinæ aduerſari, addit *ſola*, ſed præter propoſitum & connexionem ſententiæ. Si enim pendet aliquo modo à mea libertate, ita vt poſſim hîc & nunc non conuerti,quomodo ſtabit conſilium Dei? quomodo verum erit neminem poſſe reſiſtere diuinæ poteſtati? rurſus quomodo verum erit quòd ineuitabiliter eueniet? Itaque illa particula *ſola* nihil facit ad propoſitũ aut ad vim argumenti,aut cõtra eos quibuſcum diſputat. Nemo enim illorum vnquam vel per ſomnium dixit iuſtificationem vel conuerſionẽ

Dictio ſola parergõs addita.

Iuſtificationē non pendere à noſtra libertate, ex argumento au ctoris con uincitur.

à *ſola* pendere libertate. Itaque nihil aliud hîc probatur, quàm iuſtificationem non pendere à noſtra libertate propter efficaciam diuini decreti, cui nemo poteſt reſiſtere; quod apertè videtur repugnare Scripturis & Conciliis, vt ſuprà cap. 6. & 7. oſtenſum eſt. Quod confirmatur; quia ſi Deus decreuit me iuſtificare, *ineuitabiliter eueniet*, vt hîc dicitur. Vnde infero: Ergo nō pendet iuſtificatio à mea libertate. quod enim euitari non poteſt, liberum mihi non eſt, vt per ſe patet. liberè enim fit quod ita fit, vt vitari ab eo poſſit cui liberum dicitur. niſi fortè *liberum* voces, quod *non coactè ſed libenter fit*; quale liberum etiam Caluinus admittit. Dices fieri *ineuitabiliter* in ſenſu compoſito & ex ſuppoſitione; in ſenſu verò diuiſo & ſemota ſuppoſitione fieri *euitabiliter*. ſed hæc rima ſuprà c. 3. num. 15. 16. 17. eſt obturata, vbi oſtenſum eſt hæreticos non aliter ponere omnia ineuitabiliter euenire quàm in tali ſenſu compoſito, & ex tali ſuppoſitione, nempe ex ſuppoſitione diuini decreti cauſantis in creatura impulſus determinantes ad ſingulos actus.

Liberum pro libente.

Reſpondeo Secundò, facilè eſſe Deo decernere, vt hîc & nunc conuertar abſque auxilio prædeterminante. Hoc enim decretum non fit niſi ſuppoſita præuiſione conditionata, qua præuidet me tali momento conſenſu

ſenſurum gratiæ, ſi ſic vel ſic interiùs ſuaſerit, allexerit, traxerit; conſenſurum, inquam, nō *ſolis* naturæ viribus (hoc enim ſtolidè diceretur cùm iam gratia præſtò ſit quæ vires præbet) ſed per vires gratiæ. tūc tamen pro meo libitu poſſum reſiſtere gratiæ, & nolli conuerti. Vnde verum non eſt, quòd conuerſio *ineuitabiliter* fiet; ſicut nec Petri negatio ineuitabiliter euenit. Etſi enim actus liber, à Deo præſcitus vel præuolitus, *infallibilliter* fiat; quia diuina præſcientia, cui dicitur euētus infallibilis, falli nequit: non tamen fit *ineuitabiliter* ſpectata intrinſeca diſpoſitione; quia voluntas humana nullo modo ad illud aſtringitur, ſed manet adiaphora, vt in omni inſtanti, quatenus natura prior eſt ſuo actu, poſſit non agere. Non tamen propriè dicimur poſſe reſiſtere diuinę voluntati in tali caſu, aut conſilium Dei reddere inane; quia conſilium & voluntas illa Dei ſupponunt præſcientiam euentus vel abſolutè vel ex hypotheſi futuri, & ſic ſignificaretur nos poſſe non facere, etiam facta ſuppoſitione contraria; quod ſine dubiò falſum eſt. Suppoſito enim quòd ſis facturus, nō potes non facere; ſed hæc neceſſitas ſuppoſitionis non pugnat cū libertate, cū ipſa ſuppoſitio aliquid ſupponat quod ex noſtra libertate quodammodo pēdet. vt ſuprà cap. 3. n. 16. declaratum eſt.

Non poteſt homo conſilium Dei reddere inane, tñ abſoluè pŏt non cōuerti.

10 Decimum eſt, 2. Cor. 3. *Non quòd ſuffi-cientes ſimus cogitare aliquid ex nobis tamquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere* 1. Corinth. 12. *Nemo poteſt dicere, Dominus IESVS, niſi in Spiritu ſancto.* Reſpondeo: Ex his locis optimè probat D. Auguſtinus lib. 2. contra 2. epiſt. Pelag. cap. 8. nos nihil poſſe ad ſalutem pertinens abſque diuino auxilio: nulla tamen probabilitate colligit hinc auctor, nihil nos valere abſq. auxilio quod ita ſit efficax vt voluntatē noſtram, priùs naturâ quā operetur, ad operandum determinet. alioquin nullum auxilium pręueniens erit *ſufficiens*, niſi quod per *ſe eſt efficax*. ſi enim non ſum ſufficiens cogitare aliquid boni abſq. auxilio iſto efficaci, quis non videat hoc ſolum auxilium eſſe ſufficiens? Itaq. qui hæc & ſimilia adducit vt probet auxilium efficax, perſpicuū eſt eum non agnoſcere vllum auxilium verè ſufficiens, niſi quod per ſe eſt efficax: quod à ſana doctrina abhorrere ſuprà cap. 9. nu. 1. & 2, oſtendimus.

Non dari auxilium ſufficiens, niſi quod efficax, ex ſentētia illius auctoris oſtenditur.

11 Vndecimum eſt, Cantic. 1. *Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. A Sponſo profectò trahimur, dum efficaci motione præparamur. poſt eum currimus, dum libera noſtra voluntate trahentem ſequimur ſi nos pro noſtra innata voluntate volendo & benè operando*

prææ-

preuenimus Deum; profectò nos Deum, vt nobiſcum cooperetur, trahimus, non ipſe nos trahit. Reſpondeo: Si tantùm illi trahuntur qui efficaci motione preparantur, ergo nemo trahitur à Deo, niſi qui ſequitur & conſentit. atqui nemo ſine tractu Dei poteſt ſequi, iuxta illud Domini Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* ergo nemo poteſt conſentire Deo, niſi qui conſentit. conſequens eſt contra ſanam doctrinam: ergo & antecedens. Deinde quomodo libera voluntate ſequimur, ſi tractui illi non poſſumus reſiſtere? quomodo libera voluntate ſequimur, cùm ipſe priùs naturâ operetur & influat in noſtrũ cõſenſum, quàm noſtra voluntas in eumdem influat? Itaque *liberam* hîc & alibi vel idem valet quod *libens*, & *libertas* quod *libentia*, vel eſt ſine mente ſonus.

Non illos ſolos trahi qui efficaci motione trahũtur.

Nec obſtat locus ille Cantici; Eccleſia enim deſiderans imitari Chriſtũ, flagitat gratiã vt id poſſit perficere, vt rectè Haymo & alij. itaq. tractũ petit, quo preſtentur vires exequendi ſui propoſiti. Ex tali tractu ſequitur curſus, quia deſiderium currendi iam ſupponitur. Poteſt etiã dici nõ eſſe neceſſe vt omnes in particulari currãt qui trahũtur; ſufficit vt multi currant. Eccleſia enim cùm ſit vnũ corpus politicũ, vt ipſa dicatur imitari Chriſtũ, ſufficit vt perfectiores in ipſa id preſtent.

Explicatur locus Cantici.

 Sic

Sic ad Epheſ. 5. Chriſtus dicitur *Eccleſiam ſuã mundare lauacro aquæ*, cùm tamen non omnes mundentur qui baptizantur. & apud Ezech. cap. 36. *Effundam ſuper vos aquam mũdam, & mundabimini*, &c. & tamen non omnes mundantur ſuper quos hæc aqua effunditur. Solùm enim ſignificatur huiuſmodi locutionibus, rem habere eam vim vt omnes per eam ſint ſanctiſicandi, ſi per ipſos non ſteterit, ſi gratiæ diuinæ non defuerint; & plurimos reipſa nõ defuturos. Simili modo illis verbis, *Trahe me &c.* ſignificatur plurimos per illũ tractũ imitaturos Chriſtũ, & omnes per illum poſſe, ſi velint. Poſſet etiam exponi de *tractu* quem vocant cõgruum, ſed non videtur ad mentẽ Scripturæ. Neque ex eo quòd gratia dicitur non prædeterminare voluntatem, ſequitur nos Deum benè operando præuenire, aut nos Deum propriè trahere ad operãdũ, non ab eo trahi: nam benè operari non poſſumus niſi à Deo præuenti, id eſt, attracti & allecti diuina inſpiratione, qua voluntas noſtra præparetur, vt iam bonum opus ſit in ipſius poteſtate. Sed neq. voluntas ſic preparata præuenit Deum in efficiendo opere bono, quia non niſi per vires gratię illud efficere poteſt. fatemur tamen liberũ arbitriũ directè eſſe cauſam, cur hic & nũc Deus influat in opus, tum per dona ſua, tum

Lib. arbitriũ directè eſt cauſa cur hic & nunc fiat opus.

tum per ſeipſum; non autem Deum aut gratiam, cur liberum arbitrium hîc & nunc influat. Nõ enim ideò hîc & nũc fit hoc opus, quia Deus abſolutè vult illud hîc & nũc fieri, aut gratia ex ſe determinat voluntatem vt hîc & nunc illud faciat; ſed quia voluntas diuinitus præparata vult hîc & nunc illud facere. Non tamen ſolis naturæ viribus liberũ arbitriũ eſt illius cauſa; ſed vnà cum viribus gratiæ. ſicut viciſſim gratia eſt cauſa cur opus ſit ſupernaturale, vt ſuprà cap. 10. fusè oſtenſum eſt. Hinc tamen non ſequitur nos propriè trahere Deum ad operandũ, quia Deus nos antè traxit. quamuis id ſenſu quodã admitti poſſit, quatenus liberum arbitrium eſt cauſa cur hîc & nunc Deus influat in opus, vt dictũ eſt. Vnde Gregor. Arimin. dicit Deũ ſequi determinationem voluntatis, vt oſtenſum eſt cap. 5, num. 9.

12 Duodecimum eſt: *Qui affirmat nos trahere Deum vt nobiſcum operetur, contradicit Apoſtolo dicenti: Non eſt volentis neque currentis, ſed Dei miſerentis. & Anſelmo de lib. arb. cap. 3. vbi cùm dixiſſet; Fuerunt quidam ſuperbi, qui totã efficatiam in ſola libertate arbitrij conſiſtere ſunt arbitrati: poſtmodũ adiecit loquens de conuerſione peccatoris in Deum; Totum imputandum eſt gratiæ, quia neque volentis eſt quòd vult neque currentis quòd currit, ſed miſerẽtis eſt Dei. Omnibus enim,* *Anſelmi ſententia*

excepto

excepto ſolo Deo, dicitur: Quid habes quod nõ accepiſti? Sicut ergo illam rectitudinem nemo accipit niſi gratia præueniente, ita nullus eam conſeruat niſi gratia ſubſequente. Cùm legitur, Neque volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, nõ negatur in volũtate neque incurrente aliquid prodeſſe liberum arbitriũ, ſed ſignificatur non eſſe imputandum libero arbitrio quòd vult & quòd currit, ſed gratiæ. Nam cum ait, Neque volentis neque currentis; ſubaudiendum eſt quòd vult & quòd currit.

Vtrũ nos trahamus Deum.

Reſpondeo: Qui dicit nos trahere Deum antequam ab ipſo tracti ſumus, contradicit Apoſtolo: non autẽ qui nos iam tractos dicit poſſe quodãmodò trahere Deum ad cooperandum, vt antè explicatum eſt. Teſtimoniũ Anſelmi etſi mutilum, & pro commodo auctoris poſitum (quod non ſemel in hoc opere contingit) nihil contra nos facit: integrè verò & ex fidẽ poſitũ, non mediocriter à nobis facit. neque habetur lib. de lib. arb. vt in margine annotatur, ſed lib. de concordia præſcient. & prædeſt. c. 3. *Fuerunt*, inquit, *quidam ſuperbi qui totã virtutem & efficaciã in ſola libertate arbitrij conſiſtere ſunt arbitrati.* Hîc notat Pelagianos qui liberũ arbitrium putabãt ad opera vitæ æternæ per ſe eſſe ſufficiens. Deinde addit (quod in argumento de induſtria omiſſũ.) *Et ſunt noſtro tempore multi, qui li-*

berum

berum arbitrium eſſe aliquid penitus deſperant. Quinam hi fuerint obſcurum eſt. Nam tẽporibus Anſelmi talẽ hæreſim viguiſſe, apud nullum ſcriptorem inuenio crediderim fuiſſe Catholicos aliquos, qui vel ob prædeſtinationẽ, vel ob efficaciam motionis diuinæ, putauerint voluntatẽ humanã non poſſe aliter facere quàm facit; propter quos videtur Anſelmus hoc opuſculũ conſcripſiſſe. Deinde poſt duas columnas: *Si autem,* inquit, *voluntas per liberum ſeruando arbitrium quod accepit, meretur aut augmentum acceptæ iuſtitiæ, aut etiam poteſtatem pro bona voluntate* (id eſt, auxilium & opportunitatem implendi bonum aliquod propoſitum) *aut præmiũ aliquod; hæc omnia fructus ſunt primæ gratiæ, & gratia pro gratia, & ideò totum imputandum eſt gratiæ.* Vbi non loquitur de conuerſione, ſed de operibus bonis & meritorijs poſt conuerſionem factis, & de præmijs eorum, quæ omnia dicit *eſſe imputanda gratiæ*, nõ quia gratia liberum arbitrium determinat; ſed quia vis merendi eſt à gratia, non tamen ſoli gratiæ, ſed etiã libero arbitrio imputanda ſunt, vt infrâ dicit. Totũ autem gratiæ imputandũ probat ex Apoſtolo: *Quia non eſt volẽtis quod vult,* &c. Vbi Anſelmus non intẽdit negare quin vires naturales hominis concurrant partialiter ad ſalutarẽ volitionẽ & curſum; ſed ſolũ

Totũ imputãdum gratiæ, quoad vĩ merendi, vel quia principalis origo.

vult

vult ſignificare gratiam eſſe cauſam principalem, vt paulo inferiùs declarat, cum ait: *Sicut illam* (rectitudinem volũtatis) *nullus accipit niſi gratia præueniente, ita nullus eam ſeruat niſi eadẽ gratia ſubſequẽte.* Deinde addit (quod non debebat in argumẽto prætermitti) *Nempe quamuis illa ſeruetur per liberum arbitriũ, non tamen eſt tantum imputãdum libero arbitrio quãtum gratię, cùm hæc rectitudo ſeruatur. quoniam illam liberum arbitrium non niſi per gratiam præuenientẽ habet & ſeruat.* Vbi manifeſtè Anſelmus vult liberum arbitrium eſſe cauſam partialem minùs principalem rectitudinis voluntatis accipiendæ vel conſeruandæ, gratiã verò principalem. Vbi *gratiam præuenientẽ* vocat omnem eam quæ datur vt iuſtificemur, ſeu vt habeamus rectitudinem voluntatis. Hæc enim præuenit noſtram iuſtitiam, & ſtatum meritorium. *Subſequentem* vocat omnẽ eam, quæ datur iam iuſtificatis vt in iuſtitia perſeuerent. ſimili modo paſſim accipitur à D. Auguſtino, lib. de nat. & gratia, cap. 32. & lib. 2. contra 2. epiſt. Pelag. cap. 9. & alibi Nec obſtat quòd poſteà multis interpoſitis ait: *Et cùm legitur, Neque volẽtis neque currentis*, &c. quia etſi dicat, non eſſe imputandum libero arbitrio, quòd homo ſalubriter velit aut currat, ſed gratiæ; tamen non excludit liberi arbitrij cooperationem, quam ibidẽ dicit prodeſſe

Gratia præueniẽs

Subſequens.

deſſe ad volendum & currendũ. Si prodeſt, ergo partialiter cooperatur. Ex his patet, verba Anſelmi ne in ſpecie quidem fauere gratiæ prædeterminanti, nec excludere partialem cooperationem liberi arbitrij; niſi quis putet ita totum imputandum gratiæ, vt etiã totum non ſit in poteſtate liberi arbitrij; & liberum arbitrium non habeat ſuum partialem influxũ, ratione cuius poſſit opus illud impedire, dum gratia præſens eſt; quæ ſentẽtia apertè eſt Caluini l 2.c.3.

Anſelmi ſententia non fauet gratiæ prædeterminanti.

Addo ex verbis Anſelmi manifeſtè motionem illam prædeterminantem refelli, ſi integrè legantur. Nam paulò ante illa verba, *Et cùm legitur,* &c. ait: *Cùm aliquid dicit ſacra Scriptura pro gratia, non amouet omnino liberum arbitrium: neque cùm loquitur de libero arbitrio, excludit gratiam: quaſi ſola gratia aut liberum arbitriũ ſolum ſufficiat ad ſaluandum hominem: ſicut videtur illis qui faciunt hanc quæſtionem. ita quippe intelligẽda ſunt dicta diuina, vt hoc excepto, quod dixi de infantibus, nec ſola gratia, nec ſolum liberum arbitrium ſalutem hominis operetur. Quippe cùm dicit Dominus, Sine me nihil poteſtis facere. non ait, Nihil valet vobis veſtrum liberum arbitrium, ſed, Nihil poteſt ſine mea gratia. Et cum legitur, Neque volentis neque currentis, ſed miſerẽtis eſt Dei. non negatur in volente neque in currente aliquid prodeſſe liberum arbitrium: ſed ſignificatur*

Gratia determ. ex Anſelmi verbis refellitur.

caiur

catur non eſſe imputandum libero arbitrio quod vult & quod currit, ſed gratiæ. Velut cùm aliquis nudo, cui nihil debet, & qui nullum à ſe poteſt indumentum habere, dat veſtem: non tamen, quamuis ipſe habeat poteſtatem vtendi & non vtendi accepta veſte, ſi ea vtatur imputandum eſt induto, quia indutus eſt, ſed danti veſtem. qua propter ita dici poteſt, Non eſt induti quòd eſt indutus, ſed miſerentis, id eſt, veſtem dantis. multo verò magis hoc diceretur, ſi ille, qui dedit veſtem, dediſſet etiam poteſtatem ſeruandi eam & vtendi, ſicut Deus cùm dat rectitudinem præfatam (id eſt iuſtitiam) *dat etiam poteſtatem ſeruãdi & vtendi, quia dedit prius liberum arbitrium ad ſeruandum illam & vtendum*, hæc ille. Quibus verbis clariſſimè excluditur auxilium prædeterminans, & ſtatuitur cõcurſus partialis liberi arbitrij, & vſus gratiæ ponitur in poteſtate lib. arbitrij abſq; noua gratia præueniente. quæ omnia aduerſæ ſententiæ repugnant. Itaq; nihil eſt quod auctor de hoc teſtimonio contra noſtram ſententiam ampulletur.

Explicatur exemplo.

Ad id quod vlteriùs addit, reſpondeo breuiter, non ſolum non eſſe inconueniens in in conuerſione peccatoris liberum arbitriũ & diuinum auxilium partialiter operari, vt contrarium ſanæ doctrinæ aduerſari omnino videatur: ſi enim non partialiter operãtur (partialitate cauſæ vt ſæpè explicatũ eſt) ergo

Lib. arbi. & gratiã eſſe cauſas partiales.

ergo vel gratia eſt tota cauſa operis, & ſic liberum arbitriũ nihil facit; qui eſt error Caluini (etſi enim Caluinus ponat voluntatem concurrere, tamen quia ita trahitur à gratia vt non poſſit ei reſiſtere, totam cauſalitatem tribuit gratię, qua in re conſequenter loquitur, quia voluntas nihil agit liberè, ita vt poſſit operationem gratiæ impedire) vel liberũ arbitrium eſt tota cauſa, & ſic gratia nihil agit; qui eſt error Pelagij. Tenenda igitur via media, vt dicamus libe. arbi. eſſe cauſam partialem totius operis, & gratiã eſſe cauſam partialem eiuſdẽ totius operis; & ex his duabus cauſis partialibus cõſtitui integrã operis cauſam. Hinc tñ non ſequitur liberũ arbit. eſſe cauſam vnius partis operis, gratiam alterius partis. nimis à ratione aliena huiuſmodi collectio. Sicut dum duo mouent nauem, quã neuter ſuo tractu mouere potuiſſet, tota motio eſt à tractu vtriuſque, licet tamquã a cauſa partiali. duorum enim tractus vel impetus conficiunt vnam cauſam integram iſtius motus. Idem pluribus ſuprà cap. 10. n. 17. & 18. explicatum eſt. Similiter non ſequitur, gratiã ſi eſt cauſa partialis, non præſtare vires libero arbitrio. cauſa enim partialis eſt nõ ſolùm ſuppoſitum adiuuans & partialiter concurrens, ſicut cùm alter alterũ iuuat in naue mouenda: ſed etiam vires partiales eiuſdẽ ſuppoſiti;

Non eſt cauſa partis tantũ operis.

poſiti; vt vires naturales liberi arbitrij, & vires gratiæ ſupernaturalis; intellectus & ſpecies intelligibilis,&c.

Deus mouet hominẽ vt conuertatur, nõ tamen ita vt ad conuerſionem adſtringat.

Neque verum eſt, quod hîc imponitur, nos dicere, *Dum peccator ad Deum conuertitur, Deum non mouere hominem vt conuertatur.* ſolum enim dicimus, Deum non mouere hominem motione præueniente, qua determinetur ad conuerſionem. qualem motionem ponit hic auctor dari in inſtante conuerſionis, priùs naturâ quàm liberum arbitriũ aliquid ad conuerſionem conetur. putamus enim huiuſmodi motionẽ cum libertate non probè conſiſtere, nec liquidò illi ſuas in cõuerſione partes relinquere. alioquin vbique docemus Deum mouere hominem ad conuerſionem, plerumque etiam priùs tempore quàm conuertatur. & hęc motio fit formaliter per illuſtrationes & pias affectiones mẽti immiſſas, & tamdiu durat quàm iſtæ inſpirationes durant: vnde etiam in actu ipſo cõuerſionis perſeuerant: ſed cum hac motione ſtare poteſt vt non conuertaris. Præter hanc motionem non ponimus aliam quæ noſtrũ conſenſum præueniat, ſed ſolùm cooperationem ſeu influxum in opus.

Explicatio illius, Non eſt volentis, *&c.*

Poſt hęc addit auctor nos verba illa Apoſtoli, *Non eſt volentis, &c* ſic interprætari, *Nõ eſt ſolius volentis neque ſolius currentis, ſed ſimul*

Dei

Dei miſerentis. & hanc interpretationem ex D. Auguſtino Enchirid. cap. 32. refutat. Verũ hæc interpretatio non eſt Molinæ, aut cuiuſquam noſtrorum, ſed pro commodo auctoris appicta, vt ſæpè fit, ad vberiorem diſputationẽ. Longè aliter illa verba explicari à Molina conſtat ex Concordia arti. 13. diſput. 41. vbi cùm explicaſſet locum illum D. Auguſtini Enchirid. cap. 32. qui hîc adducitur, ſic cõcludit: *Quia ergo licet nos ipſi ſumus qui liberè nullaque neceſſitate adacti volumus & currimus vt oportet ad vitam æternam: nihilominùs quòd totum velle & currere & ſingulæ eius partes ſint qualia oportet, habemus à Deo præueniẽte & cooperante per ſuam gratiam pro ſua libera voluntate; verè dictum eſt à Paulo, Non eſt volentis neque currentis quòd velit & currat, vt ad ſalutem oportet, ſed eſt Dei miſerentis, qui ſuâ gratiâ & miſericordiâ tribuit nobis vt ita velimus & curramus. Contrà verò neque aptè neque verè diceretur, Nõ eſt Dei miſerentis, ſed hominis volentis & currentis, quòd velit & currat vt ad ſalutem oportet: de quo curſu loquebatur Paulus,* &c. Vnde patet illam interpretationem & refutationem ex D. Auguſtino nihil ad nos pertinere. Poſſet etiam alia expoſitio illius loci adferri, non minùs fortè ad mentem Apoſtoli; vt ſenſus ſit, eſſe filium promiſſionis, eſſe electum à Deo, cõſequi iuſtitiam fidei, nõ eſt volẽtis neque *Alia expoſitio.*

S cur-

currentis (nempe per ſolas vires naturæ, quo modo Iudæi volebant & currebant) ſed Dei miſerentis. Altera tamen expoſitio eſt probabilis, quam ſequitur etiã Anſelmus & D. Auguſtinus Enchir. c. 32. Neutro modo dici põt, *Non eſt Dei miſerentis, ſed hominis volẽtis.*

13 Decimotertiò & poſtremò adferũtur duo loca. Prior, Prouerbior. 21. *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud.* alter ad Philippenſ. 1. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti* IESV. ſed prior ſatis explicatus eſt in reſponſ. ad tertiũ argumentum; alter in reſponſ. ad quartum. Hæc ſunt Argumenta ex Scriptura, quibus putat gratiam ex ſe efficacem & prædeterminantem euidenter probari. quorum pleraque eam potiùs euertunt; nulla ſtatuunt.

CAPVT XII.

Reſpondetur ad definitiones Conciliorum quæ pro auxilio predeterminante adferuntur.

ETSI ex ſupradictis facilè intelligi põt, ea quæ pro hac gratia à ſuis defenſoribus adferuntur; ſolùm ad hoc valere, vt contra Pelagianos eorũque reliquias probetur

nos

Digitized by Google

nos nihil ſine auxilio gratiæ præuenientis ad ſalutem poſſe; eaque perperàm ad probandã hanc gratiã determinantem detorqueri: tàmen vt id magis appareat, ſimulque conſtet nullum ſolidum huius ſententiæ fundamẽtum eſſe, adferemus ea quę ipſi ex Conciliis cap.11.obiiciunt: quidquid enim ibi contra Pelagianos definitũ eſt vt credatur gratiã eſſe neceſſariam, hîc adducitur ad probãdum gratiam quæ prædeterminet liberum arbitrium eſſe neceſſariam: idque ea confidẽtia & verborum pondere, ac ſi cum Maſſilienſibus negotiũ ageretur. Itaque initio cap. ſupponit auctor Molinæ & noſtrorũ ſententiã eſſe errorem Maſſilienſium. Putat autem errorem Maſſilienſium eſſe, ſi dicas hominem abſque gratia prædeterminante poſſe bonũ velle, & facere: quod ſuprà cap.10. oſtenſum eſt omni ſpecie probabilitatis carrere. Deinde adducit argumẽta ex Canonibus quibus hanc ſententiam refutet, & ſimul gratiã determinantem eſſe neceſſariam probet.

Quę Patres defiNierũt cõtra Pelagianos & eorum reliquias, ab auctore adducũtur pro gratia determinante.

1 Primum Argumentum ex Can.4. Concil. Arauſicani ſecundi: *Si quis vt à peccato purgemur voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non etiam vt purgari velimus per Spiritus ſancti infuſionem & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui ſancto per Salomonẽ dicenti: Præparatur volũtas à Domino.*

 & Apo-

& Apoſtolo ſalubriter prædicantis: Deus eſt qui operatur in nobis & velle & perficere, pro bona voluntate. Deinde addit auctor: *Si à cõtrariæ ſententiæ fautoribus quæratur, quare ex duobus æquali auxilio & gratia ſufficienti affectis vnus conuertatur & alter non ſine vllo timore reſpõdent, Quia alter pro ſua innata libertate voluit, alter non. Quis adeò erit cæcus qui non videat Deum voluntatem hominis expectaſſe vt illum conuerteret? ſiquidem ex mera ſua libertate operanti ſeu incipiẽti gratia confertur; quod expreſſè cõtra verba Cõcilij militat.*

Retorquetur argumẽtum. Reſpondeo: Vt hoc teſtimonium aliquid valeat ad probandam gratiam determinantem, dicendum eſt etiam poſita illuminatione & vocatione ſufficienti, Deum non expectare ſeu requirere ab homine vt conſentiat, ſed ipſummet præuenire hominem nouo auxilio, quo illũ phyſicè prædeterminet ad conſenſum, quo poſito non poſſit diſſentire. ſic enim ſe hunc Canonẽ intelligere ſua argumentatione ſatis indicat. quod ſi verũ eſt, quomodo dicit Dominus, Iſaiæ 5. *ſe expectaſſe à vinea ſua vuas, & illam dediſſe labruſcas? expectaſſe iudicium & iuſtitiam, illam reddidiſſe iniquitatem & clamorem?* & cap. 30. *Expectat Dominus vt miſereatur veſtri?* quomodo requirit Dominus noſtrum conſenſum liberum vt nobis iuſtitiam infundat? *expectare* enim cõ-

Incõmoda quæ ſequuntur ex illa ſententia.

ſenſum,

ſenſum, nihil eſt aliud quàm *requirere* ab homine vt conſentiat. quomodo iuſtificatio pendet à noſtra libertate? quomodo Deus minatur mortem æternã niſi conſentiamus, ſeu purgari velimus? an vult nos damnare pro opere quod à nobis non expectat, non requirit? Denique ex hac ſententia ſequitur Deum non expectare vt homo faciat vllum bonum opus; quia ipſe per gratiam ſuam efficacem, vt ipſi volunt, facit vt faciamus. Abſit igitur vt hæc ſit mens Concilij. Itaque dicẽdum eſt, Deum non *expectare*, id eſt, non requirere ab homine vt velit purgari priuſquã inſpirauit illi auxilium præueniens, quo illũ ad hanc voluntatem alliciat, vt volebant Pelagiani & eorum reliquiæ, contra quos Cõcilium agit. vbi autem hoc auxilium dedit, iam omnino expectat, vt purgari velit; non quidem vt velit, aut velle illud inchoet per nudas liberi arbitrij vires, ſed per auxilium gratiæ acceptæ, quo poteſt tunc vti. Itaque non ſequitur: Deus expectat ab homine iam diuinitus præparato vt velit purgari, id eſt, vt conſentiat vocationi; ergo non operatur in illo vt velit. Itẽ, Deus operatur in homine vt velit, ergo nõ expectat ab illo vt velit: quod manifeſtũ eſt in bonis operibus & obſeruatione mãdatorũ. Expectat enim Dominus vuas à vinea ſua, Iſai. 5. & tñ ipſemet illas dat

Explicatur Cõcilij decretũ

Expectat Dominus noſtrũ cõſenſum, quãdo voluntas eſt excitata

Expectat à nobis, quod facit in nobis.

& facit in nobis. Petes, Quomodo expectat à nobis quod ipſe facit in nobis? Reſpódeo, Quia nó facit illud abſolutè, niſi depédéter à libero arbitrio. Vnde in poteſtate libe. arb. eſt vt abſolutè faciat vel non faciat opus

Deus non facit ipsũ opus abſolutè in nobis, niſi dependenter à noſtra libertate: ſecùs tamẽ ex parte ſua.

Dico *abſolutè*, quia vt Deus faciat opus ex parte ſua, nimirum dando omnia quę ſunt neceſſaria ad illud, nó pendet à libero arbitrio; nec liberum arbitrium poteſt id impedire. verùm, vt poſtquã ex parte ſua dedit ea quæ ſunt neceſſaria, faciat opus abſolutè, cooperando libero arbitrio immediatè ad opus, id pendet à libero arbitrio. Itaque Deus expectat vt cooperemur ſuæ gratiæ, & conſequẽter vt velimus purgari, aliàs nos per gratiæ habitualis infuſionem non purgaturus. expectat vt faciamus bona opera, aliàs regnum ſuum non daturus: imò neque opera ipſa in nobis abſolutè operaturus: facit igitur ipſa opera in nobis, quia vires præbet, allicit ad cooperandum, & nobis operantibus ſimul cooperatur: expectat verò quia nos non neceſſitat, non determinat præueniente impulſu; ſed totũ relinquit noſtræ libertati, vt cóſentiamus, & nos per noſtrã libertatem, gratiã eius corroboratam, determinemus ad opus. Multùm itaque fallitur auctor, dum hãc putat eſſe Gallorum ſententiam, cùm ſit Eccleſiæ Catholicæ doctrina.

Secun-

2. Secundum, ex Can. 6. *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus & pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri; non autem diuinitas vt credamus, velimus, vel hæc omnia ſicut oportet agere valeamus, per infuſionem & inſpirationem Spiritus ſancti in nobis fieri cõfitetur: aut humilitati vel obedientiæ humanæ ſubiungat gratiæ adiutorium, nec vt obedientes & humiles ſimus ipſius gratiæ donum eſſe conſentit: reſiſtit Apoſtolo dicenti; Quid habes quod non accepiſti. &, Gratia Dei ſum id quod ſum.* & infrà addit auctor: *Quamuis ipſi gratiam Dei conſtituant; illam tamen ſubijciunt volũtati: hanc enim præire, illam pediſſequam ſequi in opere confitentur.* & infrà: *Ipſa ſola natura gratiam antecedit ſecundùm ipſorum imaginationem, & prædetermi nat. vnde pulſantibus nobis miſericordia confertur diuinitus, non autem conceditur vt pulſemus. quis non videat hos ſuam prędeterminationem ex ſeipſis habere, quam à Deo non accipiunt: ſuam volitionem ex ſe ſortiri, quam Deus ab ipſis accipit: nec eam inter ſua computare, niſi eum ipſi pro ſua innata libertate pręuenirent.* Aculeos verborum omitto.

Reſpondeo Primò, nos nõ dicere dari miſericordiam (id eſt, gratiam iuſtificationis) credentibus & volẽtibus abſque gratia Dei, ſed per gratiæ auxilium, vt explicatũ eſt c. 10. & alibi. neque gratiam ſubijcimus volun- *Vſus gratię voluntati ſubiicitur.*

tati, ſed vſum gratiæ. Apertè autem falſum imponitur cùm dicitur: *Hanc enim præire, illā pediſſequam ſequi in opere conſentiunt*. Quis id confitetur, & vbi? oſtenſum enim eſt ſuprà, gratiam ſemper præuenire alliciendo & trahendo voluntatem ad opus: in opere autē ipſo producendo non præuenire (vt vult auctor) non etiam ſequi (vt ipſe imponit) ſed omnino ſimul naturâ in opus influere, vt oſtenſum eſt cap. 10. Neque dicimus, *liberum arbitrium gratiam prædeterminare:* prædeterminatio enim non dicitur niſi reſpectu alterius determinationis ſubſequentis; vt quando aliquid eſt non determinatum ex ſe in actu primo, dicitur prædeterminare, dum determinationem in actu primo accipit: hæc enim naturâ prior eſt quàm determinatio in actu ſecundo. Sic gratia efficax ab ipſis dicitur prædeterminare liberum arbitrium, quia eſt quiddam diuinitus immiſſum volūtati, quo ipſa præparetur, & vires roburque accipiat ad conſenſum, vt ipſi docent cap. 10. & 27. Vnde ſe habet per modum actus primi reſpectu voluntatis; eſtque naturâ prior quàm ipſum opus aut influxus voluntatis in opus: ac proinde meritò dicitur voluntas per illud prædeterminari. ſed ipſa gratia ſecundū ſe & naturâ ſuâ eſt determinata in actu primo ad agēdū; vnde non eget prædeterminatione.

Prædeterminatio quid.

Verùm

Verùm quia vt exeat in actum ſecundũ, eget concurſu liberi arbitrij, eò quòd eius vſus & influxus ſit in noſtra poteſtate; ideò poteſt dici determinari ad operandum hîc & nũc, à libero arbitrio. quia liberum arbitrium poteſt ea vti, vel non vti; ac proinde eſt cauſa ſine qua non exitet hîc & nunc in opus. Nec in eo eſt quidquam incommodi, cùm liberum arbitrium id non faciat, niſi per vires gratiæ quibus iam eſt inſtructum, vt oſtēſum eſt c.10. num. 13. & 14.

Reſpondeo Secũdò, Si Canõ iſte aliquid contra nos ſecundùm mentem auctoris probat; fatendũ erit Primò, eum reſiſtere Apoſtolo, qui dicit, homini credenti, volenti, pulſanti per auxilium ſufficiens (abſque illo auxilio prædeterminante) dari miſericordiam: quod & ex terminis ſtatim abſurdum apparet, & repugnat ijs quæ habet auctor cap. 7. vbi dicit, *Si homo benè vteretur auxilio ſufficienti, Deus daret illi efficax per quod conuerteretur:* atqui hoc eſt conferre miſericordiam. Secundò fatendum erit, quando quis per auxilium ſufficiens abſque auxilio prædeterminante aliquid facit, illud non facere ſicut oportet ad ſalutem, neque id in ipſo fieri diuinitus aut per inſpirationem Spiritus ſancti, vt Canon habet. Tertiò, quando quis per tale auxilium abſque impulſu prædeterminãte ali-

Incõmoda ex ſententia auctoris.

quid

quid facit, tunc humilitati & obedientiæ humanæ ſubiungi gratiæ adiutorium. Quartò, talem conſenſum vel opus non eſſe donum gratiæ. Quintò, talem hominem habere aliquid quod non accepit. Sextò, eum non eſſe per gratiam id quod eſt. Septimò, gratiam in illo eſſe pediſſequam. Octauò, ſolam naturã in tali homine antecedere, & gratiam prædeterminare. Nonò, tali homini non concedi à Deo vt pulſet. Decimò, illam ſuam volũtatem ex ſe ſortiri. Hæc omnia euidenter ex Canone ſic intellecto ſequuntur iunctis verbis auctoris. vult enim iſta incommoda ſequi ex eo, quòd negetur motio illa prædeterminans. faceſſant igitur prædeterminationes iſtæ. Ex his intelligat quiuis quo iudicio hi Canones ſint producti.

3. Tertium, ex Can. 7. *Si quis per naturæ vigorem aliquod bonum quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare vt expedit, aut eligere, aut ſalutari, id eſt* Euangelicæ, *prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque Spiritus ſancti illuminatione & inſpiratione, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiendo & credendo veritati; hæretico fallitur ſpiritu, &c.* Nunc ſubſumit auctor: *Cùm ergo iſti Theologi defendant, quod qui conſentit gratiæ iuſtificanti, & ad illam vltimã diſpoſitione ſe præparat, abſque vlla inſpiratione gratiæ præmouente, ſed ſolùm ex innata ſibi libertate operatur:*

videant

Digitized by Google

videant an hæretico fallantur ſpiritu, & an intelligant vocem Dei dicentis; Sine me nihil poteſtis facere. Quis hæc & ſimilia plurima legens nō putaret noſtros grauiſſimis erroribus implicitos? ſed reuera nihil niſi fumos & vmbras eſſe ex dictis facilè intelligi poteſt. Reſpondeo tamen Canonem iſtum ne in ſpeciem quidem contra noſtram ſententiam facere, cùm non per naturæ vigorem, ſed tantum per gratiæ præuenientis auxilium dicamus omne bonum ad ſalutem pertinens ab homine fieri poſſe. Quare veritati parcitur dū dicitur, *noſtros defendere, eum qui conſentit gratię iuſtificanti, abſque vlla inſpiratione gratię, ſolaq. innata libertate operari* nullum eſt in ſcriptis noſtrorum veſtigium, vnde hoc auctor potuerit colligere. & tantum abeſt vt defendant, vt pluſquam decem locis Molina refutet: vt cap. 10. oſtenſum eſt. Sed nimirum hoc auctor ex noſtra ſententia euidenter colligi putat, eò quòd dicamus voluntatem per gratiam non prædeterminari, eamque poſſe gratiâ vti vel non vti, in opus eam intendere vel negligere. Itaque iuxta auctoris ſententiam; Qui affirmát hominem poſſe aliquid boni cogitare aut eligere per auxilium ſufficiens abſque gratia phyſicè prædeterminãte, (quā ipſe putat hoc loco ſignificari nomine inſpirationis Spiritus S.) hic hæretico falli-

Incommoda ex ſententia auctoris.

quid facit, tunc humilitati & obedientiæ humanæ ſubiungi gratiæ adiutorium. Quartò, talem conſenſum vel opus non eſſe donum gratiæ. Quintò, talem hominem habere aliquid quod non accepit. Sextò, eum non eſſe per gratiam id quod eſt. Septimò, gratiam in illo eſſe pediſſequam. Octauò, ſolam naturã in tali homine antecedere, & gratiam prædeterminare. Nonò, tali homini non concedi à Deo vt pulſet. Decimò, illam ſuam volũtatem ex ſe ſortiri. Hæc omnia euidenter ex Canone ſic intellecto ſequuntur iunctis verbis auctoris. vult enim iſta incommoda ſequi ex eo, quòd negetur motio illa prædeterminans. faceſſant igitur prædeterminationes iſtæ. Ex his intelligat quiuis quo iudicio hi Canones ſint producti.

3. Tertium, ex Can. 7. *Si quis per naturæ vigorem aliquod bonum quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare vt expedit, aut eligere, aut ſalutari, id eſt* Euang*elicæ, prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque Spiritus ſancti illuminatione & inſpiratione, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiendo & credendo veritati; hæretico fallitur ſpiritu, &c.* Nunc ſubſumit auctor: *Cùm ergo iſti Theologi defendant, quod qui conſentit gratiæ iuſtificanti, & ad illam vltimã diſpoſitione ſe præparat abſque vlla inſpiratione gratiæ præmouente, ſed ſolum ex innata ſibi libertate operatur:*

videant

videant an hæretico fallantur Spiritu, & an intelligant vocem Dei dicentis; Sine me nihil poteſtis facere. Quis hæc & ſimilia plurima legens nō putaret noſtros grauiſſimis erroribus implicitos? ſed reuera nihil niſi fumos & vmbras eſſe ex dictis facilè intelligi poteſt. Reſpondeo tamen Canonem iſtum ne in ſpeciem quidem contra noſtram ſententiam facere, cùm non per naturæ vigorem, ſed tantum per gratiæ præuenientis auxilium dicamus omne bonum ad ſalutem pertinens ab homine fieri poſſe. Quare veritati parcitur dū dicitur, *noſtros defendere, eum qui conſentit gratię iuſtificanti, abſque vlla inſpiratione gratię, ſolaq. innata libertate operari* nullum eſt in ſcriptis noſtrorum veſtigium, vnde hoc auctor potuerit colligere. & tantum abeſt vt defendant, vt pluſquam decem locis Molina refutetur: vt cap. 10. oſtenſum eſt. Sed nimirum hoc auctor ex noſtra ſententia euidenter colligi putat, eò quòd dicamus voluntatem per gratiam non prædeterminari, eamque poſſe gratiâ vti vel non vti, in opus eam intendere vel negligere. Itaque iuxta auctoris ſententiam; Qui affirmat hominem poſſe aliquid boni cogitare aut eligere per auxilium ſufficiens abſque gratia phyſicè prædeterminãte, (quā ipſe putat hoc loco ſignificari nomine inſpirationis Spiritus S.) hic hæretico

Incommoda ex ſententia auctoris.

falli-

fallitur ſpiritu, contradicit Domino dicenti: *Sine me nihil poteſtis facere.* & Apoſtolo: *Non ſumus idonei cogitare aliquid ex nobis tamquam ex nobis* denique hic aſſerit hominem per naturæ vigorem aliquid boni ad ſalutem pertinens poſſe facere, &c. Multo fortaſſe veriùs diceretur, Qui negat hominem aliquid boni poſſe cogitare aut eligere per auxilium ſufficiens abſque auxilio prædeterminante, hæretico fallitur ſpiritu, vel certè per ignorãtiam decipitur, & ſuammet vocem ignorat. Nam & ipſemet cap. 7. docet per auxilium ſufficiens aliquid boni fieri poſſe.

4 Quartum, ex Can. 9. *Diuini muneris eſt cùm rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate & iniuſtitia tenemus: quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiſcum, vt operemur, operatur. Non ergo,* inquit auctor, *ſalua fide aſſeuerari poterit, quòd ſola ſua voluntate conuertitur.* Reſpondeo: Concedo totum. ſed quis aſſeuerat hominem *ſola* ſua voluntate conuerti? ſatis hæc impoſtura in ſuperioribus detecta eſt & reiecta. Non enim quia non fit conuerſio per auxilium prædeterminans, ideò *ſola* voluntate fieri dicenda eſt, vt hic interpretatur: alioqui quod fit per auxilium ſufficiens, fiet *ſola* voluntate; non erit diuini muneris, non operabitur illud Deus in nobis, aut nobiſcũ. quæ omnia à ſano ſenſu ſunt aliena.

Quin-

5 Quintùm,ex Can.13. *Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, niſi per gratiam Baptiſmi non poteſt reparari; quod amiſſum, niſi à quo potuit dari,non poteſt reddi. Vnde ipſa Veritas dicit: Si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis.* Infert auctor: *Si ergo liberum arbitrium per peccatum infirmum eſt, debile atque ſaucium, non poteſt propria virtute in opera conuerſionis, quæ ſani hominis ſunt, aſſurgere, niſi à Deo ſanetur ac roboretur, quod auxilio efficaci præueniente perficitur.* Reſpondeo: In hoc Canone nulla eſt vmbra auxilij prædeterminãtis: ſolùm enim definitur, hominem non poſſe ſine gratia iuſtificari; quod etiam reliquiæ Pelagianorum admittebant. Itaque ſolùm valet contra puros Pelagianos. Notandum autem eſt auctorem hîc requirere auxilium efficax, vt liberũ arbitrium debilitatum per peccatum originale, ſanetur & roboretur, vt valeat in opera ſani hominis aſſurgere. Quomodo igitur paſſim docet illud requiri ratione primæ cauſæ, quæ priùs moueat & influat quàm cauſa ſecunda? deinde, ſi liberum arbitrium ita per gratiam efficacem ſanatur & roboratur, vt valeat in opera ſani hominis conſurgere, ergo poteſt opera ſani hominis edere abſque alio auxilio efficaci, quo ad ſingula prædetermin etur; iam enim eſt ſanum & corroboratum. vel ſi debet prætereà ad ſingula opera,

Hic requiritur auxilium efficax ratione debilitatis ex peccato relicta.

Aſſytaiõ.

per

per ſingula auxilia prædeterminari; quorſum dicitur ita ſanari & corroborari per auxiliũ efficax, quo cõuertitur vt valeat in opera hominis ſani cõſurgere? cùm nõ minùs egeat nouo auxilio ad iſta opera, quàm ſi ſanatum nõ eſſet; imò non minùs quàm ad ipſam ſanitatem adipiſcendã. Itaq. verba ſunt hæc, quę mentem non explent.

6 Sextò, adducuntur Can. 14. 15. 18. 20. 23. ſed ſimpliciter & abſque auctario ſolito. vnde non eſt opus alio reſponſo, quàm nos hęc omnia libentiſſimè confiteri, & nihil vel in ſpeciem facere ad propoſitum auctoris. imò ſi iuxta illius mẽtẽ allegẽtur de auxilio prædeterminante, facile erit oſtendere multa ex illis ſequi quæ nullus Catholicus audebit admittere. vt hominem nihil boni poſſe facere per auxilium ſufficiens: ad omne opus bonum requiri gratiam prædeterminantem, quã habere non ſit in hominis poteſtate, & qua habita opus neceſſario fiat. & alia huiuſmodi. In Can. 23. non parum videtur aduerſari ſententię illorum, cùm dicitur: *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei; quando id agunt quod Deo diſplicet.* Quomodo enim non faciunt eius voluntatem, cùm faciant opus poſitiuum quod ipſe ab æterno decreuit vt ab ipſis fieret?

7 Septimum, ex Can. 24. *Ita ſunt in vite pal-*

mites, vt viti nihil conferant, ſed accipiant vnde viuant: ſic quippe vitis eſt in palmitibus, vt vitale alimentum ſubminiſtret eis, non ſumat ab eis. ac per hoc & manentem in ſe habere Chriſtum, & manere in Chriſto, diſcipulis prodeſt, & non Chriſto. nam præciſo palmite, poteſt de viua radice alius pullulare: qui autem præciſus eſt, non poteſt ſine radice viuere. Addit auctor: *Quid ergo prodeſt cum tenentibus contrariam ſententiam gratiam adiuuantem non præuenientem ſua motione conſtituere, cùm hæc nihil conferat palmiti, vt incipiat ex vita quam accipit operari?* & infrà dicit, *illos ponere gratiam ſufficientem, quæ liberi arbitrij velle præcedat in ratione entis, non in ratione cauſæ: eamque nihil cauſare in voluntate quo præmoueat illam vt operetur; ſed liberum arbitrium prius eſſe in cauſando ipſâ gratiâ. vt enim gratia adiuuet, expectat liberi arbitrij determinationem.*

Reſpondeo: qui tenent contrariam ſententiam, omnino conſtituunt gratiam præuenientem & præmouentẽ; cùm ipſa gratia præueniens ſit motio diuina, ſeipſa formaliter mouens & inclinans voluntatem ad operandum. Fatentur tamen hanc gratiam non cauſare motionem aliquam à ſe diſtinctam in voluntate, per quam fiat conſenſus, vel voluntas determinetur ad conſenſum priùs naturâ, quàm ipſa ad conſenſum concurrat; *Gratia nõ cauſat aliquid à ſe diſtinctũ, quo volũtas deter-*

minetur ad conſenſum. vt imaginatur auctor. Si enim gratia deberet aliquid à ſe diſtinctum cauſare in voluntate quo præmoueat illam vt operetur (vt hîc dicitur) iam duæ determinationes eſſent neceſſariæ in voluntate, priores naturâ quàm ipſa operatio voluntatis; nempe gratia efficax, & motio quam cauſat hæc gratia in voluntate vt operetur. Si dicas hanc motionem non diſtingui ab actu voluntatis; quomodo ergo eſt prior quàm operatio voluntatis? quomodo per illam præmouetur voluntas vt operetur? Illud enim *præmoueri*, ſignificat eam moueri priùs naturâ quàm operetur. eſt ergo aliud quàm ipſa operatio, & etiam quàm productio operationis. Nam producere operationem non eſt prius quàm operari; cùm operari nihil ſit aliud quàm operationē producere; & vitaliter operari, producere operationem vitalem in ſeipſo. Sed ſuperuacanea eſt huiuſmodi motio & commentitia, cùm ipſa gratia efficax ſit motio quędam per quam voluntas formaliter mouetur & impellitur vt operetur. Eodem modo non eſt neceſſe vt auxilium ſufficiens cauſet in voluntate aliquem motum à ſe diſtinctū, quo voluntas moueatur priùs naturâ quàm influat in conſenſum; cùm ipſam per ſe volūtatem moueat, trahat, & roboret ad conſenſum; ſic tamen vt voluntas poſſit huic tractui

Duæ determinationes in volūtate, ex ſententia auctoris.

ctui reſiſtere; quod neceſſarium eſt ad libertaté. Falſum igitur eſt, noſtros ponere gratiã ſufficiẽtem quæ liberi arbitrij velle pręcedat in ratione entis tantũ, non in ratione cauſæ. quia antequam velle ſit, incitat, impellit, & vires tribuit libero arbitrio vt illud eliciat: dum autem liberum arbitrium illud elicit, ſimul cooperatur vt cauſa partialis principalis. vnde ipſum velle procedit ab auxilio iſto, & tamquam à cauſa morali, nempe ratione tractus & ſuaſionis præcedentis; & tãquam à cauſa phyſica principali, ratione influxus realis in illud velle; à quo influxu habet quòd ſit actus ſupernaturalis. Vnde etiam falſum eſt, liberum arbitrium (noſtrâ ſententiâ) priùs eſſe, quàm gratiã, in cauſando velle: quia etſi liberum arbitrium quodammodò determinet gratiam, quatenus ea vtitur, vt hîc & nunc influat in opus (quod negari non poteſt) id tamen non facit, niſi iam corroboratum gratiâ, & ea ſimul cooperante. Secundùm mentem auctoris, gratia debet præcedere ipſum velle in cauſando; ac proinde aliquid cauſare effectiuè quod ſit prius quàm ipſum velle; & ſic manifeſtè ponit duas prædeterminationes in voluntate quæ ſint naturâ priores quàm ipſum velle; vt etiam inſinuauimus ſuprà cap. 9. in fine.

Præcedit gratia ſufficiens in in ratione cauſæ.

Quod ex Proſpero adducitur, ad rem nõ

Digitized by Google

facit. non enim vult dicere, *gratiam conſtitui pediſſequam* ex eo quòd liberum arbitrium dicatur ea vti, eamq. ad agendum hîc & nũc determinare (vt vult auctor) agit enim de baptiſmo paruulorum qui nõdum poſſunt vti gratia: & dicit eos qui affirmant illis paruulis morituris dari gratiam baptiſmi, qui, ſi peruenissent ad iuſtam ætatem, præſciebantur à Deo id viribus ſuis promerituri; ijs autem nõ dari quos Deus ſciebat id nõ promerituros; eos, inquam, ſubijcere gratiam humanæ voluntati, etiamſi gratia videatur præuenire. quia etiam ſi gratia detur ante merita voluntatis humanæ in illis paruulis; tamen datur propter merita ex hypotheſi præuiſa, & ita ſubiicitur humanæ voluntati, id eſt, datur propter meritum bonæ voluntatis ſolis naturæ viribus concipiendæ. Quid, obſecro, hæc faciunt ad ſententiam de qua diſputamus? quis non ſuſpicetur auctorẽ vel non intelligere quid dicat, & de quibus affirmet, vel nõ ex fide diſputare? Ad Can. 4. Concil. Arauſic. reſponſum eſt in ſolutione primi argumenti. Quòd verò hîc rurſus ingeritur noſtrorum ſententia, *Gratiam in principio non plus conferre actioni quàm ſi non eſſet*; & *iuxta modum dicendi noſtrorum pro ſola innata libertate voluntatem operari*; ficulnea machæra eſt iam ſæpiùs repulſa. Omitto quæ de intellectu & volun-

Gratiã eſſe pediſſequã quid.

Explicatur mens D. Proſperi.

voluntate diſſerit, quia ad rem non faciunt.

8 Octauum, ex Concilio Senonenſi celebrato contra Lutheranos anno 1528. in præfatione: *Accedentem ad Deum, oportet primùm diuinæ gratiæ munere adiutum credere, deinde bonis operibus intendere: in quibus efficiendis & liberum arbitrium operatur & gratia; primò tamen & principaliùs gratia. quapropter qui hominem benè operari, & ſalutem conſequi arbitratur abſque gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio aſcribit, non gratiæ, Pelagianus cenſendus eſt.* Addit auctor mãtiſſam ex more: *Caueant igitur qui contrariam ſententiam tuentur, ne Pelagianorũ nomine rectâ ratione dicantur qui in bono opere libero arbitio primatũ aſcribant, non gratiæ.*

Reſpondeo: Non aſſcribimus primatum libero arbitrio, ſed gratiæ; tũ quia gratia allexit & attraxit, antequam homo quidquã de bono cogitaret; tum quia vires tribuit; tum quia opus habet à gratia, non à libero arbitrio, quòd ſit ſupernaturale, & dignum cæleſti præmio. Putare autem primatum non poſſe tribui gratię, niſi ipſa prędeterminet voluntatem eamque moueat, & opus bonũ operetur priùs naturâ quàm voluntas concurrat (vt auctor putat) non tam, vt apparet eſt gratiæ tribuere primatum, quàm voluntati adimere libertatem. Si tamen ſpectemus

Quomodo primatus tribuitur gratiæ in bonis operibus.

in opere quòd hîc & nunc potiùs fiat quàm aliàs, huius circumſtantiæ præcisè conſideratæ primaria cauſa eſt libertas arbitrij, quamuis non ſine auxilio gratiæ, vt explicatum eſt cap.10. Multa adferri poſſent ex dicta Synodo Prouinciali, quæ gratiæ determinanti aduerſentur: Vt, *In noſtra poteſtate eſſe gratiam Dei in vacuum recipere, & illi cooperari: illa vti, & non vti*; vt ibidem habetur. & decreto 15. *Voluntatem humanam præuenientis miſericordiæ auxilio præuentam ſe conuertere in Deum, Deo appropinquare, ſe præparare.* Deinde addit: *Neque tanta tamē gratiæ neceſſitas libero præiudicat arbitrio, cùm illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat in quo Deus non ſtet ad oſtium & pulſet; & cui ſi quis aperuerit ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo. nec denique tale ſit huiuſmodi Dei trahentis auxilium cui reſiſti non poſſit.* Quòd autem loquatur in ſenſu compoſito, patet ex ſequentibus: *Fruſtra Stephanus Iudæos duræ ceruicis & incircumciſi cordis argueret, qui ſemper Spiritui ſancto reſiſterēt. Fruſtrà Paulus Theſſalonicenſes admoneret, Spiritum ne extinguerent, ſi diuinis inſpirationibus homines ineuitabiliter raperentur.* Quod ait Synodus. *Ne momentum quidem præterire, in quo non ſtet ad oſtium & pulſet*; non ſic, arbitror, intelligi vult, quaſi omni momento actu pulſet (id enim apertè falſum eſt) ſed quòd cre-

Gratiæ motioni et tractui poſſe reſiſti.

Gratia nō rapit ineuitabiliter.

brò pulſet actu, qui pulſus diu manet virtute; & intereà præſtò ſit omni momento vt nos iuuet, ſi quantum in nobis eſt, per illas reliquias, vel per præſentes vires fecerimus.

9 Nonum, ex Concil. Mileuitano, Can. 4. Sed nihil hîc aliud definitur, quàm per gratiã non ſolùm dari notitiam mãdatorum, vt ſciamus quid agere debeamus (ſicut affirmabat, tandem poſt Concilium Palæſtinum, Pelagius) ſed etiam vt diligamus & valeamus illud facere. quod teſtimonium nihil, vel in ſpeciem, noſtræ officit ſententiæ; ſed ex eo rectè colligimus poſita ſententia auctoris nullum dari auxilium ſufficiẽs, nullum quo valeamus bonum facere, præter illud quod per ſe eſt efficax, &c.

10 Decimum, ex Enchirid. Synodi Colon. de ſacramento Pœnitentiæ: *Hac gratia*, inquit, *diſtinguitur in gratiam operantem & cooperantem, ſeu in preuenientem & ſubſequentem. Vtramque in ſacris eloquijs expreſſam legimus. Pſaltes ait: Et miſericordia eius preueniet me, & miſericordia Dei ſubſequetur me. Deus enim nolentem preuenit, vt & benè velit, & volentem ſubſequitur ne fruſtrà velit, ſed perficere valeat. Operans ergo gratia eſt, quæ preuenit & preparat voluntatem, vt voluntas bona fiat, & quæ prius erat ſerua peccati, liberetur, cooperans verò gratia voluntatem iam bonam factam ſubſequitur, vt*

Digitized by Google

quod iam vult bonum, perficere poſſit. Nam voluntas hominis quam naturaliter habet, non valet erigi ad bonum efficaciter volendum, vel opere adimplendum, niſi per gratiam liberetur & adiuuetur, ſecundum Paulinam ſententiam, quam impij (Lutherani) *pro ſua impietate detorquent. Non eſt, inquit volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. hoc eſt, non eſt volentis* (principaliter) *benè velle, neque currentis currere, ſed miſerentis Dei, qui operatur in nobis velle, id eſt vt aſſentiamur vocationi, & currere, id eſt operari, pro ſua bona voluntate. Itaque non ideò miſeretur Deus hominis, quia ipſe homo voluit & cucurrit* (per ſolas liberi arbitrij vires) *ſed iam homo voluit & cucurrit quia miſertus eſt Deus.* intellige, per ſuam vocationem & inſpirationem, vt ſupra cap. 8. num. 7. & 8. ex Auguſtino explicuimus, ex quo omnia hęc deſumpta ſunt: quę ideo adduxi, quia auctor inſinuat hic in terminis noſtram ſententiam refelli.

Auxiliū determinans non rectè dici gratiā cooperātem, adiuuātē, pręparātē.

Sed reſpondeo, nos omnia hęc libentiſſimè admittere: imo multis modis gratiam determinantem ex his refutari poſſe. Nō enim gratia determinans rectè dici poteſt *gratia cooperans*, ſed *operans* tantum, imo *pręoperans*, cum prius natura operetur conſenſum quā noſtra voluntas; & ita operetur vt voluntas non poſſit reſiſtere. ſimiliter non poteſt dici *gratia adiuuās*, ob cādem cauſam quomodo

enim

enim adiuuat, quę totum facit prius natura quàm altera ei cooperetur, & cuius operatio non pendet vllo modo ab altera? Neque rectè dicitur *præparare* voluntatem ad conſenſum, cum producat ipſum conſenſum independenter à libero concurſu voluntatis. Adde, ſi auxilium determinans eſt neceſſarium; verum erit quod ex illo loco Pauli inferebant Lutherani, velle & currere non pendere à libero arbitrio, ſed ſolum à gratia. ideò enim volo, ideò curro. quia Deus ad hæc meam voluntatem ijs temporibus & momētis quibus prędeſtinauit vt vellem & currerem pręmouet & prędeterminat, cui motioni reſiſtere non valeo.

Sed addit auctor alia quędam verba ex eodē Enchiridio poſt duas paginas, quę difficultatem habere videntur, etſi non contra ſententiam quam ipſe oppugnat. *Hanc autem gratiam iuſtificantem* (inquit Enchiridiō) *voluntas noſtra, vt ſupra diximus comitatur ac veluti pediſſequa ſubſequitur, non quidem tempore, ſed causâ tantum & natura. Voluntas enim in iuſtificatione noſtra gratiæ quodammodo cooperatur, ſic vt iuſtificatio noſtra ſine voluntate & conſenſu accipientis non perficiatur.* Vbi videtur inſinuare conſenſum voluntatis eſſe natura poſteriorē quā ſit iuſtificatio ſeu infuſio gratię. quam ſententiam, etſi ad pręſens negotium

non pertineat, ſuprà cap. 9. n. 11. oſtendimus eſſe falſam. Verùm ſi quis benè aduertat, Enchiridiō per *gratiā iuſtificantem* non intelligit gratiam habitualē, ſed auxilium præueniens & perducens ad iuſtificationem. Patet id per exēplum quod ſubijcit, & eius applicationē: *Oculus*, inquit, *ſolem videre non poteſt, niſi ſolis lumen oculum præueniat vt videat. interdiu tñ ſole lucente libera eſt intuitio, hominiq. liberum eſt oculos claudere, ne ſolis lumen admittat, aut aperire vt recipiat: haud ſecùs impio liberum eſt præueniente ſe diuina illuminationis gratia à peccatore ſurgendi eam accipere vel non accipere, Deo præuenienti & per bonum cogitatum ad pœnitentiam excitanti dare vel negare conſenſum, velle vel nolle pœnitere, &c* quæ verba etiam apertè gratiam determinantem excludunt: ſicut & illa eiuſdem Enchiridij: *Sæpiùs, retinendum eſt, ſitum eſſe in hominis voluntate vt gratiam Dei oblatam vel recipiat, vel repudiet.* Hæc & ſimilia nō erant omittenda quæſtionem ex illo Enchiridio expendere volenti.

Enchiridion non ponit Gratiā habitualē priorē diſpoſitione.

11 Vndecimū, ex Synodo Mogūtina celebrata anno 1540. vbi capit. 7. ſic dicitur: *Talis autem iuſtificationis initium ex Dei gratia prouenire, qua ante omne meritum, dum adhuc inimici & peccatores ſunt, excitati & adiuti, & eidem gratiæ ſic excitanti & adiuuanti conſentientes & cooperantes, ad iuſtificationem diſponuntur.*

tur. Reſpondeo:Hoc teſtimoniũ apertè à nobis facit, dum inſinuat eamdem gratiam quæ excitat eſſe cooperantem & adiuuantẽ ad conſenſum.qui autem inducũt prædeterminationes,negant excitationem eſſe illã gratiam quæ parit cõſenſum:ſed hoc tribuũt gratiæ prædeterminãti.Deinde adiuuare, & cooperari,non propriè conuenit gratiæ prædeterminanti,vt paulò antè oſtenſum eſt.

12 Duodecimum,ex Cõcil.Trident. ſeſſ. 6. Can.3.*Siquis dixerit,ſine preueniente Spiritus ſancti inſpiratione atque eius adiutorio hominem credere,ſperare,diligere,aut pœnitere poſſe ſicut oportet,vt ei iuſtificationis gratia conferatur; anathema ſit.* Addit auctor de ſuo: *Contraria ſententia apertè profitetur,hominem actibus ex viribus naturæ profectis gratiam iuſtificantem adipiſci.*

Reſpondeo:Quorum eſt iſta cõtraria ſententia?Si noſtris tribuitur,vt hîc ſatis inſinuatur,aperta eſt impoſtura.Vbi enim hoc profitentur,non ſolùm apertè, ſed vel per vmbram?quibus verbis?ſed nimirum,quia non requirimus inſpirationem prædeterminantem,ideò affirmat nos ponere hominem ſolis naturæ viribus poſſe iuſtificationem adipiſci. quaſi verò gratia non determinans nõ ſit gratia,aut qui per hanc gratiam aliquid facit,per vires naturæ id faciat. quod ſi verum

eſt,

eſt,quomodo cap.7.dixit eſſe quoddam auxilium ſufficiens,quo ſi quis benè vtatur,dabitur ei efficax? Si dicas nos illo non poſſe benè vti ſine efficaci, quomodo ergo dicitur eſſe ſufficiens? quomodo dicitur, Si quis eo benè vtatur, dabitur ei efficax? nónne hæc meritò alicui videri poterunt offuciæ meræ, & verborum præſtigiæ animis hominum deludendis,vt putent auctoré agnoſcere auxilium ſufficiens diſtinctum ab efficaci? Hæc fuſiùs proſecutus ſum,vt intelligatur quàm ſolidè,ſcilicet,illa ſententia ex Scripturis & Conciliis,à ſuis auctoribus confirmetur, & noſtra oppugnetur. ex quibus etiam colligi poteſt,quid de teſtimoniis Patrum (quæ plurima citantur) ſit expectandum. Vnde nõ opus erit ſingula excutere, ſed ſolùm præcipua,in quibus aliquod veſtigium illius ſententiæ. Hoc interim monuerim,vix eſſe vllũ, quod non multis modis contra illam ſentẽtiam retorqueri poſſit.

CAPVT XIII.

Reſpondetur ad præcipua Patrum teſtimonia,quæ pro gratiæ determinantis neceſſitate per quinque Capita adferũtur.

1 PRimum ſit ex S. Dionyſio, de diuinis nominibus cap.5.ſub finem: *Exẽplaria dici-*

Digitized by Google

dicimus eſſe ſubſtantificas rerum rationes in Deo vnitè præexiſtentes quas Theologia prædeſtinatio-nes vocat, & diuinas bonasq́; voluntates, rerum diſtinctiuas & effectiuas, iuxta quas is qui ſuper eſſentialis eſt omnia entia prædeſtinauit & produxit Ita ad verbum reddenda ſententia Dionyſij. Addit auctor: *Aperta igitur ſententia fuit D. Dionyſij, quòd Deus per ſuam voluntatẽ prædefiniuit omnia in particulari & produxit.*

Reſpondeo: Hoc teſtimonium, ſi aliquid probat, non ſolùm conuincit Deum prædefiniuiſſe omnia bona in particulari, & ea in homine producere; ſed etiam omnia opera mala, ſaltem ſecundùm ſuas entitates & circumſtantias poſitiuas; quod non videri conſentaneũ fidei Catholicæ oſtendimus ſuprà cap. 3. & 4. abſit vt tam ſancto & ſapienti viro tale dogma impingamus. Non ſic illũ ſentire, cõfirmari põt ex Damaſceno lib. 2. de fide Orthodoxa cap. 30. vbi etſi optimè ſciret hanc Dionyſij ſententiam, tamen affirmat *Deum omnia quidem præſcire, ſed non omnia prædeſtinaſſe. ſeu prædefiniuiſſe:* (vtitur eodem verbo, quo Dionyſius, **proorizin*) *vt ſunt*, inquit, *ea quæ ſunt in noſtra poteſtate.* Idem docet Dialogo contra Manichæos, vt ſupra diximus. Quid ergo vult Dionyſius, cũ ait, *Iuxta quas omnia prædeſtinauit & produxit?* Loquitur de rebus per primam creationem productis, vt

Non poteſt intelligi vt vult auctor.

*

Mens Dionyſij.

Pachi-

Pachimerius & Maximus exponũt. has enim omnes ipſe prædeſtinauit, & ſecũdùm ſuam prædeſtinationem produxit; tales efficiens ſingulas, quales vt eſſent prædefinierat: non quòd nullę aliæ ab ipſo prædeſtinatæ ſint aut productæ; ſed quia ex his exemplaria & prædeſtinationes in Deo eſſe clariùs elucet. Itaque iſta ad actiones liberi arbitrij non pertinent.

2 Secundum, ex S. Ephræm Syro in confeſſione ad Deum: *Quemadmodum terra, licet ſeminata, nequit à ſeipſa fouere germina ſine bonitatis tuæ viſitatione: ita neque cor meum eloqui poterit beneplacita tibi beneficio gratiæ tuæ, niſi per ipſam fructificauerit iuſtitiæ fructum. Non ergo* (infert auctor) *ſufficit gratiam Dei ſeu auxiliũ percipere, niſi gratia fructificet & faciat liberum arbitrium fructificare: cuius oppoſitum docent iſti Theologi cum ſuis, ponendo gratiam, quæ voluntatem pręcedat eſſendo, ſubſequatur operando.*

Reſpondeo: Hæc criminatio iam ſæpè depulſa eſt; ſed nimirum auctor more ſuo interpretatur, gràtiam non facere vt liberum arbitrium fructificet, niſi illud per eam ad fructificandum phyſicè prædeterminetur ita efficaciter, vt ei reſiſtere nõ poſſit. vnde paſſim vocat illam gratiam *potentiſſimam, efficaciſſimam; cui ſi quis poſſet reſiſtere, poſſet euertere conſilium Dei, & reſiſtere eius omnipotentiæ*, vt pa-
tet

tet cap 10.11.12.26.27.Nos autem,vt cor humanum per gratiam fructificet iuſtitiæ fructum,huiuſmodi prædeterminationem minimè requirimus,ſed dicimus ſufficere eam gratiam qua cor ſeipſum ad fructificandum determinet:ita vt illa ſtante poſſit ſe non determinare,& ei reſiſtere.

3 Tertium,ex D. Auguſtino de prædeſtin. Sanctorum cap.2. *Quod ergo pertinet,* inquit, *ad religionem & pietatẽ,de qua loquebatur Apoſtolus,Si non ſumus idonei cogitare aliquid ex nobiſmetipſis,ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt;profectò non ſumus idonei credere aliquid quaſi ex nobiſmetipſis,quod ſine cogitatione non poſſumus;ſed ſufficientia noſtra,qua credere incipimus ,ex Deo eſt. Quocircà ſibi nemo ſufficit ad incipiendũ vel perficiendum quodcumque opus bonum, quod iam iſti fratres,ſicut ſcripta veſtra indicant,verum eſſe conſentiunt(vnde in omni opere bono incipiendo & perficiendo ſufficientia noſtra ex Deo eſt)ita nemo ſibi ſufficit vel ad incipiendam vel ad perficiendam fidem,ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Hinc colligit auctor cap.13. *Si D. Auguſtino credimus,peiùs Gallis hos Theologos errаſſe reperiemus. Illi namque in bonis operibus principium & conſummationem Deo conferebant,in ſola fide noſtrũ incipere, Dei autem perficere aſſeuerantes : hi verò in omnibus operibus bonis,ſibi ipſis tribuũt initia; Deo autem adiuuare,quod ipſi cœperint,*&c.quæ

adiun-

* adiungit cum ingenti vehemētia **ritoreuoni*

Reſpōdeo, fumos hos eſſe meros, & puerorum terriculamenta. neque enim noſtram ſententiam ex fide tractat, neque verba D. Auguſtini intelligere videtur. *Incipere* enim opus bonum, hoc loco, non eſt priùs naturâ inchoare actionem, quàm gratia cooperetur & iuuet (quo modo auctori noſtram ſententiam paſſim interpretari placet) ſed eſt concipere propoſitum boni operis, v.gr. ſeruandæ caſtitatis, agendæ pœnitētiæ, &c. *Perficere* autē opus bonū, eſt illud vſque in finē exequi. *Inchoare fidem*, vel incipere credere, eſt concipere propoſitum credendi quale oportet; & actu aliqua credere. Galli igitur clerici initio dicebant hominē abſque gratiæ auxilio poſſe non ſolum *credere*, ſed etiam *incipere bonū opus*, id eſt, concipere propoſitum benè viuēdi; non tamen *perficere*, ſeu exequi in finem. poſteà verò conuicti, fatebantur *initium bonorum operum*, ſeu propoſitum rectè viuendi, eſſe ex grâtia; volebant tamen *initium fidei* eſſe ex nobis. vnde D. Auguſtinus probat hîc etiam *initium fidei* eſſe ex gratia. Quid, obſecro, noſtra ſententia habet commune cum hoc errore Gallorum, qui non ſolum *initium boni operis*, id eſt, omne bonum velle, ponimus eſſe à gratia, tamquam à cauſa principali; ſed etiam ipſum initiū fidei, id eſt, affectum

Explicatur mens Auguſtini.

Gallorum error.

tum

tum credendi,& iudicium illud quo iudicamus hæc eſſe credenda,nullumque eſſe animi bonum motum,qui non ſecundùm ſe totum,& omnes rationes ſuas formales,à gratia procedat? Quòd ſi argumentum auctoris aliquid contra nos valet,dicendum erit eos qui gratiam prædeterminantem non agnoſcunt,ſibi ipſis(iuxta mentem Auguſtini) tribuere principium fidei & bonorum operũ, Deo verò poſteriora;Gallis peiùs errare, initium bonorum operum ſibi in ſuam partem vſurpare ; aperto Marte Apoſtolo reluctari, dicenti,*Quid habes quod nõ accepiſti*;teſtari initiis operũ ſe gratiã mereri;quod Dei eſt, non furari tãtũ,ſed rapere;ſibi ſufficientiã incipiẽdi adſcribere;in Spiritus S.dicta recalcitrare; D.Auguſtini doctrinã cũ ludibrio roprobare;& ſimilia,quæ in hoc argumẽto auctor congerit.Non poſſum ſatis mirari , in tanta luce,adhuc eſſe aliquem tam Cæcilium. *Paradox.*

4 Quàrtum,ex eodem libro D.Auguſt. c.6. *Multi audiunt verbũ veritatis,ſed alij credunt, alij contradicũt. volũt ergo illi credere;nolunt autẽ illi. quis hoc ignoret? quis hoc neget? ſed cùm aliis præparetur,aliis nõ præparetur volũtas à Domino; diſcernẽdũ eſt vtique,quid veniat de miſericordia eius,quid de iudicio.*

Reſpondeo : Non loquitur Auguſtinus de præparatione per gratiam prædeterminantem,

nantem,ſed per vocationem congruam, vt patet ex lib.1.q.2.ad Simplicianum,& oſtenſum eſt ſuprà cap.8.nu.6.7.8.per hanc enim dicitur Deus *miſereri,& prabere miſericordiam.* Auxilium prædeterminans non præparat voluntatẽ vt ipſa velit credere,ſed eodem momento quo eſt,ponit ipſum cõſenſum, priùs naturâ,quàm voluntas cooperetur, vt ipſi affirmant.Itaque ex hoc ipſo teſtimonio potiùs refellitur quàm ſtabilitur.

Auxiliũ determinans non preparat voluntatẽ ad conſenſum, ſed vocatio congrua.

5 Quintum,ex cap.15.eiuſdẽ libri: *Quiſquis in capite noſtro præcedentia merita ſingularis illius generationis inuenerit;ipſe in nobis, membris eius,præcedentia merita multiplicatæ generationis inquirat.* & infrà: *Ille facit in hominibus principium fidei*,&c.

Reſpondeo,nos hæc non negare, ſed libentiſſimè amplecti & certò tenere:hinc tamen non ſequi vlla probabilitate,nos ad voluntatem credendi debere prædeterminari, quod erat probandum.

6 Sextum,ex cap.18. *Eligit ergo nos*,&c. Sed hîc nihil aliud dicitur,quàm nos eſſe electos à Deo,non quia per vires naturæ futuri eramus ſancti & immaculati;ſed vt eſſemus ſancti & immaculati. quo modo hinc eliciemus auxilium prædeterminans? non magis premunt reliqua,quæ ex eodem Auguſtino auctor hoc cap.profert.Itaque non erat cur dice-

Digitized by Google

diceret, *eos qui gratiam prædeterminantem non agnoſcunt, D. Auguſtino in faciem reſiſtere, eiusq́; doctrinam cum ludibrio refutare & refellere.* Etiã Caluin. l. 2. Inſtit. cap. 3. à ſe ſtare Auguſtinum affirmat in gratia efficaci aſſerenda: & tamẽ contrarium verum eſſe ſcimus. potiore iure fortaſſe quis dixerit, eos qui gratiam prædeterminantem ratione dependentiæ à prima cauſa ſtatuunt, & hanc D. Auguſtini teſtimoniis confirmare ſtudent, non intelligere D. Auguſtinum, & * *aproſdionyſa* loqui.

7 Septimum, ex Cyrillo lib. de adoratione in ſpiritu; vbi cùm explicaſſet quomodo Angeli cunctantem Loth, vxorem & filias, apprehenſa manu eduxerint, ſubijcit: *Indicium autem tibi ſit valdè manifeſtum, dum non ſolis verbis nos extimulat; & adhortationibus menti immiſſis vt diſcedamus à peccato; ſed tantam benignitatem nobis etiam exhibet vniuerſorum Saluator Deus, vt efficaci ſubſidio adiuuet; ſecundùm quod ſcriptum eſt: Apprehendiſti manum dexteram meam, & in conſilio tuo deduxiſti me. nam quia hominis natura nõ eſt multùm generoſa, nec ſatis virium habet vt malum effugere poſſit, opem illi fert ea in re Deus, & duplex beneficium concedere videtur, perſuadens admonitionibus, vt ſubſidium inueniamus, & fortius illud præſtans, quàm vt malum præſens & violentum præualere poſſit.*

V Reſ-

Reſpondeo,hinc nihil aliud ſequi, quàm Deum nõ ſolùm monere & hortari, ſed etiã vires præbere,quibus ſimus potentiores malo:non tamẽ quia auxilium *efficax* nominat, ideò vult illud eſſe tam efficax,vt voluntatẽ prædeterminet,ita vt ei reſiſtere non valeat. Tale auxilium non agnoſcere Cyrillũ patet ex ſequẽtibus;*Salua animã tuã*, &c. Adde,Cyrillũ hîc loqui de auxilio neceſſario ob hominis debilitatẽ,nõ ob primę cauſæ rationẽ. quid ergo facit ad præſentem cauſam?

8 Octauum,ex Hieronymi Commentarijs in cap.2.ad Epheſios:*Vbi* (inquit auctor)*tanto fœdere humanam voluntatem diuino auxilio aſſociari edocet,vt non ſolùm opera,ſed & arbitrij ipſa libertas, Deum habeat auctorem. non eſt hæc iſtorum confeſſio,dicunt enim Dei auxiliũ & hominis liberum arbitrium partialiter ad opus concurrere,veluti duo trahentes trabem, quorũ nullus alium iuuat,ſed pro proprijs viribus pondus quiſque portat:ſic aiunt diuinum auxiliũ hominis voluntatem non mouere,ſed ad opus illius etiã Deũ ex parte operari:cuius contrarium aſtruit D.Hieronymus,dũ ait quòd operationis & libertatis noſtra auctor eſt Deus.*

Reſpondeo:Vt appareat quàm dilutũ ſit hoc teſtimonium pro gratia determinante; & hoc modo quidlibet ex quolibet, iuxta Anaxagorã,elici poſſe,referam verba Hieronymi; *Verba Hierony.*

nymi: *Hæc ipſa fides nõ eſt ex vobis,ſed ex eo qui vocauit vos. hoc autem ideò,ne forſitan nobis cogitatio occulta ſubreperet;ſi per opera noſtra ſaluati non ſumus,certè vel per fidem ſaluati ſumus, & alio genere noſtrum eſt , quòd ſaluamur. addidit itaque & dixit,fidem quoque ipſam non noſtræ voluntatis eſſe ſed Dei muneris. non quòd liberũ homini tollatur arbitrium,& ſecundùm illud Apoſtoli ad Romanos,non ſit currentis neque volentis, ſed miſerentis Dei;verùm quòd arbitrij ipſa libertas Deum habeat auctorem, & ad illius beneficiũ cuncta referantur,cùm etiam nos bonum velle ipſe permiſerit:hoc autem totum propterea,ne quis glorietur à ſemetipſo,& nõ à Deo eſſe ſaluatum.* quæ verba potiùs egent explicatione ne videantur fauere Pelagianis,tantum abeſt vt vel in ſpeciem faueant gratiæ determinanti.Itaque non erat hîc vlla occaſio ſolitos figendi aculeos:quos ſuprà ſatis retudimus.

Quid Hier. vocet gratiã & donũ Dei.

Vt autem hæc & alia,quæ adduci poſſent ex Hieronymo contra Pelagianos,intelligãtur:notandum eſt eum non tantùm vocare *gratiã & donum Dei*,id quod nobis per Chriſtum collatum eſt;ſed etiam *protectionem* & *cooperationem naturalem*,qua benignè nos protegit & cooperatur,etiam in operibus indifferentibus. Vtrumq. enim auxilium negaſſe vidẽtur Pelagiani,putantes ſufficere naturã à creatore ſemel eſſe conditam(quam voca-

Pelagiani negarunt.

Digitized by Google

auxilium diuinæ protectionis & cooperationis

bant gratiam primæ conditionis) nec opus eſſe vt poſteà Deus cooperetur: alioquin tolli liberum arbitrium. Et ſanè, non minus videtur difficultatis adferrri libertati, ſi Deus ad ſingula cooperari debeat, quàm ſi gratia Chriſti neceſſaria dicatur. Hanc fuiſſe ſententiam Pelagianorum patet ex verbis Critobuli (quo nomine intelligit Pelagiũ) apud Hieronymum Dialogo 1. *Si in ſingulis rebus* (inquit Critobulus) *quas gerimus, Dei vtendũ eſt adiutorio: ergo & calamum temperare ad ſcribendum, & temperatum pumice terere, manumq́ aptare literis; tacere, loqui; ſedere, ſtare; ambulare, currere; comedere, ieiunare; flere, ridere, & cetera huiuſmodi, niſi Deus iuuerit, non poterimus? Reſpondet Atticus* (quo nomine intelligitur Hieronymus) *Iuxta meum ſenſum non poſſe perſpicuum eſt. Critobulus: In quo igitur liberum habemus arbitrium, & Dei in nos gratia cuſtoditur* (id eſt, parcitur gratię, vſus gratiæ non requiritur) *ſine hoc quidem abſque Deo poſſumus facere? Atticus: Non ſic donata eſt liberi arbitrij gratia, vt Dei per ſingula tollatur adminiculum.* & quæ ſequuntur. Rurſus epiſt. ad Cteſiphontem: *Fraudulenter prætendis, vt Dei gratiam ad conditionem hominis referas, & non in ſingulis operibus auxilium Dei requiras, ne ſcilicet liberum arbitrium videaris amittere; & cùm Dei contemnas adminiculum, hominum quæras auxilia. Audite*

dite quaſo,audite ſacrilegium. Si, inquit, vo uero curuare digitos,mouere manum,ſedere,ſtare, ambulare,diſcurrere,ſputa iacere,duobus digitulis narium purgamenta decutere,releuare aluum,vrinã digerere,ſemper mihi auxilium Dei neceſſarium erit? Audi ingrate,imò ſacrilege, Apoſtolum prædicantem: Siue mãducatis,&c. & illud Iacobi: Ecce nunc qui dicitis,Hodie aut cras proficiſcemur, &c. Ex quibus patet,Pelagium negaſſe auxilium diuinæ cooperationis & protectionis. Hinc Hieronymus interdum, dum explicat Scripturas,in quibus agitur de gratia Chriſti propriè dicta,admiſcet auxilium diuinæ cooperationis & protectionis, quod per prouidentiam ordinis naturalis confertur, & in ſtatu nudæ naturæ neceſſarium fuiſſet. ſic in cap. 2. ad Epheſios,fidẽ exponit eſſe donũ Dei ratione vocationis, & creationis liberi arbitrij,& cooperationis.Quid iſta ad impulſum prædeterminantem?

9 Nonum,ex D.Proſpero contra Collatorem,cap.5.*Sed nec cum hæreticis tibi,nec cũ Catholicis plena concordia eſt. Illi in omnibus iuſtis hominum operibus,liberæ voluntatis tuentur exordia:nos bonarum cogitationum ex Deo ſemper credimus prodire principia.Tu informe quid tertiũ, & vtrique parti inconueniens reperiſti, quo nec inimicorũ cõſenſũ acquireres,nec in noſtrorũ intelligẽtia permaneres:quo modo autem non aduertis* *Explicatur Hier. locus in argumẽto adductus*

te in illud damnatũ incidere,quod velis nolis conuinceris dicere,gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari,cùm aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus,propter quod gratiam conſequãtur, affirmas? His verbis putat auctor nos valdè premi.

Caſſiani ſententia erat media.

Reſpondeo:Nos cum D.Proſpero & omnibus Catholicis, bonarum cogitationũ ex Deo ſemper credimus prodire principia; adeò vt nullus bonus animi ſit motus, qui non à Dei inſpiratione exordium ſumat; nõ tamen à motione aliqua prædeterminante, vt auctor intendit.Caſſiani ſententia media erat,quia(vt ex Proſpero cap.4.5.10.clarè patet)cum Pelagianis,ponebat in plurimis bonam voluntatem (id eſt,propoſitũ benè viuendi)præcedere,& gratiã eſſe pediſſequã: cum Catholicis ponebat gratiã in quibuſdã præcedere bonam voluntatem,& ita vtramque ſententententiam ſolùm ex parte admittebat.Nam Pelagiani volebant bonam volũtatem in omnibus præcedere gratiã; Catholici in omnibus gratiam eſſe priorem.Noſtra ſententia etiam media eſt inter ſentẽtiã Caluiniſtarum & Pelagianorum.Nam cum Pelagianis contra Caluiniſtas profitemur,in operibus pietatis ſaluum manere liberũ arbitriũ,nec vlla neceſſitate ad ea impelli: *Neceſſitatem* voco omnẽ inclinationẽ & impulſum,

Noſtra eſt media interCaluiniſt. & Pelagianorum.

ſum, cui non poſſis reſiſtere. cum Caluiniſtis contra Pelagianos fatemur, nullum opus bonum, ad ſalutem pertinens, poſſe fieri ſine gratia. Qui autem gratiam determinantẽ requirunt, etſi longiſſimè à Pelagianis recedãt, non ideò tamen in ſententiam Catholicam incidunt. Oſtendere enim debent, ſe in alterum exrremum non impingere. Si enim bona voluntas haberi nõ poteſt, niſi gratia præueniens mentem ad illam determinet, potẽtiſſimè, efficaciſſimè ad illam moueat, cui motioni nemo reſiſtere queat, vt ipſi aiunt: quomodo manet libertas arbitrij? quomodo nõ impellimur neceſſitate? quomodo in poteſtate noſtra eſt, diſſentire? Deniq; quid aliud volũt hoc tẽpore Caluiniſtæ? hæc apertè explicãda, vt mẽs humana poſsit capere.

Si dicas fieri non poſſe vt id apertè explicetur, ſed eſſe fide tenendum; id ſatis nõ eſt, nec mens acquieſcere poteſt. Vnde enim conſtat, id eſſe fide tenendum? vbi vel Scriptura diuina, vel ſacra Concilia tradunt impulſum prædeterminantẽ, cui præſenti volũtas reſiſtere nullo modo poteſt, nõ tollere libertatẽ, nõ afferre neceſſitatẽ? Quænã Eccleſię definitio, vel traditio id habet? Vbi id oſtẽſum fuerit, credemus, etſi intelligere minimè poſſimus, & maximis ac difficillimis fidei noſtræ myſterijs ſit obſcurius. Quòd ſi id

oſtendi non poteſt; quo iure fides exigitur? qua prudẽtia credemus rem, tam difficilem, ratione prorſus repugnante? Meritò itaque explicationẽ aliquam, in qua mens acquieſcat, requirimus; præſertim cùm ratio libertatis, non ſit ſupernaturale myſterium, ſed res planè naturalis, Philoſophis perſpecta, & lumine naturali perſpicuè intelligibilis.

Quomodo gratia ſit creatrix bonorum operum.

Non magis vrgent ea quæ adducũtur ex cap. 15. 16. & 26. eiuſdem Proſperi, & ex Epigram. 9. &c. Quis enim neget gratiam genetricem bonæ volũtatis, & creatricem bonorum operum? Si tamen id ſano modo intelligas. non enim gratia creat bonum opus in nobis independenter à noſtra libertate: ſollicitat quidem, ſuadet, & allicit ad illud, præueniendo noſtrã libertatẽ; non tñ illud abſolutè producit & creat, niſi ſimul naturâ cooperemur: adeò vt in noſtra poteſtate, ſit, efficere vt illud creet vel nõ creet. Hinc tamẽ nõ efficitur, vt liberũ arbitriũ priùs naturâ, quã gratia in opus influat, aut vt aliquod initiũ iſtius operis ſine ope gratiæ facere poſſit; vt ſuprà ſæpiùs demõſtratũ eſt, maximè cap. 10.

10 Decimum, ex D. Fulgentio, epiſt. 6. ca. 6. *Vt ergo quædam in deteriora non recidant, gratia eius gubernat: & vt quædam ad meliora conſcendant, gratia ipſius eleuat; & vt in æternum permaneant, ipſa gratia viuificat & cõſeruat.* Caueãt

igitur,

igitur inquit auctor, *aduerſæ ſententiæ aſſertores, ne, quod Dei donum & gratia eſt, ſibi tribuant, & non in Domino, ſed in ipſis glorientur, dum ſibi partem, & partem Deo ſuæ iuſtificationis adſcribunt. Omnia namque donat & facit in nobis Deus, incipit, perficit, & perſeuerantiæ donum continuat.* Ecce quomodo ex pumice fontes eliciũtur!

Reſpondeo breuiter: Si id quod operamur, abſque auxilio determinante, tribuitur nobis, & non gratiæ, neque eſt donum Dei; ergo id quod fit, per bonum vſum auxilij ſufficientis, tribuitur naturæ, non gratiæ: & qui dicit per tale auxilium aliquid fieri poſſe, in ſe, non in Domino gloriatur; ſibi partẽ & Deo partem ſuæ iuſtificationis adſcribit. quod & per ſe abſurdum eſt, & auctori repugnans. Fatemur Deum omnia donare & facere in nobis, & incipere, id eſt, dare velle; ſed dependenter à noſtra libertate; ſic vt poſſimus auxilio accepto vti vel non vti: non autem, vt auctor intendit, creando hæc in nobis independenter à noſtra libertate, & prius naturâ, quàm voluntas liberè cooperetur.

Deus non dat bona opera, niſi dependenter à lib. arbitrio.

11 Vndecimum, ex Athanaſio: *In tract. ſuper epiſtolas Pauli, in caput 2 ad Ephesios, explicans illud, Ipſius enim factura ſumus; vbi docet expreſſè, voluntatem noſtram à Deo immutari, & ipſa opera bona eſſe à Deo præparata, & prædefinita.*

Reſpon-

Reſpondeo:Certum eſt tractatum illum non eſſe Athanaſij, ſed Theophylacti. nam eſt compendium Chryſoſtomi,& ibidem citat Gregoriutu Theologũ,qui Athanaſio poſterior. deinde nihil dicit amplius aut apertius quàm ipſe Apoſtolus; quod nos totum libenter amplectimur,& ex eo ſententiã aduerſam infirmamus. *Sumus igitur ipſius factura,creati in Chriſto*; quia per gratiam Chriſti, nobis in baptiſmo collatam, facti ſumus noua creatura, noui homines. Vtitur nomine *creationis*, vt quidã notant,quia ex nullis meritis præcedentibus, tamquam ex nihilo in moralibus. *In operibus bonis*,id eſt,ad bona opera:ideò enim renaſcimur in Chriſto, vt in nouitate vitæ ambulemus. *Quæ Deus præparauit*, præparando nobis gratiam, per quam bona opera faciamus:non illa tantùm quæ facimus, ſed etiam multa alia & perfectiora. Non tam parce admetitur nobis Deus bona opera,vt ea tantùm quæ reipſa facimus, nobis ex parte ſua præparauerit; vt auctor intendit. Tantam enim dat gratiam,vt plura & perfectiora faciamus,& hortatur vt faciam⁹. cupit ergo illa fieri, & quantum eſt ex parte ipſius, præparauit illa, & prædefiniuit. non enim omnis prædefinitio eſt abſolutæ, ſed eſt etiam prædefinitio conditionata,qua prædefinitur vt aliquid fiat,ſi ipſi cooperemur;ſi ipſius

Quomodo Deus præparauerit opera bona.

ipſius gratiæ non deſimus. Imò omnis prædefinitio bonorum operum, quæ fit ante prçuiſam cooperationem, talis eſt.

12 Duodecimũ, ex Gregorio homil. 33. in Euangel. vbi dicit, *Chriſtum traxiſſe per miſericordiam intus, qui per manſuetudinem ſuſcepit foris.*

Reſpondeo, hunc *tractum* non fuiſſe motionem prædeterminãtem, ſed vocationem cui poterat reſiſti. Etiam tentatio eſt tractus, & tamen non prædeterminat. *Trahitur* homo ad conſenſum internum, vel ſola obiecti oſtenſione, vel vlteriùs accedente aliquo prçuio affectu voluntatis, qui oſtenſo obiecto vel naturaliter in voluntate reſultat, vel diuina inſpiratione concipitur; ſed tali tractui reſiſti poteſt. Ad opus autem externum, trahimur libero noſtro conſenſu: quo poſito, neceſſariò quidem ſequitur opus externũ: ſed quia iſte conſenſus eſt in noſtra poteſtate, vt ſit vel non ſit, vt continuetur vel non continuetur; etiam opus externum liberum eſt. *Quomodo trahatur homo.*

13 Decimum tertium, ex Anſelmo de concordia præſcientiæ cap. 3. *Vbi demonſtrat*, inquit auctor, *nihil boni poſſe hominem operari, niſi Dei gratia efficaciter eum adiuuet, & mouendo praeueniat. Ratio eius habet in hunc modum. Dubium itaque non eſt, quia voluntas non vult rectè, niſi quia recta eſt, &c.*

Reſ-

Reſpondeo: Etſi hoc quodam ſenſu admitti poſſit; tamen Anſelmus loco citato nihil tale dicit: ſolùm docet, voluntatem non poſſe velle rectitudinem (id eſt, iuſtitiam, rectè viuere) niſi iam antè eam habeat: ac proinde non poſſe hanc rectitudinem habere à ſeipſa, ſed tantùm à Deo. Si enim à ſe haberet; haberet illam vel volendo, vel non volendo. Non volendo, quia non poteſt illam velle, niſi eam habeat: neque etiam non volendo, quia id per ſe abſurdum eſt & nulla mens capit. Hinc concludit hanc rectitudinem non haberi niſi per gratiam Dei. de efficacitate gratiæ ad operandum, nullum verbũ. Sed quid Anſelmus ſentiat in hac quæſtione, ſatis oſtenſum eſt ſup. c. 11. n. 12.

Voluntas nõ poteſt habere à ſe rectitudinẽ, ſeu iuſtitiam.

Decimumquartum, ex Bernardo lib. de gratia & libero arbitrio: *Igitur qui rectè ſapiũt, triplicem confitentur operationem, non quidem liberi arbitrij, ſed diuinæ gratiæ in ipſo, ſiue de ipſo. Prima creatio, ſecunda reformatio, tertia conſummatio. primò namque in Chriſto creati ſumus in libertatem voluntatis; ſecũdo, reformamur per Chriſtum in ſpiritum libertatis, cum Chriſto deinde conſummandi in ſtatum æternitatis.* Et infra: *Cũ igitur conſummatio fieri habeat de nobis; ſiue etiã in nobis, non autem à nobis; creatio verò facta ſit & ſine nobis: ſola quæ nobiſcum quodammodò fit propter conſenſum voluntarium noſtrum in me-*

rita nobis reputabitur reformatio.

Reſpondeo: Nihil in his verbis eſſe quod vmbram referat gratiæ determinantis. *Creatio* (id eſt, iuſtificatio) facta eſt ſine nobis; quia paruuli baptizati ſumus. *Reformatio* fit nobiſcum, quia bona opera quibus de die in diem reformamur, non fiunt per ſolam gratiam, ſed cooperante libero arbitrio. vbi Bernardus apertè indicat liberum arbitrium eſſe cauſam partialem noſtræ reformationis: & ſimiliter gratiam; quia hæc duo ad eam concurrunt. Quòd ſi gratia prius naturâ illã efficeret, quàm liberum arbitrium, non diceret eam fieri nobiſcum, ſed ſine nobis; ſicut paulò antè dixit, bonas cogitationes fieri ſine nobis, quia præueniunt liberum conſenſum. *Si ergo*, inquit, *Deus tria hæc (hoc eſt, bonũ cogitare, velle, & perficere) operatur in nobis, primum profectò ſine nobis, ſecundum nobiſcum, tertium per nos facit. Si quidem immittendo bonam cogitationem, nos præuenit: immutando etiam malam voluntatem, ſibi per conſenſum iungit, &c.* Vult itaque Bernardus, illud *ſine nobis fieri*, quod præuenit noſtrum conſenſum. quare ſi productio boni operis per gratiam, prior eſt noſtro conſenſu; perſpicuum eſt ſine nobis fieri. Accedit, quòd in producendo velle, gratia non præueniat noſtrum conſenſum ſeu cooperationem, iuxta Bernardum, ſed

Lib. arbi. cauſa partialis Bernardo.

Gratiã nõ efficere prius natura.

comi-

comitetur vt ſocia; quod repugnat gratiæ prædeterminanti. Idem pulcherrimè docet Bernardus his verbis eodem loco columna penult. *Ipſa* (gratia) *liberum excitat arbitrium, cum ſeminat cogitatum; ſanat, cùm immutat affectum; roborat, vt perducat ad actum; ſeruat, ne ſentiat defectum. Sic autem iſta cum libero arbitrio operatur, vt tantùm illud in primo præueniat, in ceteris comitetur: ad hoc vtique præueniens, vt iam ſibi deinceps cooperetur. Ita tamen quod à ſola gratia cœptum eſt, pariter ab vtroque perficitur; vt mixtim, non ſigillatim, ſimul, non viciſſim, per ſingulos profectus operentur: non partim gratia, partim liberum arbitrium, ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc & totum illa: ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa.* His verbis Bernardus Primò excludit manifeſtè gratiã prædeterminantem ad cõſenſum: quia vult, tantùm in primo (nẽpe in ſeminando cogitatu) gratiam præuenire; in ceteris non præuenire, ſed comitari; ideò enim præuenire per bonam cogitationem (ſub qua intellige etiã præuiam affectionem voluntatis) vt ei cooperemur. Deinde ſtatuit gratiam & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales conſtituentes vnam integram cauſam operis; ita tamen, vt non pars operis; ita tamen, vt non pars operis à parte cauſæ, ſed totum opus ab vtraque parte cauſæ fiat.

Sententia D. Bern. de gratia præueniẽte & adiuuante.

Hęc ſunt pręcipua teſtimonia Patrum, quibus auctor per aliquot capita nititur gratię ex ſe efficacis neceſſitatem demonſtrare.

CAPVT XIIII.

Reſpondetur ad teſtimonia præcipua D. Thomæ, quibus auctor probat Deum efficaciter voluntatem hominis præmouere.

PRimum eſt ex 1.p.qu.19.art.8. vbi D. Thomas quærit, vtrùm voluntas diuina rebus volitis neceſſitatem imponat; & reſpondet: *Diuinam voluntatem quibuſdam rebus volitis neceſſitatem imponere, non omnibus.* rationem refert in efficacitatem diuinæ voluntatis: *Cùm enim*, inquit, *aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſam, non tantùm ſecundùm id quod fit, ſed etiam ſecundùm modum fiendi vel eſſendi. cum igitur diuina voluntas ſit efficaciſſima, non ſolùm ſequitur quòd fiant ea quæ Deus vult fieri, ſed quòd eo modo fiant, quo Deus vult ea fieri. vult autem Deus quædam fieri neceſſariò, quædam contingenter, vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi. & ideò quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quibuſdam cauſas contingentes*, &c. 1.

Reſpondeo Primò, hunc locum pertinere potiùs ād probandum, omnia eſſe à Deo præ-

præuolita & prædefinita, quàm ad probandum Deum præmouere cauſas ſecundas ad ſuos effectus. nulla enim hîc mentio illius motionis vel determinationis.

2 Secundo, vt iſte locus etiam illud probet, neceſſe eſt ſic intelligi (quomodo auctor & quidam alij eiuſdem ſententiæ videntur planè intelligere) Deum ante omnia, & veluti in primo inſtanti, prædefiniuiſſe ſecundũ entitatem omnes effectus futuros, non determinandò quomodò ſinguli euenire deberent: in ſecundo ſtatuiſſe vt certi quidam ex illis fierent neceſſariò, alij autem contingenter: in tertio illis aptaſſe cauſas neceſſariâs, his contingentes. Sed hoc nullo modò dici poteſt; quia ſic non ſolùm ſtatueremus omnia ineuitabiliter euenire (non enim creatura impedire poteſt omnipotentem efficaciam diuini decreti) ſed etiam faceremus Deum auctorem peccatorum, nõ ſolùm materialiter, quomodo prauum opus dicitur peccatum, quando non liberè fit; ſed etiam formaliter. nam Deus procuraret vt actus praui non ſolum fierent ab homine: in quo modò fiendi conſiſtit eorum malitia. ideò enim, v. gr. blaſphemia eſt peccatum formaliter & iniuria in Deum, quia eſt actus talis liberè & cum rationis iudicio factus. abſit verò vt D. Tho. tantũ errorem impingamus.

Aliter

3 Aliter ergo hic locus explicandus:nimirum ex efficacia diuinæ voluntatis prouenire,vt quædam neceſſariò, quædã cõtingẽter eueniant;quia ex illa prouenit inſtitutio cauſarum neceſſariarum & contingentium, & quòd talem modum operandi habeant. nõ enim hunc modum operãdi habent à ſe, ſed ex intentione Dei,& infinita eius virtute:vnde quòd aliqui effectus neceſſariò eueniãt, alij contingẽter, eſt ex diuina ordinatione: non qua ordinauit vel decreuit ante præuiſionem determinationis cauſarũ ſecundarũ, vt ſinguli effectus abſolutè ſic fierẽt;ſed qua ordinauit,vt cauſæ ſecundæ talem operandi modum haberẽt;idque ſiue effectus illi ſint propriè à Deo voliti,ſiue permiſſiuè. *Explicatur locus D.Thom.*

Secundum eſt ex 1.p.q.105.art. 5. vbi dicit Deum operari in omnibus rebus, *non ſolùm tribuendo eis vim operandi,ſed etiam eas mouendo & quaſi applicando virtutes earum ad operationem,ſicut artifex applicat ſecurim ad ſcindendum* ergo diuus Thomas ſentit cauſas ſecundas debere determinari à cauſa prima ad omnes ſuas operationes.

Reſpondeo, negando conſequentiam. Nũquam enim D.Tho. dixit cauſas ſecũdas debere ad ſingulas operationes ſuas phyſicè prædeterminari. Imò multis locis expreſsè docet, voluntatem humanã nõ determinari

à cauſa prima determinatione præueniente, vt patet 1.2 quæſt.1.ar.1.& q. 10.ar.4. & alibi. Quòd ſi voluntas humana non determinatur iuxta ipſius ſententiam, neque etiam res naturales. quia eodem modo de omnibus cauſis ſecundis loquitur.

Explicatur mens D.Thom.

5 Quod ad præſentem locum attinet, D. Thomas volens oſtendere Deum tribus mòdis, ſeu ſecundùm tria cauſarum genera operari in omni creaturarũ operatione; 1.*per modum finis*, 2.*per modum primi agentis*, 3.*per modum tribuentis formam & conſeruantis eandem in eſſe:* vt hoc explicet, vtitur modis quibuſdã loquendi generalibus, qui non ita ſtrictè & rigidè ſunt accipiendi, ſed iuxta ipſius ſcopum. Vt igitur explicet Deum in omnibus operari per modum primi agentis; ſic ait: *Quando ſunt multa agentia ordinata (videlicet coordinatione eſſentiali) ſemper ſecundum agens, agit in virtute primi. nam primum agens mouet ſecundum ad agendum. Et ſic omnia agunt in virtute ipſius Dei.* Vbi notãdum eſt, locutionem illam, *Agens ſecundum agit in virtute primi*, tripliciter poſſe intelligi. Primò, ratione cuiuſdam impreſſionis tranſeuntis & determinãtis agens ſecundum ad agendum: quo modo illi intelligunt. Sed hũc ſenſum putamus omnino falſum; & ſi verus eſſet, non pertineret ad hunc modum operandi, quem

Deũ ſecũdum tria cauſarũ genera operari in omnibus.

Agens ſecũdũ mouet in virtute primi, quomodo intelligẽdũ.

D.Tho-

Digitized by Google

D. Thomas ſecundo loco ponit, quo Deus operatur vt primum agens: ſed ad tertium, quo operatur vt tribuens formam vel virtutem operandi. Secundò, ratione virtutis acceptæ à primo agente, & hic ſenſus verus eſt, ſæpeque hæc locutio ſic vſurpatur, ſed pertinet ad tertium modum, quo Deus dicitur agere in omni actione, qua virtutem agendi contulit & conſeruat. Tertiò, ratione virtutis increatæ ipſius primi agentis cooperantis; quatenus nulla creatura poteſt operari niſi virtute diuina, cui ſubeſt, cooperante. & hic ſenſus pertinet ad hunc ſecundum modum. Simili modo illa locutio, *Primum agens mouet ſecundum ad agendum,* tripliciter poteſt accipi. Primò, vt primum agens imprimat aliquem veluti impulſum præuium in cauſam ſecundam, ad agendum. & hic ſenſus falſus eſt, vt ſatis oſtenſum eſt ſuprà cap. 3. & 4. neq. ſi verus eſſet, ad hunc ſecundum modum pertineret, ſed ad tertium. Nam ſi cauſa prima deberet producere in cauſa ſecunda aliquid præuium, id pertineret ad vim agendi cauſæ ſecundæ, ac proinde ad tertiũ modũ. Secundò, ratione aſſiduæ conſeruationis virtutis acceptæ; quæ conſeruatio eſt veluti continuata motio & virtutis collatio perennis. ſed hic ſenſus ad tertiũ modũ pertinet vt dictum eſt. Tertiò, quia actio ſeu motio cauſæ

Primum agens mouet ſecundum.

ſecundæ pendet ab actuali influxu cauſæ primæ,tãquam prioris & ſuperioris, ſub qua omnes operantur, & ratione huius dependentiæ dicitur cauſa ſecũda moueri à prima ad agendum. non enim poſſet vllo modo emicare in vllum actum,niſi Deus influxum ſuum vniuerſalem, à quo actus ille pendet in ratione entis.præberet. Simili modo dicitur Deus *applicare*, vel *quaſi applicare* cauſas ſecundas:quia earum applicatio, à Deo tanquam à cauſa ſuperiore ratione concurſus pendet. Hæc autem *applicatio* non eſt quid præuium diſtinctum ab operatione cauſæ ſecundæ. Nam nulla prȩuia applicatio requiritur in cauſis ſecundis ex vi ſubordinationis ad primam, prȩter eam qua virtutem illarũ producit & conſeruat. producendo enim illarũ virtutem,eamq. aſſiduo influxu conſeruando,ex parte ſua ſufficienter eas applicat ad agendum prȩſente obiecto aut paſſo. itaque nulla alia prȩuia applicatio requiritur. Eſt ergo illa applicatio de qua D. Tho. loquitur,non prȩuia ſed concomitans,nempe ipſe influxus & cooperatio Dei,quatenus eſt ratio & cauſa coniunctionis agenti creato cum ſua operatione, & cum obiecto vel paſſo. Applicare itaque cauſas ſecundas ad operandum apud D. Thomam, nihil eſt aliud quàm illis copperari,& ſua cooperatione

Applicare.

ne

Digitized by Google

ne efficere vt cauſę ſecundę cum ſua operatione & obiecto vel paſſo coniungantur.

6 Hanc eſſe mentem D. Thomæ probatur, Primò ex ipſis Thomiſtis. Nam Caietan. 1.p.qu.14. art. 13. ſoluens primum argumentum Scoti, ait, hanc propoſitionem, *Cauſa ſecunda mouet ſeu agit inquantum mota à prima, non poſſe intelligi de motione præuia propria actioni cauſæ ſecundæ; quia ſic tolleretur contingentia ſeu libertas; ſed de motione cooperante intrinſecè ad propriam actionem, talis enim eſt,* inquit, *cooperatio primæ cauſæ, ſecundùm modum cuiuſque cooperantis cuique cauſæ ſecundæ.* Deinde ſoluens ſecundum augmentum, dicit, *cauſam primam non reſpicere effectum cauſæ ſecundæ priùs, quaſi in aliquo inſtanti naturæ effectus attingatur à cauſa prima, & in alio à ſecunda; ſed dici priùs reſpicere, quia independentiùs & immediatiùs immediatione virtutis attingit effectum quàm ſecunda eodem tamen inſtanti naturæ effectum ab vtraque attingi* Itaque Caietanus reijcit à ſententia D. Tho. omnem determinationem, qua cauſa prima determinet ſecundã præueniendo aut pręmouendo. Eadẽ habet q.19.ar.8. Eodẽ modo D. Thom. explicat Conradus 1.2.q.79.art.1. idem argumentum Scoti ſoluens: *Nota,* inquit, *propter Scotũ, quod non debet intelligi, quaſi prima cauſa in aliquo inſtanti attingat effectum & operationẽ cau-*

Probatur ex Thomiſtis.

Si prima cauſa moueret ſecũdã motione pręuia, tolleretur libertas.

Cauſa prima mouet ſecũdam motione non præueniẽte, ſed cooperante.

Cõradus.

ſa ſecũda in ſeipſa, quaſi habeat vnã motionẽ prauiã actioni creaturæ voluntatis peccantis, & illa motio prauia prius producat pro aliquo inſtãti, quã volũtas. ille enim ſenſus falſus eſt. Et infrà: *Quare in propoſito intelligas, iuxta Doctoris ſancti mentem, Deum primò cõcurrere ad actũ peccati, quia videlicet voluntas nõ agit niſi in virtute Dei, quæ tñ ſolùm habet motionẽ cooperatiuã; & priùs attingit cooperando, quia intimiùs attingit; & non imagineris modo Stoico, quaſi ſit aliqua duratio naturæ, in cuius primo inſtanti Deus attingat actum peccati, & in ſecundo creatura.* Eodẽ modo intellexerunt D. Thomam antiqui Thomiſtæ, vt Capreolus, Soncinas, Herueus, Silueſter. vt patet ex dictis cap. 5. Denique Thomas Waldẽſis lib. 1. doctrinæ fidei antiquæ cap. 28. dicit Anſelmum & D. Thomam non ponere vllam neceſſitatem antecedentem, reſpectu actuum humanorũ. *Neceſſitatem antecedentem* vocat principium effectiuum & omnem diſpoſitionem, vnde actus neceſſariò ſequitur, ita vt à voluntate non poſſit impediri: qualis eſt omnis impreſſio, impulſio, motio, applicatio prędeterminans.

Cauſa prima nõ mouet motione praua

Priùs attigit, quia ꝑ ſe intimiùs, id eſt ſecundũ gradũ eſſendi.

Secundò probatur hanc eſſe D. Thomę mentem: quia hic modus operandi per concurſum, non ille per impulſum prędeterminantem faciebat ad propoſitum diui Thomę, vt oſtenſum eſt.

Tertiò,

Digitized by Google

Tertiò, quia alioquin prętermiſiſſet præcipuum modum quo Deus in omnibus operatur, nimirũ per concurſum ſuum, cùm tamen intẽderit ibi omnes explicare; quę ratio planè conuincit. Confirmatur ex reſpõſione ad tertiũ, vbi repetẽs omnes modos, quibus Deus in omnibus rebus operatur, ait: *Ad tertium dicendum, quòd Deus non ſolùm dat formas rebus, ſed etiam conſeruat eas in eſſe, & applicat eas ad agendum; & eſt finis omnium actionum, vt dictum eſt.* Hîc ponit tantùm tres modos pertinentes ad rationem cauſę efficientis, quibus Deus effectiuè dicitur operari in rebus. Primò, quia dat formam ſeu virtutem operandi; vbi comprehẽdit omnem vim operatiuam, ſiue permanens ſit, ſiue tranſiens. Secundò, quia hanc virtutem aſſiduè conſeruat, nempe continuo influxu illam veluti creando. Tertiò, quia illam applicat ad agendum. Niſi per hanc applicationem intelligeret concurſum, vt dictum eſt, omiſiſſet prępuum modum, & proprium primę cauſę. quod abſurdum eſt opinari de tanto Doctore. Deniq. alioquin dicendum erit D. Tho. ſenſiſſe Deum propriè mouere & applicare voluntatem creatam ad odium Dei, ad blaſphemiam, ad volitionem adulterij, & alios actus peccatorum; ſicut artifex applicat inſtrumentum per pręuiam impreſſionẽ, quæ

doctrina,quo modo non ſit hęretica planè, & blaſphema,non video.

Obiectio. 7 Dices:Operationem cauſę ſecundę pendere à prima cauſa ſimul cooperante, non eſt propriè cauſam ſecundam moueri ad agendum à prima.

Reſpondeo:Fateor,non valdè propriè dici;tamen eſt tolerabilis locutio, qua etiam quidã alij DD. interdũ vtuntur.minus certè propriè dicitur Deus operari in omnibus rebus per modũ finis, ex eo quòd omnes res agant ob aliquod bonũ verũ vel apparens, quod eſt quędam participatio ſimilitudinis ſummi boni: quo tñ modo loquendi vtitur eodem loco & alibi D.Tho.valdè enim impropriè qui peccat dicitur operari propter Deum tãquam finem. minùs etiam propriè dicitur,Deum mouere & applicare cauſas ſecundas ad ſuas actiones,ſicut artifex ſecurim ad ſcindendũ. Hac tamen loquẽdi forma tũ D. Thomas, tum alij Doctores vtuntur ad perfectam ſubiectionem, qua creatura ſubeſt Deo eam regenti, ſignandam. Creaturę enim non ſe habent propriè vt inſtrumenta reſpectu Dei:ſunt enim cauſę principales habentes virtutem adęquatam ſuis effectis & permanentẽ.quod maximè locum habet in liberis,quę ſeipſas ex ſua indifferenti poteſtate,ad quod libuerit, determinant. Dicuntur

tamen

tamen eſſe veluti inſtrumẽta ob tres cauſas. Primò, quia ſicut inſtrumentum habet omnem vim & impetum ab artifice: ita omnis natura creata habet omnem vim à Deo ſibi impreſſam. Secundò, ſicut nihil poteſt fieri ab inſtrumento niſi artifice actu mouẽte: ita nihil poteſt fieri à creatura, niſi Deo actu cõcurrente. Tertiò, ſicut artifex poteſt pro arbitrio ſuo vti inſtrumento ad quod ipſi placuerit: ita Deus omni creatura poteſt vti, & per eam omnia operari quæ placuerit: non ſemper eam impellendo, ſed interdum permittendo & ſinendo eam in quibuſdam agi ſuis motibus, in alijs non ſinendo. ita enim eam continet, vt abſque eius permiſſu, & niſi habenas illi relaxet, nihil omnino poſſit. hoc ſenſu dicitur eſſe in manu eius, ſicut ſecuris in manu artificis. Si loquamur de inſtrumentis naturalibus, quale eſt ſemen reſpectu virtutis genetricis à qua vim accipit, & calor naturalis reſpectu concoctricis, & multa accidentia reſpectu formæ ſubſtãtialis à qua vel manant vel conſeruantur: ſic minùs impropriè creatura dicitur inſtrumentum Dei reſpectu operationis naturalis, & etiam liberæ modò bona ſit, vel ſaltem indifferens. Nam omnes res creatæ agunt virtute à Deo tãquã ſupremo opifice ipſis impreſſa. vnde per hãc cenſetur quoque ipſe Deus operari tamquã

Dicuntur inſtrumẽta ob tres cauſas.

per

per ſuũ inſtrumẽtũ:& ſic omniũ rerũ creatarũ actiones in ipſum referũtur tãquã cauſam principalẽ,ſicut motus grauiũ & leuiũ referũtur in cauſam generãtẽ quæ grauitatẽ vel leuitatẽ impreſsit. Actiones tñ malæ in Deũ nõ referuntur:quia nõ proueniunt à virtute creata iuxta ipſius intẽtionẽ; ipſe enim vim liberi arb. ad eas non inſtituit: ſed ex prauo vſu illius virtutis. ¶ Ex his patet quomodo intelligẽdũ ſit quod ait D.Tho.1.p.q.83. a.3. *Deus eſt cauſa prima mouens cauſas naturales & volũtarias.* Loquitur enim de motione cooperãte,nõ præueniẽte. Eodẽ modo intelligẽdũ illud 1.2.q.109.a.1. *Actio cuiuſuis entis creati pẽdet à Deo,quãtũ ad duo. Vno modo in quantũ habet ab ipſo perfectionẽ & formã,per quam agit: alio modo,in quantũ ab ipſo mouetur ad agendũ.* Si enim per hanc motionẽ intelligeret aliud quàm concurſum,actio cuiuſuis entis creati non penderet à Deo quantum ad duo, ſed quantum ad tria, & D. Thomas omitteret illud tertiũ,quod eſt principale.

8 Tertiò obiicitur ex 1.2.q.9.a.6.vbi D.Th. ait,*Voluntatem à ſolo Deo moueri tamquã à principio extrinſeco:*& ad 3. *quòd Deus mouet voluntatem hominis,ſicut vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectum,quod eſt bonum.*

Reſpondeo,hunc locũ non habere difficultatem,nec ad rem pertinere:quia intelli-

gitur de illo modo motionis quo id mouere dicitur, quod virtutem motiuam impreſsit; quo modo grauia & leuia dicuntur moueri à generante, quo exemplo ibi vtitur D. Thomas. hoc modo ſolus Deus mouet voluntatem, quia ſolus naturam voluntatis cõdidit. Adfert auctor alia quædam loca D. Thomæ, ſed minoris momenti, & facilè ex dictis explicari poſſunt.

9 Quartò, obiicitur ex D. Bonauentura in 2.d.26.q.6. *Dicendum* (inquit Bonauentura) *quòd abſque dubio, ſicut auctoritates Sanctorum dicunt, neceſſe eſt ponere liberum arbitrium à gratia moueri & excitari. ab ipſa enim gratia operãte preuenitur, & à cooperante ad opera meritoria eleuatur; ita quòd reſpectu operis meritorij, gratia eſt ſicut principalis motrix, & volũtas ſicut pediſſequa*, &c.

Explicatur S. Bonauentura.

Gratia dupliciter mouet lib. arb.

Reſpondeo: Iſta verba nihil faciunt pro gratia determinante: imò ea quæ ſequuntur in explicatione horũ verborũ apud S. Bonauenturam, manifeſtè illi repugnant. Mouet igitur gratia liberũ arbitrium dupliciter: motione præueniente conſenſum, & motione comitante. Motio præueniens, eſt illa quam gratia formaliter per ſeipſam cauſat in volũtate, veluti pondus quoddam trahens & inclinans voluntatẽ ad conſenſum. Motio comitans eſt illa, quã effectiuè cauſat vna cum

libero

libero arbitrio cooperando ad conſenſum, qui eſt motio quædam voluntatis. Vtrumq. modum mouendi explicat D. Bonauentura in gratia habituali: *Mouet enim gratia habitualis motione præueniente. quia præueniendo opera noſtra meritoria, ſanat voluntatem; eamq́; ad opera iuſtitiæ præparat:* & ratione huius effectus, vocatur (ex ſententia D. Bonauenturæ) *gratia præueniens & operans.* tribuitur autē hæc motio gratiæ, tamquam operanti, *quia* (vt inquit Bonauentura) *gratia eſt influentia quædam à luce ſuperna procedens, quæ ſemper habet coniūctionem cum ſua origine, ſicut lumen cū ſole. Vnde non ſolùm tribuitur ei operatio ratione ſubiecti in quo eſt, ſed etiā ratione ſubiecti à quo eſt.* Vnde quod Spiritus ſanctus per ipſam tamquam per ſuū inſtrumentum facit in libero arbitrio (nempe liberum arbitrium purgando, ſanando & præparando ad opera iuſtitię) dicitur ipſa facere. *Mouet verò motione comitante, quia ipſa,* (inquit Bonauentura) *eſt diſpoſitio ad quemdā ſpiritualem motum, & pondus ſpiritale datū animæ, per quod habet ſurſum tendere. Et quoniam liberum arbitrium eſt natum ſeipſum mouere ſecūdùm actus in quos de ſe poteſt; cum eſt adiutum & informatum gratiâ, excellētiùs mouet ſeipſum. ita vt, cum liberum arbitrium ſit mouens & motum, gratia diſponat ipſum ſub ratione mouētis; & pro tanto dicitur gratia mouere liberum arbitriū: quia libe-*

Quomodò gratia iuſtificationis dicatur præueniēs & operans.

Quo modo cooperans.

Digitized by Google

liberum arbitrium,gratiâ informatũ,mouet ſeipſum.& infrà: *Sicut voluntas mouet ſeipſam ad opera naturalia,ſic adiuta per gratiam,mouet ſeipſam ad opera meritoria* hæc ille. Quod ſi gratia cauſaret in voluntatẽ motionẽ præueniẽtẽ, quæ ipſam determinet;ineptè & falsò diceretur,gratiã ideò mouere voluntatẽ,quia volũtas gratiâ informata ſeipſam mouet,&c.

10 Concludit auctor: *Alios innumeros doctiſſimos viros poſſemus in hanc ſententiam adducere, præſertim Scholaſticos: verumtamen ſedit tantùm animo Sanctos referre,qui vno conſenſu, in materia fidei ita fidem inconcuſſam perficiunt,vt ei non liceat refragari.* Verùm de Scholaſticis oſtenſum eſt cap.5.ex verbis eorum, omnes communiter huic ſentẽtiæ refragari.& ſanè ſi aliqui ſunt,illi non erant in quæſtione tam ſubtili & tanti momenti omittendi. Ex Patribus & Scripturis,propter liberũ modum loquẽdi,facilius eſt ſpeciẽ aliquã & vmbrã facere; nam etiã hæretici ex illis ſuã gratiã neceſſitatem probare contendunt. Sed longè aliã illis eſſe mentẽ,ſatis ſuperque oſtenſum eſt.

CAPVT XV.

Explicatur ſententia quæ ſtatuit auxilium præueniens non cooperari phyſico influxu in opus,ſed moraliter dumtaxat,eáque vindicatur.

Poſt

1 POST hæc auctor cap.19. ſui tractatus, graui præfatione vſus, commemorat aliã quamdã ſententiã, veluti à noſtris Theologis, ad vim rationũ quas ipſe adduxit declinandam, excogitatam; quam deinde fusè confutat. *Quidam*, inquit, *dum aliorum modum dicendi, ſatis Eccleſiæ documẽtis non cohærere cõſpiciunt, dum illum fugiunt, in alium conſimilẽ vel eumdem corruerunt, & in Scyllam inciderunt, vitare Charybdim cupientes. Dicunt enim auxiliũ efficax negari non poſſe, illud autem nequaquam efficiens eſſe ſeu phyſicum, ſed morale, quod ſumit efficaciam ex parte motionis obiecti, & præſcientiæ diuinæ, ita vt ſemper maneat voluntas etiã in ſenſu compoſito libera*, &c.

De auxilio morali cooperãte.

Verùm non rectè hanc ſententiam, quæ quibuſdam valdè probabilis videtur, explicat. Primò, quia non ponunt totam gratiam prçueniẽtem in motione obiectiua, quæ fit apprehenſione obiecti per intellectum (vt hîc & alibi ſæpè imponit auctor) ſed etiã in motione formali volũtatis per pias affectiones diuinitus immiſſas, vt ipſemet auctor, ſibi nõ conſtans, ait initio c. 22. neque dicunt auxiliũ præueniens ſumere efficaciã ex parte motionis obiecti & præſcientiæ diuinæ. hoc enim inſulsè diceret, & falsò. quid enim eſt *ſumere efficaciã ex parte obiecti & præſciẽtiæ diuinæ*, cũ præſciẽtia ſit ratione poſterior, quàm effica-

Nõ rectè illud explicat.

Digitized by Google

efficacia gratiæ;& ipſa efficacia cōſiſtat,non ſolū in motione obiectiua,ſed etiā in formali volūtatis inclinatione? & ſi in ſola obiectiua cōſiſteret,non erat dicēdū eā ſumi ex parte motionis obiecti,ſed eam cōſiſtere in motione obiecti. quis mediocriter doctus Theologus ita proiectè ſuos conceptus efferat?

Secundò,non dicunt hi Theologi hanc gratiam non eſſe quid phyſicum,aut nō mouere phyſicè voluntatem:cōſtat enim, piam cogitationem & ſanctum affectū eſſe entia realia & phyſica,& voluntatem per hunc affectū phyſicè trahi & inclinari ad cōſenſum; etiamſi fortè per cogitationem,non niſi morali modo trahatur.

Dico *fortè,* quia multi Doctores probabiliter docent,cogitationem non ſolùm obiectiuè,quatenus proponit voluntati ſuū obiectum,ſed etiam phyſicè concurrere ad actum voluntatis producendum. nec quidquā intereſt ad quæſtionem de efficacia gratiæ, vtrouis modo ſentias.

An auxiliū præueniens cōcurrat influxu phyſico in op⁹ an moraliter tātùm.

2 In his igitur ſatis conueniunt omnes cum Molina. Sed nunc quæſtio eſt,vtrùm hoc auxilium præueniens,conſiſtens in pia cogitatione intellectus & affectione volūtatis phyſicè cōcurrat cū lib. arbitrio,ad productionē cōſenſus operiſque boni, an ſolùm moraliter. Quidam putant auxiliū præueniens non

habere

habere influxum phyſicum in conſenſum & opus bonum; ſed ſolùm moraliter ad illud cooperari, per modum ſuadentis & allicientis. poſito autem illo auxilio morali, Deum aſſiſtere libero arbitrio in actu primo per ſingularem & ſupernaturalem concurſum, qui ſuppleat defectum phyſicæ cooperationis illius auxilij. cùm enim auxiliũ illud præueniens (horum ſententiâ) non poſſit phyſicè cooperari, ſicut poſteà cooperantur habitus virtutũ ſupernaturales, Deum ſingulari cõcurſu ſupplere illum defectum, præbendo maiorem concurſum & influxũ, quàm præbet cùm adeſt habitus realiter cooperans: & hunc concurſum vocant gratiã adiuuantẽ.

Quorũdã ſententia.

Hanc ſententiam tenent quidam docti viri; cuius etiam mentionem facit, vt poſteà deprehendi, doctiſsimus Suarez lib. 3. cap. 4. de concurſu, motione & auxilio Dei, & in eam ſatis propendet, etſi nihil definiat: eſtque ſine dubio non improbabilis.

Verius influere phyſicè.

3 Molina verò docet, auxilium præueniens non ſolùm illo modo, ſed etiã phyſicè cooperari, ita vt realem influxum in conſenſum & opus bonum habeat, tamquam partialis cauſa, vnà cũ libero arbitrio: nam ex libero arbitrio, & auxilio præueniente, cõſtitui vnã integram cauſam boni operis, cuius principalis pars ſit auxilium præueniens, à quo o-

pus

pus habeat eſſe ſnpernaturale;minùs principalis liberum arbitrium,à quo actus habeat quòd ſit actus liber & vitalis.

Quæ ſententia mihi ſemper verior viſa fuit ob multas cauſas.Primò, quia Conciliũ Trident.ſeſſ.6.cap.5.dicit hominem diſponi per excitantem & adiuuantem gratiam,vt ſe conuertat,conſentiendo eidem gratiæ. vbi indicatur eamdem eſſe gratiam quæ excitat, & quæ cõſentietem adiuuat.Secundò, quia concurſus diuinus nõ dicitur propriè gratia adiuuans. hoc enim nomine ſignatur potiùs principium aliquod operatiuum cõcurrens cum libero arbitrio,quàm ipſa opitulatio & concurſus.Vnde Deus potiùs dicendus] eſſet gratia adiuuans,quã eius cõcurſus; quòd tamen videtur duriuſculè dici. Tertiò, quia gratia adiuuans diſponit hominem vt ſe cõuertat,conſentiendo eidem gratiæ,vt inquit Concilium Tridentinum.At concurſus Dei non diſponit hominem ad conſenſum,cùm ſit ipſe conſenſus vt à Deo procedens: vnde non tenet ſe ex parte liberi arbitrij vt diſpoſitio,ſed ex parte conſenſus & effectus liberi arbitrij Deinde homo nõ diſponitur vt cõſentiat concurſui:quia ipſe concurſus à conſenſu non diſtinguitur,neque aliquid ſuaſit, aut inclinauit voluntatem ad aliquid, vt ei poſſet cõſentire.Hoc enim verbum *cõſentire*

 mani-

maniſeſtè indicat aliquam præuiam ſuaſionem vel tractũ. Quartò, Gratia præueniens tribuit voluntati vires ad conſenſum eliciẽdum, & conuerſionem efficiendã ſecũdùm diuum Auguſtinum, per quas vires liberum arbitrium dicitur ſe conuertere & diſponere ad iuſtificationẽ: ergo oportet vt concurrat & adiuuet. Vires enim dantur ad adiuuãdum: ſi nõ adiuuant, ſunt otioſæ. oportet ergo vt gratia excitans ſit etiã adiuuans. Quintò, Deus non ſolet adhibere maiorem concurſum, quàm poſtulet præcisè vis actiua cauſæ ſecundæ, cui cooperatur. Non enim defectum virtutis actiuæ ſolet ſupplere cooperatiuum influxum augendo, ſed nouam vim creatam addendo. Neque contrariũ accidit, dum confert gratiam excitantem, quia hanc producit præueniendo noſtram libertatem, eaq́ue veluti inſtrumento vtendo: itaque vt cauſa propria & operatione determinata, nõ vt cauſa vniuerſalis per concurſum. vnde in illis actibus producendis non dicitur nobiſcum concurrere, ſed illos immittere & formare in nobis ſine nobis. Denique auxilium præueniens non minùs trahit & inclinat volũtatem ad opus bonum quàm habitus, ſed multò magis: ergo, cùm habitus præſertim infuſi cooperentur phyſico influxu in opus, non video cur iſtud auxilium nõ poſſit ſimiliter

liter cooperari. Quod confirmatur, quia gratia præueniens eſt inclinatio quædam actualis in opus, & ſe habet per modum impetus impreſſi vel ponderis, quæ in rebus corporalibus manifeſtum eſt effectiuè ad motũ cõcurrere: cur non idem, ſeruata proportione, dicendum in ſpiritalibus & motibus animæ.

Nec obſtat quòd opus ſit ſupernaturale: quia etiam gratia præueniens eſt ſupernaturalis, eiuſque ſupernaturalitas ad illũ effectũ abundè ſufficit. Phyſica enim ſupernaturalitas, quæ eſt in operibus noſtris, non eſt adeò ſublimis, quin ſupernaturalitas gratiæ præuenientis poſſit ei exæquari. Quòd ſi gratia ſolùm ſit ſupernaturalis quoad modum, idem dicendum erit de opere producto. Certè nõ video quomodo poſſimus plus ſupernaturalitatis ponere in voluntate audiendi Sacri, quàm in affectu præuio ad hoc diuinitus immiſſo. Idem dico de omnibus aliis volitionibus bonis, & proximis affectibus ad illas prę uiis. Similiter nõ obſtat, quòd homo interdũ cõuertatur ex memoria prioris excitationis, quæ iam ceſſauit; quia nũquã cõuertetur, nec poteſt conuerti, niſi occaſione iſtius memoriæ rurſus à Deo excitetur, & illa gratia in illo renouetur, vt ad hoc bonum rurſus veluti incaleſcat. Inſerit enim ſe diuina bonitas ſæpe numerò illi memoriæ, quæ & ipſa, ſi ſeria

eſt,& commouet hominem,nō ſine diuino munere habetur. Eamdem ſentētiam tenet Illuſtriſſimus Cardinalis Bellarminus lib.de gratia & libero arbitrio,cap.13.Ob has rationes hanc ſententiam iudico probabiliorem.

4 Nihilominùs,vt antè dixi,altera ſententia probabiliter teneri poteſt,nec quidquam eorum incommodorum quæ auctor obiicit ex ea ſequitur.Parum enim refert ad Eccleſiæ doctrinam,vtrùm dicas auxilium præueniens,phyſicum influxum habere in opus, an ſolùm moralem;vtrùm per modum cauſæ partialis phyſicè cooperetur libero arbitrio,an ſolùm in modum cauſæ moralis,ſuadendo & alliciendo.De hac enim re nūquā fuit quæſtio in Eccleſia,ſed pertinet ad profundiores difficilioreſque quæſtionū incurrentiū partes,quas ſicut non debemus contemnere,ita non habemus neceſſe aſtruere, vt inquit Cæleſtinus epiſt.1.Satis eſt cōfiteri, nos nihil boni poſſe,niſi auxilio diuino præuēti & adiuti fuerimus.vtrùm verò ſit idem auxilium præueniens & adiuuans, & vtrùm auxiliū præueniens adiuuet phyſicè an moraliter,relinquitur ſcholis diſputandum.

Hæc quæſtio eſt adiaphora.

5 Neque verū eſt,quòd hîc auctor indicat, eos,qui hanc ſententiam tenent,iudicare alterā ſententiā non ſatis cū Eccleſiæ doctrina cohęrere,aut in altera ſententia negari auxilium

Molina conſtituit auxil. efficax.

lium efficax. nam ſatis euidens eſt, Molinam conſtituere auxiliũ efficax, non quidẽ quod ex ſe efficax ſit, ita vt voluntatem prædeterminet; ſed quod ita mouet & allicit voluntatem, vt conſentiat: vel (vt Auguſtinus loquitur) quo Deus ita ſuadet, vt perſuadeat: ita vocat, vt liberum arbitrium vocantem nõ reſpuat. vt patet q. 23. art. 4. & 5. diſp. 1. memb. 11. per totum, & alibi ſæpè; nam in hoc auxilio cõſtituit gratiam prædeſtinationis. Idem docent alij.

6 Dices: Si auxilium præueniens nõ influit phyſicè in opus, quomodo poteſt dici efficax? auxiliũ enim efficax debet habere vim efficiẽdi operis, & reipſa illud efficere; *efficere* autem, phyſicum influxum denotat.

Reſpondeo, dici efficax, iuxta hanc ſentẽtiam, nõ quòd phyſicè & immediatè influat in opus, illudq́ue producat; ſed quia facit vt liberum arbitrium per gratiam comitantem ſeu adiuuãtẽ illud producat. ita enim ſuadet, allicit & inclinat liberum arbitriũ ad opus, vt tandẽ cedat & cõſentiat. Itaque eſt efficax operis non phyſico, ſed morali modo. ſicut conſilium & ſuaſio hominis, quo aliquis mouetur ad bonum vel malum opus, eſt cauſa efficax illius operis. Quòd autem hęc ratio cauſandi ſufficiat, vt ratione illius poſſit dici efficax, probatur Primò, quia in negotio mo- *Quomodo auxiliũ phyſicè nõ cooperans dicatur efficax.* *Iſtã efficaciã ſufficere.*

 rali,

Digitized by Google

rali, vt aliquid dicatur cauſa, ſufficit eſſe cauſam moralem. ergo vt dicatur cauſa efficax, ſufficit vt morali modo efficax ſit; quæ efficacia in eo conſiſtit, vt moueat naturam intellectu & ratione præditam ad agendũ, ita vt reipſa ſequatur actio. Hoc enim eſt propriũ cauſæ moralis, vt ipſa per ſe immediatè non producat phyſicè opus, ſed moueat naturã ratione præditam, ad illud producendũ: moueat, inquam, vel imperando, vel ſuadendo, vel deprecando, vel ex vi pactionis præcedẽtis, &c. & conſequenter interior apprehẽſio horum, vnà cum affectione prauia volũtatis, ſi qua inde orta fuerit, eſt etiam cauſa moralis, & quidem proxima. etſi enim phyſicè non influat in opus, tamẽ phyſicè afficit operantem, illumque in opus inclinat. Quare ſi is qui exteriùs ſuadet & allicit, poteſt dici cauſa efficax, cùm tamen actio eius ſit extra hominẽ, multò magis ipſa ſuaſio & allectio interior realiter animã afficiẽs & inclinans, poterit dici cauſa efficax operis.

Efficatia moralis in quo ſita.

8 Secundò, quia in cauſa morali, poteſt eſſe magna efficacia, vt patet Primò in tentationibus, quibus homo ſine auxilio gratiæ non poteſt reſiſtere. Secũdò, in viſione beatifica, quæ ſecundũ veriorẽ ſententiã, non influit phyſicè in actum amoris, ſed ſolùm morali modo ad eũ mouet, & tamẽ adfert volũtati

In cauſa morali poteſt eſſe magna efficacia.

necesſi-

neceſſitatem. Tertiò, in intentione finis, quę multorum ſententiâ non cooperatur phyſicè ad electionem; tamen ex ea neceſſariò ſequitur electio, quando ſolùm eſt vnum medium. Quartò, in aſſenſu principiorum, qui ſimiliter multorum ſententiâ non concurrit phyſicè ad aſſenſum concluſionis; tamen hic aſſenſus neceſſariò ex illo ſequitur.

9 Tertiò, quia ad efficaciam gratiæ præuenientis nõ requiritur vt opus ex ea ſequatur neceſſariò, aut vt ei præſenti nõ poſſit reſiſti, vt defenſores auxilij ex ſe efficacis volũt; ſed ſufficit vt ita moueat voluntatẽ, vt ſecundũ diuinam præſciẽtiam ſequatur infallibiliter. Itaque ad hoc vt gratia dicatur efficax, non requiritũ, vt phyſicè ad opus cõcurrat: quod confirmari poteſt ex diuo Auguſtino lib. 1. q. 2. ad Simplicianum, vbi gratiam efficacem conſtituit in vocatione cõgrua, vt oſtenſum eſt ſuprà, cap. 8. num. 7. 8. 9. atqui vt vocatio ſit congrua, non requiritur vt phyſicè producat opus; ſed vt perſuadeat voluntati conſenſum. Vnde etiamſi tota gratia præueniens conſtitueretur in cogitatione congrua diuinitus immiſſa, qua Deus ita rem obiicit animo, ſicut nouit aptum eſſe, vt eam amplectatur, nihilominus rectè diceretur gratia efficax. *Quid requiratur ad gratiæ efficaciã.*

His poſitis, veniamus ad ſolutionẽ eorũ, quæ auctor contra hanc ſententiam obijcit.

Soluitur obiecta.

10 Primò obijcit: *Hanc ſententiam non ſaluare omnimodam libertatem actuum, quia in ea ponitur præſcientia: poſita autem præſcientia, neceſſariò ponuntur actus neceſſitate conſequentiæ; aliàs,* inquit, *præſcientia poſſet falli.*

Præſcientiã nullo modo minuere libertãtem præſcitorum.

Reſpondeo, prorſus ſaluari omnimodam libertatẽ actuũ; quia etiã poſitâ præſcientiâ, actus liberrimè fiunt: ita enim fiunt, vt ſpectata conditione voluntatis, & omnibus cauſis præuijs, poſſint nõ fieri. Nec obſtat, quòd ſuppoſita præſcientia neceſſariò fiant, vel potiùs neceſſe ſit eos fieri; quia per hoc nõ ſignificatur neceſſaria connexio actuum cum libero arbitrio, ſed cum præſcientia. Hæc autem non impedit vllo modo connexionem cõtingentem eorumdem actuũ cum libero arbitrio. ſicut neceſſaria connexio, quã ijdẽ actus habent cum ſua entitate & exiſtentia (ratione cuius dicitur, *Si actus ſit, neceſſe eſt ipſum eſſe*, &c.) non impedit vllo modo, quin ijdem actus à libero arbitrio liberrimè fiant. Ratio eſt, quia tota illa neceſſitas ſequitur ipſos actus, eoſque ſupponit iam liberè productos vel ꝓducẽdos; ac proinde nõ magis impedit illorũ libertatẽ, quã ſi nõ eſſet: præſcientia enim actuũ ſupponit ipſos actus, vel abſolutè vel ex hypotheſi futuros: ideò enim præſciuntur, quia futuri ſunt, vt ſuprà cap. 3. oſtenſum eſt. cuius ratio eſt, quia omnis notitia

Neceſſitas conſequens.

titia quà notitia eſt,ſupponit obiectum ſuũ. Itaque præſcientia, quatenus terminatur ad ipſos actus, tãquam ad obiecta ſua, eſt illis ratione poſterior:& conſequenter, connexio neceſſaria præſcientiæ cũ actibus, eſt illis ratione poſterior. Idem alijs verbis ſignificamus, quãdo dicimus, eã ſuppoſitionem, quæ eſt in poteſtate volũtatis, nullo modo libertati repugnare; ſecùs eſt de motione prædeterminante, quæ nec eſt in poteſtate voluntatis, nec pendet ab eo quod eſt in poteſtate volũtatis. hæc enim eſt neceſſitas antecedẽs, ex qua ſequitur actus, non quæ ſequitur actum: vnde libertati repugnat, iuxta Thomã Wald.lib.1.doctr.c.28. & D.Anſelm.c.1.de concor.lib.arbitrij & prædeſt.

11 Obijcit ſecundò: *Nullum bonũ particulare poteſt voluntatem ſufficienter & efficaciter mouere; ergo quãtumuis à Deo moueatur per aliquod bonum particulare; & quantũuis illud fiat amabile, tamen liberũ mouere arbitrium efficaciter non poteſt. & ex conſequenti manifeſtũ eſt, quòd auxilium morale, nullo modo efficax eſſe poſſit, vt iſtius ſententiæ inuentores aſſerunt.* Antecedens probatur, *quia virtus paſſiua voluntatis ſe extendit ad bonum in vniuerſali. ſolus autem Deus eſt bonum vniuerſale. vnde ipſe ſolus implet voluntatem, & ſufficienter eam implet, vt obiectum.*

Reſpondeo Primò: Auctor hîc apertè indicat

Nullum auxilium eſſe ſuffi ciens niſi efficax.

dicat Primò, nihil voluntatē mouere ſufficiēter, niſi quod eā mouet efficaciter; ac proinde nullū eſſe auxiliū ſufficiens, niſi quod ex ſe ſit efficax: cuius contrariū ex Scripturis cōſtare, ipſemet affirmauit cap. 7. Secundò indicat apertè, nullum eſſe auxilium efficax, niſi neceſſitatem adferat, ita vt ei reſiſti nō poſſit. quod etiam contra fidem eſſe patet, ex dictis præſertim cap. 7. & 9. ſic enim tolleretur libertas in cōuerſione, & in operibus bonis.

Reſpondeo Secundò directè, nullū quidē bonum particulare ita mouere voluntatē, vt ei neceſſitatem adferat, & ipſa nō poſſit reſiſtere: hoc enim modo ſolus Deus clarè viſus eā mouet, vt in argumēto probatur. hinc tñ non ſequitur, quin multa bona particularia eam efficaciter moueant. Vt enim aliquid dicatur efficaciter mouere voluntatē, non requiritur vt ei neceſſitatem adferat, aut vt ei reſiſti nequeat; ſed ſatis eſt, vt eam reipſa ad conſenſum alliciat. nā conſilium & ſuaſio qua quis perſuadetur, efficax dicitur, etiamſi potuerit illi refragari.

Vt aliqd dicatur mouere efficaciter, non debet adferre neceſſitatem.

12 Subijcit auctor nomine noſtrorū, reſpōſionem ſui argumenti talem: *Reſpondebunt forſan, quòd licet particulare bonum ex ſe ſit inſufficiens & inefficax ad mouendā obiectiuè volūtatē; ita vt ipſius capacitatē adimpleat; tamen ſi conſideretur vt eſt diſpoſita ex proprijs viribus, cui diſ-*

poſitioni

poſitioni Deus illius obiecti bonitatem attemperat, cuiq. ſcit Deus illā efficaciter inclinandam; hoc modo, iſtud auxilium morale, efficax redditur.

Verùm hæc reſponſio, neq. neceſſaria eſt, vt ex dictis patet; neq. vera. non enim vt bonum particulare ex ſe ſit ſufficiens ad mouēdam volūtatē obiectiuè, requiritur vt eius capacitatem adimpleat: niſi *mouere* idem ſit quod *neceſſitatem adferre:* neque requiritur, vt Deus obiecti bonitatem diſpoſitioni volūtatis attemperet. Quis enim ita loquatur? Sed ſatis eſt, vt talem cogitationem menti inijciat, & eo modo, itaq. conſentaneè affectibus, faciat illud bonū apprehendi, ſicut certiſſimè nouit voluntatē permouendā & alliciendam ad illius boni conſenſum & cōplexum. nemo enim, ſaluâ fide (vt multi putāt) negare poteſt, quin Deus norit, qua ſuaſione interna poſita, quid voluntas ſit electura: & quis modus ſuaſionis ſit conſentaneus inſtinctibus & affectibus cuiuſq. Aliter enim ſuadēdus eſt auarus, qui nihil niſi diuitias cogitat; aliter ambitioſus; aliter meticuloſus; aliter temerarius; aliter plerūq. viri, aliter feminæ, vt optimè docet Gregorius in ſuo opere de cura Paſtorali. Idem plerumque ſeruat Deus, ſuas inſpirationes accōmodans hominum affectibus, vt eos faciliùs ad ſe trahat. v. g. auaris inſpirat, vt cogitent fluxas eſſe &

Suaſio cōgrua.

viles

viles terrenas diuitias, in cælo eſſe multo meliores & æternas: ambitioſis, vanos eſſe honores mundi, in cælo veros & ſolidos. quiſq. enim faciliùs trahitur, ſi ei proponatur quod affectibus congruit. Deniq. facile eſt Deo interim auertere eas cogitationes. quæ impedirent conſenſum, & facere vt mens attentè conſideret, quod ei proponitur.

Ceterùm, inquit auctor, *hæc attẽperatio, non eſt ſatis congrua fidei inſtitutis*. Sed quænam, rogo, ſunt iſta fidei inſtituta? an fortè fides docet affectus & conditiones hominum nihil facere ad hoc vt vocationi diuinæ conſentiant, vel ei refragentur? imò verò contrariũ euidenter docet, multis Scripturæ locis. Math. 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethzaida, quia ſi in Tyro & Sidone facta eſſent virtutes, quæ facta ſunt in te, in cinere & cilicio pœnitentiam egiſſent. Ex quo apparet*, inquit D. Auguſt. c. 14. de bono perſeuerantiæ, *quorũdam ingenijs inſitum eſſe naturaliter diuinum munus intelligentiæ, quo moneantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant*. Ecce, quanti momenti ſit ad conuerſionem, vt vocatio ſit congrua affectibus eorum qui vocantur. Matth. 13. *Non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua*. Quid ita? quia cùm norint proſapiã & educationẽ vulgarẽ, facilè contemnunt, tamquam ceteris ſimilem. Ad Rom. 9. *Offenderunt*

Affectus hominum naturales & acquiſiti multũ faciũt ad hoc, vt quis acquieſcat, refrageturdiuinę inſpirationi.

derunt in lapidem offenſionis. qu.d. Ideò Iſraelitæ non apprehenderunt iuſtitiam, quia nolebant credere in Chriſtum; offenſi eius humilitate & prædicatione. expectabãt enim Meſſiam externa gloria & potentia illuſtrẽ, qui ipſis omnia regna ſubijceret, & opulentos beatoſq. in hac vita efficeret. Obſtabat itaq. praua illa opinio, & perſuaſio de Meſſia, vnà cum auaritia & ambitione, quam putabant per Meſſiam explendã potiùs quàm obiurgãdã & euertendã. Matth. 19. *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cœlorum.* & vt alia omittam; idipſum conſtat quotidiana experientia. quid enim cauſæ eſt cur pauperes, ignobiles, infirmi, faciliùs conuertantur ad fidem, quàm diuites, nobiles, robuſti, niſi quia illi minora impedimenta habent, & affectus rebus huius mundi minùs implicitos, magiſq. ſentiunt ſe ope diuina egere? Itaque hæc ſentẽtia doctrinæ fidei planè congruit: eamque paſſim docet D. Auguſt. vt oſtẽſum eſt cap. 10. Locus autem ille D. Auguſt. de prędeſt. Sanctorũ cap. 8. quem auctor obijcit, tãtùm abeſt vt repugnet huic ſententiæ, vt ei multùm faueat. nam *vocatio congrua* eſt gratia illa quæ occultè humanis cordibus diuina largitate tribuitur, & à nullo duro corde reſpuitur. ideò enim tribuitur, vt cordis duritia penitus auferatur. Hæc eſt gratia, per quam

Gratia quæ non reſpuitur.

Pater

Pater ita docet, vt audiamus & diſcamus; ita vocat, vt ſequamur; ita trahit, vt veniamus ad Chriſtum; per quã cuius vult miſeretur, vt eodem capite docet Auguſtinus: quæ conferenda ſunt cũ ijs quæ idem docet lib. 1. qu. 2. ad Simplicianum. ad quem librum amandat Gallos cap. 4. vt ſciamus illum non mutaſſe ſententiam.

Obijcit Tertiò Canonem 4. Concil. Arauſicani. *Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit*, &c. deinde addit, *Singula verba huius Canonis ſententiæ aduerſariæ reluctantur.* Vt hoc probet, multa dicit ita perturbatè, vt quid ſibi velint, aut quo modo cohæreant, non intelligam. Ad Canonem illum ſuprà cap. 12. num. 1. abundè reſponſum eſt. Falſum autem imponit, dum inſinuat noſtros ponere, *Deum ſolum mouere moraliter & ex obiecto; voluntatem autem ſe ſolam mouere phyſicè in actu conuerſionis.* Si enim de motione præueniente agatur, non ſolùm obiectiuam motionem ponunt, quæ fit per cogitationem congruam; ſed etiam formalem per affectum præuium. ſi de adiuuante, non ſolùm ponunt moralem per auxilium præueniens; ſed etiam phyſicam per ſingularem Dei cooperationem, quæ ſupplet influxum phyſicum auxilij præuenientis, iuxta hanc ſententiam, vt dictum eſt. Itaque volũtas

Non ſe ſola mouet voluntas in actu cõuerſionis.

tas in actu conuerſionis, nō ſe ſolam mouet phyſicè, quia non ſola motum conuerſionis producit; ſed eam Deus ſingulari & ſupernaturali influxu ſuo adiuuat, ſine quo auxilio, non poteſt vllum initium operi ſuo dare.

14 Obijcit Quartò: *Spiritus ſanctus*, inquit, *in liberum arbitrium noſtrum, vt à peccato purgari velimus, volitionem infundit, eandemq. in nobis operatur (quod ſignificant illa verba, Per Spiritus ſancti infuſionem & operationem fieri vt velimus) ſecluſa quacumque praſcientia, efficax eſt ex ſe diuina operatio, vt illâ ſuppoſitâ purgari velimus. Voluntati enim eius quis reſiſtet? euidenti enim conſequentia ſequitur, Deus nos agit, ergo agimur. aliàs enim virtus Dei eſſet infirma, Agere inſuper & agi correlatiuè dicuntur: correlatiua verò ſimul naturâ ſunt. poſito ergo, quòd Deus operetur in nobis velle conuerti, ex ipſamet motionis diuinæ virtute fit, vt non poſſimus non velle. Morale autem auxilium, hanc efficaciam non recipit, vt ex ſe ſolo faciat velle: quis item aſſeueret, obiectum voluntatis volitionem infundere & operari; quod proprium eſſe conſtat cauſæ efficientis?* hæc ille.

Reſpod. In hoc argumento multis modis apertè videtur tolli libertas in cōuerſione. Primò, cū dicitur *volitionē qua volumus purgari idfundi à Deo.* Si enim infunditur à Deo, cū hæc operatio Dei prçueniat noſtrā libertatē, nec ab ea pendeat vt ſit vel non ſit; non eſt *Videtur tolli libe. arbit. multis modis.*

vllo

vllo modo in poteſtate noſtra, vt illa volitio ſit in nobis vel non ſit. quidquid enim à Deo infunditur ante noſtrũ cõſenſum, nullo modo eſt in noſtra poteſtate. Si enim ipſa infuſio & operatio Dei, non eſt in noſtra poteſtate, neq. etiam id quod infunditur, quod eſt terminus intrinſecus & eſſentialis illius operationis. rurſus, ſi Deus infundit volitionem priùs naturâ, quàm voluntas conſentiat, ergo voluntas pro eo inſtanti ſe habet merè paſſiuè. Secundò, cùm dicit, *illam operationẽ*, (qua Deus præueniendo libertatẽ, infundit volitionẽ) *eſſe ex ſe efficacem*. per hoc enim ſignificat, non pendere à libero arbitrio, quòd illa operatio volitionem efficiat. Si non pendet à libero arbitrio, ergo non eſt in poteſtate libe. arbit. vt illa volitio ſit vel non ſit. Tertiò, cùm vt probet illam Dei operationẽ eſſe ex ſe efficacem, dicit: *Voluntati enim eius quis reſiſtet?* Itaque iuxta hunc Doctorem, tam impoſſibile eſt reſiſtere gratiæ efficaci, quã omnipotentiæ Dei. quod ſi verum eſt, quomodo ſaluatur libertas, quæ poſtulat vt poſſis reſiſtere? quomodo dicitur anathema ijs, qui dicunt liberum arbitrium excitatum & motum à Deo, non poſſe diſſentire? Quartò, cũ ait: *Euidenti enim cõſequentia ſequitur, Deus nos agit, ergo agimur.* Per *agit*, intelligit motionem Dei efficacẽ præuenientẽ noſtrũ cõſenſum:

per

Digitized by Google

per *agimur*, volitionem noſtram: alioquin ad rem non faceret. Itaque ſicut motio paſſiua neceſſariò ſequitur ex motione actiua, eique neceſſariò eſt connexa; ita noſtra volitio neceſſariò connexa eſt motioni efficaci. quare ſicut auxilium efficax, non eſt vllo modo in mea poteſtate; ita neque volitio ei neceſſariò connexa, in mea poteſtate erit.
Quintò, cùm ait, *quòd virtus Dei eſſet infirma*, ſi fieri poſſet, vt Deo nos mouente per auxiliũ efficax, poſſemus non conſentire. Sextò, cùm, vt idem probet, dicit: *Agere inſuper & agi correlatiuè dicuntur. correlatiua verò ſimul naturâ ſunt.* Sub *agere*, intelligit gratiam efficacẽ quæ præuenit libertatem: ſub *agi*, volitionẽ noſtram. Itaque volitio noſtra erit prior naturâ, quàm conſenſus liber, ſicut gratia efficàx prior eſt, ac proinde non poteſt illa volitio eſſe magis libera, quã gratia efficax, vel aliud quiduis liberum conſenſum præuertens. Septimò, cum dicit: *Poſito ergo quòd Deus operetur in nobis velle conuerti, ex ipſamet motionis diuinæ virtute ſit, vt non poſſimus non velle.* Sermo eſt de *operatione* & *motione* præueniente noſtram libertatem: nam alioqui ad rem non faceret. At quomodo poteſt eſſe libertas, ſi motio præueniens meam libertatem per ſe eſt ita efficax, vt non poſſim non velle? nõ enim in mea poteſtate eſt, vt illa motio ponatur:

Digitized by Google

illa autem poſitâ, non poſſum eius efficaciã impedire. Ex his facilè intelligat eruditus lector, quales ſint rationes auctoris, quibus aduerſam ſentẽtiam oppugnat; quibuſque fundamentis nitantur.

Reſponſio directa. 15 Vt autem directè reſpondeã: non dicit Concilium, volitionẽ qua volumus purgari, infundi à Deò (& ſi diceret, opus eſſet benigna interpretatione, quia impropriè diceretur) neq. id verba præſeferũt; ſed dicit, *per infuſionẽ & operationem Spiritus ſancti, fieri vt velimus:* id eſt, per donũ & auxiliũ præueniens, quod Spiritus ſãctus infundit nobis, fit vt velimus. per hoc enim donum operatur in nobis velle, vt ſupra ſæpè explicatum eſt; quatenus per hoc donũ ita volũtatẽ allicit, vt cõſentiat. nemo autem vel per ſomnium dixit Morale auxilium ſe ſolo facere velle, vt hîc obliquè imponitur: cum auxilium adiuuans, vel Deus per auxilium adiuuans, debeat libero arbitrio cooperari.

Quinto, obijcit Canonẽ 7. *Si quis naturæ vigorem*, &c. ad quem ſuprà, cap. 12. num. 3. reſponſum eſt. Deinde ſubdit: *Quis non videat vltra prædicationem Euangelij & exhortationem, quantumuis hæc benè fiant, ex parte intellectus, requiri illuminationem; ex parte voluntatis, inſpirationem, quibus fiat & ſuauius fiat conſenſus?* quaſi vero hæc aliquis neget: aut quaſi (quod

ſi (quod hîc falſo imponitur) diuerſam ſententiam tenentes, dumtaxat auxilium morale & Dei præſcientiam, quibus voluntas hominis conuertatur, conſtituant; cùm manifeſtum ſit, eos quàm maximè auxiliũ adiuuans requirere, vt ſuprà num. 3. diximus.

CAPVT XVI.

Reſpondetur ad rationes, quibus auctor probare nititur prædeſtinationem eſſe certam, & effectus gratiæ efficacis certò euenire, non ex præſcientia, ſed ex vi & natura gratiæ efficacis.

1 NOTANDVM eſt, dupliciter poſſe eſſe certum & infallibile Deo, effectum aliquem ex cauſa ſua prouenturum. Primò, ex eo quòd cauſa ad effectum illum naturâ ſuâ ſit determinata; ita vt poſitâ illâ cauſâ, nulla creatura poſſit impedire, quin effect⁹ ex ea ſequatur. Itaq. hoc ipſo quo Deus abſolutè ſtatuit cauſam illam facere, certum illi eſt effectum illum euenturũ; certum, inquam, non ex vi præſcientiæ, ſed ex vi cognitionis cauſæ, ſeu ex cõditione & natura cauſæ cognitę. hoc modo effectus cauſarũ neceſſario operãtiũ, ſuppoſita cauſarũ prẹuiſione, *Effectum quępiam prouẽturũ põt dupliciter eſſe certũ ex natura cauſæ & ex vi præſcientię.*

ſunt Deo certò & infallibiliter euenturi; & omnia quæ ipſe abſoluto decreto ſtatuit facere: cognoſcit enim illa certiſſimè euẽtura, in decreto ſuæ voluntatis, quod à nullo impediri poteſt.

Secundò, non ex eo quòd cauſa ad effectum ſit determinata, aut effectus aliqua neceſſaria connexione ex cauſa dependeat, ſed ex infinita vi diuinę præſciẽtiæ: quæ hoc ipſo quo aliquid vel abſolutè vel ex hypotheſi futurum eſt, ad illud ſe extendit & penetrat, illudq. ab ęterno anticipat; etiãſi in ipſa cauſa, vt eſt prior naturâ ſuo effectu, nihil omnino ſit, vnde certò ille effectus colligi poſſit. Nũc quæſtio eſt, vtro modo poſitâ gratiâ præue-
2. nienti, quã vocamus efficacẽ, certũ ſit & infallibile nos conſenſuros? Molina & alij qui reijciunt auxilium prædeterminans, dicunt id eſſe certũ, non ex cõditione auxilij illius, quia id ex ea colligi certò non poteſt, eò quòd voluntatẽ ad cõſenſum nõ adſtringat; ſed ex infinita vi diuini luminis, quod nõ ſolũ comprehendit naturam voluntatis & illius auxilij, ſed etiam penetrat ad omne id, quod in illa volũtate liberè & contingenter extabit, & facta quauis hypotheſi extaret. qui verò ponunt auxiliũ ex ſe efficax & prædeterminans, dicũt id eſſe certum ex cõditione & natura illius auxilij; quod eſt eius natu-

Sentẽtia Molinæ & aliorũ gratiã determinantem reijciẽtium.

Sententia aliorum.

ræ,

ræ, vt illo poſito, neceſſariò ponatur conſenſus. vtriq. ſanè congruenter ſuis principijs.

Hanc Molinæ ſẽtẽtiã oppugnat auctor c. 20. ſui Tractatus. ¶ 3. Primũ argumentum. *Aſſerere*, inquit, *prædeſtinationis effectus per ordinem ad finem prædeſtinati cuiuſque in particulari certitudinem ſortiri ex ſola præſciẽtia Dei, non eſt Eccleſiaſticæ doctrinæ conſentaneum, quod expreſſa ratione tradit Doctor Angelicus in quæſt. diſput. de prædeſt. qu. 6. ar. 3. dicens: Non poteſt dici, quòd prædeſtinatio ſupra certitudinẽ prouidentiæ nihil aliud addit, niſi certitudinem præſcientiæ, vt ſi dicatur, quòd Deus ordinat prędeſtinatum ad ſalutem, ſicut & quemlibet alium, ſed cùm hoc de prædeſtinato ſcit, quòd nõ deficiet à ſalute: ſic enim dicendo, non diceretur prædeſtinatus differre à non prædeſtinato ex parte ordinis, ſed tantùm ex parte præſcientiæ euentus; & ſic præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis; nec prædeſtinatio eſſet per electionem prædeſtinantis, quod eſt contra auctoritatem Scripturæ & dicta Sanctorum. Vnde præter certitudinẽ præſcientiæ, ipſe ordo prædeſtinationis habet infallibilẽ certitudinẽ.* Infert auctor: *Præſcientia igitur certitudinẽ prædeſtinationis & effectũ eius non facit. ſed Deus prouidens & prædeſtinans, & operans omnia media ad ſalutem neceſſaria. nam quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis Filij ſui. non eſt ergo tuta illa auxilij moralis efficacis ſententia, quæ certitudinem eorum,*

quę ad effectus prędeſtinationis attinent, in attinent, in ſola tenet prę ſcientia Dei conſiſtere.

Reſpondeo: Si inter *prędeſtinationis effectus* comprehendatur, non ſolùm auxilium *pręueniens*, ſed etiam *adiuuans*, ſic non ex ſola prę ſcientia, ſed etiam ex conditione ipſorum effectuum certum eſt, finem prędeſtinati, id eſt, ſalutem conſecuturam. & hoc modo prędeſtinatus differt à non prędeſtinato ex parte ordinis mediorum. nam ſi omnia media quę Deus ab ęterno prępárauit prędeſtinato ſpectentur; ex illis neceſſario ſequitur ſalus, ſuppoſita Dei ordinatione, de ſalute perſeuerantibus conferenda. Sic intellige D. Thomam loco notato. Si vero loquamur de ſolis illis effectibus prędeſtinationis, quibus Deus *præuenit* noſtram libertatem; ſic ex ſola prę ſcientia, non ex conditione illorum mediorum certum eſt nos benè operaturos & ſalutem adepturos. Per *prę ſcientiam* intelligo prę ſcientiam ex hypotheſi futurorũ, quę non eſt ſcientia viſionis, ſed potiùs ſimplicis intelligentię. Vnde non ſequitur, prędeſtinationem non eſſe per electionem, quia prę ſcientia illa antecedit prędeſtinationem. priùs enim eſt Deum prę ſcire, hominẽ, ſi ei hęc ſeries auxiliorum pręuenientium cõferatur, perſeueraturũ, quã velle iſta conferre: ac proinde poteſt eum ad illa

Præſcientia futurorũ ex hypotheſi.

eligere

eligere; & conſequenter prædeſtinatio poterit fieri per electionem. Vnde patet hanc ſententiam nullo modo eſſe contra auctoritatẽ Scripturæ vel Sanctorum, ſed ei eſſe planè conformem. nam ex Scripturis & Patribus apertè colligitur auxilia præuenientia quibus à diuina prædeſtinatione in ſalutem dirigimur, non eſſe talia, vt ex eis neceſſariò ſequantur opera bona: & conſequenter ex illis præciſè certum eſſe non poteſt ea ſecutura. Sententia autèm, quam D. Thomas refellit, loquitur de *præſcientia viſionis*, quæ euentum rei ſequitur. ac proinde non poteſt illa electio ad media ſalutis infallibilia locum habere. Verùm quomodo electio & prædeſtinatio, de qua S. Scriptura, & ſancti Patres loquuntur, ſit intelligenda, aliàs fortè copioſiùs dicetur.

4 Secundum Argumentum. *Ceterùm*, inquit, *neque iſtud quod iſti aſſeuerant Theologi, non mediocris alioqnin peritiæ, Deum ſcilicet operationes voluntatis in ipſa liberi arbitrij potentia vt in cauſa pranoſce, aliquo modo eſt tolerabile.* Deinde fusè probat, id verum non eſſe. & tandem concludit: *Cùm igitur in auxilio morali, neque ſit efficacia ex parte obiecti mouentis, neque ex parte præſcientiæ diuinæ actus voluntatis in eius libero arbitrio cognoſcentis, fit vt eadem ſit priorum & poſteriorum ſententia, ſolo verborum*

Digitized by Google

apparatu differens. nullam namque in re motioni diuinæ gratiæ efficaciam tribuunt, quam eſſe neceſſario confitendam ipſi fatentur.

Quomodo futura præſciantur à Deo.

Reſpondeo Primò, falſum ſupponi & impingi, vt ſæpè aliàs fortè vt facilior & luculẽtior ſit refutatio. Non enim docent noſtri, operationes voluntatis futuras poſſe certò præſciri in potentia liberi arbit. vt in cauſa; quaſi ex vi cognitionis liberi arbit. infallibiliter cognoſci poſſit, quas operationes ſit editurũ: ſed docẽt eas præſciri ex infinita vi diuini luminis, quod nõ ſolũ liberũ arbit. & omnia quæ ipſum præuenient, allicient, vel impedient, cõprehendit; ſed etiam penetrat ad omnes eius operationes & effectus: nõ quia aliquid in eo, vel in aliquo præuio videt, vnde certò colligi poſſint; ſed quia reipſa ab eo fient, vel data certa hypotheſi, fierent. Itaq. operationes futuræ in libero arbitrio præuidentur à Deo, non ex vi cognitionis liberi arbitrij, ſed quia in libero arbi. abſolutè, vel ex hypotheſi extabunt, & Dei vis infinita cognoſcẽdi ad omne verũ penetrat. hoc ipſo enim quo aliquid eſt, erit, vel facta aliqua ſuppoſitione eſſet, habet veritatẽ obiectiuam; ac proinde intellectus diuinus, ratione infinitæ virtutis ſuæ, ſe ad illud extẽdit Sic Molina paſſim docet Deũ cognoſcere cõditionales liberas, ratione infinitæ eminẽtiæ diuini

intelle-

Digitized by Google

intellectus ſupra liberum arbitrium, per quã fit, vt non ſolùm liberum arbitrium comprehendat, ſed etiam penetret ad omnia ea, quę in ipſo, vel extabunt abſolutè, vel facta quauis hypotheſi extarent. Videatur diſput. 47. tota.

5 Secundò, Si eam ſententiã, quam auctor imponit, docerent, falſum quidem, meo iudicio, docerent, nihil tamẽ intolerabile. eam enim tenet Durandus in 1.d.38.quæſt.3. n. 9. nec ſcio ab vllo graui auctore duriore cenſura perſtrictam, cùm ex ea nihil incommodi contra ſanam doctrinã ſequatur. quid enim periculi, ſi affirmem Deum ita pernoſſe omnes inclinationes ſuæ creaturæ, vt cõſideratis omnibus occaſionibus alliciẽtibus & impedientibus, quas ipſi ſingulis momẽtis ſcit occurſuras, poſſit ex his certò colligere, quid per ſingula ſit amplexura, quid refutatura? non deſunt recentiores qui hanc ſequãtur.

Sententia illa nõ eſt intolerabilis.

Tertiò, reſpondeo, in concluſione multa inuolui, quædam vera, quædam falſa. Verũ eſt, *in auxilio morali non eſſe efficaciam ex parte praſcientia.* quis enim hoc vmquam ſomniauit? præſcientia enim ſequitur: non dat efficaciam. ideò enim Deus præſcit, quia fiet; non contrà, vt ſuprà cap.3. oſtenſum eſt. Aliud eſt auxiliũ habere efficaciam à præſciẽtia, aliud infallibilitatem effectus auxilij efficacis pendere

Efficacia non eſt ex praſciẽtia

dere à præſcientia. hoc affirmant, illud negāt. Verum item eſt, ſententiam priorum & poſteriorum eſſe reipſa eamdem, quod ad principalem quæſtionē attinet; nempe, *gratiam non prædeterminare*, ſolumque differre in quodam adiaphoro. Sed falſum eſt ex ratione auctoris conſequi, *in auxilio morali non eſſe efficaciam obiectiuam*; niſi per *efficaciam* intelligat eam vim, cui reſiſti nō poſſit; vt antè notauimus. Falſum etiam, *nullā in re motioni diuinæ efficaciam tribui.* quæ & quanta efficacia illi tribuenda ſit, ſatis iam explicuimus.

Sentētia illius auctoris de præſciētia futurorū.

6 Porrò vt auctor meliùs refutaret ſententiam illam Durandi, quam noſtris impoſuerat, explicat ſuā, quomodo Deus actus liberos præſciat. *Non negamus*, inquit, *Deū cognoſcere effectus liberos in ſuis cauſis immediatis determinatis & completis. Deus enim notitia viſionis futura contingentia in ſuis cauſis particularibus intuetur, quatenus ipſæ cauſæ determinationi diuinæ & diſpoſitioni illius ſcientiæ & voluntatis, quæ prima cauſa eſt, ſubſternuntur. Cauſæ namque particulares futurorum contingentium, quatenus determinationi ſcientiæ ac volūtatis diuinę ſubiiciūtur, determinatæ ſunt & completæ, & non impeditæ ad ſuorum effectuum contingentium productionem. Cognoſcit igitur Deus effectus liberos in ſuis cauſis determinatis & completis, cum vniuerſas cauſas creatas in ſua eſſentia cognoſcat, prout eſt*

cauſa

cauſa prima omnibus cauſis eſſe conferens, virtutẽ cõmunicans, & determinationẽ præfigens ad operãdũ, cui mouẽti, nihil valet reſiſtere. hæc ille.

Quibus verbis docet, Deum præſcire omnes futuras volũtatis operationes, quia præſcit omnes determinationes, quibus voluntas ad illas determinabitur: illas autẽ determinationes præſcit, quia ipſemet ſtatuit illas immittere. illis autem impreſſis, impoſſibile eſt operationes quas reſpiciũt, & ad quas voluntatẽ dirigũt, nõ ſequi, quia motioni diuinæ nemo poteſt reſiſtere. Verùm hæc doctrina, ſuprà cap. 3. refutata eſt. Fateor nulla ratione me poſſe aſſequi, quo modo per eam nõ inducatur fatũ pluſquã adamãtinũ, & Deus non ſtatuatur auctor omnium operum prauorũ, non minùs quàm bonorũ, vt omittam alia incommoda quæ ibi deduximus. Deinde ex hac ſententia ſequitur, Deum nõ cognoſcere certò, quidnam ex quauis hypotheſi eſſet futurum. Si enim nõ poteſt cognoſcere effectus futuros, niſi in decreto ſuæ volũtatis, quo illos prædefiniuit, vel (quod in idem recidit) in determinatione voluntatis, quam ipſe illi imprimet; ſanè non poterit illos cognoſcere. quia neque Deus illos prædefiniuit, neque cauſa illorum vmquam ad illos determinata erit. niſi fortè dicatur, Deum etiam omnes illos, qui poſita quauis hypotheſi eſſent

Fatum induci.

Videtur tolli ſciẽtia conditionalium liberarũ.

eſſent euenturi,prædefiniuiſſe,vt poſita tali hypotheſi euenirent,& ſtatuiſſe cauſam ad illos determinare;quod neceſſariò dicere debent,ſi conſequenter loqui velint.Sed reuerà,hoc modo tollitur(vt apparet)omnis præſcientia futurorum contingētium.hoc enim modo,nihil omnino fiet contingenter: nam fient omnia à cauſa determinata & neceſſariò operante,in qua quiuis facilè poſſit videre effectum. neque hæc præſcientia aliquid admirationis vel difficultatis habet. Quid enim miri eſt,Deum præſcire futura, ſi ipſe omnia in particulari cum omnibus ſuis circumſtantiis prædefiniuit,& ſtatuit cauſas ad illa determinare & mouere,idque ita efficaciter,vt nemo eius motioni poſſit reſiſtere? Vnde patet hanc ſententiam tollere præſciētiam effectuum,qui à cauſis prædeterminatis,& à Deo efficaciter præmotis & impulſis,non procedunt; ac proinde in re tollere præſcientiam non ſolùm futurorum liberè ex hypotheſi, ſed etiam futurorum liberè reipſa. nihil enim horum procedit à cauſa ſic determinata & mota. Addo hanc ſententiā etiam diuo Thomæ refragari; qui nuſquam ponit futura libera præſciri in determinatione diuinæ voluntatis;quod euidens ſignum eſt illū talē determinationē nō agnouiſſe; vt ſuprà cap.4.nu.10.inſinuauimus.

Imò omnium liberè futurorū.

Ratio-

Rationes autem, quibus contendit probare non poſſe Deũ in cauſa libera cognoſcere effectus futuros, cùm nihil contra nos faciant, ſed ſolùm contra ſententiam Durādi, prætermitto; quamuis non eſſet difficile oſtendere eas nec ſententiam Durandi efficaciter euertere.

CAPVT XVII.

Reſpondetur quibuſdam aliis argumentis & teſtimoniis ſacræ Scripturæ & Patrum, quæ pro auxilio determinante adferuntur.

Poſt hæc, repetit auctor omnia pænè teſtimonia Scripturarum, Cōcilij Arauſicani & Patrum, quæ ſuprà adduxerat, eaque ſimili prorſus modo vrget, & aculeis ſolitis armat, vt gratiam phyſicè prædeterminantem ſtatuat, & moraliter mouentem euertat. Sed quia ad hęc ſuprà abundè reſponſum eſt, nō erit opus ſingula perſequi, ſed pauca tātùm, vbi quid noui dicere videbitur.

1 Primum argumentum eſt, cap. 21. *Sol*, inquit, *non generat hic & nunc ignem, niſi cauſa proxima producente & determinante ipſum operaretur: Dei autem cauſalitas per ordinem ad vniuerſos effectus nullatenus à cauſis ſecundis determinatur, ſed omnia determinat, à quo cuncta ſecundùm quem-*

Dei cauſalitas omnia determinat, à nullo determinatur.

quemque modū eſſendi dependent, & in quo vniuerſa quaſi in fonte ſuo & origine praexiſtunt. Et infrà: *Illud Determinat, omnia vincit impedimenta, vniuerſa præfigit ad operandum neceſſaria, accendit frigidum, durum emollit, & volens ex nolente facit. Liquet igitur, qui docent liberum humanæ voluntatis arbitrium diuinum auxilium præuenire operando, vt agat determinatè, in Pelagij errorem inclinari; dum aliquid tribuunt voluntati ex ſola naturæ virtute, quo ſe diſcernit, & aliquid habet à ſe quod non accepit,* &c.

Rurſus videtur induci fatū

Reſpondeo Primò, per hoc principiū rurſus manifeſtè videri induci abſolutam omnium euentuum neceſſitatem, & Deum eſſe propriè auctorē omnium operum malorū, non minùs quàm bonorum; ac proinde nec eſſe vllum meritum aut demeritum, vt ſuprà cap. 3. oſtenſum eſt. Neque quidquam iuuat, etiamſi millies dicatur liberum arbitriū per hanc determinationem non deſtrui, ſed ſanari, liberari, roborari, illuminari, & alia huiuſmodi: quia ad rationem libertatis contradictionis, de qua modò eſt quæſtio, pertinet indifferentia, indeterminatio, poteſtas ſe flectendi in vtramuis partē in omni inſtāti, quòd naturâ ſit priùs actu; eique omnis determinatio præuia repugnat, vt oſtenſum cap. 5. *Pendent* ſanè omnia à Deo, nō quòd ipſe omnia prædefinierit vt ſic fierent; aut quòd cauſas

Omnia à Deo vt pendeāt.

ſecun-

ſecundas prædeterminet aut præmoueat, vt ſic faciant; ſed quia nihil ſine ipſo vel volẽte, vel permittente & cooperante, fieri aliquo modo poteſt, vt ſæpiùs explicatum eſt. Quomodo autem dici poſſit, quòd liberum arbitrium determinet auxilium & motionẽ diuinam, ſatis explicatum eſt cap.10.13.& 14.

Reſpondeo Secundò, concluſionẽ nullo modo cohærere cum antecedente, niſi dicatur errorem Pelagij fuiſſe, quòd negaret motionem prædeterminantem, & poneret ſolùm auxilium ſufficiens; quod ſine dubio nõ ſolùm eſt falſum, ſed etiam ridiculum. Neque verũ eſt, quod hîc rurſus imponitur, noſtros *docere liberum arbitrium præuenire auxiliũ diuinum operãdo*; quia liberum arbitrium per ipſum auxilium & vires ab ipſo formaliter acceptas operatur. Vnde nullum opus aut operis particulam tribuunt voluntati ex ſola virtute naturæ quo ſe diſcernat, vt ſuprà cap. 10. oſtenſum. De illo teſtimonio, *Quis te diſcernit*, &c. plura infrà.

2 Secundum habetur cap.22. *Qui auxilium morale tenaci contentione defendunt, ex parte obiecti voluntatis motionem, illuminationem, atque alia quibus libero arbitrio bonum reddant amabile, cõſtituunt; ex parte verò potentię volũtatis, auxiliũ ſufficiens aſſeuerant, quod potentiam iuuat, ſed velle non donat, neque operatur. Sed hęc eadẽ con-*

ſtituit

Verba Pelagij. *ſtituit Pelagius; nam quodam loco ait: His nos imperitiſſimi hominum putant iniuriam diuinæ gratiæ facere, quia dicimus, eam ſine voluntate noſtra nequaquam in nobis perficere ſanctitatem. quaſi Deus gratia ſua imperauerit aliquid, & non illis quibus imperauit etiam gratia ſua auxilium ſubminiſtret; vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium, faciliùs facere poſſint per gratiam. & tamquam explicaturus, quam dicat gratiam, ſecutus adiunxit dicens; Quam nos, non vt tu putas in lege tantummodò, ſed & in Dei eſſe adiutorio confitemur. Adiuuat enim nos per doctrinam & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit; dum nobis, ne præſentibus occupemur, futura demonſtrat; dum diabolo pandit inſidias, dum multiformi & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat.* Concludit auctor: *Attendat igitur, ne Pelagij errori adhæreſcat, qui auxilium efficax morale aſſeuerat, & ne lõgè ab Auguſtino & Eccleſiæ doctrina recedat.*

Diſcrimẽ inter ſententiã illorũ & Pelagij quadruplex. 3 Reſpondeo: Sententia eorum qui defendunt, non tenaci contentione, ſed probabili opinione, auxilium præueniens ſolùm moraliter cooperari & adiuuare, quadrupliciter differt à ſententia Pelagij. Primò, quòd Pelagius præter naturam liberi arbitrij non agnoſcat vllam gratiam præuenientem, quàm legem & doctrinam; vt oſtendit D. Auguſtinus lib. de gratia Chriſti, cap. 7. & ſequentibus,

1. Gratia præueniẽs

bus,vbi illa verba Pelagij citata habentur & expenduntur.Illi verò,præter legem & doctrinam interiùs exteriùſve propoſitam, ponunt etiam veram illuſtrationẽ intellectus per infuſionem luminis,& ſanctã cogitationem diuinitus immiſſam:ponunt etiã pium affectum præuium in volũtate,diuinitus excitatum.

Secundò,Pelagius totam gratiam adiuuãtem conſtituebat in lege & doctrina,vt vbique impingit ei D.Auguſtinus,& conſtat ex verbis Pelagij citatis,*adiuuat enim nos per doctrinam & reuelationem,* &c. Illi etiam in pio affectu præuio, & maximè in ſupernaturali cooperatione Dei,qua ſupplet defectũ cauſæ creatæ;& poſt iuſtificationẽ, in habitibus infuſis:doctrinã quidẽ ſeu bonam cogitationem & pium affectũ voluntatis ponunt morali quodam modo iuuare voluntatem ad conſenſum;ſupernaturalem autem cooperationem,phyſicé & reali influxu in opus,ſimili modo habitus ſupernaturales iuuãt.Quòd ſi Pelagius præter legem & doctrinã ſtatuiſſet eſſe neceſſariam illuminationem mentis ſupernaturalem & auxiliũ ſupernaturale ad iuuans,nulla ei quæſtio(vt D.Auguſtinus de gratia Chriſti cap. 47. teſtatur)mota fuiſſet: nam illuminatio ſeu bona cogitatio diuinitus immiſſa,ſufficiens videri poterat pro gra *Gratia adiuuãs.*

tia excitante; cùm ex ea naturaliter effectus aliquis præuius in voluntate reſultet: quamuis hic in ſubſtantia, ſupernaturalis non ſit. Sed id neceſſariũ non videtur, quando ponitur diſtinctũ auxiliũ adiuuans, quod ſuper naturale ſit: poſita igitur mentis illuminatione, qua bonũ apprehẽdatur & cognoſcatur, & affectu ex ipſo reſultãte in voluntate, erit in poteſtate voluntatis per auxilium diuinæ cooperationis illud amplecti cõſenſu ſupernaturali, etiamſi in voluntate non præceſſerit affectus præuius in ſubſtãtia ſupernaturalis. Sanè nullo modo dubitari poteſt, quin Deus talem cooperationẽ ſupernaturalẽ in poteſtate hominis, poſita dumtaxat per piã cogitationẽ excitatione, etiamſi nulla in voluntate affectio præuia ſupernaturalis exiſteret, collocare potuerit. Quòd ſi Pelagio illis poſitis nihil controuerſiæ de gratiæ auxilio futurum fuiſſet; quanto minùs illis quæſtio moueri poteſt, qui præter illuminationẽ ſupernaturalem, & auxiliũ ſupernaturale adiuuans, ponunt affectũ præuiũ in voluntate diuinitus excitatum & ſupernaturalẽ? Vtrùm autẽ iſte affectus præuius influat phyſicè in conſenſum voluntatis, an ſolùm moraliter, ſuo pondere volũtatẽ inclinando, vt ipſa cũ auxilio adiuuãte, quod ipſi adeſt in actu primo, cõſenſum ſupernaturalẽ eliciat; diſputat

Poteſt Deus cooperationẽ ſupernaturalẽ ponere in poteſtate hominis, etiamſi in voluntate nõ ſit affectus præuius ſupernaturalis.

vtim-

vtrimque à viris doctiſſimis probabiliter, neutra parte ad fidei doctrinam vllo modo pertinente, vt oſtenſum eſt cap.15.

Tertiò, Pelagius etſi tandẽ Scripturis cõuictus admiſerit aliquam gratiam internã; hanc tamen non requirebat, vt homo abſolutè poſſet bonum operari, ſed ſolùm vt faciliùs poſſet. illi verò eam requirunt, vt abſolutè poſſit.

Quartò, Pelagius nõ requirebat vllos habitus aut dona interna ſupernaturalia quib⁹ homo iuſtificetur. Illi huiuſmodi dona interna requirunt, tum vt homo iuſtificetur, tum vt poſt iuſtificationem benè operetur.

4 Hinc patet Primò, quàm falſum ſit, quod auctor aſſerit, *Pelagium omnia conſtituiſſe, quæ illi, qui auxiliũ morale tuentur, conſtituunt*; cùm certum ſit, illum in primis non conſtituiſſe vllum auxilium adiuuans præter doctrinam & legem, & hoc ſolùm vt homo faciliùs poſſet bonum operari.

Patet Secũdò, illos non negare illud quod ait Auguſtinus lib. de gratia Chriſti cap. 25. *Non lege atque doctrina inſonante forinſecus, ſed interna atque occulta, mirabili ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras reuelationes, ſed etiam bonas voluntates*: quia ad bonas voluntates fatẽtur opus eſſe interno & occulto, mirabili & ineffabili

influxu, tum operationis præuię qua formetur in nobis pia cogitatio, & affectio ſupernaturalis; tum cooperationis ſociæ, vt illæ volũtates concipiantur; & vt ſint ſtabiles, opus eſt infallibili influxu, quo infundit habitum ſupernaturalem & Spiritum ſanctum.

5 Tertium, ex D. Auguſtino de gratia, Chriſti, lib. 1. cap. 25. *Non ſolùm poſſe noſtrum donauit & adiuuat, ſed etiam velle & operari operatur in nobis: non quia nos non volumus, aut nos non agimus; ſed quia ſine ipſius adiutorio, nec volumus aliquid boni, nec agimus.* & cap. 5. *Scire debemus, quod nec voluntatem noſtram nec actionem diuino adiuuari credit auxilio: ſed ſolam poſſibilitatem voluntatis atque operis, quam ſolam ex his tribus nos habere affirmat ex Deo. tamquam hoc ſit infirmum quod ipſe Deus poſuit in natura; cetera vero duo, quæ noſtra eſſe voluit, ita ſint firma & fortia, & ſibi ſufficientia, vt nullo indigeant eius auxilio, & ideo non adiuuet vt velimus, non adiuuet vt agamus, ſed tantummodo adiuuet, vt velle & agere valeamus, &c. atqui gratia, quã illi ponũt, ſolum poſſe volũtati præſtat; ergo ſententia illorum accedit ad errorem Pelagij.*

Error Pelagij.

Reſpondeo: Qui verba D. Auguſtini obiter legunt, eaque ex vulgari loquendi forma intelligunt, putãt errorẽ Pelagij in eo fuiſſe, quòd etſi concederet libero arbitrio dari à Deo poteſtatẽ boni operis, ita vt verè poſſet

illud

illud facere;negaret tamen eſſe opus motione efficaci,per quã daretur etiã ipſum opus. Vnde putant habitum fidei,ſpei & charitatis,& auxilia præuenientia (ſi abſit auxilium per ſe efficax)nihil dare niſi poſſe, quod poſuit Pelagius.Hoc modo,qui ponunt gratiã determinantem,intelligunt Auguſtinũ,quãdo ait contra Pelagium, *Deus non tantum dat poſſe,ſed etiam velle:non ſolùm poſſe adiuuat, ſed etiam velle & agere.* & ita doctrinã ſanam ac Catholicam boni quidam & docti alioquin viri,& D.Auguſtini lectores aſſidui, putarũt aliquando eſſe errorem ipſiſſimum Pelagij. Sed longè alia eſt mens Auguſtini & Pelagij. vt patet ex lib.1.de gratia Chriſti cap. 4. vbi Pelagij verba refert: *Nos*, inquit Pelagius. *tria iſta ſic diſtinguimus, primo loco poſſe ſtatuimus,ſecundo velle,tertio eſſe.Poſſe in natura, velle in arbitrio,eſſe in effectu locamus. Primum illud, id eſt,poſſe,ad Deũ propriè pertinet,qui illud creaturæ ſuæ contulit;duo reliqua,hoc eſt,velle & eſſe, ad hominem referenda ſunt,quia de arbitrij fonte deſcendunt*,&c.Per *poſſe* igitur,Pelagius intelligebat naturam liberi arbitrij,qua carere nõ eſt in noſtra poteſtate.Per hanc enim ſolam putabat nos poſſe implere totam legem, & mereri vitam æternam.hoc *poſſe* dicebat ſemper iuuari gratiæ auxilio,non tamen apertè explicabat quomodo iuuaretur. D. Auguſ-

Quid Pelagius intelligat per poſſe

tinus cap.6. interpretatur mētē ipſius fuiſſe illud iuuari per legem & doctrinam: nam Pelagius nullam aliā gratiā ponebat. *Velle* autē & *agere*, dicebat eſſe ſolius hominis; quę ideò tantùm Deo tribuerētur, quia ipſe cōdidit naturā, ſine qua nec velle nec agere poſſemus. Itaque putabat Deum ſe volitioni & actioni nō immiſcere, neque ad eam iuuare.

Deus non tantū dat poſſe.

Contra quem probat B. Auguſtinus, Deum non ſolùm dare nobis *poſſe*, id eſt, naturam liberi arbitrij, ſed etiam *velle*. nō quòd volitio infundatur à Deo; aut quòd Deus ad illam determinet, vt imaginatur auctor; ſed quia per liberum arbitrium, & per doctrinā illud ſalutare velle haberi nequit, niſi Deus magis ſpeciali auxilio iuuerit. Itē non tantùm *poſſe*, ſeu *poſſibilitatem* iuuari, id eſt naturam liberi arbitrij non ſolùm doctrina inſtrui; ſed etiā ipſum *velle & agere* iuuari, id eſt, dari auxiliū vt velimus & agamus, ita vt velle & agere non tantùm ſit à libero arbitrio doctrinâ inſtructo, ſed etiam à peculiari Dei adiutorio. hoc autem adiutorium non eſt motio prædeterminans ſed cooperās & adiuuans. Hāc eſſe mentē Auguſtini clariſſimum eſt, tum ex verbis in argumento poſitis, tum ex totius libri decurſu. vbique enim ad *bonum velle* cōtendit Auguſtinus requiri ſingulare adiutorium, præter naturam liberi arbitrij & do-

ctrinam.

Digitized by Google

ctrinam. Non enim eo libro eſt ipſi quæſtio cum Pelagio de gratia excitante, quà excitans eſt, ſed de adiuuante & cooperante; ſiue illa ſit eadem re cum præuia affectione voluntatis, ſiue diuerſa; ſiue ſit habitus ſupernaturalis, ſicut eſt poſt iuſtificationem; ſiue cooperatio ſupernaturalis, aut Deus ipſe vt cooperans, vt quidam volunt ante iuſtificationem.

6 Ex his patet, falſum eſſe quod ſubſumitur in argumento, *Gratiam quam ponunt Doctores qui motionem determinantem non agnoſcunt, ſolùm præſtare voluntati poſſe* certum enim eſt, affectum præuium qui volũtati imprimitur, & auxilium cooperationis ſupernaturalis, iuuare ipſum velle & actionẽ. Idẽ dico de habitu. ſunt enim hæc peculiaria auxilia, quibus iuuamur vt velimus. Vnde apparet inanem eſſe antitheſim, quàm facit inter gratiam per ſe efficacẽ, & auxilium quod illi ſtatuunt.

7 Poſt hæc addit: *Si igitur iſti auxilij moralis inuentores nobis conſenſerint, nõ ſolum per gratiam ſufficientem potentiam adiuuari, ſed etiam per efficientem actum generari, nihil erit inter nos quæſtionis vt reor* Omnino id conſentiunt & expreſsè docent; vt ex dictis patet; & tamen tota, vti reor, quæſtio & controuerſia adhuc conſtat. Non enim quæſtio eſt, an gratia diuina ſit cauſa phyſicè efficiens bonum opus

Omnes fatẽtur eſſe aliquod auxilium phyſicè efficiens.

(omnes enim fatentur eſſe aliquod auxiliũ phyſicè influens in opus, per modum cauſæ partialis) ſed vtrùm phyſicè prædeterminet voluntatem, & an habeat efficientiam phyſicam in opus priùs naturâ quàm voluntas. hoc enim eſt quod auctor totis viribus contendit probare; & quod nos omnino negandum cenſemus. Vnde non deberet illud auxilium vocari *auxilium phyſicum*, vel *auxilium phyſicè efficiens*, quaſi à noſtris negaretur omne auxiliũ phyſicè efficiens (hoc enim bonę fidei leges non permittunt) ſed vocandum eſſet auxilium phyſicè prædeterminans, aut per ſe efficax, vt cõſtet đ quo ſit cõtrouerſia. Quòd autem noſtros inuentores auxilij moralis vocat, ſolitâ licentiâ facit. Nam Doctores Scholaſtici nuſquam expreſsè docent auxilium præueniens phyſicè libero arbitrio cooperari; & inter recentiores, perpauci. Vnde probabile eſt eos non agnoſcere, niſi cooperationem moralem.

8 Quartum, ex cap. 17. Geneſis. *Vbi*, inquit, *repromiſit Deus patri noſtro Abrahæ dicens, Patrem multarum gentium conſtitui te; & inquit Apoſtolus, Ideò ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio. quæ verba explicans D. Thomas, dicit: Vt promiſſio Dei ſit firma, non per operationes hominum, quæ poſſunt deficere, ſed ſecũdum gratiam quæ infallibilis eſt & D. Auguſtinus*

ſtinus ſic loquitur: Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non de noſtra voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. &c. Hinc concludit auctor: *Ex quibus ſatis apertè colligitur, vt Deus promiſſionem ſuam adimpleat in credentibus, non expectare voluntates hominum, ſed ipſemet adimplet quod promiſit; dum per auxilium efficiens ſeu phyſicum gratiæ ſuæ, firmiter facit filios Abrahæ; neque voluntatibus eorum committit, ſed in eis ipſe agit quod promiſit.*

Reſpondeo: Hoc argumentum parùm fabrè cõſutum eſt, vt pleraque alia. Satiùs fuiſſet illud ponere vt habetur apud B. Auguſtinum, de prædeſtinat. Sanctorũ c. 10. vbi probat fidem eſſe donum Dei ex diuina prædeſtinatione proueniens, hoc argumẽto: *Deus promiſit Abrahæ in ſemine eius fidem Gentiũ, ergo ipſe eã fidem erat daturus. ac proinde illa non erat preuentura ex hominis poteſtate* (intellige nuda abſque auxilio gratiæ, vt volebant Maſſilienſes, contra quos agit Auguſt.) *ſed ex diuina prædeſtinatione, vt cauſa principali. promiſit enim,* inquit Auguſt. *quod ipſe facturus erat, non quod homines: quia etſi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendũ Deũ, ipſe facit vt illi faciant quod promiſit.* nẽpe quia ipſe ad hoc excitat & vocat nihil cogitantes & immerentes, ſicut aptum nouit vt ſequantur; & vt cauſa principalis

Explicatur locus D. Aug.

lis cooperatur. homines autem, antequam à Deo excitentur, nihil faciunt quo promereãtur, vt Deus impleat promiſſionem ſuam inſpirando vocationẽ. Addit Auguſt. *Alioquin vt promiſſa Dei compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate* (ſcilicet naturali, ante omne auxilium gratiæ.) Hæc eſt mens Auguſtini.

Nõ ſequi quod auctor intendit.

Hinc autem nullo modo ſequitur quod intendit auctor, quando voluntas eſt diuinitus excitata & pręparata per auxiliũ ſufficiẽs, Deum non expectare voluntatẽ hominis vt conſentiat, aut vt bonũ operetur quo ipſum colat, & mandata cuſtodiat; neque voluntati hominis hunc conſenſum & opera bona committere, ſed ipſummet per auxiliũ ſuum determinans illa operari. Si enim quia in fide & bonis operibus Gentium, impletur diuina promiſſio facta Abrahæ, Deus ipſe per ſe hæc debet in illis operari, & non expectat eorũ voluntates per auxiliũ ſufficiẽs præparatas; quomodo credere & bonũ operari eſt illis liberũ? quomodo laudẽ merentur, ſi credant & benè operentur, cũ Deus hoc totum in ipſis faciat, vt ꝓmiſſa ſua impleat, nec ipſi poſſint impedire, quin faciat? quomodo Scriptura docet, Deum expectare vt miſereatur noſtri, vt bene operemur, vt vinea ſua vuas faciat, vt ficus fructũ proferat? Sanè non video

Incommoda ex illiꝰ interpretatione.

deo qua ratione hæc ſententia non manifeſtè libertatem in operibus bonis perimat.

9 Itaque dicendum eſt, non relinquere Deum impletionẽ promiſſorum ſuorum võlũtati humanæ p gratiæ auxiliũ non adiutæ, vt volebant Maſſilienſes, ſed ipſe ea implet; ex parte quidẽ ſua, dũ Gentes ad fidẽ vocat, quæ vocatio non eſt in illorum poteſtate: abſolutè verò, dum vnà cũ ipſis in cordibus eorum fidem ſeu actum credendi & alia bona opera operatur: & hac ex parte relinquitur impletio promiſſorum in poteſtate voluntatis diuinitus præparatæ. Ratio eſt, quia non promiſit fidem Gentium & bona illorũ opera (quæ ſub fide intelligenda ſunt) abſolutè & in ſeipſis ante præuiſionem cooperationis eorum quos ipſe vocare ſtatuerat, ſed ſuppoſita voluntate vocandi, & præuiſione cooperationis. Itaq. vt impleantur diuina promiſſa qua parte reſpiciunt opera bona in ſeipſis, pendet à voluntate hominũ diuinitus præparata, ſicut & ipſa opera pendent. Si tñ diuina promiſſio ſpectetur qua parte reſpicit bona opera in ſua cauſa, ſcilicet in vocatione ad fidem: ſic impletio eius non pendet vllo modo ab hominum voluntate, ſicut nec ipſa vocatio.

Quo modo nõ relĩquat Deus impletionẽ promiſſorũ hominis voluntati.

Quo modo implet promiſſionẽ de fide Gentium.

Promiſſio illa poteſt cõparari vel ad vocationẽ cõgruã, vel ad fidem ipſam & opera.

10 Quintò repetũtur aliquot aliæ Scripturæ, Ezech. 36. *Faciam vt in præceptis meis ambuletis.*

buletis. Ioan.15. *Sine me nihil poteſtis facere. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos.* Iſa.26. *Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine.* & ſimiles quas ſuprà adduxerat:ad quas cap.11.abũdè reſponſum eſt.nihil enim hîc noui adfertur,ſed eadẽ repetuntur, bile & ſucco lolliginis atræ non parũ ſuffuſa & tincta. Vnum tamen locum, quem ſuprà non excuſſimus, libet examinare,qui ſæpè à gratiæ determinãtis propugnatorib. ingeri ſolet:is eſt, 1.Cor. 4. *Quis enim te diſcernit? quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti,quid gloriaris quaſi non acceperis? In hac euidentiſſima Apoſtoli intentione* (inquit Auguſt.) *qua contra humanam ſuperbiã loquitur,ne quiſquã in homine ſed in Dño glorietur,dona Dei naturalia ſuſpicari,ſiue ipſam totã perfectamq. naturam,qualis in prima conditione donata eſt,ſiue vitiatæ naturæ qualeſcumq, reliquias nimis quantũ exiſtimo abſurdum eſt. numquid enim per hæc dona, quæ omnibus communia ſunt hominibus,diſcernuntur homines ab hominibus?* Addit auctor: *Dicant ergo mihi poſt hæc Auguſtini verba & Apoſtolicam ſententiam,moralis efficaciæ defenſores,dum homo ad Deum conuertitur & credit,ſperat,diligit,pœnitet,taliter quòd per hos actus gratiam gratum facientem conſequitur,ſine auxilio aliquo phyſico & efficienti trahente, quomodo ipſe non ſeipſum diſcernit? quomodo non habet multa quæ non accepit, vnde poſſit gloriari?*

nari? ſiquidem habet hos actus, quibus ab alio qui non conuertitur ſeipſum diſcernit. Reſpondeo Primò: Qui conuertitur & credit, ſperat, diligit, pœnitet, non id facit ſine aliquo auxilio phyſico trahente; nã intellectus eius realiter illuminatur, & voluntas affectu reali & phyſico trahitur & impellitur ad hos actus, non tamen ita vt per hunc tractum prædeterminetur, aut vt ei non poſſit reſiſtere, vt intendit auctor.

Secundò, dum ita tractus & incitatus conuertitùr, & hos actus facit, non id facit per nudas vires naturæ (vt volebant illi, contra quos S. Auguſt. ibi diſputat) ſed per vires gratiæ tum præuenientis, quæ moraliter iuuat (quæ ratio iuuandi quantã vim habeat, oſtẽſum eſt cap. 15. n. 8.) tum comitantis, quæ phyſicè iuuat imò etiam præueniens non ſolùm moraliter, ſed & phyſicè iuuat, iuxta Molinã, & alios multos; quam ſententiam mihi quoque maximè probari oſtendi ſuprà cap. 15. num. 2. Itaque in his actibus non ſeipſum diſcernit (videlicet per ſuas vires) quia ſuis viribus illos actus habere nequit; ſed Deus illum diſcernit, quia à Deo excitatus, viribus gratiæ & auxilij diuini illos elicit. Dicitur enim Deus *illum diſcernere*, tum quia illum ad hæc vocatione congrua excitauit, vel vt D. Auguſt. loquitur, *quia voluntas preparatur à Domino:*

Explicatur locus Apoſtoli. Quis te diſcernit

Deus diſcernit credentem à non credẽte duplici ratione.

Dominus: tũ quia vires & auxiliũ ſuppeditauit, quo hęc prępſtitit. Hinc tñ non ſequitur, quin etiam homo iam diuinitus excitatus, ſeipsũ diſcernat. ſicut enim homo ſeipſum dicitur *emundare à peccatis, facere vas in honorem, conuertere, animam ſuam viuificare, facere ſibi cor nouum, & ſpiritum nouum*: ita etiam *ab alijs ſe diſcernere*; quia ipſe eos actus facit per quos formaliter diſcernitur, cùm poſſit non facere: alius non facit, cùm poſſit facere. Itaque homo etiam ſeipſum diſcernit ab alio tanquam cauſa effectiua diſcretionis: quod ſalua fide negari non poteſt. Verũ quia ſeipſum ad hoc primitus non excitauit, neq. ſuis viribus id præſtat, ideò nõ poteſt in ſeipſo gloriari, quaſi hoc à ſe, id eſt, ſuis viribus habeat; ſed in Dño, qui immeritũ vocauit & vires dedit, & cooperatus eſt. Sicut ſi duobus pauperibus Rex offerret duo regna, & alter acceptaret, alter per ſocordiam negligeret; qui acceptaſſet, nõ poſſet in ſe gloriari aduerſus alterũ, quaſi ſua induſtria vel meritis, non Regis liberalitate, regnũ poſſideret. Itaq. nõ ſequitur, eũ qui conuertitur habere illos actus à ſe, & nõ accepiſſe à Dño: nihil enim eſt in illis actib. quod non ſit ab auxilio gratiæ. nam etiam cooperatio & influxus liberi arbitrij ad illũ actum, ſine auxilio gratiæ eſſe non poteſt: vt oſtẽſum eſt cap 10. n. 13. & 14.

2. Tim. 2 Ioël. 2. Ezec. 18.

Homo etiã ſeipsũ diſcernit.

Non põt in ſe gloriari.

CAPVT. XVIII.

Reſpondetur Demonſtrationibus Theologicis auctoris, & aliis quibuſdam aliorum Rationibus, pro auxilio determinante concinnatis.

OMitto teſtimonia Conciliorum & Patrũ, quæ rurſum ab auctore repetuntur: tum quia abundè ſuprà reſponſum eſt, tum quia vbique ſuponit auctor eos qui auxiliũ morale conſtituunt tantùm requirere ad cõuerſionem, motionem obiectiuam, quæ fiat propoſitione obiecti; nullam autẽ præuiam affectionem piam in voluntate, nullam cooperationem ſupernaturalem gratiæ adiuuantis, quod falſum eſſe ſuprà cap. 15. oſtenſum eſt. Omitto quàm parùm feliciter argumentatio ex illis teſtimonijs plerumque procedat, etiamſi tam largo fundamento nitatur. Veniamus ad Theologicas Demonſtrationes, vt ipſe vocat, quibus auxilij diuini phyſica efficacia, qua liberum arbitrium phyſicè prædeterminetur, oſtenditur.

1. Prima Demonſtratio: *Auxilium de quo eſt ſermo, ſecundùm ſe & ex modo motionis diuinæ, et vt à Deo procedit, eſt efficax, vt colligitur ex verbis Domini: Omnis qui audiuit à Patre & didicit, venit ad me. Qui autẽ auxilium morale cõminiſ-*

miniſcuntur, illam efficaciam non conſtituunt. motio enim moralis non eſt efficax ex ſe; expectat namque voluntatis conſenſum, vt efficaciam habere dicatur: nec prædeterminat voluntatem, nec præmouet: ſed ipſa ſuis viribus ſe determinat & mouet effectiuè. quam efficaciam nullo modo ſecundū hanc poſitionem ſumit à gratia, ſed ab euentu contingenti. Itaque hanc motionem moralem, qualicumque cauſalitate polleat, ſemper effectus ſequitur cōtingenter: & hæc duo ſtant ſimul, quòd Deus me mouet efficacia morali ad credendum, & ego non credo, ſed reſiſto. ſuppoſita namque tota cauſalitate per ſe huius cauſæ, poſſum non conſentire, non credere, & reſiſtere. Non igitur eſt hæc motio efficax, niſi quia contingenter ſucceſſit effectus, cū tamen Veritas dicat: Sine me nihil poteſtis facere. & Apoſtolus: Quid habes quod non accepiſti? Cōcludit: *Iſta ergo ſententia, nullatenus ſanæ doctrinæ conſentit.*

Reſpōdeo Primò ad maiorem, neque ex illis, neque ex alijs verbis Domini colligi gratiam, quæ ex ſe ita ſit efficax, vt voluntatem humanā prædeterminet, de qua eſt quæſtio, ſeu quæ ex ſe (id eſt, independenter à libero arbitrio) ſit efficax in actu ſecundo reſpectu operis, vt ſuprà ſatis oſtenſum eſt.

Explicatur locus Ioan. 6.

Ad locum illum Ioannis: Non dicit Dominus. *Omnis qui audiuit à Patre venit ad me:* ſed, *Omnis qui audiuit & didicit, venit ad me.* ſed,

ſed, *Omnis qui audiuit & didicit venit ad me.* Vnde per *audiuit* non ſignificatur gratia determinans; fieri enim poteſt, vt quis audiat vocem Domini, & obduret cor ſuum, nolitque diſcere iuxta illud Pſal. 94. *Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra,* &c. Senſus igitur eſt, Omnis qui audiuit ſeu percepit teſtimonium internum Patris de Chriſto; & ita audiuit vt *diſceret*, id eſt, vt aſſentiretur & crederet illi, hic venit ad Chriſtum; amplectitur illum tãquam Meſſiam & Filium Dei. Itaque in *auditione*, ſignificatur auxilium præueniens & interna vocatio, in *diſcere*, conſenſus & voluntas credendi. Sic tempore noui Teſtamenti, *Omnes ſunt docibiles Dei*, id eſt, ſunt diſcipuli Dei interiùs loquentis & docentis de Chriſto, quia nemo venit ad Filiũ, niſi quem Pater traxerit & docuerit interiùs. tñ in illorum poteſtate eſt, Patri trahenti reſiſtere, & docenti nõ aſſentiri. *Audire Diſcere.*

Secundò, ad minorem: Admitto illos in auxilio morali non conſtituere talem efficaciam; nẽpe qualem auctor requirit, per quã voluntas prædeterminetur: quia vt dicatur habere efficaciã in actu ſecundo, expectat cõſenſum volũtatis cuius vſui ſubeſt, ita vt hęc efficacia ab vſu voluntatis quodãmodo pẽdeat. vnde nec prædeterminat voluntatem, nec eã præmouet eo modo, vt non poſsit illi

reſiſtere. Verum tamen non eſt quod imponit auctor, *voluntatem, iuxta hanc poſitionem, ſuis viribus (ſolis) ſe determinare & mouere effectiuè; & hanc efficaciam non ſumere à gratia, ſed ab euentu contingenti*. nam iuxta hanc poſitionem auxilium morale conſiſtens in pia cogitatione intellectus, & ſancta affectione voluntatis, iuuat voluntatem morali modo (nẽpe inſtar ſuadentis & allicientis) vt ſe determinet; ideò enim auxilium dicitur, quia iuuat. gratia verò adiuuans iuuat eam influxu phyſico in ipſam determinationẽ. Itaq. volũtas non determinat ſeipſam ſolis naturæ viribus; ſed naturæ viribus eodẽ inſtanti temporis & naturæ adiutis per vires gratiæ: & determinatiò voluntatis, non eſt effectiuè à ſola voluntate, ſed etiã ab auxilio gratiæ. Hæc enim determinatio nihil eſt aliud quàm ipſe actus (quia omnis alia determinatio libertati repugnat) qui non poteſt à ſola voluntate abſq. gratiæ auxilio fieri. Itaq. volũtas efficaciã illã qua effectiuè ſeipſam determinat in opere bono, habet partim à natura ſua, partim ab auxilio gratiæ; non autẽ ab euẽtu contingenti. Verum quidem eſt, niſi effectus ſecutus fuerit, gratiam efficacem non eſſe, aut fuiſſe. ſed quis tam inſulſus eſt vt idcircò dicat, voluntatem ſumere efficaciam ab euentu contingenti?

Voluntas vt ſeipſã in opere pietatis determinet.

Efficacia voluntatis vnde.

Quod

Quod addit auctor: *Itaque hanc motionem moralem, qualicumq. cauſalitate polleat, ſemper effectus ſequitur contingenter,*&c. Libenter fatemur,imò neceſſarium ducimus,vt ſalua ſit libertas, omne auxilium præueniens tale eſſe vt ipſo poſito effectus ſequatur contingenter; quia fide tenendum eſt, effectum, id eſt conuerſionē & opus bonum, non ita ſequi ex auxilio præueniente,quin voluntas poſſit impedire vt non ſequatur;vt oſtenſum eſt ex Concil.Triden.cap.7.Non tñ hinc ſequitur, hæc duo ſimul ſtare, Deus mouet me auxilio morali efficaci ad credendum, & ego nō credo.nam hoc ipſo quo dicis efficaci, ſignificas effectûm eſſe futurum;Deumq.ſic mouere,ſicut præſciebat effectum ſecuturum. Admitto tamē,poſita tota cauſalitate, id eſt, vi efficiēdi illius auxilij quā per ſe habet, me poſſe nō conſentire & reſiſtere:quia fide tenendum eſt,liberum arbitrium motū & excitatū à Deo poſſe diſſentire: quamuis ſi eſt motio quā vocant congruā, non diſſentiet. Ex his patet,vt falſa veris inordinatè pmixta in hac deductione minoris contineantur.

Effectum ſequi contingenter.

Notandū eſt in hac Demōſtratione multis modis videri euerti libertatē in operibus bonis.Primò,cū dicitur *gratiam ex ſe & ex modo diuinæ motionis* (ac proinde independenter à libero arbitrio) *eſſe inefficacem* (*in actu*

Multis modis videri libertatē euerti.

ſecundo.) Secundò, cùm requiritur vt gratia *non expectet conſenſum voluntatis* in opere producẽdo. Tertiò, cum requiritur *vt præmoueat & prædeterminet volũtatem.* Quartò, cùm vult *voluntatem ſumere efficaciam* in actu ſecundo à gratia, gratiam autem hanc *habere ex ſe & ex modo motionis diuinæ.* Quintò quãdo requirit vt effectus non ſequatur à gratia præueniẽte *contingenter* Si enim non ſequitur contingenter, ergo voluntas nõ poteſt impedire, quin ſequatur. ac proinde ille actus nõ eſt in poteſtate voluntatis vt ſit non vel nõ ſit. Itẽ vſus gratiæ nõ erit in poteſtate volũtatis, nec illi ſubditus. ac proinde gratia rapiet ſecũ volũtatem neceſſariò. Sanè non video quomodo clariorib. verbis poſſit tolli libertas; niſi quis expreſsè dicat voluntatem non eſſe liberam. Sextò, cum requirit vt ſpectata *cauſalitate* ſeu vi efficiendi quæ eſt in gratia, non poſſit quis motioni gratiæ reſiſtere.

2 Secunda Demonſtratio: *Rurſus illud gratiæ auxilium quod ponunt, aut agit in actum tantùm, non autem in potentiam; aut præmouet ipſam potentiam ad operandum. Si primũ aſſeuerent, ſit cõſequens quod gratia & liberum arbitrium ſint cauſæ partiales actus ſicut duo trahentes nauim. & ex conſequenti à principio operationis vſque in finem propriis ſolum viribus medietatem operatur;*

tur, quod nullus ſtante fide concedet. Si vero fateã-tur illud auxilium in proſecutione operis præadiuuare: ridiculum eſt voluntatem incipientem derelinquere, quam in progreſſu actionis iuuet: cum lõgè maior ſit in principio difficultas cùm ſe de potentia in actum reducit, quàm dum iam reducta in actum operationem proſequitur.

Reſpondeo cum diſtinctione: Auxilium præueniens quod ponunt, agit in potẽtiam non effectiuè, ſed formaliter, ſeipſo potẽtias afficiendo, præmouendo & ad actum inclinando, vt ſuprà oſtenſum eſt. in actũ agit effectiuè non phyſico modo, ſed morali, iuxta hanc ſententiã. Auxilium verò cooperationis, vel potiùs Deus per auxiliũ cooperationis, agit phyſicè & effectiuè non in potentiã, aliquid præuium actui in ea efficiẽdo; ſed in actum, ad quẽ producendũ, vnà cum potentia concurrit. quodã tamen ſenſu dicitur agere in potentiam; eamque mouere, non motione præueniente, ſed comitante; quia cauſat actum qui eſt motus quidam in potentia exiſtens, quo ipſa mouetur. Sic intelligendus D. Thomas, & quidam alij Doctores, dum dicunt cauſam primam mouere cauſam ſecundam, non ſolùm quia virtutem tribuit, ſed etiam quia motum eius cauſat, eamque applicat. vt ſuprà cap 14. ex Caietano & alijs oſtenſum eſt.

Quomodo ſingula auxilia agant.

Gratiã et lib. arbit. eſſe cauſas partiales.

Ad alteram partem dilemmatis, fatemur gratiam & liberum arbitriũ eſſe cauſas partiales actus, ſicut duo trahentes nauim; vt ſuprà c.10.n.17.& cap 11.nu.12. Non enim gratia priùs naturâ facit totũ actum, quàm liberum arbitr. vt auctor iuxta ſua principia dicere debet; neque liberum arbitr. priùs quâm gratia: ſed omnino ſimul naturâ, cum mutua dependentia; ac proinde vt cauſæ partiales, vnam cauſam integram conſtituentes. Hinc tamen non eſt conſequens, liberũ arbitrium à principio operationis vſque in finem proprijs ſolùm viribus, aut medietatem tantùm actus operari, vt iſte infert: tũ quia liberum arbitrium non ſolis naturæ ſuę viribus, ſed etiã viribus gratiæ operatur; vtitur enim gratiâ, eiuſq. auxilio facit opus; tũ quia cauſa partialis, eſt cauſa totius operis, etiamſi ipſa non ſit tota cauſa operis. aliud enim eſt: eſſe cauſam partialem operis, aliud eſt eſſe cauſam partis operis, vt multis exemplis declarari poteſt; & auctor facilè in exemplo quod ipſe proponit perſpicere poterat. Cùm enim duo trahunt nauem, motus nauis totus eſt à ſingulis, tãquam à cauſa partiali: nõ autem dimidium ab vno & dimidium ab altero. Similiter ſinguli ſunt cauſa partialis totius impetus impreſſi, maximè ſecundùm Thomiſtas, qui docent non poſſe duo

acci-

Digitized by Google

accidentia eiuſdem ſpeciei eſſe in eodem ſubiecto: neuter tamen eſt tota cauſa illius motus vel impetus.

Ad tertiam partem dilemmatis reſpondeo, Auxiliũ præueniens non ſolùm in proſecutione operis, ſed etiam in principio ſuo modo præadiuuare; auxilium verò concomitans neque in proſecutione, neq. in principio præadiuuare; ſed in vtroque adiuuare. Itaque vitatur illa abſurditas quam auctor colligit parùm appoſitè applicans, id quod D. Auguſtinus contra Semipelagianos dixerat; nempe, *Ridiculum eſſe, Deum voluntatem incipientem derelinquere, quam in progreſſu actionis adiuuet.* rectè hoc opponitur illis, qui dicunt, hominem ſuis viribus quoduis opus bonum poſſe incipere, firmiter volendo & proponendo; ſed in executione egere auxilio, vt dicebant Semipelagiani: contra quos dirigitur illa ſententia Concilij Arauſicani Can. 25. *Hoc etiam ſalubriter profitemur & credimus, quòd in omni opere bono nos non incipimus* (illud eligendo & proponendo abſq. Dei auxilio) *& poſteà per Dei miſericordiã adiuuamur; ſed ipſe nobis, nullis præcedẽtib. bonis meritis & fidẽ & amorẽ ſui priùs inſpirat, vt & Baptiſmi ſacramẽta fideliter requiramus,* &c. Locum illum Apoſtoli, *Quis te diſcernit,* qui hîc rurſus ingeritur, ſuprâ ſatis excuſſim⁹. Ex hoc argumẽto

facilè quis aduertat iſtum auctorem gratiæ determinanti duplicem operationem effectiuam tribuere, vnam quæ mouet ipſam potentiam, alteram qua influit in opus: quod etiam ſuprà aliquoties notauimus ex alijs eius rationibus & dictis. Itaq. determinat voluntatē, & formaliter & effectiuè, & præuenit illam ſuo influxu in effectū: quare triplici modo eam prædeterminabit, ne fortè prædeterminationū inopiâ nō operetur.

3 Tertia Demonſtratio: *Deus à malo in bonum humana corda conuertit, cor aufert adamantinum, carneum molléque ſubſtituit, iuxta illud Ieremiæ: Dabo eis cor carneum, &c. Si autem auxilium ſufficiens ſeu morale aſſenerantes audiamus, non Deum à nobis cor auferre lapideum & & præſtare carneum inueniemus, ſed nos pro libeberi arbitrij facultate hæc ipſa facere intelligemus. Si enim duobus hominibus inæqualiter diſpoſitis per naturæ vires, æqualiter tamen morali motione per obiectum bonum illectis, alter conuertatur, alter amplius induretur, quænam cauſa conuerſionis vnius eſt & obdurationis alterius, nónne quia ille ſe determinauit in bonum, ex mera ſua voluntate atque naturæ virtute, alio in ſuo peccato perſeuerante? Igitur non motio moralis hunc, ſed ſua ſola facultas voluntatis conuertit.*

Reſpondeo negando ſubſumptum: qui enim auxilium præueniēs moraliter adiuuās

ſtatuunt

ſtatuunt (quod iſte auxilium morale vocat) dicunt, *Deum auferre cor lapideum* & *dare carneum* tamquã cauſam principalem; quia ipſe ad bonum excitat, & ad illud amplectendũ, tum per gratiam præuenientẽ, tum per cooperantem (quam auctor paſſim diſſimulat) nos iuuat, & amplectẽtibus, Spiritum ſuum gratiamque iuſtificationis infundit. cũ hoc tamen conſtat, etiam nos per liberi arbitrij facultatem, gratia præueniente & cooperante adiutam, nobis cor nouum facere.

Ad cõfirmationem: Cauſa conuerſionis iſtius, in exemplo propoſito, diſpoſitiua quidem eſt motio præueniens, quæ in bona cogitatione & voluntatis præuia affectione cõſiſtit: efficiens verò integra, liberum arbitriũ cum adiutorio Dei. Conuerſus igitur eſt, nõ quia nuda voluntate voluit, ſed quia per auxilium gratiæ, non ſolùm præuenientis (quæ vt minimum moraliter iuuat) ſed etiam comitantis, quæ phyſicè concurrit, voluit & ſe determinauit, altero per propriã voluntatẽ nolente, cum tñ ſimiliter poſſet velle.

Reſponſio, quã nomine aliorũ ſubſtituit auctor, neque ex fide refertur, neque nobis eſt neceſſaria. quis enim ad argumentũ proximum ita reſpondeat? *Deus præſciuit illum præſtiturum conſenſum illi auxilio, alium negaturum, atque ideò illa motione cor iſtius hominis emolliuit,*

lliuit, vt conuerteretur, alterum autem indurauit. nam præterquam quod hoc apertè falſum ſit, non rectè poteſt aptari propoſito. Itaque fruſtrà laborat, dum nititur hanc reſponſionem refutare. Sed nec benè eam refutat: aſſumit enim pro certo, quod multis videtur erroneum, *Deum non poſſe volitiones hominum in libero arbitrio intueri poſito quod ab ipſo nō moueatur efficiente & phyſico auxilio*, id eſt, motione prædeterminante. loquitur enim de illa intuitione, qua Deus illas abſolutè intueatur in libero arbitrio ſuis temporibus exiſtētes, non autem qua illas intueatur ex vi intuitionis liberi arbitrij. nam talis intuitio, nihil ad rem facit; nec, ſi đ ea ſit ſermo, vim habebit argumentum: datur enim tertius modus illas præuidendi, nēpe qua prȩuidentur neque ex vi cognitionis liberi arbitrij, neq; ex vi prædeterminationis; ſed ex vi præſcientiæ diuinæ, & ex eo quod reipſa abſolutè, vel facta aliqua ſuppoſitione extabunt, vt ſuprà cap. 15. dictum eſt.

Deū non poſſe præuidere actiones voluntatis, niſi ad eas voluntatē prædetermınet, nō videri ſanæ doctrinæ conſentaneum.

Sed, inquit, eadem eſt motio, quæ me in bonum promouet, & alteri cedit in malum; & ſicut Deus præſcit me conuertendum, ita præſcit alterum indurandum: ergo mihi tribuenda eſt hîc conuerſio & emollitio, ſicut & illi durities.

Reſpondeo, non eodē prorſus modo hæc

tri-

tribuenda libertati: nam *durities* ſeu mentis obſtinatio, qua iſte recuſat conuerti, eſt à ſolo libero arbitrio, tamquam à cauſa integra, gratiâ præueniente & comitante nullo modo ad eam concurrente. quamuis enim gratia præueniens ei adſit in actu ſecũdo, & comitans in actu primo; tamen ſponte ſua, non vult illis vti, ſed ſua libertate obdurat cor ſuum. *conuerſio* verò huius, non eſt à ſolo libero arbitrio, ſed principaliter à gratia tum præueniente, tum adiuuante, qua hic voluit vti, cũ poſſet nõ vti, & ſuo libero arb. reſiſtere, ſicut alter. Itaque liberũ arbitriũ non eſt integra cauſa conuerſionis, ſed partialis tantùm, & quidẽ minùs principalis. Si tamen conſideretur præcisè illa circumſtãtia conuerſionis, quòd hîc & nunc potiùs fiat quàm aliàs vel alio modo, huius cauſa directa & principalis eſt liberum arbitriũ, quamuis non ſine auxilio gratiæ: ſicut ſi conſideretur ſupernaturalitas actus, huius cauſa directa & principalis eſt gratia, etſi non ſine libero arbitrio. vt ſuprà cap. 10. fuſiùs oſtenſum eſt.

Durities eſt à ſolo lib. arbit.

Lib. arbi. eſt cauſa directa et principalis quod actus hic & nunc fiat.

4 Quarta Demonſtratio: *Rurſus qui in re minimè diſputanda nos diſputare compellunt, & nodũ in ſcirpo quærunt, meminerint verborũ Chriſti: Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis, &c. & orate ne intretis in tẽtationem. Qui hæc dicit, ſine orationibus poterat ſua*

nobis

nobis beneficia largiri, voluit antē nos noſtris orationibus admoneri, à quo beneficia hæc accipiamus. Confirmatur Eſth. 14. Domine Rex deorum & vniuerſæ poteſtatis, tribue ſermonē cōpoſitū in ore meo, & transfer cor illius in odiū hoſtis noſtri, &c. & ex verbis Prophetæ Ieremiæ: Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. quibus verbis nos Dei gratia præueniri confitemur.

Reſpondeo: Si hoc non eſt in re ad propoſitum minimè pertinente diſputare, & nodū in ſcirpo quærere, lectores iudices ſunto. quis enim negat cōuerſionem, opera bona, & perſeuerantiam eſſe dona Dei? aut nos ad hæc non debere auxilio gratiæ excitari & iuuari? hoc enim tantum probat argumētum. teſtimonium Eſther ſuprà excuſſum cap. 11.

5 Quinta demonſtratio: *Quo modo efficaci gratia auxilij præuenientis impellamur, manifeſtè Tridentina Synodus nos docuit, dicens: Declarat præterea ſancta Synodus ipſius iuſtificationis exordium*, &c. vſque ad finem capitis. Concludit auctor: *Gratiæ igitur auxilium efficax quod inſpirat & adiuuat, aliquid in voluntatem influit, quo diſponatur & iuuetur, quod obiectum nullatenus tribuit, nec de ipſo morali auxilio valet, niſi abſurdè nimis explicari Concilium.*

Reſpondeo: Notanda erant & expendenda præciſa Concilij verba, quibus illic gratiæ efficacis & determinantis impulſus ſignificatur,

tur,& cõtraria ſentẽtia reprobatur. ſed quia id fieri non poterat,ideò totũ caput auctor tranſſcripſit, & lectorem in incertum diuinare permittit. Verùm hoc caput vel ſolum ſufficere poterat ad gratiam determinantẽ refutandam. Primò, quia Cõciliũ pro eodem habet *gratiam præuenientem* & *vocationẽ*; nam præuenientem gratiam interpretatur vocationem: at *vocatio* non determinat liberum arbitrium; ergo nec *gratia præueniens*. Secundò, quia Concilium dicit hominem diſponi per gratiam *excitantem* & *adiuuantem* (quibus verbis omnem gratiam præuenientẽ cõprehendit) vt ſe conuertat, eidem gratiæ liberè aſſentiendo: atqui homo non diſponitur per gratiam determinantem, vt ſe conuertat liberè aſſentiendo: tum quia eodem momento, quo gratia determinans ponitur, conuerſio iam eſt; nec eſt in poteſtate volũtatis eam impedire: tum quia primo illo momẽto, quo gratia efficax immittitur, nullo modo aut vix poteſt eſſe plena deliberatio; ergo neque libera ſui conuerſio. non enim animus humanus ita raptim deliberare, & ex deliberatione conſentire poteſt. Tertiò, quia Concilium apertè dicit, *tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, poſſe hominẽ illã reiicere*; id eſt, illi præſenti non conſentire, illi reſiſtere, at gratiæ determinanti reſiſti non poteſt:

Refutatur gratia determinans ex loco quem auctor adducit.

poteſt:ergo hæc nõ eſt illa Spiritus ſancti illuminatio,quę ad cõuerſione eſt neceſſaria.

Argumẽtum cõtra auxiliũ morale.

Ex hoc tñ capitulò,argumẽtum aliquod, aduerſus auxilium morale ſumi poteſt, dum dicitur, *hominem per excitantem & adiuuantem gratiam diſponi ad ſe conuertendum,eidem gratiæ liberè aſſentiendo & cooperando*;at non diſponitur per diuinã cooperationem vt ſe conuertat (diſpoſitio enim quæ datur ad aliquod opus faciẽdum,debet eſſe naturâ prior ipſo opere;cooperatio autem diuina nõ eſt prior naturâ quàm conuerſio) ſed ſolum per auxilium præueniens. ergo auxilium præueniens eſt auxilium adiuuans, quo diſponitur homo vt ſe conuertat,& cui cooperatur dum conuertitur;idem ergo eſt auxiliũ præueniens & adiuuans:& conſequẽter eadem gratia,quæ ſeipſam formaliter excitat & vocat ante conuerſionem,adiuuat & cooperatur in conuerſione. Verùm ad hoc argumentum reſpondebunt,quibus illa ſententia placet,gratiam præuenientem etiam adiuuare in conuerſione,non phyſico modo,ſed morali;& hoc ſufficere.tamen præter hanc opitulationem dari aliam quæ in cõcurſu ſupernaturali ſita ſit;quam Concilium videtur inſinuare,cùm ait: *Neque tamen ſine gratia Dei, mouere ſe ad iuſtitiam libera ſua voluntate poſſit.* quę reſponſio non eſt improbabilis.

Sexta

Digitized by Google

6 Sexta Demonſtratio: *Chriſtus iuſſit nos orare, Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. Dei autem voluntatem exequi non valemus ſine eius auxilio & protectione. nemo enim ſuis viribus fortis eſt. Oramus igitur vt Deus nobis vires ſuppeditet, vt eius mandatis obſequi poſſimus, & tentationibus inimici reſiſtere. Confirmatur ex Secreta quæ dicitur Dominica quarta poſt Pentecoſten: Oblationibus noſtris, quæſumus Domine, placare ſuſceptis, & ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates. Secundò ex illa: Actiones noſtras, quæſumus Domine, aſpirando præueni, & adiuuando proſequere, &c. quæ verba cauſam efficientem ſignificant. Tertiò denique extat Oratio S. Benedicti Papæ VII. in Concilio Salegunſtadienſi, in qua expreſsè auxilium efficiens reale petitur: Adeſto nobis quæſumus Domine ſancte Spiritus, veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris, doce nos quid agamus, quò gradiamur oſtẽde, quid efficiamus operare, eſto ſalus & ſuggeſtor & effector iudiciorum noſtrorum. & infrà: Iunge nos tibi efficaciter, ſolius tuæ gratiæ dono, vt ſimus in te vnum, & a nullo deuiemus à vero.*

Reſpondeo: Libẽter fatemur nos Dei voluntatem facere nõ poſſe, abſque eius adiutorio; imò Deum ipſum facere, vt ipſius volũtas in nobis fiat, id eſt, vt eius præceptis obtẽperemus. ipſe enim facit vt in præceptis ei⁹ ambulemus; ipſe operatur in nobis velle &

perſi-

perficere. ad hoc tamen non eſt opus auxilio prædeterminante.

Ad Primam confirmationem, *Deus compellit ad ſe rebelles voluntates*, non fato, nō ferrea neceſſitate, non rigida illa motione prædeterminante, cui nemo queat reſiſtere, ſed minis & terroribus, immiſſa cogitatione iudicij Diuini, & pœnarum inferni; idque eo modo vt voluntas ab his concutiatur, nempe hæc aſſiduè mēti obuerſando, & alias cogitationes impediendo.

Cōpellit noſtras voluntates rebelles.

Ad Secundam, oramus *vt noſtras actiones aſpirando præueniat*, non determinando nos ad illas, ſed inſpirando quid & quomodo pro ſingulis occaſionibus velle, eligere, dicere, & agere debeamus. deinde vt *adiuuando eas proſequatur*, partim præuiam inſpirationē fouendo, partim nouo modo animando, & conſtantiam inſpirando, partim ſua cooperatione concurrendo.

Præuenit actiones noſtras.

Ad Tertiam: Verba quæ aliquid vrgere in illa oratione videntur, ſunt, *Quid efficiamus operare; eſto ſuggeſtor & effector iudiciorum noſtrorum*. &, *Iunge nos tibi efficaciter*, &c. In primo petitur, vt non ſolùm oſtendat, quid agere debeamus, ſed vt etiam illud operetur. Operatur autem Spiritus ſanctus opera noſtra; quia ad illa nos excitat, vires præbet, & cooperatur. quod totum fieri poteſt, etiāſi auxi-

auxilium præueniens phyſicè non cõcurrat ad opus,& multo minus requiritur ad hoc impulſus ad ſingula opera phyſicè prædeterminans.

In ſecundo petitur,vt non ſolum ſuggerat bona decreta,ſed vt etiam curet ea executioni mandari:quod eo modo facit, quo facit vt in præceptis eius ambulemus.

In tertio petitur,vt Spiritus reddat Patres reipſa & cum effectu cõcordes & vnanimes inter ſe,ex vera in Deum charitate. Illud *efficaciter*, non ſignificat gratiam determinantẽ ex ſe efficacem,vt auctor intendit(qui ſicubi nomen efficaciæ vel efficiendi audiatur, ſtatim imaginatur gratiam phyſicè prædeterminantem)ſed illum modum diuinæ inſpirationis ex quo ſecuturus eſt effectus.Idem enim eſt,*Iunge nos tibi efficaciter* , quod *ita nos ad te allice,vt reipſa ſequatur effectus,tibiq́; ſimus in vera charitate coniuncti.* Si enim dicimur efficaciter ſuadere,quando perſuademus, etiamſi is qui perſuaſus eſt:facilè potuiſſet refragari; multo magis Deus dicetur efficaciter nos ad ſe trahere,ſibique iungere,quãdo eo tractus modo vtitur,quo certiſſimè nouit nos ſponte acceſſuros,non nudis noſtris viribus, ſed auxilio gratiæ,quod tunc eſt in noſtra poteſtate.Prætermitto quòd ait illam orationem eſſe S.Benedicti VII.in Cõcilio Salegunſtadienſi,

dienſi,cum Benedictus VII.multis annis ante illud Concilium obierit,& hæc oratio nõ in illo Concilio,ſed in tractatu quodam de modo incipiendi Cõcilia,qui multò eſt illo Concilió antiquior,habeatur.

7 Septima Demonſtratio: *Præterea dum homo opus ſuæ conuerſionis exercet,& gratiæ Dei vocantis auxilio aſſentitur,iſta operatio & conſenſus eſt ſimul cum gratia iuſtificante. hanc enim operationem gratia ſequitur quaſi naturali conſequio.Si igitur actio illa & conſenſus virtute liberi arbitrij ſolius editur,iam ſine gratia iuſtificãte poteſt homo ex vi ſuæ natiuæ voluntatis aliquid operari cui debeatur gratia gratũm faciens.Cum enim ad eam ſe diſponat viribus ſuis,eamdem aſſequitur iuxta oppoſitam ſententiam.Gratia namque omnibus offertur,ſiue bonis ſiue malis:quare autem hic accipiat,ille reſpuat,ſola poteſt eſſe ratio,quia hic diſſenſit vocanti & mouenti,ille autem ſua innata voluntate conſenſum præſtitit.Ceterùm aſſerere quòd poſſit homo viribus naturæ aliquod opus perficere, cui ſtatim infallibiliter donetur gratia, Pelagianũ eſt,vt teſtatur D.Auguſtinus , de gratia Chriſti cap.23* &c.

Reſpondeo:Hęc Demõſtratio falſum ſupponit,& imponit,cõſueto artificio.Quis noſtrorum Theologorũ vnquam dixit, actionem illã & conſenſum,quo quis cõuertitur, virtute liberi arbitrij *ſolius* edi;aut hominem

ſolis

ſolis viribus naturæ,ſe ad eam completè diſponere;aut conſenſum noſtræ voluntatis in bonum,*ex vi naturæ eſſe*, aut gratiam præuenire?Nimis frigidæ ſunt iſtæ imposturæ, & iam ſæpiùs ſuprà detectæ. Ad probandã gratiam determinantem,omitti debebat *ſolius*, hoc modo:Actio illa & conſenſus quo quis conuertitur,nõ editur viribus liberi arbitrij; ergo fit per gratiam phyſicè prædeterminantem. hæc conſecutio bona eſt;ſed quia antecedens eſt hæreſis,auctor addidit *ſolius*. Sed hoc modo nihil pro gratia determinante cõcluditur.

Ad confirmationem:Quod ex duobus ſimiliter vocatis alter oblatam gratiam acceptet,alter reſpuat,rectè dici poteſt ex *ſola libertate* prouenire:non quòd is qui acceptat, ſola libertate ſua acceptet,ſed q̃a ex ſola libertate illud diſcrimen oritur,ita vt non ex diuerſitate auxilij præuenientis. vbi illud *ſola* non excludit gratiæ cooperationem: (quaſi illud diſcrimen poſſit fieri abſque cooperatione gratiæ,ex parte eius qui venit)ſed ſolũ diuerſitatem auxilij præuenientis.cùm enim integra cauſa cõſenſus conſtet duabus partibus,libero arbi. & gratia præueniente;quòd iſte hîc & nunc conſentiat potiùs quàm ille, referendũ eſt nõ diuerſitatem gratiæ, ſed in libertatem arbitrij,quæ immediatè poteſt in

Quomodo diſcrimen ex ſola libertate dicatur prouenire

Digitized by Google

oppoſita, vtendo gratia, vel nō vtēdo, prout libuerit. ſicut enim conſenſus ab altera parte cauſæ (gratiâ) habet quòd ſit ſupernaturalis; ita ab altera parte (libero arbitrio) habet quòd hîc, & nunc, & ab hoc potiùs fiat, quã aliàs, vel ab altero, vt ſuprà cap. 10. demonſtratum eſt.

8 Octaua Demonſtratio: *Qui phyſico auxilio contradicunt, & morali efficaciæ adhæreſcunt non ſolum antiquæ ſanæq; doctrinæ Eccleſiæ non conſentire videntur, ſed Philoſophorum Principem ac Philoſophiæ principia ſimul & demonſtrationes naturales aſpernantur. eſt enim celebre naturæ principiũ, cuius meminit Ariſtoteles: Omne quod mouetur, ab alio mouetur, vſque dum ad primum mouens immobile perueniatur, quod eſt Deus; quẽ cauſam cauſarum dixere Philoſophi, vniuerſas cauſas ab eo moueri ſignificantes. Vnde Ariſtoteles 8. Phyſicorum textu 33. duplicem aſſignat differẽtiam inter primam & ſecundam cauſam: altera eſt quòd prima mouet ſecundam, nõ item ſecunda primam. altera eſt, quòd ſecunda cauſa ſine prima mouente mouere non poteſt: prima autem ſine ſecũda benè valet operari. addit exemplum in baculo, qui ſine mouente manu nõ mouebit, ſignificans vniuerſas cauſas eſſe vt inſtrumenta primæ. Omnia hæc quæ lumine patent naturali, iſti auxilij moralis aſſertores negare non verentur. aiunt enim liberũ hominis arbitriũ ſine Deo realiter & phyſicè*

mouente

mouente operari, Deum inſuper à libero arbitrio dependere, & in omni ipſius auxilij operatione prædeterminari: non enim mouet nos Deus in voluntatem noſtram agendo, ſed expectat ipſam, vt incipiat operari, quam incipientem iuuat. quę fuit ſententia Caſſiani. &c.

Reſpondeo: Hæc Demonſtratio nihil eſt aliud quàm miſcella confuſio eorum, quæ vel apertè falſa ſunt, vel prauè detorta. Satis oſtenſum eſt, non illā de morali efficacia ſententiam, doctrinæ Eccleſiæ & veræ philoſophię principijs repugnare. viderint illi, qui impulſum phyſicè prædeterminantē ad omnia opera requirunt, vt ſuam tam benè ab huiuſmodi cenſura vindicent. Illud autē celebre Ariſtotelis principium; *Quidquid mouetur, ab alio mouetur*. nō agit de omni motu, ſed tantū de motu corporali, de quo conſiderat Phyſicus: vt patet ex lib. 8. Phyſicorū textu. 33. vbi illud demonſtratur; vnde ad rem non pertinet. Deinde non eſt ſic intelligendum, quaſi ad ſingulos motus noua quædam impreſſio & impulſio in mobile ab alio fieri debeat, qua ad motum incitetur, vt vult auctor (hoc enim figmētū eſt, rationi & experientię repugnans) neque Ariſtoteles vſquā talē rationē mouēdi neceſſariam eſſe cēſuit, vt qui etiā cōcurſum Dei cū cauſis ſecūdis videatur ignoraſſe. Senſus igitur eſt. Nullum corpus *Quomodo illud Ariſtotelis pronūtiatū intelligēdū.*

 poſſe

poſſe ſecũdùm ſe totum à ſeipſo moueri,ſed ſemper debere diſtingui id quod per ſe primò mouet & quod per ſe primò mouetur. quod ipſe ſic probat:Omne quod mouetur, vel violentè mouetur,vel naturaliter: ſi violentè,clarum eſt ab alio moueri: ſi naturaliter,vel mouetur ab intrinſeco, vt animalia; vel ab extrinſeco,vt inanimata,quæ mouentur à generante quod virtutem impreſſit. reducitur autem omnis motus ad vnum principium immobile,quia motus corporum inferiorum reducitur in motũ corporum cæleſtium,quorum virtute ſunt producta:horum motus in intelligẽtias,quæ cælos mouent.hę autem mouentur à primo ente,nõ motu locali,vel phyſico influxu(ſic enim ſunt immobiles iuxta Ariſtotelẽ)ſed metaphoricè,ſicut appetitus ab obiecto appetibili. ideò enim mouent,iuxta Ariſtotelẽ, vt imitẽtur primũ ens. Vnde patet quã friuolũ ſit, vrgere illud principiũ Ariſtotelicũ,vt probes Deũ omnes cauſas effectiuè ad ſuas operationes determinare. Alio modo magis intrinſeco reducitur omnis motus in vnũ principium immobile: quia omnis virtus motiua in eſſe & cõſeruari eſſentialiter dependet à Deo,& in operari à cooperatione Dei.vnde *cauſa cauſarũ* dicitur Deus,non propter illã motionẽ fictitiã, ſed quia cauſas omnes produxit & cõſeruat,

Quomodo iuxta Ariſtotelẽ omnis motus reducatur in vnum principiũ immobile

& eis

Digitized by Google

& eis cooperatur. Quæ hîc ex 8. Phyſicorum textu 33. adferuntur de cauſa prima & ſecunda motus, prorſus ad rem nõ pertinent. nam Ariſtoteles non loquitur de cauſa prima abſolutè, quæ eſt Deus; ſed de cauſa prima in quouis motu locali, qualis eſt homo, v. g. dũ mouet manum, & manu baculũ, & baculo lapidẽ, & lapide aërem: primum mouens eſt homo, quia nõ mouetur ab aliquo extrinſeco; ſed ſi mouetur, à ſeipſo, ſeu per aliquid ſui mouetur: ſecundũ eſt manus, quia mouetur ab alio (nẽpe ab ipſo homine) & mouet aliud (baculum) tertiũ eſt baculus, quartũ eſt lapis, vltimũ eſt aër, qui mouetur tantùm & non mouet. vult Ariſtoteles oſtendere, omnem motũ corporalẽ procedere ab aliquo, quod vel immobile eſt, vel ſi mouetur, non mouetur ab extrinſeca cauſa. Itaque nõ intẽdit per hæc ſignificare, *Vniuerſas cauſas eſſe vt inſtrumenta Dei.* numquã hoc illi * *vď onar* in mẽtem venit. Reliqua, quia meræ ſunt offuciæ, quas ſuprà ſuis locis, præſertim ca. 10. refutauimus, reſponſo non egent.

9 Nona Demonſtratio: *In omnibus cauſis agẽtibus ordinatis, illæ quæ ſubſequuntur neceſſe eſt agere* (*agant* fortè vult dicere) *in virtute primæ; ſicut in rebus corporalibus intuemur. corpora nãq; inferiora in virtute corporũ cæleſtiũ operãtur. In ordine autẽ vniuerſarũ cauſarũ agentium, Deus*

eſt prima cauſa, quia mouet manens immotus, vt probat Ariſtoteles. Deus ergo vniuerſarũ actionũ, ſiue corporaliũ, ſiue ſpiritualiũ, eſt cauſa praſtãtior; vnde cũ omnibus & in omnibus ſimul agit.

Deus operatur in omnibus & cũ omnibus.

Reſpondeo Primò: Libenter concedimus cõcluſionem, nempe Deum in omnibus & cum omnibus agere. *In omnibus*, non impulſum determinantẽ ad ſingulos actus imprimendo, ſed virtutem agendi conferendo, & aſſiduo influxu conſeruando. *Cum omnibus*, ad effectus omniũ cooperãdo. & hac ratione poteſt dici cauſa principalis cuiuſuis effectus, ſi vel bonus ſit, vel in ratione entis cõſideretur. Ex his tamen nihil ſequitur pro gratia determinante.

Secundò, concedo etiã maiorem, ſi intelligatur de cauſis eſſentialiter ordinatis, vti ſuprà cap. 4. ex Scoto oſtendimus. Probatio tamen maioris, nõ aptè cohæret, quia corpora cæleſtia non ſunt tales cauſæ reſpectu motus corporum ſublunarium, nec cæli ſuperiores repectu motus inferiorum. quamuis aliquo ſenſu dici poſſit, ſublunaria in virtute cæleſtium corporum agere. Admitto etiam minorem. Sed ratio illa ex Ariſtotele initio ſeptimi Phyſicorum, eam non probat: Ariſtoteles enim ſolùm loquitur de motibus corporalibus, vt antè oſtenſum. Hinc apparet, quanto iudicio hæc omnia ſint conſuta.

Deci-

Digitized by Google

10 Decima Demonſtratio: *Rurſus, omnis actio quæ ceſſante cuiuſpiam agentis impreſſione permanere non poteſt, quod ſit ab illo agente euidẽter colligitur: ſicut manifeſtare colores eſt impoſſibile, niſi adſit ſolis illuminatio, quæ aërem illuſtret. Sol igitur huius manifeſtationis colorum cauſa eſt. Similiter in motibus violentis manifeſtatur ceſſante namque virtute mouentis impreſſa mobili, ceſſat motus. Impellens igitur cauſa eſt illius motus: Deus autem non ſolùm omnia, quæ quoquo modo ſunt, facit eſſe cùm primò eſſe incipiunt; ſed quamdiu ſunt, eſſe in eis cauſat, ea in eſſe conſeruans. Sic etiam potentias & operationes, non ſolùm rebus cũ primò conditæ ſunt indidit, ſed ſemper eas in illis cauſat & conſeruat. ex quo patet, quod ceſſante influxu diuino omnis operatio ceſſaret. in illum igitur reducitur, ſicut in cauſam primam.*

Reſpondeo concedendo concluſionem, ſi intelligatur de influxu diuinæ cooperationis, qui non præcedit influxum cauſę ſecundæ. nulla enim operatio ab vlla cauſa procedere poteſt, niſi Deus ſimul per ſuum influxum ad eam cooperetur: ſic ſpecies viſibiles à coloribus diffundi non poſſunt, niſi lumine cooperante. Hinc tamen non ſequitur, ad ſingulas operationes creaturæ requiri motionem præuenientem & determinantem, de qua eſt quæſtio. Non enim Deus eodem modo facit & conſeruat omnia ſuo influxu, etſi

Quomodo Deus omnia faciat & conſeruet.

etſi auctor confuſè de omnibus eodem modo loquatur. aliter enim ſubſtantiā rei facit & conſeruat, aliter potentias, aliter operationes; & inter operationes, aliter liberas, aliter neceſſarias. ſubſtantiam rei facit aliquando ſolus, aliquando per cauſam ſecundam, cui ad hoc vim determinatā impreſſit. cōſeruat autem ſolus intimo influxu; etſi cauſæ ſecundæ poſſint iuuare extrinſecùs fouendo temperamento, & impediendo quæ tēperamentū perimunt. Potentias facit & cōſeruat per ſubſtātiam rei ad hoc determinatam, ex qua promanant. Operationes neceſſarias facit ꝑ cauſas naturâ ſuâ ad hoc determinatas: liberas verò non per aliquam cauſam naturâ ſuâ determinatā, neq. per aliquam impreſſionē præuiam, quæ illam determinet; ſed per cauſam indeterminatam (quæ ſeipſam determinare & cohibere poteſt) Deo per ſe, tantùm concurſum cooperatiuum præbente. Loquor de *liberis non malis*. nam *malas* actiones nō dicitur Deus ſimpliciter operari per creaturam, cùm eo fine vires & concurſum ei nō dederit; ſed tantum vt cauſa vniuerſalis, concurſu indeterminato: vt oſtenſum eſt cap. 4.

Deus non dicitur ſimpliciter operari malas actiones.

. Hinc patet, Deum longè aliter operari & conſeruare potentias rerū & operationes naturales, aliter liberas. quare etiam ſi ad illas requiratur aliquid præuium determinatum,

non

non tamen idcircò etiam ad has tale quid opus erit. Si argumentũ auctoris aliquid probaret pro gratia determinante, fatendũ eſſet non magis poſſe nos impedire ne fiant & cõſeruentur in nobis operationes liberæ, quàm neceſſariæ, aut ipſæ potentiæ. Si enim Deus hæc omnia operatur in nobis influxu preuio & determinante, non magis poſſumus impedire illud quàm iſtud.

11 Vndecima Demõſtratio: *Deniq. quidquid applicat virtutẽ actiuã ad agendum, eſt cauſa illius actionis. artifex namq. virtutem rei naturalis applicans ad aliquid agendũ, dicitur eſſe cauſa illius actionis. ſed omnis applicatio potentiæ ad operandum eſt principaliter a Deo. conſtat enim, omnes virtutes operatiuas, ad operationes ſuas applicari per aliquẽ motum corporis ſeu animæ. Primũ autem principium vtriuſq. motus eſt Deus. eſt enim primũ mouens omnino immobile. & ſimiliter omnis motus voluntatis quo applicantur aliquæ potentiæ ſeu virtutes ad operandũ, reducitur in Deũ dupliciter; & ſicut in primum appetibile quod mouet finaliter, & ſicut in primum appetentem qui effectiuè agit.* Ex *quo fit conſequẽs omnẽ operationem ſiue corporalẽ, ſiue ſpiritalẽ, Deo tanquam primo agenti tribui, & præſtantiſſimè mouenti.*

Reſpondeo: Hoc argumentum, ſi legitimè formetur, ſolũ concludit Deum eſſe cauſam principalem actionum noſtrarum; quod libenter

benter concedimus de actionibus bonis:verùm hinc non ſequitur, illum ad eas prædeterminare. Porrò multa rurſus hîc partim vera, partim falſa, partim parerga confuſè miſcentur. minor propoſitio, propriè loquẽdo, eſt falſa: ſi enim omnis applicatio potentiæ ad operandũ eſt principaliter à Deo; ergo Deus eſt cauſa principalis, cur quis membra ſua faciat *arma iniquitatis, & ſeruire iniquitati ad iniquitatem:* vt quòd hic applicet manum ſuam ad furta, homicidia, ſacrilegia, linguam ad blaſphemias, oculos ad turpitudines, mẽtem ad cogitationes & machinationes iniquas, volũtatem ad electiones & volitiones prauas. ac proinde erit auctor principalis cur hîc & nunc omnia iſta fiãt. qui enim eſt principalis cauſa applicationis potentiæ ad operandum, eſt cauſa cur opus hîc & nunc fiat: etiamſi alia ratione non cooperetur. vt qui applicat ignẽ domui, eſt cauſa cur hîc & nũc fiat incendium: qui ſemina terræ applicat, eſt cauſa cur hîc & nunc ſeges exurgat. quare Deus erit principalis auctor cur hîc & nunc omnia opera praua, ſiue interna, ſiue externa, fiant. Accedit quòd etiam liberum arbitrium videatur euerti. Nã hęc applicatio, qua Deus applicat potentiã voluntatis ad ſingulas operationes ſuas, non eſt in poteſtate voluntatis, vt ſit vel non ſit, quia præuenit omnem

Deus non eſt auctor principalis applicationis omniũ potentiarũ.

nem

nem noſtrum conſenſum, iuxta illorum ſententiam. Actio enim illa qua aliqua potentia à cauſa extrinſeca applicatur, neceſſariò eſt prior actione illius potẽtiæ, cùm ſit eius cauſa. Illa autem applicatione poſita, non eſt in poteſtate voluntatis impedire, quin ex ea ſequatur operatio: ergo illa operatio non eſt vllo modo in poteſtate voluntatis.

Quadam tamen ratione, etſi nõ propriè, poteſt admitti, potentias à Deo applicari, videlicet actione comitante, non præuenien-te; quatenus ſuo concurſu eſt cauſa operationis potentiæ, vnà cũ ipſa potentia. Operatio enim cuiuſque potẽtiæ poteſt dici eius quædam applicatio, qua applicatur formaliter obiecto vel paſſo. Sed hoc communiter nomine applicationis non intelligitur, verùm aliquid præuium operationi.

Ad confirmationem minoris: Verum nõ eſt, *omnes virtutes operatiuas ad ſuas operationes applicari per aliquem motum corporis aut animæ:* quod intelligo de motu præuio, quo ipſa virtus operatiua ex parte ſua applicetur priùs naturâ quàm agat. de tali enim eſt quæſtio: nam omnis potentia completa naturaliter operans, ſatis naturâ ſuâ eſt determinata & applicata (quantũ quidem ex parte operantis neceſſe eſt) ad operandum, modò adſit ſubiectum in quod operetur: vnde non requi-

quiritur vllus motus præuius ex parte ipſius, ſed ſolum ex parte patientis, vt conſtituatur intra ſphæram virtutis, vt patet, cum ignis calefacit aquam, & magnes trahit ferrum hæc enim prorſus immota agunt. Potentia verò, cuius operatio ſubiecta eſt voluntati, applicatur à voluntate motu præuio ipſius voluntatis (quo poſito, potentia illa neceſſario operatur) huiuſmodi tamen applicatio non requiritur vt voluntas ad ſuas actiones applicetur: nam ipſa ſeipſam applicat per ſuã liberam actionem, ad eamdemmet actionem, quatenus hæc virtute ſupra ſeipſam reflectitur, vt ſuprà cap. 10. oſtenſum eſt. Putare autem voluntatẽ per motum aliquem præuenientẽ debere applicari à Deo, ſicut potentiæ inferiores applicantur à volũtate, neſcio quo modo non ſit euertere ipſius libertatẽ. Poſita enim applicatione voluntatis (quæ nihil eſt aliud quàm voluntatis imperium) potentiæ illæ neceſſariò operãtur, nec vllo modo poſſunt refragari, aut reſiſtere voluntatis imperio. Vnde earũ actus nõ ſunt intrinſecè liberi, ſed ſolùm per denominationem extrinſecam ab actu voluntatis: hoc eſt, nõ ſunt liberi reſpectu potentiæ à qua eliciuntur, ſed reſpectu voluntatis per quam imperantur. Pari itaque modo, ſi voluntas creata ad ſuos actus debet applicari à Deo vi imperij diuini;

ni;illi actus non erunt liberi reſpectu volũtatis creatæ, quæ neceſſariò tunc operatur, nec poteſt refragari illi imperio;ſed ſolũ reſpectu Dei qui liberè voluntatẽ creatã ſic applicat. Præthereà hæc ſententia de applicatione per modũ imperij ſeu efficacis volitionis, nõ benè cohæret cũ alia ſententia auctoris, quã vbique tradit de prædeterminatione voluntatis per impulſum intrinſecum. Cũ enim p imperium voluntatis inferiores potentiæ applicantur ad ſuas actiones, nihil præuium illis imprimitur quo prædeterminentur, ſed ipſa volitio abſoluta operis in voluntate exiſtens, eſt ſufficiens ad illas potentias determinãdas, propter naturalẽ dependentiam earũ à voluntate in operando. Vnde qui dicũt cauſas creatas ad ſuas functiones immediatè applicari vi imperij diuini, non requirit intrinſecas motiones aut impreſſiones, quibus ipſę prędeterminentur, cũ extrinſeca illa per imperium diuinum ſufficiat. Itaq. auctor hîc duas ſentẽtias, quę diſtinguẽdæ erant, cõmiſcet, vel vtrũq. determinationis modũ ſtatuit & requirit, nimirũ extrinſecũ & intrinſecũ.

His addo, etiãſi minor concederetur, nihil facere ad propoſitũ. Nam neq applicatio localis, neque animalis (qualis eſt potẽtiarũ animæ per imperium voluntatis) requiritur ĩ cauſis creatis propter ſubiectionẽ earũ

ad

ad cauſam primam; ſed propter diſtantiam paſſi, obiecti; vel propter dependentiam potentiarũ animæ à voluntate. Neque hæc applicatio fit immediatè à cauſa prima, ſed interuentu ſecundarum, ſicut quæuis alia cauſæ ſecundæ operatio. Nos autem hîc diſputamus de quadam applicatione quæ requiratur in cauſis ſecundis ratione eſſentialis dependentiæ à cauſa prima, idque etiam tũc quando omnia alia neceſſaria ad agendum, & omnis extrinſeca localis aut animalis applicatio eſt poſita; quam ſolus Deus immediatè in cauſa ſecunda efficiat. Itaque illa applicatio nihil facit ad præſens negotium.

Illa autem ratio; *Deus eſt primum mouens omnino immobile, ergo eſt primum principium omnis motus animæ & corporis*; parum valet. nam Deus non dicitur primum mouens ab Ariſtotele, quòd omnis motus ſit ab ipſo immediatè & effectiuè ſicut auctor intendit; ſed quia omnes motus corporales vltimò in illum reducuntur. Nam eius amore intelligẽtiæ mouent cælos, cæli autem moti ſunt cauſa inferiorum & motus eorũ. Poteſt tñ Deus dici principium omnis motus, non ob illam rationẽ, ſed quia omnẽ virtutẽ motiuã creauit & conſeruat, & operanti ſuo influxu (quẽ Ariſtoteles ignorauit) immediatè cooperatur. non tñ ideò dicẽdum eſt, ipſum eſſe cau

ſam

ſam principalem applicationis liberi arbitrij ad omnes ſuos actus. quòd enim ſinguli hîc & nunc fiant, cauſa principalis eſt libertas, non Dei applicatio. Fateor tamen reſpectu ſubſtantiæ actionis habere quãdam principalitatẽ in cauſando, ob rationẽ ſuprà dictam.

De duplici illa reductione omnis motus voluntatis in Deũ, nimirũ vt in cauſam efficientem & finalem, ſuprà cap. 14. dictum eſt. Certum eſt, impropriè dici, *motus prauos reduci in Deum, tãquam in primum appetibile, Deũq; finaliter ad eos mouere.* Si enim hoc propriè verum eſſet, dicendum eſſet omnes peccatores dum furantur, mœchantur, occidunt, blaſphemant, operari propter Deum, moueri ad hæc affectu erga Deum, quærere in his & intendere Deũ, & ſimilia, quæ pias aures offendunt. Non minùs impropriè dicitur, *omnes motus voluntatis reduci in Deum, tanquam primum appetentem, qui effectiuè voluntatem ad eos moueat.* quia Deus non appetit vt iſti motus fiant, nec volũtatem ad eos effectiuè mouet. nuſquam D. Thomas hoc ſecundo modo locutus eſt; & ſi alicubi ſimile quid dixiſſet, benigna interpretatione ex mente auctoris eſſet mitigandũ. nam in proprietate ſermonis (quo modo tamen hæc ab auctore intelliguntur) non videntur vllo modo tolerãda. hinc enim peſſimę hęreſes ſtabilirẽtur. Ex

De duplici reductione motuũ volũtatis in Deum.

his patet, non omnem operationẽ corporalẽ & ſpiritalẽ tribui Deo tãquam primo mouenti p aliquã motionẽ pręuiã, qua potentia operatiua applicetur: imò huiuſmodi motionẽ videri multis libertati repugnare, Deũq. auctorẽ peccatorũ facere.

12. Duodecima Demõſtratio: *Hoc ipſum* (omnẽ operationẽ corporalẽ & ſpiritalẽ Deo tribui, tãquam primo agenti, ac pręſtantiſſimè mouenti) *Sacrarũ litterarũ teſtimonia cõfirmãt. dicitur enim in libro Sapientiæ: Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorũ quæ feciſti. Sola ergo mala quæ odit non facit Deus. bona autẽ omnia diligẽdo cõſeruat, quæ amando ſimiliter fecit. Bonas igitur operationes diligit & operatur, iuxta illud Iſaiæ: Omnia opera noſtra operatus es in nobis. & illud Ioãnis 15. Sine me nihil poteſtis facere. & illud Apoſtoli: Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere. His euidẽtiſſimis teſtimonijs & demõſtrationibus obluctantur, qui moralis auxilij efficaciã aſtruunt, ne nobiſcũ cõſiteãtur, quod eis difficillimum eſt intellectu, Deũ mouere voluntatem noſtram effectiuè & phyſicè.*

Reſpondeo: Illa teſtimonia non probant omnẽ operationẽ corporalẽ & ſpiritalẽ tribui Deo tãquã primo mouenti; ſed vt ſummum, id tantùm probant de bonis: de quibus id fatemur. non tñ eo modo, quo intendit auctor, vt Deus motione præuia ad eas

deter-

determinet, non enim hoc illa vel alia vlla Scripturæ teſtimonia poſtulant, vt ſæpè oſtẽſum eſt. Itaq. non obluctantur illi euidentiſſimis teſtimonijs & demonſtrationibus, ſed prauis interpretationib. & principijs, cũ quibus ſanam doctrinã cõciliare, à quibus falsã & erraticã abdicare neſciunt. Quàm enim ſint euidentes illæ Demonſtrationes, ſatis iã demonſtratum arbitror. Non negant, quin Deus volũtatẽ effectiuè & phyſicè moueat, ſed negant id fieri per aliquam impreſſionẽ præuiam, qua voluntas phyſicè prædetermi-netur, aut cui non poſſit reſiſtere, de qua ſola eſt quæſtio. ¶ Poſt hæc addit auctor, *Difficulter capi poſſe, Deum liberum arbitrium noſtrum omnipotenti virtute realiter agere, & voluntatem noſtram liberam ad vtrumlibet permanere.* Sed quo modo id difficulter capi poteſt, ſi ad rationem libertatis non requritur niſi indifferentia iudicij, nempe vt iudicetur medium eſſe ad finem indifferens, quod capite 7. tanquam fundamentum ſuæ diſputationis conſtituit? non enim difficile eſt, animo cõcipere, voluntatẽ omnipotẽti virtute Dei ad vnam partem, conſtante hoc iudicio, determinari. Nam Caluiniſtæ & Lutherani hoc benè concipiunt. At nõ ſolùm difficile, ſed omnino impoſſibile videtur animo concipere, volũtatem verè liberam ad vtrũlibet *aſſyſtatõ.

permanere,& tamen eam virtute omnipotẽte ad alteram partem motione præuia determinari, cui motioni reſiſtere nequeas. nam apertè contradictionem implicare videtur. Ad verã enim libertatem in vtrumlibet, non ſufficit illa iudicij indifferentia, ſed maximè requiritur indifferentia voluntatis; cui directè illa prædeterminatio repugnat. Mirum autem eſt, quod hîc inſinuatur, omnipotentiam Dei in mouendo libero arbit. deficere, ſi ita me moueat, vt ei poſſim reſiſtere; quaſi non poſſit virtus omnipotens mouere, niſi omnẽ vim ſuam in motũ explicet. vt omittã Scripturam quæ tot locis docet homines reſiſtere Spiritui ſancto, vocationi diuinæ, Deo pulſanti, &c. de quibus ſuprà.

13 Decimatertia Demonſtratio: *Propoſito diuino impoſſibile eſt aliquam creaturam obſiſtere, aut eius beneplacitum impedire, ſeu determinationem inuertere. cauſarũ enim naturalium infirmitas in cauſa eſt, vt per alias cauſas fortiores, poſſit earum actio caſſari. Dei autẽ omnipotentia immẽſa, nulla ex parte infirma eſt, neq. cuiuſquam creaturæ virtute vincibilis. non igitur totius naturæ vis volitionẽ eius valet infirmare, qui operatur omnia conſilio ac propoſito volũtatis ſuæ* Deinde id probat teſtimonijs Scripturæ, & cõcludit; *Liquet ergo, quod ſi efficax intentio, abſolutumq. propoſitum diuinæ voluntatis ponitur, hominem volentis ad*

ad ſe conuertere, non benè conuenit motio moralis efficax, cui humana voluntas facilè valeat reſiſtere, ſed efficiens auxilium phyſicum neceſſariò conſtituendum eſt, quod omne liberum humanæ voluntatis vincat arbitrium, tollat duritiam, ſubigat reſiſtentiam.

Reſpondeo: Hîc rurſus apertè docetur ad conuerſionem requiri tam efficacem & potentē motionem præuenientē, vt ei voluntas nullo modo reſiſtere queat; alioquin fore vt poſſit reſiſtere omnipotentiæ Dei, & inuertere abſolutum ipſius propoſitū & decretum. quod quâ ratione cum doctrina Eccleſiæ de libero arbitrio, & cū cap. 5, ſeſſ. 6. Concilij Trident. vbi dicitur, *Inſpirationem diuinam, qua quis conuertitur, poſſe abijci*; & Can. 4. vbi definitur, *Liberum arbitrium motum & excitatum à Deo, poſſe diſſentire*; conſiſtere poſſit, non video. Cùm enim vt illa motio exiſtat, non ſit vllo modo in mea poteſtate (vt quæ præueniat libertatem, & detur ex ſolo Dei beneplacito) & illa exiſtente, non poſſim vllo modo eius efficaciam impedire, aut ei reſiſtere; euidēs omnino videtur, eius effectū, qui eſt meus cōſenſus (id eſt, actus fidei, ſpei, charitatis, pœnitentiæ, &c.) in mea poteſtate non eſſe. Sed de hoc ſatis ſuprà præſertim cap. 7. & 9.

Vt autem ad rationem allatā directè reſpon- *Reſponſio directa.*

Tripliciter poteſt aliquid eſſe volitũ à Deo.

pondeam: Notandum eſt, aliquid tripliciter poſſe eſſe volitũ à Deo abſoluta voluntate. Primò, ante omnem præſcientiam determinationis cauſæ ſecũdæ, ſiue nulla iſtius præſciẽtiæ habita ratione. Secũdò, ſuppoſita præſcientia conditionata. Tertiò, ſuppoſita præſcientia abſoluta illius determinationis. Quãdo volũtas diuina primo modo eſt abſoluta, ei reſiſtere non poſſumus: quia non poſſumus impedire quin talis volũtas ſit in Deo. concepta enim eſt independenter à noſtra libertate, omnẽ eius motũ præueniendo: & eâ poſitâ, non poſſumus impedire eius efficacitatẽ; vt ſupr. cap. 3. oſtenſum eſt. Cõfirmatur, quia ex vi talis voluntatis abſolutæ vel ſequitur prædeterminatio intrinſeca in voluntate hominis ad opus à Deo volitum, cui prędeterminationi non poſſumus reſiſtere; vel ſaltem extrinſeca per modũ imperij, cui etiam reſiſti non poteſt: ſicut potentiæ inferiores non poſſunt reſiſtere imperio voluntatis. De huiuſmodi volũtate abſoluta intelligendum eſt illud Pſal. 134. *Omnia quacumque voluit, fecit in cœlo & in terra* Eſther. 13. *Non eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati,* Iſaiæ. 14. *Omne conſilium meum ſtabit.* Sed negamus hoc modo actus liberos hominum in particulari eſſe volitos, aut prædefinitos à Deo. Vnde nec cõuerſio ſingulorum in particulari ſic prædefinita

eſt:

Digitized by Google

eſt: ſi tamen per conuerſionem accipiamus liberum hominis conſenſum, non autem auxilia præuenientia quibus inducitur ad conſenſum: hæc enim poſſunt eſſe abſolutè prædefinita, & hanc Dei voluntatem, qua parte iſta auxilia reſpicit, impedire non poſſumus.

Si ſecundo modo voluntas diuina dicatur abſoluta, eſt maior difficultas. nam huic voluntati videmur poſſe reſiſtere, cũ nõ prædeterminet voluntatem noſtram per aliquã motionem præuiam illi immiſſam, ſed ſolũ ſic moueat ſicut nouit ſecuturam. Vnde nõ immutat ipſius naturalem modum operãdi cum indifferentia ad vtrumlibet. Quare ſicut ſi hæc volũtas eſſet conditionata, ei poſſemus reſiſtere, ita etiam poterimus cùm eſt abſoluta, quia non aliter mouet noſtram voluntatẽ, quâm ſi eſſet cõditionata. Ex altera tamen parte non videmur ei poſſe reſiſtere; quia eſt voluntas verè abſoluta, vt ſupponimus: atqui diuinæ voluntati abſolutæ non poſſumus reſiſtere, vt cõmuniter Doctores tradũt. Quòd autẽ ei ſupponatur pręſcientia conditionata, hoc non facit eam minùs abſolutam aut efficacem; ſed potiùs facit eã magis efficacem, & minùs impedibilẽ. quia pręſcientia illa ſuppeditat Deo varios modos infallibiliter exequendi quidquid abſoluta

voluntate decreuerit abſque intrinſeca voluntatis noſtræ prædeterminatione.

Verùm quidquid ſit, ſiue dicamur huic voluntati poſſe reſiſtere; ſiue (quod mihi magis probatur) nō poſſe; certum tñ eſt nos poſſe reſiſtere motioni præuenienti qua mandatur executioni, ſeu per quam conuertimur, ſi nuda illius motionis efficacia ſpectetur. quod id circò addo, quia ſi conſideretur illa motio vt ſubeſt præſciētiæ diuinæ qua præſcitur euentus ex tali motione ſecuturus, ſic non poteſt ei reſiſti; quia iā ſupponitur euentus futurus. Verū iſtud non poſſe, nō eſt abſolutè & ſimpliciter non poſſe, neq. prouenit ex nuda efficacia iſtius motionis; ſed eſt non poſſe ſecundū quid, & ex ſuppoſitione: quo modo etiam impoſſibile eſt reſiſtere tētationi, ſuppoſita pręuiſione lapſus, & impoſſibile eſt te nō facere quod ſupponitur pręuiſum à te faciendū. Itaq. veriſſimè dicitur; Stante motione Dei efficaci, & intentione abſoluta cōuertendi hominē, poteſt nihilominùs, ſpectata nuda efficacia illius motionis, liberū arbitrium reſiſtere, ita vt non ſequatur conuerſio. Vtrū verò conuerſio & reliqui actus boni ſint omnino abſolutè à Deo prædefiniti & decreti, ſuppoſita dūtaxat præſciētia cōditionara; alia eſt quæſtio, albi diligentiùs tractāda. Sufficit nobis hoc loco, ꝙ etiamſi

etiamſi ponerentur ſic præordinati, nihilominùs motio illa præueniens, qua Deus mãdaret executioni, non idcircò deberet prædeterminare liberum arbitrium, nec eſſe ita efficax, vt ei reſiſti non poſſet.

Si tertio modo voluntas diuina dicatur abſoluta, nimirũ ſuppoſita præuiſione abſoluta determinationis noſtrę volũtatis; certũ eſt, neque illi, neque motioni quæ eam conſequitur, reſiſti poſſe. Sed hoc libertati nõ repugnat: quia motio illa non eſt præueniens, ſed concomitans determinationem liberã voluntatis; vnde non adfert aliquam neceſſitatem antecedẽtem, ſed ſolùm comitãtem: ſola autẽ neceſſitas antecedens libertati repugnat, vt ſuprà cap. 3 oſtenſum eſt. Confirmatur, quia hæc neceſſitas, quam adfert illa voluntas abſoluta & eius operatio, eſt ſolùm ex ſuppoſitione eius quod eſt in noſtra poteſtate; nimirũ determinationis, & nutus ſpõtanei noſtræ voluntatis: neceſſitas autem ex ſuppoſitione non repugnat libertati, quãdo ipſa ſuppoſitio libertati ſubeſt. hoc modo putamus opera noſtra prædefinita à Deo abſoluta volũtate abſque iniuria libertatis. Hinc tamen non ſequitur, quin poſſimus omnibus motionibus præuenientibus, & diuinæ volũtati, quatenus prior eſt, determinatione liberi arbi. præuiſa reſiſtere: quia vt eſt prior,

non

non habet rationem prædefinitionis abſolutæ reſpectu noſtri operis liberi, propriè loquendo; ſed ſolùm conditionatæ: quamuis reſpectu auxilij præuenientis rationem abſolutæ prædefinitionis habeat.

CAPVT XIX.

Explicatur & defenditur ſcientia media, quam præſcientiam conditionatam vocamus.

Triplex in Deo ſcientia.

1 TRiplicem Molina in Deo ponit ſcientiam, *naturalem, liberam*, & *mediã*. *Naturalem* vocat, cuius obiectũ eſt omnino neceſſarium, nullo modo pendens à libertate Dei vel creaturæ; vt notitia eſſentiæ diuinæ, & omnium eorum quæ in illa eminenter vt poſſibilia continentur. *Liberam* vocat, cuius obiectum pendet à decretis Dei liberis: talis eſt ſcientia viſionis, quæ extendit ſe ad omnia, quæ reipſa in aliqua temporis differẽtia exiſtunt. *Mediam* vocat, quæ verſatur circa obiectum cuius veritas non pendet quidẽ à decreto Dei libero, cùm illã anticipet & præueniat; pendet tamen à libertate creaturæ; & ita hæc ſcientia partim conuenit cũ naturali, partim cum libera. ex parte enim obiecti eſt libera; ex parte ſubiecti neceſſaria, vtpote liber-

bertatem Dei præueniens. vnde vocatur ab ipſo *media*. talis eſt notitia omnium actuum liberorum, & eorum quæ his neceſſariò cõnexa, qui reipſa numquam ſunt futuri, tamẽ eſſent futuri, poſita certa conditione mentẽ excitante. Alij verò hanc ſcientiam vocant *præſcientiam conditionatam*, vel *conditionalem*, non quòd ſit propriè præſcientia, cùm hæc ſolùm futura reſpiciat; ſed quia ſi cõditio poneretur, tranſiret in præſcientiam. Itaque eſt præſcientia non futuri abſolutè, ſed futuri ex hypotheſi, ſeu, poſita conditione; & ideò vocatur præſcientia conditionalis: quamuis re vera ad ſcientiam ſimplicis intelligentię, & rerum poſſibilium, pertineat.

2 His poſitis, multi qui ponunt gratiã prædeterminãtem, & præmotionem cauſæ primæ, paſſim impugnant hanc præſcientiam conditionatam, eamque negant eſſe in Deo; & dicunt eſſe nouitiam inuentionẽ, omni fundamento probabili S. Scripturæ & ſanctorũ Patrum deſtitutam, atque adeò impoſſibilẽ. Illa enim poſita vident gratiã prædeterminãtem parùm eſſe neceſſariam. Nam facilè explicatur quomodo Deus certiſsimè norit hominem conuertere, & ad omne opus bonũ dirigere, abſque vlla prædeterminatione. Alij illam non audent negare, ſed dicunt eam niti prædefinitione diuinæ voluntatis: ideò

Sentẽtia eorũ qui hanc ſciẽtiã negãt.

Alij hãc referunt ad præ-

definitionem diuinam. ideò enim Deum ſcire quid voluntas creata poſita quauis conditione eſſet factura, quia ipſe prædefiniuit vt illud tunc faceret. Volũt enim Deum pædefiniuiſſe non ſolùm quidquid reipſa futurum eſt, ſed etiam quidquid poſita quauis hypotheſi futurũ eſſet; ſicque omnia tam ea quæ ex hypotheſi, quàm quę abſolutè futura ſunt, cognoſcere in determinatione ſeu decreto ſuæ voluntatis.

Refutatur ſentẽtia negãtium hãc ſciẽtiam. 3 Vtraque nobis ſententia refutanda eſt, vtriuſque rationes diſſoluendæ. Ac primum in Deo verè eſſe prę̃ſcientiam conditionalẽ, qua certò norit quid voluntas creata, poſita quauis hypotheſi illam aliquo modo excitãte, eſſet volitura & factura, mihi cum multis viris doctiſſimis noſtræ Societatis omnino certum videtur. Dico, *poſita quauis hypoteſi qua voluntatem aliquo modo excitet ad opus ſiue mediatè ſiue immediatè*: quia nõ loquimur hîc de hypotheſi prorſus extranea, quæ nullam cũ opere habeat connexionem, nec vllo modo hominem moueat. Ex tali enim hypotheſi nihil reipſa, cũ ponitur, ſequitur. Vt ſi petas quid faceret Petrus tali tẽpore in Hiſpania, ſi Paulus eo tempore Romæ dormiret: Hoc enim ſciri nõ poteſt, quia nulla eſt connexio inter opera Petri, & ſomnum Pauli, de quo ille nõ cogitat. Vnde talis propoſitio ſemper eſt falſa, ſiue dicatur hoc facturus, ſiue oppoſitum.

De quali hypotheſi ſit ſermo.

Debet mẽtẽ excitare.

Digitized by Google

ſitum. Nã tali propoſitione ſignificatur dependentia quædam operis à conditione tamquam à cauſa vel occaſione operis, quæ dependentia non reperitur quando conditio non excitat volũtatem. Vnde etiamſi reipſa eo tempore & illa hypotheſi poſita opus eſſet futurum, (v.g. Petrus dormiente Paulo eſſet ſcripturus) tamẽ falſa eſſet propoſitio; Si Paulus eo tempore dormierit Romæ, Petrus ſcribet in Hiſpania. De huiuſmodi ergo hypotheſi non loquimur. Secùs tamen ſi talis hypotheſis eſſet cogitata, tunc enim non cenſeretur extranea, & aliquid ex ea ſequeretur, v.g. aliqua alia cogitatio vel volitio, vel nihil ſequeretur, animo ad alia ſe conuertẽte. Et hoc dicimus Deum optimè noſſe, v.g. quid Petrus tali tempore, in tali diſpoſitione animi, corporis, & reliquarum circumſtantiarum faceret, ſi talis cogitatio illi incideret. debet enim hypotheſis coniungi cũ reliquis omnibus circumſtãtijs quæ ad opus poſſunt iuuare, vel illud impedire. Vnde ſi ad nihil volendum vel faciendum ex tali cogitatione eſſet permouendus, id etiam Deus ſciret, & vnde illa omiſſio eſſet prouentura. Nam in omni huiuſmodi præſcientia actus liberi vel omiſſionis liberæ, debet etiam ſciri ex qua occaſione ille actus vel omiſſio eueniret.

Probatur ex Scripturis.

4 Hoc modo explicata illa præſcientia, probatur

batur Primò ex Scripturis. Matth. 11. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* Hîc Dominus prædicit actus liberos ex hypotheſi, qui tamen abſolutè non erant vnquā futuri: ergo certò præſciebat illos, poſita illa hypotheſi, fuiſſe euenturos.

Reſponſio quorūdā. Ad hoc reſpondetur dupliciter. Quidam enim non auſi negare quin Dominus id certò præſciuerit, dicunt illū id præſciuiſſe, quia ſtatuerat illis dare gratiam prædeterminātē ad pœnitētiā, ſi apud eos ſigna illa facere voluiſſet. *Refutatur.* Sed cōtrà, quia hoc eſt euertere præſcientiam conditionaliū liberorū: hęc enim propoſitio, Si viſis ſignis eos determinauero ad pœnitentiā, agent pœnitentiā, non eſt cōditionalis libera ſed neceſſaria, quæ cuiuis homini eſt euidenter nota ex terminis. Deinde cum tali gratia etiam ciues Corozain & Bethſaidæ egiſſent pœnitentiam. quomodo ergo Dominus exprobrat illis, quòd pœnitētiā nō egerint, & præfert illis Tyrios & Sidonios? Potuiſſent enim illi ciues reſpōdere; Si nobis gratiā determinantem dediſſes, quam Tyrijs & Sidonijs daturus fuiſſes, & nos pœnitentiam egiſſemus non minùs quàm ipſi. quomodo ergo illos nobis præfers? Debet enim fieri cōparatio inter illos ſub eadē gratia

Digitized by Google

tia & ijſdem auxilijs: alioquin non eſt cur alter alteri in promptitudine obediendi præfe ratur. Quid enim miri eſt eos conuerti qui habent auxiliũ prędeterminans, & non cõuerti qui illo carent, cùm ſine illo conuerti nequeant, & illud habere non ſit in eorum poteſtate? Certũ ergo eſt fieri comparationẽ ſub ijſdẽ auxilijs, & Dominũ præſciuiſſe Tyrios & Sidonios Gẽtiles acturos fuiſſe pœnitentiam, ſi illa adminicula externa & interna habuiſſent, quæ cùm haberent ciues Corozain & Bethſaidæ Iudæi, noluerunt pœnitere: quod etiã expreſsè docet D. Auguſtinus, lib. de bono perſeuerantiæ, cap. 14.

5 Alij reſpondent, Dominum loqui in confuſo, nimirum multos ex Tyrijs & Sidonijs fuiſſe cõuertendos, ſi eius ſigna vidiſſent. Id enim ſciri potuiſſe ex præſenti illorum diſpoſitione: quia etſi eſſent idololatræ, & maximis peccatis obnoxij, tamen non erãt malè affecti erga Chriſtũ, nec impediebantur imaginatione & expectatione Meſsiæ, qui ſæculari potentia & gloria emineret, ſicut Iudæi. Itaque certum erat multos ex ipſis magnitudine miraculorum, & prædicationis efficacia fuiſſe conuertendos. *Reſponſio aliorum, Dominũ loqui in confuſo.*

Sed contrà Primò, quia inde ſequeretur Chriſtũ nõ habuiſſe abſolutã certitudinem (cui implicet ſubeſſe falsũ) ſed ſolùm moralem: *Refutatur. Solùm habuiſſet certitudinẽ moralem.*

lem: quia ex vi talium diſpoſitionum nõ maior de actu libero ſecuturo poteſt haberi. itaque non implicabit illũ decipi, & ipſius oraculo ſubeſſe falſum: nam moralis certitudo, non eſt abſoluta certitudo, ſed ſecundùm quid; qualis nimirum per cõiecturas haberi poteſt ex ſignis, cum quibus non omnino neceſſariò coniũgitur veritas rei ſignatæ. non enim ipſa res cernitur, ſed ex indicijs coniectatur. atqui res ſignata, nimirum pœnitẽtia multorum etiam in confuſo ſpectata, nõ neceſſariò coniuncta erat cum tota diſpoſitione prævia, quæ viſis ſignis futura fuiſſet in Tyrijs. potuiſſet itaque abſolutè non ſequi, & ita Christus potuiſſet decipi. at blaſphemia eſt ſapientiæ diuinæ tribuere aliquod iudicium, cui falſum ſubeſſe poſſit, aut illã in ſuis dictis poſſe vlla ratione decipi.

6 Dices non potuiſſe ſubeſſe falſum: quia non ſignificabatur abſolutè illos acturos pœnitentiam, ſed quantum ex diſpoſitione illorum apparebat. Sed hoc eſt contra proprietatem verborum, quibus ſignificatur abſolutè & indubitanter id fuiſſe futurum. eſt etiam per ſe abſurdum & Deo indignum tam imperfecto modo rem ipſam aſſequi. Nam nihil hoc eſt aliud, quàm de re ipſa coniecturã facere, & iudicare eſſe veriſimilem, ignorata interim ipſa veritate.

Secundò

Secundò, ſequeretur Deum de huiuſmodi conditonalibus non plus poſſe cognoſcere quàm Angelum vel dæmonem. quia etiã dæmon ex incidijs talem confuſam certitudinem & notitiam coniecturalẽ habere poteſt. Tertiò, abſurdum eſt diuinam notitiam debere ſiſtere in obiecto cõfuſo, nec poſſe penetrare ad ſingulos determinatè. Hoc enim eſt illi aſſignare imperfectiones ſcientiæ noſtræ. Denique, Dominus non ſolùm affirmat acturos pœnitentiã in confuſo, ſed etiã particularem modum pœnitentiæ declarat, nimirum *in cinere & cilicio*; & tempus *olim*, hoc eſt, ab initio prædicationis non reſiſtendo diu diuinæ vocationi, ſicut fecerant Iudæi. Si ergo & modum ſpecialem pœnitẽtiæ, & tempus præſciuit, qua probabilitate poſſimus dicere, illum neſciſſe in particulari ipſas perſonas, quæ pœnitentiam acturæ fuiſſent? Indubitatum ergo ſit Dominum hæc omnia diſtinctiſſimè & certiſſimè nouiſſe.

Nõ plus cognoſceret de tali bus quam dæmones.

7 Alius locus eſt, 1. Reg. 23. vbi agitur apertè de præſcientia conditionata euentus in particulari. Cùm enim Dauid confugiſſet in Ceilam, & Saul hoc audito ſtatuiſſet illum exercitu concludere intra vrbem, conſuluit Dauid Dominum de duobus. Primò, vtrùm ſi maneret in oppido Ceila, Saul eſſet venturus ad obſidendum oppidũ. Reſpondit Do-

Ee minus

minus illum venturũ. Secundò, vtrùm ciues Ceilæ tunc ipſum & viros eius eſſent traditu ri in manus Saul. Reſpondit Dominus, Tradent. Præſciebat itaque Deus in particulari & Saulem venturum ad obſidendum oppidum, ſi Dauid ibi maneret; & ciues tradituros Dauidem ac ſocios eius ad ſe liberandos obſidione, ſi Saul obſideret eos.

Reſponſio quorũdã, prædici ſolùm quid ſit futurũ ſpectata diſpoſitione cauſarum.

Ad hoc teſtimoniũ, quod ſanè clariſſimũ eſt, reſpõdent aliqui ſolùm prædici quid eſſet futurum ſpectata affectione in qua Saul & ciues Ceilæ erãt. Saul enim iam ſtatuerat firmiter oppidũ cingere, ſi Dauid ibi maneret, vt ex Scriptura conſtat, & credibile eſt ciues Ceilæ iam etiam cogitaſſe de tradendo Dauide ſi premerentur. Confirmatur, quia ſæpè in prophetijs nihil aliud prædicitur quã quod futurum eſt ſpectata cauſarum diſpoſitione; vt cùm dicitur Ezechiæ: *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu & non viues*; Iſaiæ 38. Et Niniuitis: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur*; Ionæ 3. Sed cõtrà Primò, ſi nihil aliud ibi ſignificatur, tãtumdem dæmon cõſultus potuiſſet reſpondere. Secundò, Dauid nullam certitudinem de euentu ipſo habuiſſet, meritoque potuiſſet dubitare. Tertiò, Non reſpondiſſet Dominus ad mentem Dauidis, qui conſuluit Dominũ de euentu futuro, non de cauſarũ diſpoſitione. Cupiebat

Refutatur.

Digitized by Google

bat enim ſcire, an re vera ita eſſet futurū. Nā etiamſi cauſæ modò ſic eſſent diſpoſitæ, potuiſſent tñ facilè mutari, vel impediri. Vnde oportebat vt Deus ſciret illam diſpoſitionē, Dauide manente, non fore mutandam. alioquin ex illa nihil certi, quod Dauidis ſatisfaceret intentioni, potuiſſet reſpondere. atqui hoc ipſum (nimirum illā diſpoſitionē in Saule & Ceilitis non fore mutādam, ſi Dauid ibi maneret) eſt conditionale liberum. Quomodo ergo hoc ſciuit, vtrùm ex alia aliqua diſpoſitione, an ex ipſa re in ſe ſpectata? quòd ſi id ſcire potuit immediatè ipſam obiecti veritatem in ſe attingendo & penetrando, ne in diſpoſitionibus detur proceſſus in infinitū, cur nō ſimiliter dicemus attingi ipſum euētum cōditionatū in ſeipſo, & illū in ſe à Deo quaſi intuitiuè cerni, tāquā ex hypotheſi ſecutū, & ſuo tēpore exiſtentē? Ad cōfirmationem: Illa exēpla nihil faciunt ad propoſitū, quia habēt tacitā cōditionē, vt ex ipſa Scriptura apertè colligitur: v.g. niſi pœnitentiam agas, niſi aliud à Domino impetres, &c. Hîc autē nulla eſt alia conditio præter eam quæ expreſsè ponitur: & illa ſuppoſita, euentus aſſeritur abſolutè, abſque alia conditione futurus. Deinde, quando aliquid abſolutè aſſeritur à Deo, nō licet fingere nouas cōditiones vel reſtrictiones, niſi certum habeant

 fun-

fundamentum in Scripturis: alioquin nihil erit certum in prophetiis de euentis futuris, quamdiu nondum exiſtunt. ſemper enim poterit dici ſubintelligi aliquam conditionem, vel conſiderari diſpoſitionem cauſarũ ſecundarum, &c.

8 Tertius locus ſit Ieremiæ 38. Cùm Ieremias ſuaſiſſet fugã Sedechiæ Regi ad Babylonios, reſpondit Rex: *Sollicitus ſum propter Iudæos qui transfugerunt ad Chaldæos, ne fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi. Reſpondit autem Ieremias: Non te tradent; audi quæſo vocẽ Domini.* Ecce cùm Rex meritò timeret ſpectata cauſarum diſpoſitione, Ieremias indubitanter reſpondet, id non futurum ſi tranſiret ad Chaldæos. Rurſus eodem capite: *Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non ſuccendetur igne, & ſaluus eris tu, & domus tua* Hîc rurſus liberi euentus ex hypotheſi prædicuntur.

9 Quartus locus ſit Matth. 28. vbi Dominus reuelat Petro, quòd ter ipſum eſſet iſta nocte negaturus ante ſecundum gallicinium. quæ reuelatio neceſſariò ſupponebat certiſſimam præſcientiam conditionalis liberæ; nimirum quòd ipſa reuelatio ſi fieret, non eſſet impeditura euentũ. Vt enim Dominus poſſet hoc certò reuelare, priùs ratione quàm id

ſtatueret,

Digitized by Google

ſtatueret, debebat habere certiſſimam notitiam huius conditionalis, *Etiamſi hoc reuelauero, tamen euentus non impedietur: quia Petrus ea non vtetur, ſed animum ad alia diuertet*, quæ tamen conditionalis erat liberrima. Facilè enim Petrus potuiſſet illa percelli, & ſe periculo ſubducere; idque, ſi diſpoſitiones præuiæ ſpectentur, maximè videri poterat veriſimile. Hæc ergo præſcientia debebat præcedere voluntatem reuelandi: alioquin expoſuiſſet ſe periculo errandi. Idem dicendum de omnibus prophetiis in quibus reuelantur actus liberi futuri, præſertim mali. Vt enim Deus poſſit prudenter decernere talia reuelare, debet ſupponi illa præſcientia, qua certiſſimè ſciat illam reuelationem, ſi fiat, non impedituram euentum. Ex quo manifeſtè apparet hanc pręſcienriam debere eſſe certiſſimam, ita vt implicet illi ſubeſſe falſum: quia ex ea pendet iufallibilitas totius euentus. Omitto alia loca complura.

10 Secundò probari poteſt ex Patribus. D. Auguſtinus hanc præſciētiā apertè agnoſcit multis locis, vt cùm gratiam efficacem dicit eſſe eam, qua ſic vocat hominem, ſicut nouerat ſecuturum; quod ſæpiùs lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. repetit. Priùs itaque erat ſcire illum ſecuturum, ſi ſic vocaretur, quàm velle illũ ſic vocare, iuxta D. Auguſt. Ad hoc mirè *2. Ex Patribus.*

quidã reſpõdẽt, *Deũ ſic vocare ſicut nouit hominem ſecuturũ; quia ita vocat, ſicut nouit ſe facturũ vt homo ſequatur: ſicut ſi quis diceret Chriſtũ vocaſſe Lazarũ ſicut ſciebat ipſum reſuſcitãdũ; quia ita vocabat, ſicut ſciebat ſemet facturũ vt reuiuiſceret*. Sed ſi Deus non poteſt aliter ſcire quid ſit ſecuturũ poſita vocatione, niſi quia ipſe ſtatuit illud facere, ſicut effecit vt Lazarus reuiueſceret, cùm eum vocaret, iã tollitur præſcientia conditionalium liberarum. Quidquid enim ex tali hypotheſi, qua Deus ſupponitur efficaciter facturus, ſequitur, nõ liberè, ſed neceſſariò ſequit᷑, hoc eſt, ita vt ab homine non poſſit impediri. Deinde ſi ex vocatione diuina, vel eâ poſitâ ita ſequitur cõuerſio, ſicut reſuſcitatio Lazari ſequebatur ad vocationem Chriſti; vbi eſt libertas arbitrij? Non enim, Chriſto vocãte, erat in poteſtate Lazari reſurgere & nõ reſurgere, reuiuiſcere, & manere in mõrte; ſicuti cũ peccato mortuus vocatur ad vitã ſpiritalem. Aliter ergo Deus præſcit hominẽ ſecuturũ poſita vocatione ad iuſtitiã; aliter præſciuit ad ſuã vocationẽ Lazarũ reuicturũ: & alia eſt vtriuſque vocationis efficacitas. Denique nõ eſſe eam mentem D. Auguſtini patet ex tota illa qu. 2. vbi oſtendit ex variis hominum affectibus & apprehenſionibus plerumque prouenire quòd hic ſequatur, ille non ſequatur diui-

Reſponſio quorũdã Doctorũ.

Refutatur.

diuinam vocationem;qui tamē affectus hominem in neutram partem determinãt, ſed ſolùm faciunt vt faciliùs vel difficiliùs conſentiat.hinc fit vt pauperes faciliùs conuertantur quàm diuites,& humiles quàm ſuperbi,debiles quàm robuſti,&c.

Inſtantia. Sed inquiunt;D.Auguſtinus eadem qu.2. ad Simplicianum ait,*non poſſe effectũ miſericordiæ Dei eſſe in hominis poteſtate,vt fruſtrà ille miſereatur,ſi homo nolit* Si effectus ille non eſt in hominis poteſtate,ergo voluntas illum conferendi non ſupponit præſcientiam conditionalis liberæ.*Reſpondetur.* Reſpondeo:Non video quò hæc inſtantia pertineat,niſi ad probandum conuerſionem ſeu conſenſum , quo homo conuertitur,non eſſe liberũ;quod ſanæ doctrinæ manifeſtè repugnet. Quid enim aliud eſt,non eſſe in poteſtate hominis , quàm nõ eſſe liberũ: Itẽ cùm Deus vult miſereri , non poſſe hominẽ refragari,ſed neceſſariò cõſentire:alioquin fruſtrà Deus miſereretur, ſi cõſentire & diſſentire eſſet in poteſtate hominis.Non vult hoc Auguſtinus;ſed per effectum miſericordiæ intelligit vocationẽ efficacem,ex qua præſciebat liberè ſecuturum cõſenſum . Vt enim hæc potiùs detur vocatio quàm alia,nõ eſt in hominis poteſtate. hac autẽ data nõ fruſtrà miſeretur, quia præſciebatur ſecuturos conſenſus . Itaque ex hoc

loco ſtabilitur potiùs quã euertitur præſciẽtia conditionata. Eamdem præſcientiam indicat apertè D. Auguſtinus lib. de bono perſeuer. cap. 8. agens de iuſtis qui permittuntur labi in peccatum & damnari: *Reſpondeant, ſi poſſunt, cur illos Deus, cùm fideliter & piè viuerẽt, non tunc de vita huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum. Vtrùm hoc in poteſtate non habuit, an eorum mala futura neſciuit? nempe nihil horũ niſi peruerſiſſimè & inſaniſſimè dicitur*. Hîc D. Auguſt. vult Deũ præſciſſe eorũ mala futura ex hypotheſi, ſi in vita relinquerẽtur, idque priùs ratione quàm decerneret eos in vita relinquere, alioquin non potuiſſet ea præuenire, auferendo illos ex hac vita dum erant iuſti. Idem lib. de ſex quæſtionibus cõtra Paganos qu. 2. dicit: *His temporibus, & his locis quibus Euangeliũ non eſt prædicatum, tales omnes in eius prædicatione futuros eſſe præſciebat, quales multi in eius corporali præſcientia fuerunt, qui in eum nec ſuſcitatis mortuis credere voluerunt*. Eadem verba refert lib. de prædeſtinatione Sãctorum cap. 9. quo loco paulo pòſt repetit *Chriſtum non voluiſſe prioribus ſæculis apparere: quia præſciebat illos nec verbis nec miraculis ſuis credituros* Et infrà: *Ac per hoc quibus omnino annuntiata nõ eſt* (ſalus religionis Chriſtianę) *non credituri præſciebantur*. Et infrà: *Cernitiſne me hoc*

me hoc de præſcientia Chriſti dicere voluiſſe. quod cõuincendæ paganorum infidelitati ſufficeret, &c: Quibus locis vocat hanc notitiam *præſcientiam*, & dicit Chriſtum iſta futura conditionata *præſciuiſſe*. Vide eundē lib. de bono perſeuerantiæ cap. 14, de Tyriis & Sidoniis.

11 Præterea ſancti Patres tractant varias quæſtiones in quibus hæc præſcientia cõditionata manifeſtè ſupponitur; vt, Cur Deus creauit dæmones quos præſciebat fore malos? de quo Damaſcenus dialogo contra Manichæos pag. 541. & Auctor homiliæ de Adã & Eua apud Chryſoſtomum tom. 1. & D. Baſilius homil. quòd Deus non ſit auctor malorũ. Cur creat eos quos ſcit peccaturos, & nõ acturos pœnitentiã? de quo idē Damaſcen. lib. 4. de fide Orthodoxa ca. 22. & Gregorius Nyſſenus oratiõne catechetica c. 7. Cur permiſit hominē tentari à diabolo, cùm ſciret caſurũ. Cur ſi præſciuit lapſurum, non impediuit, ſi bonus eſt, & potuit impedire? de quo Tertullia. lib. 2. contra Marcionē. Cur Deus iuſtos non aufert ex hac vita, quos præſcit pecaturos, & damnandos ſi ſinantur viuere? de quo Auguſtin. lib. de correptione & gratia cap. 8 & epiſt. 105. ad Sixtum, & alibi. Cur primo homini dedit mandatũ, quod ſciebat illum præuaricaturũ. de quo Auctor homil. de Adam & Eua, qui ſuprà. Multa huius generis

neris habet Cyrillus lib. 9. in Ioannem cap. 10. explicans illud: *Ego ſcio quos elegerim. Sed quæret,* inquit, *aliquis primū, Si omnia ſcire Chriſtus creditur, cur Iudam, qui futurus proditor erat elegerit? Cur cum aliis eum connumerauit, quem non ignorabat quæſtus cupiditate captum, in laqueum diaboli eſſe caſurum?* & infrà: *Quid enim prohibebit incuſare Deum ac dicere: Cur in Regē elegiſti Saulem, quem ſciebas gratiam tuam eſſe ſpreturum? Imò cur primum hominem è terra formaſti, quem non ignorabas mandata tua non ſeruaturum? Aſcendet hæc oratio etiam ad ſuperiora: Cur Angelorum naturam, cùm vt Deus præuideris nonnullorū rebellionē? Ex iſtis, cæteriſq. huiuſmodi, illud porrò ſequetur, vt præcognitionis cauſa, aut nihil omnino creare debuerit, aut inſenſatam naturam ſolummodò producere,* &c. Hæc & ſimilia à Patribus tractātur, quærentibus Ethnicis vel hæreticis, quæ tamen ſupponunt illam præſcientiam cōditionatam eſſe in Deo. Et nemo Patrum id negat, ſed omnes indubitanter affirmant Deum id præſciuiſſe: nihil ominus ob varias cauſas noluiſſe, idcircò abſtinere ab illis creandis, vel conſeruandis in vita, vel dādis præceptis, &c. Eaſdem quæſtiones quotidie proponunt Ethnici apud quos primò prædicatur Euangelica doctrina: vt ex vita B. Xauerij, & litteris Indicis conſtat. vnde naturali lumine videtur euidens

hanc

hanc præſcientiam eſſe Deo tribuendã. Neque hîc confugere quis poteſt ad præuias diſpoſitiones: quia in Angelis,& primis hominibus, nullæ erant diſpoſitiones ad malum, ſed ſolùm ad bonum. neque etiam ad notitiam confuſam; quia agitur de ijs in particulari qui peccaturi erant,& de particulari eorum peccato. Eandem præſcientiam ſupponebant illi Catholici, ſiue Maſſilienſes, ſiue alij qui dicebant paruulis morituris conferri baptiſmum propter merita quæ erant habituri ſi manſiſſent in vita; alijs non conferri, propter ſimilia demerita. contra quos agit D. Auguſtinus lib. de prædeſtinatione Sanctorum c.12.13.14.non tamen eos eo nomine refutat, quòd Deo hanc notitiam tribuãt, ſed quòd huiuſmodi merita & demerita, quæ reipſa nec extiterunt vmquam, nec extabunt, remunerari & puniri velint.

12 Tertiò, Probatur ratione. Prima ratio ſit ab incõmodo. Si hæc ſcientia abſit à Deo, multa ſequũtur incõmoda. Primò, poſſe innumeras Deo proponi quæſtiones ab hominibus, ad quarũ nullam poterit aliquid certi reſpõdere, v.g. Quinã eſſent conuertẽdi ſi tali tẽpore, tali loco prædicaretur Euangelium; quinam non eſſent? Vtrum puella conſentiet ſi propoſuero ei matrimonium? Vtrùm conſentient parentes? Vtrùm inimicus

3. Ratione probatur. 1

1. Ex multis incommodis.

me

me occidet,ſi eò venero? Vtrũ ſocij me illi ꝓdẽt? Vtrũ obtinebo officiũ vel beneficiũ ſi inter ceteros me obtulero? Vtrũ reportabo victoriã ſi hoſtẽ expectauero? & ſimilia,quæ tñ homines maximè deſiderãt ſcire. Vnđ & oracula apud Gentiles de huiuſmodi plerumq. conſulta fuere. Horũ enim notitia maximè deſeruit ad vitæ gubernationem, & rerum ſuarum commodiſſimam diſpoſitionẽ. Itaq. hæc perſuaſio omnibus paſſim nationibus inſita eſt, deos iſta probè noſſe, neque poſſe falli;& in huiuſmodi conſulendum.

Secundò, nos non teneri certò credere, imò poſſe dubitare,quando Deus de talibus reſpondet:quia non eſt planè certũ, cui nulla ratione falſum ſubeſſe poſſit.

Tertiò,Deum de huiuſmodi non habere maiorem certitudinem,quàm poſſit habere creatura,v.g. Angelus aut dæmõ naturaliter: quia hi ex ſignis poſſunt etiam moralem certitudinem talium euentuum colligere.

Deum diſcere ex euentu.

13. Quartò, Deum diſcere ex euentu rerum quod ante præuiſionem abſolutam euentus nõ certò ſciebat. Antequam enim decernat aliquid facere vel permittere circa creaturã rationalem (v.gr.eam creare tali tempore & loco,illi dare tale mandatum,tales excitationes & inſpirationes, permittere tales tentationes, talium obiectorum occurſus, &c.) neſcit

neſcit certò quid inde mediante ipſius libertate eſſet euenturum; ſed tũc demum id certò nouit, quando reipſa videt euentum: nimĩrum poſtquam ſtatuit illud facere vel permittere vnde euẽtus abſolutè eſt ſecuturus. quod quidnam eſt aliud quàm diſcere per experientiam? Sicut homo priuſquam tentauit animũ alterius ſuaſione ſua, & vidit euẽtum, neſcit certò quid ille eſſet facturus, ſi talis ſuaſio ei adhiberetur; ſed id diſcit ex euentu: viſo enim euentu, ſcit certò illam conditionalem propoſitionem veram fuiſſe. Simile planè erit in Deo. Nec refert quòd decretum Dei ſit æternũ, & ab æterno præuiderit ea quæ ſunt abſolutè futura, ac proinde ab æterno fuerit certus de conditionalibus illorum futurorum; hoc enim nõ impedit, quin ipſe verè diſcet veritatem iſtarum conditionalium ex euentu futuro. Nam ſicut homo diſcit hoc in tẽpore ex euentu cùm illum videt; ita Deus diſcet ab æterno viſo euentu. Conſideratus enim vt prior ſuo decreto libero, non eſt certus; poſt decretum verò fit omnino certus ex intuitione euentus. Adde quòd manebit abſolutè incertus de infinities infinitis conditionalibus, quarum hypotheſes reipſa numquam ſunt ponendæ; quas omnes diſceret modò ex euentu, ſi illas hypotheſes ſtatueret ponere.

Dices,

Ex euentu abſoluto quomodo nihil diſcat.

Dices, Præſcientia abſoluta pendet ex euentu, & tamen non dicimus Deum aliquid diſcere ex euentu. Ergo etiamſi pendeat certitudo conditionalis ex euentus intuitione, non ideò Deus dicetur diſcere ex euentu. Reſpondeo, negando conſequentiam. Diſcere enim ex euentu, non eſt cognitionem pendere quoad ſui terminationem ex euentu veluti obiecto; ſed eſt priùs eſſe incertum vel ignorantem alicuius veritatis, & ex intuitione euentus, fieri certum. Itaque debent eſſe diſtinctæ cognitiones & diſtincta iudicia, ſicut iudicium de conditionali & intuitio euentus reipſa futuri ſunt diſtincti actus, ſi noſtro modo loquamur; & prior ex poſteriori accipit certitudinem, ſi Deus ipſas conditionales ante decretum ſuæ voluntatis nō omnino certò cognoſcit. Addo Deum nihil diſcere ex ipſo euentu rei abſolutè futuro; quia priùs ratione quàm ad ipſum terminetur per modum intuitionis ſpeculatiuæ, nouit illum futurum cognitione veluti abſtractiua in ſuo decreto effectiuo vel permiſſiuo, ſuppoſita dumtaxat præſcientia conditionata, vel ſimplici intelligentia. Cùm enim ipſe ſciat quid ſit futurum ex hypotheſi, ſi illa poſita fuerit; hoc ipſo quo vult illam ponere vel permittere poni, nouit illud idem euenturum abſolutè, vt infrà magis explicabitur.

Quin-

Digitized by Google

14 Quintò ſequitur, Deum non habere perfectiſſimam prouidentiam, ſed in omnibus ferè quæ operatur circa creaturam rationalẽ, procedere cæco modo, neſciendo quid ſit inde ſecuturũ, vel tantũ coniectando; niſi poſtquam ſe determinauit, & videt euentũ, vt oſtenſum eſt. Quòd autẽ ad perfectionem prouidentiæ pertineat, vt prouiſor omnia perpendat, & ſciat quidnam ex ſingulis modis gubernandi, qui ſe offerunt, ſit ſecuturũ, videtur per ſe notum, Sic enim ſuauiſſimè & certiſſimè poteſt obtinere finem intentũ, & vitare omnia incommoda: nec quidquam poteſt ei euenire præter expectationem. Vnde videmus homines in ſuis deliberationib. de pace, de bello, de inducijs, de contractibus, denique de omni ferè negotio maioris momenti, maxima ſollicitudine expendere, quid ex ſingulis medijs, quæ ſe offerunt, videatur probabiliter ſecuturũ. neq. ſiſterẽt in probabilitate, ſi poſſent aſſequi certitudinẽ; neq. in cõfuſione, ſi poſſent ad ſingula in particulari penetrare. Vt ergo prouidẽtia diuina ſit omnino perfecta, debet Deus priùs ratione quàm aliquid velit facere vel permittere circa naturam liberam, certò noſſe in particulari quid inde eſſet ſecuturum.

Nõ habẽbit perfectã prouidentiã.

Dices, id non eſſe neceſſe, quia cùm ſit omnipotẽs, & ex quouis malo poſſit maiꝰ bonum

Digitized by Google

num elicere, facilè poteſt defectus obueniẽtes compenſare. Homines autem ideò deſiderant noſſe quid eſſet ſecuturum, quia ſecundùm hoc conſilia ſua dirigerent, & media congrua adhiberent, idque quia incommodis occurſuris mederi nequeunt. Sed hoc eſt Deum facere magis potentem quam prouidum & circumſpectum: vt qui errata prouidentiæ poſſit emendare per omnipotentiam; & ideò magis intrepidè poſſit procedere in rerum gubernatione, quòd incommoda inde emergentia poſſit per omnipotentiam in maius bonum vertere. Indigna ſunt iſta diuina maieſtate, in qua omnes perfectiones ſunt pares, & ſingulæ ſecundùm ſuam propriam rationem conceptibilem prorſus infinitæ. Vnde tanta eſt ipſius prouidentia, quanta potentia: nec opus eſt vt potentia ſuppleat vbi deficit prouidentia, vel prouidentia ſuppleat defectum potentiæ, vt ſæpè in hominibus accidit.

II. Ratio, quia poſſibilis.

15 Secunda Ratio ſit directa. Huiuſmodi ſcientia non implicat vllam contradictionẽ; & alioquin eſt magna perfectio per ſe valdè optabilis, cùm maximè conducat ad completiſſimam prouidentiã & gubernationem; vt patet ex dictis: ergo neceſſariò ponenda eſt in Deo. omnis enim perfectio poſſibilis, nullam continens imperfectionem, Deo tribuen-

buenda. Quòd autem nullam implicet contradictionem, patet; tũ quia obiectum eius poteſt eſſe verum, vt ſtatim oſtendam (non enim aliunde poteſt habere implicantiam quàm ex parte obiecti, vt ſi dicatur illud non eſſe intelligibile eò quòd ſit falſum, aut carẽs veritate. quòd ſi obiectum poteſt eſſe verum, certum eſt non implicare illud clarè & infallibiliter cognoſci) tum quia id quod homines paſſim deſiderant & conantur aſſequi conſulto numinis oraculo, non eſt credibile id eſſe per ſe impoſſibile & inuoluere contradictionem. imò ipſum commune iudicium & appetitus generis humani apertè indicãt rem eſſe poſſibilem, & expetendam tanquã magnum bonum. Idem confirmatur ex vtilitate huius ſcientiæ. vnde etiam maximi apud omnes æſtimatur. Nihil enim homines magis deſiderant ſcire quàm iſta futura ex hypotheſi, idque ob rerum ſuarum diſpoſitionem. quod autem eſt adeò vtile & expetendum ad optimum finem, non poteſt per ſe eſſe impoſſibile.

III. Ratio, quia cognitio Dei ſe extendit ad omne verum.

16 Tertia Ratio. Futurum ex hypotheſi eſt obiectiuè verum, cui videlicet ſi iudicium conformetur, formaliter verum erit, & oratio conformis vera dicetur. atqui intellectus diuinus extendit ſe ad omne verum; ſicut voluntas diuina extendit ſe ad omne bonum

apprehenſum (nempe per quamdam complacentiam)& omnipotentia ad omne poſſibile,& immenſitas ad omnia ſpatia imaginabilia, & æternitas ad omne tempus. ergo in Deo ſtatuenda eſt iſta ſcientia. Solùm probanda eſt prima propoſitio: nam certa ſunt clara.

Eſſe verũ obiectiuè. Quòd ergo futurum ex hypotheſi ſit obiectiuè verum, probatur Primò ex D. Auguſtino de bono perſeuerantiæ c.14. vbi ex verbis illis Dñi Matth.11. *Si in Tyro & Sidone facta fuiſſent virtutes, quæ facta ſunt in te, in cinere & cilicio pœnitentiam egiſſent.* concludit D. Auguſtinus: *Ex quo apparet habere quoſdam in ipſo ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant.* Hîc ex veritate prædictionis & præſcientiæ diuinæ (ſupponit enim dictum Domini eſſe veriſſimum, vt diuinæ ſapientiæ oraculum) colligit veritatẽ obiecti: & vult hoc eſſe verum; Si iſte videret talia ſigna, vel audiret talem prædicationem, moueretur ad fidem. Neq. hîc confugere poſſumus ad obiectum in confuſo, nimirum quòd aliqui mouerentur in confuſo: quia loquitur de ſingulis in particulari conſideratis. neque ad apparentiam & veriſimilitudinem; quia dicit ita reipſa eſſe futurum. Non video quid ad hoc teſtimonium

Digitized by Google

nium cum aliquo colore reſponderi poſſit. Sicut autem D. Auguſtinus ex veritate præſcientiæ & prædictionis veluti à poſteriori colligit veritatem obiecti; ita ex veritate obiecti, tanquam à priori colligimus diuinam præſcientiam quam nullum verum poteſt latere.

Secundò, hæc propoſitio, *Si Petrus in tali periſtaſi rerum hoc modo tentatus ter fuerit, ter Dominum ante ſecundum gallicinium negabit*, erat vera ante rei euentum. non enim euentus fecit vt inciperet eſſe vera, ſed veritatem eius latentem detexit: ex euentu enim nobis innoteſcit talium propoſitionum veritas.

Confirmatur Primò, quia huiuſmodi propoſitione nihil aliud ſignificatur, quàm ex tali diſpoſitione præuia (ſi poſita fuerit in re) talem ſecuturum effectum, non neceſſariò, ſed liberè. atqui hoc eſt verũ ante euentum; imò ab æterno. quia omnis propoſitio de futuro ſi vera eſt, eſt vera ab æterno. Vnde neceſſe eſt hanc veritatem ab æterno clarè & diſtinctè eſſe cognitam. Cumq. hæc veritas nõ dependeat ab aliquo decreto Dei libero (nihil enim ponit reipſa futurum) anteuertit in ratione obiecti omne decretum liberum. ac proinde eius quoque præſcientia prior eſt & independens ab omni decreto libero. Quod in vna conditionali oſtendimus,

de omnibus aliis intelligẽdum eſt. omnium enim eadem eſt ratio.

Idem confirmatur ſecundo, ex communi hominum iudicio. Omnes enim huiuſmodi conditionales propoſitiones apprehendunt vt determinatè veras aut falſas; etſi ignorent vtrum ex duobus illis competat. Vnde vt id ſciant, faciunt experientiam, & ex euentu deprehendunt. Hinc ſponſiones interdum de huiuſmodi inſtituuntur v.g. Vtrùm puella ſit conſenſura, ſi ei nuptias cum tali dote obtulero? quam propoſitionem iudicant fuiſſe veram, ſi poſita hypotheſi videant ſecutum conſenſum; falſam, ſi videant non ſecutum. Non tamen volunt veritatem & falſitatem pendere ex illo euentu abſoluto, ſed ſolùm inde detegi: aliunde enim, ſemota reuelatione, certò & in particulari ſciri à nobis nõ poteſt.

Confirmatur Tertiò, quia talibus propoſitionibus nihil aliud ſignificatur, quàm talẽ diſpoſitionem, ſi ponatur, habituram mediãte libero arbitrio talem effectum, ſiue inducturam liberũ arbitriũ ad talem actum: vel (quod idem valet) talem actum prouenturũ occaſione talis diſpoſitionis præuiæ, ſi poſita fuerit in re. atqui non eſt dubitandum quin hoc ſit determinatè verùm vel falſum, licet à nobis ignoretur: quia iſta diſpoſitio non

faceret

Digitized by Google

faceret aliquid indeterminatum; ſed determinatè vel cauſaret hunc actum, & ita propoſitio eſſet vera, vt pote conformis rei ſignificatæ; vel non cauſaret hunc actum, & ita eſſet falſa. vtrumque enim eſt determinatum obiectiuè, cauſare hunc actum, & non cauſare hunc actum.

17 Ex his patet futurum ex hypotheſi eſſe obiectiuè verùm, & propoſitiones conditionales de tali futuro eſſe propriè & determitè veras. Quare cùm lumen diuinæ mentis propter ſuam infinitam vim in cognoſcendo extendat ſe ad omne verum, ſiue exiſtat reipſa, ſiue non exiſtat: neceſſe eſt vt etiam ad veritatem talium futurorum ex hypotheſi ſe proferat, & norit non ſolùm quid reipſa futurum ſit ex diſpoſitionibus & occaſionibus, quæ voluntatem creatam reipſa excitabunt; ſed etiam quid futurum eſſet ex alijs diſpoſitionibus, quæ illam excitare poſſunt. Hæc aduerſus priorẽ ſententiã, quę abſolutè negabat hanc præſcientiam, dicta ſufficiant.

18 Nunc aliquid breuiter dicendum de altera ſententia, quæ huiuſmodi conditionales ſtatuit præſciri in decretis diuinis. Volũt enim Deum non tantùm prædefiniuiſſe ſuis decretis, quidnam abſolutè ſit futurum; ſed etiam quidnam quauis hypotheſi facta fieri deberet.

Sed hæc ſententia facilè refutatur. Primò, quia hæc ſententia euertit ſeipſam. Si enim euentus eſt ita prædefinitus, iam non erit cõditionalis libera, ſed neceſſaria, nimirum ex ſuppoſitione diuini decreti, quod cum hypotheſi externa eſt connexum: v.g. hæc erit neceſſaria, *Si Petrum ſic vocauero, ſequetur*; quia vocationi coniunctum eſt decretum, quo efficaciter & abſolutè conſenſus eius eſt volitus & prædefinitus, ex quo neceſſariò ſequetur. implicat ergo dicere cõditionales liberas primitus cognoſci in decreto diuino. Deinde ſi cognoſcuntur in decreto diuino, nõ eſt aliqua peculiaris difficultas in illis cognoſcendis. nihil enim faciliùs quilibet cognoſcit, quàm quod in animo ſuo abſolutè iã ſtatuit. Hæc tamen ſcientia cenſetur habere peculiarem difficultatem, ſicut & præſcientia futurorum abſolutè: quia effectus non habet aliquod eſſe determinatum, ſiue in ſeipſo, cùm non exiſtat; ſiue in ſua cauſa, quia ſupponitur non eſſe aliqua cauſa, quæ ad illũ ſit determinata. Vnde multi negarunt præſciẽtiam huiuſmodi rerum. Tertiò, quia hæc ſententia ſupponit omnes actus voluntatis eſſe prædefinitos in particulari abſoluta voluntate à Deo cum omnibus ſuis circumſtãtijs; quæ doctrina, quanta contineat incommoda, oſtenſum eſt ſupr. cap. 3. & 4. Itaque in
hac

hac prædefinitione non poſſunt cognoſci conditionales liberæ. Denique futura ex hypotheſi non pendent à diuina prædefinitione, ſed ex ipſa rerum connexione & ſequela vnius ex altero: quæ eſſet ſi hypotheſis poneretur: vnde etiam anteuertunt omne decretum liberum. ergo non poſſunt in illa prædefinitione ſciri.

19 Aduerte tamen, quia abſolutè futura pendent à decretis Dei liberis, quibus voluit cauſas creare, & eas in tali rerum ordine ponere, vel tales eis occaſiones dare aut permittere; idcircò omnes actus liberi abſolutè futuri poſſunt præſciri à Deo, & reipſa ſunt præſciti in decretis liberis, ſuppoſita eorum præſcientia cōditionata. Nā per præſcientiā conditionatam ante omne decretum ſciebat certiſſimè de ſingulis actibus liberis tam malis quàm bonis in particulari, ipſos futuros tali tempore, loco, modo, &c. ſi cauſas liberas crearet, & in tali rerum ordine collocaret. Vnde hoc ipſo quo vult cauſas ipſas creare, & in tali rerum ordine conſtituere, nouit abſolutè iſtos actus futuros: poſita enī hypotheſi ſui decreti, præſcientia conditionata tranſit in abſolutam. Et hoc modo dici poteſt Deum præſcire futura in determinatione ſuæ voluntatis, ſuiſque decretis, non quibus decreuit vt omnia ſic fierēt, ſed quib.

Quo modo omnia futura abſoluta poſſint præſciri in decretis liberis.

decreuit cauſas creare, & tales diſpoſitiones circa illas ponere vel permittere. Sic cùm ſciret Petrum negaturum, ſi permitteret illum poni in illo diſcrimine & tentari, hoc ipſo quo voluit permittere, ſciebat hoc abſolutè futurum.

CAPVT XX.

Soluuntur argumenta quæ contra præſcientiam conditionatam obiiciuntur.

HIS explicatis & ſatis ſtabilitis, ſequitur vt argumenta contrariæ ſententiæ proferamus & diſſoluamus. Igitur non eſſe in Deo talem præſcientiam probari poteſt.

Oppugnatur hic præſcientia Primò ex S. Scriptura.

1 Primò, ex S. Scriptura. Hæc enim dum loquitur de huiuſmodi futuris, nihil aliud vult indicare quàm ex tali diſpoſitione talē effectum ſolitum prouenire: ac proinde ita eſſe agendum in negotijs, ac ſi certiſſimè poſita illa diſpoſitione eſſet euēturus: nā in ordine ad praxim hæc duo æquiualent. Confirmatur, quia idcircò plerumq. additur verbum *forte*, quod eſt dubitantis, vt indicetur rem ipſam in ſe eſſe incertam & nō intelligibilē, & ſolū ex præuijs diſpoſitionibus poſſe de euentu iudicari. Exempla plurima occurrunt paſſim

paſſim in Scriptura. Geneſis 3. *Nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ & comedat, & viuat in æternum; emiſit eum Dominus*, &c. Exod. 23. *Non habitẽt in terra tua, ne fortè peccare te faciãt in me.* Ierem. 26. *Noli ſubtrahere verbum, ſi fortè audiant & conuertantur.* Ezechielis 2. *Loquêris ad eos, Hæc dicit Dominus ſi fortè vel ipſi audiãt, & ſi fortè quieſcant.* Et infrà: *Loqueris ergo verba mea ad eos, ſi fortè audiant & quieſcant.*

2 Secundò, ex Patribus. D. Auguſtinus de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 14. *Hæc eſt tota cauſa cur dictũ eſt: Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius. Dictum eſt enim ſecundùm pericula vitæ huius, non ſecundùm præſcientiam Dei, qui hoc præſciuit quod futurum erat, non quod non futurum erat.* Hîc videtur D. Auguſtinus hanc præſcientiam apertè negare, eò quòd id quod nõ eſt futurum, non poſſit præſciri. Idem tamquam abſurdum refert D. Proſper in epiſtola ad diuum Auguſtinum, cuius epiſtolæ occaſione conſcripſit librum de prædeſtinatione Sanctorum. *Secundò, ex Patribus.*

3 Tertiò, Ratione. Nam Primò huiuſmodi propoſitiones videntur falſæ: idque duplici de cauſa. Prima, quia ſignificant illationem vnius ex altero: vnde ſi non eſt bona illatio, propoſitio falſa eſt; vt patet in hac, Si eſt homo, eſt albus. atqui in cõditionalibus liberis *Tertiô, Ratione.*

non

Digitized by Google

non eſt bona illatio. non enim ſequitur, Petrus ſic mouetur, ergo conſentiet. ergo ſunt falſæ, ac proinde non poſſunt ſciri. Secũda, quia iſtæ conditionales liberæ affirmant aliquam rem determinatam, quæ nullo modo eſt determinata. Non enim actus ille liber eſt determinatus in ſua cauſa: quia liberum arbitrium, etiam poſita hypotheſi, eſt indifferens ad illum, & eius oppoſitum. Neque etiã eſt determinatus in ſeipſo, quia neque eſt, neque vmquam erit in ſe ſecundùm ſuum eſſe actuale, ſicut ea quæ ſunt abſolutè futura, quæ pro ſuo tempore habent eſſe determinatum extra ſuas cauſas.

Secundò, huiuſmodi futura non poſſunt ſciri in præſentia æternitatis, ſicut D. Tho. vult ſciri abſolutè futura: quia cùm nũquam exiſtant, nõ poſſunt dici æternitati eſſe præſentia; neq; in ſuis cauſis, cùm hæ ſint indifferentes, vnde ex vi illarũ nõ magis poteſt colligi effectus, quàm eius oppoſitum, ſaltẽ notitia certa & omnino infallibili; neque in determinatione diuinæ voluntatis, quo modo Scotus ponit cognoſci futura abſolutè; neq; in ſeipſis, cùm in ſe non ſint quid determinatum. Præter hos modos, nullus alius videtur ſupereſſe quo cognoſcãtur: ergo nõ ſunt cognoſcibilia.

Denique, circa quodlibet liberũ arbitriũ

poſſunt

poſſunt fieri infinitæ hypotheſes quas anim⁹ poteſt fingere: ac proinde dicendũ erit Deũ circa vnumquemque præſcire infinita futura ex hypotheſi; quod videtur ſuperfluum & incredibile.

4 Ad primum argumētum reſpondeo: Etſi forrè in quibuſdam locis poſſit cōcedi nihil aliud quàm rerũ diſpoſitionē & probabilitatem euentus ſignificari; tamen negādum eſt id eſſe vniuerſale, & ad omnia huiuſmodi loca pertinere. nam contrariũ ſuprà c. 19. nu. 4, 5. 6. aliquot exēplis clariſſimis eſt oſtenſum. Ad cōfirmationem: Fateor in locis plurimis illa locutione, *Ne fortè*, non ampliùs ſignificari quàm periculũ euētus ex tali hypotheſi; & ſimili modo per *Si fortè* ſæpè nihil aliud quàm ſpem euentus liberi, & probabilitatē aliquam coniunctam cum difficultate. Hinc tamen non ſequitur Deum huiuſmodi locutionibus vti, quòd euentus ipſi in particulari ſint incerti aut notitiæ ipſius obiectiue indeterminati. Abſit. Nam etiam ſæpè vtitur vbi res eſt certiſſima; vt Ieremiæ 4. *Ne fortè egrediatur vt ignis indignatio mea* & cap. 6. *Erudire Ieruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te terram deſertam & inhabitabilem.* Pſalm. 80. *Si populus meus audiſſet me* &c. *pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem.* Hæc omnia Deo certiſſima erant, quia ab ipſo exe-

Reſponſio ad primũ Argum.

Digitized by Google

exequenda;& tamen dicit *fortè*:quia Scriptura non loquitur philoſophicè, ſed populariter:iuxta vulgarem autem loquēdi formam etiam in rebus nobis certiſſimis interdum adhibemus illam particulam mitigandi cauſa,vt vitemus contentiones, vel minùs percellamus,&c.Deus itaque huiuſmodi dubitandi particulam adhibet,nō quòd ipſi vllo modo res dubia aut incerta ſit,ſed humana loquendi forma,vt oſtēdat periculum euētus mali,vel ſpem euētus boni;& eſſe in noſtra poteſtate bonum conſequi,& malum vitare.Sic Hieronymus in cap.2.Ezechielis explicans illud,*Si fortè vel ipſi audiant: Loquitur hæc Deus ambigentis affectu,vt liberum hominis monſtret arbitrium;ne praſcientia* (ſic enim legendum,non *præſentia,* vt multi codices habēt) *futurorum mali vel boni immutabile faciat quod Deus futurum nouerit. Non enim quia ille ventura cognoſcit,neceſſe eſt nos facere quod ille præſcinit:ſed quod nos propria volūtate ſumus facturi,ille nouit futurum quaſi Deus.* Hîc Hieronymus breuiter tria docet maximè notāda. Primò,cur Deus vtatur particula *forte*, quaſi dubitaret; nimirum vt oſtendat hominem eſſe liberum,& ad neutram partem determinatum.Secundò,cur non reuelet euentum ipſum,cùm illum optimè norit: nempe hoc ideò facit, ne homo deſperet, vel ſecurus

ceſſet,

ceſſet, apprehendendo tamquā immutabile, quod Deus prædixit. Tertiò, cur Dei præſciē tia non adferat neceſſitatē. Itaque ſupponit hîc euentum in omnibus huiuſmodi locutionibus à Deo in particulari cognoſci. Eamdem doctrinam quoad tria prædicta habet Theodoretus in cap. 26. Ieremiæ: *Dixit*, inquit, *Fortaſſe, non quaſi ignorans. nouerat enim illorum incredulitatem, ſed ambigua dictione vſus eſt, ne diuina ſententia attendentes, deſperarent de ſalute. Non abſimile dictum eſt ab Ezechiele, Si fortè audiant, ſi fortè videant. Non enim hoc ignorandi verbum eſt*, &c,

5 Ad ſecundum. D. Auguſtinus loquitur ibi de præſcientia abſoluta, quæ ſola propriè dicitur præſcientia. Præſcientia cōditionata nō eſt ſimpliciter præſcientia quæ reſpicit futurum ſimpliciter; ſed eſt præſcientia ſecūdùm quid, nempe ex hypotheſi. vnde potiùs diceretur ſcientia quàm præſcientia cōditionata. Nihilominùs etiam rectè ſic vocatur, quia ſimiliter omnino ac præſciētia tendit in obiectum, nempe tamquam in euentum futurum poſita conditione. Vnde quia reſpicit illud ſub ratione futuri ex hypotheſi, vocatur præſciētia; quo nomine etiam interdum vtuntur Patres, dum de hac ſcientia loquuntur. vt patet ex teſtimonio Cyrilli, Hieronymi & Theodoreti ſuprà, D. Auguſtini cap. 9. *Ad teſtimoniū diui Auguſtini.*

de

de prædeſtinatione Sanctorum. vbi de hac loquens quater vtitur verbo *præſciētia*, & *præſciendi*. Porrò D. Auguſtinus eo loco refu tat quoſdam Catholicos (quos puto fuiſſe Maſſilienſes) qui volebant paruulos propter merita vel demerita, quæ Deus præſciebat illos habituros ſi manſiſſent in vita, cōſequi vt cum baptiſmo, vel ſine baptiſmo, exeant ex hac vita: vt patet ex c.12. Qua in re multū errabant. nam homo tantùm iudicandus eſt ex iis quæ geſſit, non ex iis quæ non geſſit; vt ibidē Auguſtinus. atqui illa numquā geſſit. Deinde quod reipſa numquam eſt futurum, non poteſt præſciri futurum. nam hoc nihil eſt aliud quàm non futurū eſſe futurū, quod implicat, vt ibidē Auguſtinus inſinuat, cùm ait: *Sed vnde hoc talibus viris in mentem venerit, neſcio; vt futura, quæ non ſunt futura, puniantur, aut honorentur merita paruulorum.* Itaque meritò D. Auguſtinus negat illa eſſe præſcita, nē-pe abſolutè, ſicut merita & demerita præſci-ta eſſe debent. Eodem modo intelligendus D. Proſper, qui iſta D. Auguſtino propoſue-rat. eius verba ſunt: *Sed in tantum quibuſcum-que commentitiis meritis electionē Dei ſubijciūt, vt præterita quæ non extant, futura quæ non ſint futura, contingant: nouoq; apud illos abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſint, & præſcita nō acta ſint.*

Ad

6 Ad tertium reſpondeo, & Primò ad primam rationem: Negandũ eſt omnes huiuſmodi propoſitiones eſſe falſas; imò omnes ſunt veræ, quæ effectum, qui re vera ex hypotheſi eſſet ſecuturus, ſignificãt ſecuturũ: quia ſunt conformes rei ſignificatæ. Vnde etiam negandũ eſt quod priore loco pro cauſa adfertur. Non enim omnes propoſitiones cõditionales ſignificant illationẽ, ſeu argumentationem, aut neceſſariã depẽdentiam vnius ex altero; ſed illæ tantùm in quibus intendimus neceſſariam connexionẽ ſignificare, vt cùm dicimus, Si eſt homo, eſt capax diſciplinæ: non autẽ illæ in quibus volumus ſignificare aliquẽ effectũ ex aliqua occaſione liberè ſecuturũ; vt patet ex communi hominum vſu. Omnes enim homines ita loquũtur, nec amplius intẽdunt innuere, v.g. Si hoc illi ſuaſeris, faciet: ſi negaueris, iraſcetur tibi: ſi dederis, remunerabit, &c. In iſtis & ſimilibus homines nõ intendunt argumentari, nec alterũ ex altero per bonã illationẽ colligere; ſed ſolũ inſinuare quid eſſet reipſa mediãte libertate arbitrij ſecuturum, & quem effectũ talis diſpoſitio aut hypotheſis eſſet habitura. Sicut enim duplex eſt connexio rerũ, neceſſaria & libera; ita vtramque poſſumus huiuſmodi propoſitionibus ſignificare. Similiter neganda eſt altera cauſa. Falſum enim 7

Ad primam rationem.

eſt

eſt id, quod in iſtis propoſitionibus ſignificatur, non eſſe quid determinatum. Significatur enim id quod reipſa eſſet ſecuturum, ſi hypotheſis exiſteret. hoc autem eſt quid determinatum; v.g. conſenſus particularis. Cōfirm. quia ſi hypotheſis exiſteret, dici nō poteſt, nihil omnino ex ea ſecuturū, cùm quotidiana experientia contrarium conuincat: neque etiam ſecuturum aliquid indeterminatum, quia nihil indeterminatum poteſt exiſtere: ergo neceſſe eſt, vt id quod eſt ſecuturum, ſit determinatum. Quòd ſi etiā nihil omnino ex illa hypotheſi eſſet ſecuturū (vt interdum fit) mente aliorſum diſtracta, illa ipſa negatio, priuatio vel omiſſio, eſt aliquid determinatum; & penderet ab alia occaſione vel diſpoſitione cauſæ liberæ, ac proinde eſſet obiectum cognitionis. Fateor quidem nihil horum eſſe determinatū in ſua cauſa: quia nec abſolutè futura habēt vllam in ſua cauſa, quatenus eſt prior actu libero, determinationem: vt ex ijs quæ cap. 5. dicta ſunt, conſtat. Vnde nec in illa cognoſci poſſunt, cùm illa non magis hunc effectū, quàm eius oppoſitum indicet. Nego tamen futura ex hypotheſi non eſſe determinata in ſeipſis obiectiuè: quia poſita hypotheſi determinatè eſſent ſecutura ex parte rei. Nam ſicut hypotheſis etſi non exiſtat actu, tamen eſt quid deter-

Eſſe quid determinatum quod ſequeretur.

Non eſt determinatum in cauſa.

Sunt determinata in ſeipſis obiectiuè.

Digitized by Google

determinatum obiectiuè, quod poteſt deter minarè apprehendi: ita quoque effectus qui ſequeretur, eſt quid in ſe & obiectiuè defini tum ac certum, ac proinde tale vt diſtinctè cognoſci poſſit: ſimiliter dependentia & cõ- iunctio effectus illius cum ſua cauſa eſt quid determinatũ. Falſum itaque eſt, nihil hîc eſſe determinatum obiectiuè aliud enim eſt ob- iectiuè determinatũ, aliud actualiter exiſtẽ- do. Simili modo abſolutè futura priuſquam ſint, nõ ſunt determinata niſi obiectiuè. Vn- de non habent ab æterno, vſque ad punctũ temporis quo incipiunt exiſtere, maiorẽ de- terminationẽ, quã futura ex hypotheſi. Nec refert quòd exiſtentia, quam ſuo tẽpore illa futura habent, ſit cauſa cur ab æterno ſint ob iectiuè determinata: quia ſimiliter exiſtẽtia, quam futura conditionata haberent ſuo tẽ- pore poſita hypotheſi, eſt cauſa cur ab æter- no ſint obiectiuè determinata.

8 Ad ſecundam: Futura ex hypotheſi cog- noſcuntur à Deo in preſentia æternitatis, ſeu quia æternitati præſẽtia iuxta modũ D. Tho. Cùm enim viſio diuina mẽſuretur æternita- te, neceſſariò ambit omne tẽpus, anticipans omnia, quæ per totum tẽpus fiunt, & quauis hypotheſi fierent. Itaque hæc omnia ab æter no ſunt illi præſcientia, ita vt ictu ſuæ viſionis vel luminis omnia illa veluti tangat & feriat;

Ad ſecũdam ratio nem.

Quomodo cognoſcã- tur.

Digitized by Google

ſicut obiectum præſens oculorum adſpectu tangi dicitur. Dũ enim ſe extendit ad omne tẽpus futurum, non ſolùm videt quid reipſa per totum tẽpus, & ſingulas eius partes fiat; ſed etiã quid hac vel illa hypotheſi poſita fieret. Itaque hæc omnia ſunt illi præſentia tam quam ex hypoteſi exiſtentia. Hoc modo intelligenda eſt D. Thomæ ſentẽtia de præſentia æternitatis, nimirum vt non ſit præſentia coëxiſtentiæ, ſed obiectiua, quę nõ minùs in futuris ex hypotheſi, quàm in abſolutè futuris locum habet, etſi non eodem prorſus modo. Hæc ratio cognoſcendi non differt reipſa ob ea qua dicimus Deum ex vi infinita ſui luminis cognoſcere hęc futura in ſeipſis ſecũdùm eſſe ſuum determinatũ, quod haberẽt poſita hypotheſi extra ſuas cauſas. hoc enim eſſe eſt illi pręſens obiectiuè ab ęterno.

Ad tertiã rationem.

9 Ad tertiam: Concedo totum quod infertur. Imò id eſt neceſſarium, cùm eius noticia debeat ſe extẽdere ad omne verũ: ſicut eius potentia ad omne poſſibile. Neque hoc videri debet incredibile, cùm ſub quaque rerum ſpecie concipiat diſtinctiſſimè infinita indiuidua, & quodque indiuiduum poſſit infinities (vt ita dicam) replicare; & rurſus circa quamque replicationem infinitas alias varietates efficere. Itaque ſicut concipit diſtinctiſſimè omnes actus quos quęlibet creatura libera

bera poteſt facere, & per infinitam duratione͂ eſt factura: ita cõcipit omnes actus, quos poſita qualibet hypotheſi, quam non ſolùm homo & Angelus, ſed etiam ipſe Deus poteſt concipere, eſſet factura. quod ego pro certiſſimo habendum cenſeo.

Hęc de iſta quęſtione & ceteris de quibus fuit diſceptatio, ad pręſens negotiũ ſufficiãt.

Concluſio totius Diſputationis.

10 Ex quibus cuiuis erudito Lectori facilè conſtare poteſt, Primò, noſtrorum ſentẽtias de gratię efficacitàte, prouidentia diuina, arbitrij libertate & pręſcientia cõditionata, de quibus cõtrouerſia nobis mota fuit, quęque tractatu illo impetuntur, non eſſe nouitias, nec rationibus tãtũ philoſophicis ſubnixas; ſed antiquas, ſanctorum Patrum & Doctorũ Eccleſię, diuinę Scripturę, & ſacris Conciliorum decretis maximè cõſentaneas, & procul ab errore Pelagianorũ & Semipelagianorũ diſſitas. Secundò, quàm parum vitiũ habeãt ea quę aduerſus illas adducuntur, vt quę plerumq; falſis vel prauè detortis, & male intellectis principijs vel auctoritatibus ſint ſubnixa. Tertiò, quanta difficultate cõtraria ſententia ſuſtineatur, & à grauiſſimis erroribus, qui ex ea deduci videntur, vindicetur; cùm noſtra facilè explicari, & ab omni erroris vmbra defendi poſsit. Denique, vtra videatur magis cõſentanea nõ ſolùm doctrinę D. Au-

Digitized by Google

guſtini, ſed etiã definitionibus Concilij Tridentini, aliorumque Conciliorum, & teſtimonijs ſacræ Sripturæ. Precor ipſam Lucem omniũ illuminatricem, ad cuius hæc honorẽ conſcripſimus, vt mentibus eorũ, qui iſthæc lecturi ſunt, affulgeat; vt in difficillimis iſtis maximique momenti quæſtionibus, veritatẽ clarè cernere, & cognitam, ſi antè aliud ſenſerunt, depoſito contentionis ſtudio, humiliter amplecti poſſint. Omnia quæ hîc vel alibi ſcripſimus, Sanctæ Sedis Apoſtolicæ iudicio, cum omni ſubmiſſione, ſubiecta ſunto.

Errata ſic corrige.

FOL. 1. pag. 1. lin. 5. cõtrouerſia. cõtrouerſia. fol. 6. pa. 1. li. 3. diſſendum, diſſenſum. fo. 25. pag. 1. li. 1. præſcite, præſcita fo. 29. pa. 2. li. 8 i fluxu, influxus. fo. 35. pa. 2. li. 2 priuam, primam. fo. 39 pa. 2. lin. 12. auertat, aduertat. fo. 46. pa. 1. li. 6. connexionẽ, adde habere. fo 47. pag. 1. li 23. illum, illud. fo. 51. pa. 1. li. 24. ſuncinas, ſoncinas. fo. 52. pag. 1. li 18. illa, ille. fo. 76. pa. 2. li. vlti. medos, modos. fo. 84. pa. 1. li. 17. non alia, non alia. & pa. 2. li 4. Auguſtino, ex Auguſtino. fo. 97. pa. 2. li 18. habemus non cum, nos habem⁹ ad cum fo. 121. pa. 2. li. 22. obus bonum, opus bonũ. fo. 122. pa. 1. li. 17. Principium, principum. fo. 125. pa. 2. in fine. dicid, dicit. fo. 126. p. 1. li. 18. homo operari, homo non operari fo. 226. pa. 2. li. 18. reuelatio pone. lege reuelatione. ibidem li. 19. nõ teſt, non poteſt.

INDEX

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

INDEX LOCORVM præcipuorum ſcripturæ Sacræ, quæ in hoc opere continentur.

GEneſ. 3. Nunc ergo ne forte mittat manum.229.1.
Deut.30.Mãdatum quod ego præcipio. 58.2.
Secundi Parali.30.In Iuda vero facta eſt manus Domini.122.1.
Pſal.94.Hodie ſi vacem eius audieritis. 52.2.
Eſter.4.Tribue ſermonem compoſitũ.124.2.
Prouerb.21.Cor Regis in manu Domini.
Canti.1.Trahe me poſt te.131.2.
Eccleſiaſt.15.Deus ab initio conſtituit hominem.59.1.
Iſa.5.Quid vltra debui facere vineæ meæ. 59.2.& 139.2.Idem 26.omnia opera noſtra operarus es.28.2.Idem 46. omne cõſilium meũ ſtabit.129.2.Idẽ 50. mane erigit mihi aurem.127.2.
Ierem.26.Noli ſubtrahere verbum. 219.2
Ezechiel.18.Cõuertimini & agite Pœnitẽtiã 60.Idem 36.Dabo vobis cor nouum.
Mathę.11. Væ tibi Corozayn 61. & 215.2.
Idẽ Quoties volui cõgregare filios tuos.62.1

Digitized by Google

Ioan.1.Dedit eis poteſtamem 52. 2. Idem 6. Nemo poteſt venire ad me 132. 1. Idem 8. qui ex Deo eſt 128. 1. Idem 15. Sine me nihil poteſtis.28. 1.

Actu.16. Cuius Dominus aperuit cor. 128. 1.

Ad Rom.9.Non eſt volentis neq. currentis 136.& 137. 1. Corinth.3. Non quod ſufficientes ſimus 131. 1. 2. 1. Corinth. 4. Quis enim te diſcernit 192. & 191.Idem 15. Plus omnibus laboraui 127. 2.

Ad Epheſ.Operatur in filijs diffidentię.122.2 Ipſius enim factura ſumus,157.1.

Ad Philip.1.Qui cœpit in nobis opus.137. 7. Idem 2.Deus eſt qui operatur velle 123. 1. 125. 1.

Apoc.3.Ego ſto ad hoſtium & pulſo.62. 1.

INDEX

Digitized by Google

INDEX PRAECIPVA- rum ſententiarum, quæ in hoc opere continentur.

Prior numerus folium ſecundus paginam indicat.

A.

AVxilium quomodo adſit homini excita to.6.1.
Auxilium cõcomitans ſimul natura eſt cum libero arbitrio.6.2.
Alteratio inferiorum omnium non ceſſaret quieſcentibus cœlis.27.1.
Auxilium prędeterminans refellitur ex loco Ioan.8.qui ex Deo eſt verba Dei audit, ab aduerſarijs pro ſe adducto.128.1.
Anſelmi,& aliorum teſtimonia ſępe mutila pro ſuo commodo aduerſarij producunt. 33.2.& 134.& 135.
Aduerſarij quadruplicem determinationem Dei ad quemuis actum admittere debent 58.1.
Auxilium efficax quomodo debeatur vtẽti benè auxilio ſufficienti.59.2.& 61. 1.& 2.

Auxilio eodem contingere poteſt eumdem hominem vno tempore elicere conſenſum & nō alio.64.1.& 77.1.95.1.& 2.202.1
Antiqui patres & ſcholaſtici gratiam phyſicè prædeterminantem tollunt 69. & ſequētibus.
Auguſtinus vocationi diuinę non gratię prædeterminanti ſemper tribuit gratiæ efficaciam.71.& 72.
Auguſtinus dū de vocatione loquitur quæſtionem de efficacia definit. 72.2. & 37. & 74.
Auxilium diuinum & liberum arbitriū quomodo cauſæ partiales conuerſionis.135.1.
Aduerſarij multa imponunt conſtituētibus auxilium morale 118.2.201.1
Auxilium morale non prædeterminat, ſed ſuadet.193.2.
Auxilio quouis poſito præueniente, effectus ſequitur contingenter.194.1.
Auxilium præueniens potentiam formaliter in actum moraliter agit; cooperans vero phyſicè effectiuè nō in potentiam, ſed in actum.195 1.
Auxilium minime virtutem exequutiuā aplicat per motum præuium.206.2.

B.

Bonauentura nullo modo fauet gratiæ prædeterminanti.166.1.

Bonitas

Bonitas naturalis entitatis prauæ obiectum eſſe poteſt actus conditionati non abſoluti Dei. 45. 2.

C.

Concurſus præuij quomodo ſint à Deo prædefiniti. 38. 1.
Concurſus ad res futuras an Deus aliter quã ad poſſibiles offerat. 39. 1. Cooperatio Dei cũ libero arbitrio nõ exhibetur fortuito, ſed ex propoſito. 35. 2. & ſequentibus.
Cauſa creata nihil agit erga Deũ quo illũ excitet ad cooperandum. 37. 1.
Cauſa ſecũda libera quaſi incipit actionem, cæteræ cauſæ quaſi expectant illius influxum. 42. 2. Concurſus Dei generalis in re ipſa determinatus, & idem cũ concurſu cauſæ ſecundæ, ſecundum ſe indifferens. 43. 1.
Concurſus Dei formaliter ſumptus non tribuit actui ſpetiem. 45. 1.
Concilium Tridenti. ſeſſio. 6. can. 4. damnat Caluinũ affirmantẽ voluntatem cooperari quidem, ſed nõ poſſe diſſentire. 65. 2.
Cor apperit Deus ſine prædeterminatione illuminando. 128. 1.
Conſilium Dei reddi non poteſt ab homine inane. 131. 1
Caluinus ex eiſdẽ omnino locis Scripturæ ſacræ probat gratiã neceſſitantem, quibus aduerſarij prædeterminantem. 125, 1.
Cauſa prima diuerſa diuerſo modo facit atq.
conſer-

Digitized by Google

conſeruat. 205. 1. & 2.
Cauſam primam mouere ſecundam quomodo intelligatur. 195. 1.
Controuerſia de auxilijs explicatur. 3, 2.
Contrarius tripliciter prædeterminat voluntatem. 196. 2
Canon quartus Concilij Arauſicani ſecundi latiſſimè explicatur. 13. 8. & 139.

D.

Deo non intendente multa fiunt. 33. 1.
Deus etiam voluntate condicionata non poteſt velle malitiam actus. 42. 1.
Determinatio quæuis præueniens tollit libertatem, ex communi Doctorum ſententia. 48. 2.
Deum dare cor nouum, incipere bonum, facere vt in illius præceptis ambulemus, & ſimiles loquutiones explicantur. 123. 1. & 2.
Determinatio voluntatis eſt effectiuè à voluntate ſimul cum auxilio gratiæ. 193. 2.
Determinatio huiuſmodi eſt ipſe actus. ibid.
Deus malas actiones non dicitur ſimpliciter operari. 205. 2.
Durities eſt à ſolo libero arbitrio. 198. 1.
Deus cauſa cauſarum cur dicatur. 201. 2
Deus operatur in omnibus & cum omnibus. 204. 2.
Deus cur primum mouens dicatur. 203. 2.
Deus tripliciter poteſt aliquid abſoluto actu velle. 211. 2.

Effica-

Digitized by Google

Efficacia diuinæ voluntatis quomodo ſit cauſa contingentiæ.19.1.
Error Maſſilienſium quis fuit.92. & ſequentibus.
De Efficacia gratiæ ſtatus controuerſiæ in quo ſitus.188.1.& 2.
Efficax ex ſe gratia non datur. 194.1.& 2.
Efficax auxilium ſi eſt prædeterminans nullum dabitur auxilium ſufficiens, quod non ſit efficax.79.& 80.
Efficaciam totam gratiæ in ſola motione, quæ fit aprehenſione obiecti per intellectum conſiſtere nullus dixit, ſed omnes motionem voluntatis per pias affectiones requirunt.167.2.
Efficax auxilium morale eſſe non reale & phyſicum nullus dixit.168.1.

F.

Futura talia non ſunt, quia à Deo prænoſcantur, ſed è contra.223.224.& 225.
Futura condicionata ſuam habent determinatam veritatem.ibidem.

G.

Gratia prædeterminans quomodo ab aliquibus affirmetur.4.& 5.
Gratiam eſſe pediſſequam quid ſit. 91.1.
Gratiæ præuenientis motus neceſſarij ſunt non liberi. 47.1.

Gra-

Gratia alia adiuuans,& alia excitans & quid hæc ſit.6.1. Gratia adiuuans eſt eadem gratia præueniens, vt phyſicè cooperatur ad actum.169.& 170.

H.

Homo pro ſua innata libertate conſentit, ſed non pro ea ſola.129.1.

Homo poteſt acceptare gratiam viribus eiuſdem gratiæ.ibidem. 2.

I.

Influxus cauſæ primæ in effectum non poteſt eſſe prior natura influxu cauſæ ſecundæ. 29.30.& 31. Influxus cauſæ primæ & ſecundæ mutuo adinuicem pendent. 30.

Influxus cauſæ primæ attingit omnes rationes formales effectuum.31.1.

Imperium voluntatem ita determinat vt neceſſitet.48.1.53.2.56.1.

Indifferentia iudicii quomodo eſt radix libertatis.56.2.

Infidelis,vel fidelis non poſſunt ſe ad iuſtificationē diſponere abſq. gratiæ auxilio. 99.1.

In actu ſecundo gratiam eſſe efficacem pendet à libero arbitrio.102,2.

L.

Liberum arbitrium propriè eſt cauſa cur hic & nunc ſequatur actus. 105.1. 133.1. 195.2.

Liberum arbitrium,& gratia ſunt cauſæ partiales conuerſionis , contrarium à Caluino admittitur.134.2.& 135.& 136.1.

Libertas

Digitized by Google

Libertas ſi ſolum cõſiſteret in indifferẽtia iu dicij: ſolum eſſet differentia nominis inter catholicos & hæreticos. 47.1.
Libera cauſa à Doctoribus quomodo definiatur. 35. 2
Libertas euertitur: ſi gratia poſita non expectetur conſenſus voluntatis. 194.1. & 2.

M.

Molinæ, qui errores falſo imponantur. 1. 2. & 3.
Molinæ falſo imponitur Maſſilienſium error. 118.1.
Molinæ item falſo imponitur liberum arbitrium influere in opus bonum, prius natura quam gratiam. 1 & 2.
Molinæ ſententia ſoli libertati excluſa gratia non relinquitur conuerſio. 122.2
Motio prædeterminans phyſicè tollit libertatem, & auxilium ſufficiens: redditq. præcepta Dei impoſſibilia 81. & ſequentibus.
Moueri ab alio quidquid mouetur quomodo iuxta Ariſtotelem intelligatur. 204. 1.
Malitia eſt moralitas quædam, vel relatio rationis reſultans in actu libero. 6.1. & 2.
Malitia vt imputetur non debet eſſe formaliter volita. 11.1.

P.

Prædeterminationis phyſicæ fundamẽta: 4.1
Prouidentia diuina perfecta circa ſingulas res. 3.1.

Potentia

Digitized by Google

Potẽntia executiua diuina ratione differt ab intellectu diuino, & voluniate. 40.2.
Potẽtia eadem per decretum diuinum appli cata, ſe habet inſtar cauſæ naturalis. 41.1
Prædeſtinatio vt ſe extendit ad effectus poſteriores ſub meritum cadit. 108.1.
Prædefinit Deus ſuum concurſum cum cõditione. 41.1.
Primum in vnoquoque genere quomodo ſit cauſa cæterorum. 27.1.

S.

Solutiones defendentium phyſicam prædeterminationem proponuntur & impugnantur. 18.20.21.
Suppoſitio antecedens quomodo repugnet libertati & quomodo non. 16.2.& 17.
Senſus compoſitus quomodo tollat, vel nõ tollat libertatem. 18.
Scripturæ ſacræ ijſdem locis vtuntur Auguſtinus, & Caluinus, ille vt gratiam extollat, iſte vt libertatem euertat, eiſque aduerſarius eandem libertatem gratiæ determinanti reſiſtere non poſſe probare contendit. 122.1.
Scientia conditionata in Deo ponenda. 214. qua ſuppoſita facilè eſt Deo decernere quid libet circa noſtram conuerſionem. 121.
Scientia conditionata ſeu media non reuocatur ad viſionem, ſed ad ſimplicem intelligentiam. 79.2.21.1. antecedit prædeſtinationem ibidem.

Scien-

Digitized by Google

Scientia in Deo triplex.213.2.
Scientia diuina futurorum non eſt infallibilis ex ſola penetratione antecedentium auxiliorum neque ſolius decreti proprij. ibidem.
Scientia condicionata latiſſimè confirmatur ſolutis contrariis argumentis. 115.
Senſus diuiſus & compoſitus vt ab aduerſarijs explicatur etiam ab hæreticis admittitur. 54.1.& 2.&. 66. 1.
Saleguſtadienſi concilio præpoſtera conographia Benedictum Septimum præfecit aduerſarius.201.& 2.
Scientiæ conditionatæ Hypotheſis poſtulat connectionem cum actu voluntatis.214.2.

T.

Trahere Deum hominem quid ſit.132.1.
Trahuntur non ſolum,qui efficaci motione trahuntur.ibidem.
Trahimus Deum ad operandum aliquo modo poſtquam ab ipſo tracti ſumus.133.1.
Trahere Deum hominem per phyſicam prædeterminationem à Diui Thomæ doctrina longè ab eſſe latè oſtenditur.161.& ſequentibus.

V.

Voluntas diuina quomodo ſit cauſa omniũ motionum.28.1.
Voluntas diuina non præfinit abſolutè concurſum ad actum.38. 1. & ſequentibus.
Voluntas

Digitized by Google

Voluntas libera, vt actum ſuum ſic præfinitum in tempore producat, propriè non determinat, vel excitat Deum ad operandum. 42. 2. 43. 1.
Vſus gratiæ non gratia ipſa libero arbitrio ubijcitur. 140. 2.
Voluntas libera eſt in inſtanti productionis actus etiam ſecundum Ocam & Gabrielem. 50. 1.
Voluntas, vt appetat bonum, non prærequirit, vt intellectus iudicet, neceſſarium eſſe, vt tale obiectum appetatur. 57. 1. Neque prærequirit hoc iudicium reflexum (expediens eſt hic & nũc talem actum elicere.) ibidem. 2.
Vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem non eſt ab eadem efficienter. 87. 2.
Vocatio, & gratia præueniens idem ſunt ex Concilio Tridentino. 199. 1.

LAVS DEO.

Digitized by Google